

Møte torsdag den 28. april 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 70):

1. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Opptappingsplanen for rusfeltet (2016–2020) (Innst. 240 S (2015–2016), jf. Prop. 15 S (2015–2016))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i psykisk helsevernloven mv. (rettigheter og bruk av tvang på rusfeltet) (Innst. 236 L (2015–2016), jf. Prop. 40 L (2015–2016))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og André N. Skjelstad om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor (Innst. 227 S (2015–2016), jf. Dokument 8:20 S (2015–2016))
4. Innstilling fra finanskomiteen om Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) (Innst. 231 L (2015–2016), jf. Prop. 38 L (2015–2016))
5. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om utfasing av petroleumssubsidier (Innst. 233 S (2015–2016), jf. Dokument 8:21 S (2015–2016))
6. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Snorre Serigstad Valen om profitt i offentlig finansierte velferdstjenester (Innst. 232 S (2015–2016), jf. Dokument 8:128 S (2014–2015))
7. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Arbeids- og sosialdepartementet (tilleggsbevilgning som følge av endringer i dagpengeregelverket) (Innst. 241 S (2015–2016), jf. Prop. 64 S (2015–2016))
8. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til utenriksministeren:

«Norge har over tid bygd opp flere gode fagmiljøer som forsker på det utenrikspolitiske feltet. I en tid med raske endringer og nye utfordringer er god fagkunnskap og faglig funderte debatter viktig for utformingen av en god utenrikspolitikk.

Sett i dette perspektivet, hvilken forskningsstrategi har regjeringen på utenrikspolitikk?»
9. Referat

Presidenten: Fra representantene Geir Jørgen *Bekkevold* og Bård *Hoksrud* foreligger søknader om permisjon i tiden fra og med 2. mai til og med 4. mai – begge for å delta i OSSEs parlamentariske forsamling på Island.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

Søknadene behandles straks og innvilges.

Vararepresentantene, Kristian *Norheim* og Hanne *Thürmer*, innkalles for å møte i dagene 3. og 4. mai.

Presidenten: Representanten Stine Renate Håheim vil fremsette et representantforslag.

Stine Renate Håheim (A) [10:00:53]: På vegne av stortingsrepresentantene Helga Pedersen, Eirin Sund, Jan Bøhler, Stein Erik Lauvås, Torstein Tvedt Solberg og meg selv fremmer jeg forslag om en mer aktiv boligpolitikk.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth vil fremsette et representantforslag.

Ketil Kjenseth (V) (fra salen): Nei.

Presidenten: Det vil han ikke. Det er besparende for Stortingets arbeid – et eksempel til etterfølgelse. (Munterhet i salen).

Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:36]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Opptappingsplanen for rusfeltet (2016–2020) (Innst. 240 S (2015–2016), jf. Prop. 15 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 40 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Framskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [10:02:46] (ordfører for saka): Regjeringa har fremja ein opptappingsplan for rusfeltet med dei tre hovudinnsatsområda tidleg innsats, behandling og ettervern og oppfølgingsteneste.

Planen skal bidra til ein forbetra, forsterka, tverrsektoriell og samordna innsats overfor grupper som står i fare for, eller er i ferd med, å utvikla eller har lettare eller moderate rusproblem, og overfor alvorleg rusavhengige personar og deira pårørande. Tal frå Norsk pasientregister viser at om lag 27 000 pasientar var i behandling i spesialisthelsetenester for rusmiddelproblematikk i 2014. 36 pst. av desse hadde alkoholproblem som hovudtilstand. 28 pst. var i behandling for opiatproblem.

Ansvar for behandling og oppfølging av personar med rusproblem er delt mellom kommune og stat. I tillegg

har vi på rusfeltet eit stort innslag av ideelle og frivillige organisasjonar som supplerer dei offentlege tenestene, og som bidrar til mangfald og den totale kapasiteten i tilbodet. Vel 58 pst. av døgnbehandlingsplassane vart i 2014 drivne i regi av private, i alt vesentleg ideelle organisasjonar.

Komiteen står samla om hovudmålsettingane i planen. Det er einigheit om at kommunane vil måtta få ei nøkkelrolle for at denne opptrappingsplanen skal lykkast. Helse- og sosialdepartementet har peikt på at det er behov for auka kapasitet i den kommunale rusomsorga, og har anslått eit behov for 4 000 nye årsverk innan 2020. Kommunane er viktige for å nå målet om tidleg innsats. Ein må auka brukarmedverknaden og pårørandesamarbeidet i denne satsinga.

Ein samla komité er sterkt bekymra for at så mange med rusproblem og psykiske lidningar som er under behandling for dette, manglar ein plass å bu. Eit tilretteleggt butilbod er ein svært viktig del av rehabiliteringsprosessen. Ifølgje SINTEF-rapporten frå 2013 er 7 pst. av pasientane innan psykisk helsevern og 1 pst. av pasientane innan tverrfagleg spesialisert behandling registrerte som utskrivingsklare. Dei fleste ventar på bustad. Opptrappingsplanen må ifølgje komiteen setja klare og målbare mål for styrking av bustadtilbodet sidan mangelen her har så store konsekvensar for pasientane. Ein samla komité peiker òg på at innsatsen må intensiverast mot å oppdaga barn og unge som utviklar rusproblem, og at tenestene må verta meir tilgjengelege for unge. Særleg peiker komiteen på at rundt 70 000 barn har foreldre med eit så alvorleg rusproblem at det går ut over deira daglege fungering. Komiteen understrekar at blant helsetenestene er helsestasjonen og skulehelsetenesta svært viktige for å klara å fanga opp barn med foreldre med rusproblem.

Alkohol er utan tvil det rusmiddel som forårsakar flest sosiale kostnader for samfunnet, for familien og for enkeltindividet. Det er ei bekymring i komiteen når det gjeld det som står i opptrappingsplanen om ein tendens til at eldregenerasjonen aukar sitt alkoholforbruk. Komiteen viser òg til dei store kostnadane som er knytte til alkohol i arbeidslivet. Komiteen anerkjenner i sine merknadar det viktige arbeidet som Akan gjer for å tilretteleggja for rusmiddelførebygging i arbeidslivet. Vi har store forventningar til det arbeidet som skal skje med å utarbeida ei rettleiing for rusmiddelførebygging i offentlege verksemder. Her bør det offentlege gå føre med eit godt eksempel.

Mens komiteen har behandla saka, har det i den offentlege debatten vore eit sterkt fokus på LAR-behandling av gravide kvinner. Generelt peiker komiteen på at tidleg innsats retta mot kvinner som brukar rusmiddel, må styrkast. Barn fødde med alkoholskade er òg eit problem i Noreg. Kvinner må informerast grundig om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføra barnet. Å implementera erfaringane med forsøk med tidleg livsstilssamtale ved graviditet i dei nasjonale retningslinjene for svangerskapsomsorga er eit viktig grep for å kunna førebyggja og avdekkja uheldig rusbruk hos foreldre.

Ein samla komité står bak forslaget om å be regjeringa vurdere å gi alle kvinner som er alvorleg rusmiddelavhengige, tilbod om gratis langtidsverkande prevensjon. Ein samla komité meiner at kvinner i reproduktiv alder

som startar opp i LAR, skal verta grundig informerte om LAR-behandling og graviditet og åtvare mot å verta gravide under LAR-behandling. Desse barna veit vi vert fødde med abstinensar, og både Norsk barnelegeforening, Barneombodet og jordmødrene sine organisasjonar åtvare mot dagens praksis. Komiteen skriv i innstillinga:

«Kvinner i LAR som ønsker å få barn, må få tilbud om hjelp til nedtrapping av LAR-medikament.»

Komiteen skriv òg at her må det gjerast individuelle vurderingar. Ein samla komité ber regjeringa «innføre en enkel og byråkratisk ordning som kan gi kvinner i LAR gratis langtidsvirkende prevensjon ved oppstart i LAR.»

Eit fleirtal i komiteen, alle parti utenom Kristeleg Folkeparti, skriv at det ikkje skal vera eit absolutt krav.

Det er sjølvsagt fleire forhold i denne planen der ikkje partia er heilt samrøystes, spesielt når det gjeld kva slags medikament som skal inn i legemiddelassistert rehabilitering, deriblant heroinassistert behandling. Det som komiteen samlar seg om av nye medikament, er det som vert kalla for naltreksonbehandling, som er eit veldig bra prosjekt i Helse Bergen, som ikkje er vanedannande, og dette bør kunna verta ein del av det nasjonale tilbodet.

I komiteen er vi òg ueinige om ein skal innføre betalingsplikt for utskrivingsklare pasientar innan rus og psykiatri, allereie i 2017. Blant anna er Senterpartiet svært skeptisk til å innføre dette allereie om eitt år, når vi veit kor mykje som må på plass før dette skal verta eit godt pasienttilbod.

Det er kjent at det er politisk usemje om ordninga fritt behandlingsval, og det kjem òg til syne i innstillinga. Det er tverrfagleg oppslutning om prinsippet om at ein framleis skal ha lovforbod mot bruk og innehaving av narkotika, men ein vil ha meir av alternative straffereaksjonar, som Narkotikaprogram med domstolskontroll og meir bruk av § 12, osv. Komiteen viser i innstillinga òg til utfordringane i kriminalomsorga, noko som høyrer nøye saman med det vi ønskjer å få til på rusfeltet. 65 pst. av dei som vert innsette i fengsel, er rusa, og eit stort fleirtal av dei innsette har òg ei psykisk lidning. Komiteen peiker på behovet for å styrkja helsetilbodet i fengsel og for å styrkja samarbeidet mellom helse og justis.

Elles er det fleire ting i denne opptrappingsplanen som burde vore omtala, alt ifrå tannhelseutfordringar hos dei som har eit rusproblem, til det som ein no omtalar og seier ein skal vektleggja meir, både ernæring og fysisk aktivitet. Det er viktig og sjølvsagt innlysende, men det har vore ein mangel i behandlingstilbodet i dag. Det er ei bekymring at det framleis er for mange overdosar i Noreg generelt når det gjeld rusmiddel, og det er òg ei bekymring som kjem fram, i alle fall frå Senterpartiet, når det gjeld kvaliteten i LAR-behandlinga i Noreg, som vi òg har levert eit forslag om tidlegare.

Men alt i alt er det stor einigheit om denne opptrappingsplanen. Vi får sjå om det er tilstrekkeleg med pengar, men det gjeld jo ikkje berre dette. Eg har i alle fall eit stort ønske om at ein skal lykkast no med det som er dei gode intensjonane som vert beskrivne i denne planen.

Eg tar opp forslaga som Senterpartiet står bak i innstillinga.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ruth Grung (A) [10:13:07]: Det er mye bra i denne opptappingsplanen for rusfeltet, ikke minst at vi tverrpolitisk fortsetter å løfte fram en pasientgruppe som virkelig trenger å bli sett. Det er også gledelig at det har skjedd så mye bra de siste ti årene. Men det er vårt ansvar som politikere å sette tydelige mål og ambisjoner på vegne av ruspasientene. Jeg velger derfor å bruke innlegget til å trekke fram de områdene der Arbeiderpartiet mener at vi burde ha gått lenger, vært enda tydeligere og ikke minst mer ambisiøse.

Arbeiderpartiet mener at sammenhengen mellom alkohol og helse burde fått en langt større plass i rusmeldingen. Alkohol utgjør en stor risiko for tap av leveår, gir over 70 000 barn en utfordrende oppvekst og er også hovedinngangen til andre, ulovlige, rusmidler.

Det har vært en markert økning i alkoholrelatert sykelighet og innleggelser i sykehus. Ifølge SIRUS har 17 pst. av befolkningen et risikofyllt alkoholforbruk. Det burde ha vært utarbeidet en revidert veileder til fastlegene. Fastlegene burde fått en tydeligere rolle. Det er behov for å styrke tiltak på arbeidsplassene og være langt tydeligere på forebygging og oppfølging av utsatte grupper, spesielt barn, og tiltak rettet inn mot hele familier som er omfattet av alkoholproblemer.

Det bør opprettes et register for barn født med abstinens, og barna bør få rett til oppfølging fram til voksen alder. Barnevernloven bør også endres slik at utsatte familier kan følges opp før fødsel. Det er også en svært stor andel av barn og unge i barnevernet med psykiske problemer og store rusutfordringer. Rus vet vi forsterker og skaper sosial, helsemessig og økonomisk ulikhet. Derfor trenger vi en tydelig rusplan.

Det andre området der Arbeiderpartiet mener vi burde gått lenger, er organisering av tjenestene for de tyngste rusavhengige. Det er få pasientgrupper som trenger hele helsetjenesten mer enn alvorlig rusavhengige. Gjennomgående i rusplanen vises det til behov for bedre koordinerte tjenester. Vi vet også at skal den medisinske behandlingen ha ønsket effekt, må det være et tett og løpende samarbeid mellom kommune, Nav og spesialisthelsetjenesten. Det er behov for å utnytte alle sider av samhandlingsreformen.

De største byene har de største utfordringene og har kommet lengst i utviklingen av tilbudene. Derfor foreslår Arbeiderpartiet at de største byene får prøve ut nye samhandlingsmodeller for å få et mer helhetlig og individuelt tilpasset behandlingsforløp mellom spesialisthelsetjeneste, kommunehelse, arbeid og bolig.

Vi vil spesielt framheve Helse Bergen, som har utviklet et samarbeid knyttet til de tyngste unge rusavhengige fra Floenkollektivet. Det dreier seg om ungdommer mellom 18 og 30 år. Parallelt med behandling har de fått tett oppfølging med den evidensbaserte metodikken individuell jobbstøtte, der ruspasienter har fått støtte til å komme inn i det ordinære arbeidsmarkedet. Husk: Dette er noen av de tyngste rusavhengige vi har med å gjøre. Resultatet er oppsiktsvekkende. 28 av de 53 deltakerne er i dag i lønnet

100 pst. jobb i det ordinære arbeidsmarkedet. Tilbakemeldingen fra dem er at tilhørighet i arbeidslivet betyr enormt mye nettopp for å skape nye nettverk. Dette burde ikke bare være en vekker når det gjelder rusbehandling, men også når det gjelder Nav-tiltak rent generelt.

De tyngste rusavhengige har svært sammensatte helseutfordringer. Arbeiderpartiet mener at de skal behandles som andre pasienter, og at leger derfor skal ha rett til å bruke hele Felleskatalogen i behandlingen av ruspasienter – på lik linje med andre pasienter. Dette har doktor Sverre på 24SJU framhevet en rekke ganger. Vi registrerer også at helseministeren har vært i dialog, og vi ser fram til at det skjer noe konkret på det området også.

Vi forstår heller ikke hvorfor regjeringen velger å overprøve de tyngste medisinske fagmiljøene når de vil forske på om heroinassistert behandling kan bidra til å få dem som har prøvd alt, som kanskje ikke tåler metadon eller de andre substitusjonsmedisinene, til å komme vekk fra jaget etter rus, og under helsehjelp. En slik overprøving av de medisinske fagmiljøene ville aldri ha skjedd overfor andre pasientgrupper.

Det er også etisk utfordrende at vi vet så lite om effekten av behandlingen som tilbys av de ulike rusinstitusjonene. Det forundrer Arbeiderpartiet at det ikke er større interesse for å få mer kunnskap, til beste for pasientene. Det må stilles krav om at kvalitetsregisteret som nå er utviklet og skal gjelde for Helse Vest, må gjelde for hele landet og rulles ut parallelt med at det rulles ut i Helse Vest.

Det er en svært stor andel private aktører innen rusbehandling, og kvaliteten er varierende både i offentlige, private og ideelle rusinstitusjoner. Det burde i hvert fall være i alles interesse å skille ut de gode og kutte ut dem som ikke gir god behandling, eller som også, i mange tilfeller, forverrer helsetilstanden til ruspasienter.

Rus og psykiske lidelser er overrepresentert blant innsatte. Arbeiderpartiet er tydelig på at syke mennesker som begår lovbrudd, skal møtes med sivilrettslige framfor strafferettslige tiltak. Vi vil ha helsehjelp framfor fengsel og at det tilrettelegges for bedre helsehjelp i fengslene og mer systematisk oppfølging etter endt soning. Når det gjelder narkotikadomstolen, hadde vi en målsetting om å få 100 inn under den alternative soningsformen, men fortsatt er det bare 30. Så her trenger vi tett samhandling om kompetanse knyttet til justis og tiltak som gir effekt. Men vi får også tilbakemeldinger om at mangel på bolig er en av utfordringene, og det er et av kravene for å komme inn under denne alternative behandlingsformen, som gir langt bedre resultater enn tilsvarende internasjonalt, men også sammenlignet med andre tiltak innenfor Nav.

Det er behov for mer kunnskap om rusfeltet, og det bør fortsatt være øremerkede forskningsmidler for å bygge opp kvaliteten på rusforskningen.

Herved fremmer jeg det forslaget som Arbeiderpartiet står bak.

Vi slutter oss ikke til hovedmålet i opptappingsplanen om at reell brukerinntilflytelse skal sikres gjennom fritt behandlingsvalg. Vi mener det er langt viktigere at ruspasientene får reell brukermidvirkning ved å få rett til å velge sitt eget behandlingsforløp framfor bare å få velge en be-

stemt institusjon. Skal brukermedvirkningen bli reell, trenger de kunnskap om de ulike behandlingstilbyrderne, og det henger igjen sammen med behovet for å rulle ut kvalitetsregisteret, som kan gi informasjon om hva som gir effekt – innholdet i de ulike behandlingstilbudene.

Men vi kommer subsidiært til å stemme for I, slik at vi får en opptrappingsplan, for det fortjener alle som i dag sliter – både med tyngre rusutfordringer og med alkoholutfordringer.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:21:31]: I dag vedtar Stortinget en historisk og forpliktende opptrappingsplan for rusfeltet – en plan som innebærer en satsing på 2,4 mrd. kr, hovedsakelig til kommunene, over en femårsperiode. Men like viktig som midlene og økonomien er planens veivalg for en bedre rusomsorg der vi klarer å møte de store utfordringene på rusfeltet med fornyet og forsterket innsats.

Vi har over år erkjent at vi må bli flinkere til å oppdage og hjelpe tidligere, og vi vet at det er mange som opplever et lite tilrettelagt tjenestetilbud ute i kommunene. Veien tilbake til samfunnet er krevende for mange, enten det er fra behandling eller fra fengsel. Vi ser at vi har utfordringer med helt primære, men veldig viktige behov som bolig, arbeid, aktivitet og en meningsfull fritid.

Å styrke rusomsorgen er et av Høyres viktigste løfter til velgerne. Derfor gjeninnførte vi det den forrige regjeringen fjernet: regelen, som kalles den gylne regel, om at helseforetakene skal sørge for høyere vekst i innsatsen for rus og psykisk helse, hver for seg, enn for de somatiske lidelsene. Og vi gjeninnførte øremerkingen av rusmidler til kommunene fordi vi så at innsatsen ble trappet ned selv om behovene økte der ute som rusavhengige lever sine liv.

Det går en varm tråd gjennom regjeringens ruspolitikk. Først økte vi budsjettene til kjøp av 200 flere behandlingssplasser hos private og ideelle – gode institusjoner som hadde mye ledig kapasitet, men som ikke fikk bidra under rød-grønt styre. Så har vi styrket sykehusbudsjettene mer på våre tre år enn den rød-grønne regjeringen gjorde på sine åtte år – og vi har sikret at rus prioriteres med den gylne regel. Helt nylig har reformen fritt behandlingsvalg startet å virke, pasientreformen som gir rusavhengige og psykisk syke rett til selv å velge hvor de ønsker langtidsbehandling.

Samlet sett gir våre politiske løsninger svært gode resultater. Rusavhengige får nå raskere behandling – 17 dager kortere ventetid for tverrfaglig spesialisert behandling, fra 61 til 44 dager, er et viktig steg i å vise at denne pasientgruppen er prioritert.

Men ruspasienter lever i en krevende og ofte livstruende hverdag. Overdødeligheten er stor, og det er helt uakseptabelt at pasienter med ruslidelse eller psykisk lidelse skal ha 20 års kortere forventet levetid enn andre. Når vi nå klarer å få ned ventetidene, gir større valgfrihet i behandlingen og faktisk behandler flere pasienter, setter det store krav til at vi også får på beina et skikkelig og robust etter-

vern. De farligste periodene for en rusavhengig er rett etter at man er ferdig med spesialisert behandling. Det er en av hovedlinjene i opptrappingsplanen vi vedtar i dag: å styrke arbeidet med ettervernet. Vi gir kommunene midler, og vi vet at de har mange av verktøyene for å skape en helhetlig rusomsorg. Det handler om alt som skal til for at en rusavhengig skal finne seg nytt fotfeste. Det kan ikke skje på et sykehus eller i en institusjon, det må skje ute i hverdagen der livet skal leves, og der kanskje familien venter. Derfor tilfører vi midler og gir viktige incentiver for at kommunene skal bygge opp kompetanse og kapasitet til å gjøre den ganske tunge, men utrolig viktige jobben ute i pasientenes lokalsamfunn.

Rusavhengighet rammer ikke bare den som er syk, men også familie og pårørende. God rusomsorg må derfor også ivareta pårørende på best mulig måte. Derfor var det trist å lese den nasjonale undersøkelsen om pasienttilfredshet blant pasienter i tverrfaglig spesialisert behandling, som viser at halvparten svarte at samarbeidet med pårørende ikke hadde vært bra nok.

Vi er glad for at en samlet komité peker på behovet for en kulturendring og en systematisk forbedring i den kommunale rusomsorgen. Her, som i alle andre områder av helsetjenesten, er det avgjørende for god behandling at pårørende og brukeren opplever å få både påvirke og medvirke i behandlingen.

Opptrappingsplanen har et viktig innsatsområde knyttet til tidlig innsats. De sentrale utfordringene i dag er at vi i alle aldre oppdager rusproblemer for sent, at vi mangler incentiver som fremmer forebygging, og det er spesielt krevende at det er en økning i eldres alkoholforbruk.

Ansvar og virkemidlene for forebyggende tiltak og tidlig innsats er forankret i flere sektorer enn bare helsetjenesten: i svangerskapsomsorgen, på helsestasjonen, i barnehagen, på skolen – og ikke minst i frivillig sektor, som gjør en stor del av arbeidet med å skape gode arenaer for rusfri aktivitet. Alle disse er deler av et viktig nettverk som koordinert kan bidra mye i det forebyggende arbeidet. Opptrappingsplanen vektlegger derfor en rekke innsatser allerede fra tidlig barndom, som skal bidra til å fange opp og hjelpe personer med et potensielt rusproblem. I et menneskelig og samfunnsmessig perspektiv er det jo hundre ganger å foretrekke at vi lykkes med å forebygge, fremfor at vi må reparere.

Arbeiderpartiet etterspør fastlegenes viktige rolle og arbeidet mot alkoholavhengighet. Det er viktig å minne om at Stortinget ganske nylig vedtok en primærhelsemelding hvor de kommunale helsetjenestene og hvordan man jobber i kommunene er en sentral del, og hvor teamarbeid i mye større grad legges vekt på. Så denne opptrappingsplanen står jo ikke alene, den hviler også veldig trygt på de veivalgene som Stortinget tok i primærhelsemeldingen.

I komiteens arbeid og i høringen har det vært spesielt fokus på kvinner som er i LAR-behandling, og graviditet. Vi er glad for at helseministeren tydelig har sagt at kvinner som er i LAR, skal få gratis langtidsprevensjon ved oppstart av behandling. Og vi er glad for at komiteens flertall fremmer forslag om at det tydeliggjøres og stadfestes at kvinner i LAR skal få grundig informasjon knyttet til gra-

viditet og spesiell oppfølging. Vi støtter ikke å innføre et krav om langtidsprevensjon for å kunne være i LAR, fordi vi er engstelige for at det vil kunne skyve noen ut av helt nødvendig legemiddelassistert rehabilitering. Det vil ikke løse utfordringen, men kan føre til at kvinnene forblir rusavhengige og uten noen kontroll knyttet til svangerskapsforebyggende arbeid.

Det fødes også hvert år mange barn av mødre med store alkoholproblemer. Det er svært bekymringsfullt. Vi har sett av tallene at av de kvinner som følges opp særskilt i forbindelse med rusproblematikk i svangerskapet, er det en overrepresentasjon av kvinner med rus relatert til illegale rusmidler. Det kan bety at vi ikke i stor nok grad fanger opp gravide kvinner med stort alkoholrelatert misbruk. Sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre ber derfor regjeringspartiene i dag om at regjeringen i arbeidet med pakkeforløp for psykisk helse og rus også ivaretar problemstillingen knyttet til bedre oppfølging av gravide.

Rusutfordringer rammer mange – ja, nesten i alle familier. Det er fortsatt mye tabu rundt alkohol- og rusmisbruk, og det er mange som sliter. Rusopptrappingsplanen er et viktig ledd i å styrke den omsorgen som skjer der ute i våre hverdager, der vi lever livene våre, i familiene og i lokalmiljøene.

I Høyre er vi glad for at opptrappingsplanen har fått bred støtte i komiteen, og også i høringen i komiteen, og vi synes det er en styrke at komiteen står så samlet bak mange av de viktige målene med planen. Jeg har også på dette tidspunkt lyst til å gi ros til saksordføreren, Kjersti Toppe, for et veldig godt arbeid i komiteen med denne innstillingen. At vi står så samlet bak dette, skyldes også god innsats fra saksordføreren side. Det lover godt for en mer sammenhengende og forpliktende rusomsorg i årene fremover at vi er så forent om de viktigste tiltakene. Nå må vi alle gjøre en viktig innsats for at våre lokalpolitikere, alle kommuneansatte, hele frivillig sektor og alle pasientorganisasjonene ute i Kommune-Norge tar stafettpinnen og deltar i den viktige jobben med å ruste og styrke rusomsorgen i årene fremover.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [10:30:37] (komiteens leder): Regjeringen har lagt frem en opptrappingsplan for rusfeltet som gir oversikt over hovedutfordringene og fastlegger både kortsiktige og langsiktige strategier for å møte disse. Feltet rus og psykisk helse er et satsingsområde for regjeringen, og det er derfor allerede igangsatt omfattende satsinger i påvente av denne planen.

Den rød-grønne regjeringen la frem etter syv år en rusmelding under navnet Se meg! Denne inneholdt ingen forpliktelser og ingen av Stoltenberg-utvalgets anbefalinger. Kostnadsrammen for rus ble utvidet med 45 mill. kr, og rundt 70 organisasjoner møtte på høring. Disse organisasjonene var veldig tydelige på at dette var for dårlig.

Allerede den gang samlet Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti seg om en rekke forslag, inkludert mange fra Stoltenberg-utvalgets forslag. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV stemte imot alle forslagene.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti gikk derfor sammen til valg på en forpliktende opp-

trappingsplan. Planen er derfor fremmet som en proposisjon, og vi forplikter oss til å bruke 2,4 mrd. kr på dette til kommunene. I tillegg kommer nær 800 mill. kr til økt behandling i spesialisthelsetjenesten – til sammen om lag 3,2 mrd. kr, hvor nær halvparten er øremerkede midler.

Antall personer som injiserer narkotika, har vist en stabil eller noe nedadgående trend fra 2008. Det samme har alkoholforbruket. Så utviklingen går heldigvis ikke i feil retning.

Med denne planen legger vi til rette for å hjelpe enda flere på en mer riktig og helhetlig måte, samtidig som vi ser fremover med tanke på å fange opp flere på et tidlig stadium.

Det fremgår av Brukerplan-kartleggingen at personer i alderen 18–24 år i liten grad er kjent og blir fulgt opp i tjenesteapparatet. Når unge med rusproblemer først blir oppdaget, har mange allerede utviklet et omfattende rusproblem. Her har kommunene en jobb å gjøre.

Den nasjonale undersøkelsen om pasienttilfredshet blant pasienter innen tverrfaglig spesialisert behandling viser at nesten halvparten svarte at samarbeidet med pårørende ikke hadde vært bra nok. 14 pst. svarte at de i liten eller ingen grad hadde innflytelse på behandlingen, og bare 13 pst. ble registrert med individuell plan.

Dette viser at vi har store utfordringer i forhold til mangel på brukermedvirkning, pårørendesamarbeid og kartlegging. Og det synliggjør et stort behov for en kulturendring i tjenestene.

Jeg vil understreke betydningen av at brukernes og pårørendes egne erfaringer og kompetanse vektlegges når tilbudet skal utformes.

Fremskrittspartiet har alltid vært opptatt av manglende samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene, og dette har vært hovedgrunnen til at vi har ønsket at staten skulle finansiere hele kjeden. Siden finansieringsordningen er som den er, er det viktig å vise til de grep vi tok bl.a. i primærhelsemeldingen.

Samarbeidet mellom kommuner og sykehus om helhetlige og gode behandlingsforløp og kompetanseutveksling er en vesentlig faktor for å lykkes.

Pasienter og brukere trenger et sammenhengende, helhetlig og tilgjengelig hjelpetilbud. For å få dette til trenger vi en stor vekst og utvikling av det kommunale rusarbeidet, og at samarbeidet mellom kommunehelsetjenesten, Nav og spesialisthelsetjenesten fungerer. Det er uakseptabelt at mange kommuner ikke fatter vedtak på tjenestene, slik at pasientene ikke får klagerett.

Det er gledelig at gjennomsnittlig ventetid på oppstart av behandling nå reduseres betydelig, og målet nå er at alle får mulighet til å oppleve et sammenhengende tilbud fra avrusning, via behandling og til ettervern og oppfølging med bolig, arbeid og aktivitet.

Mangel på aktivitet og arbeid for personer med ruslidelser er et stort problem. Det er opplagt at mange kommuner er tjent med et tettere samarbeid med ideelle og frivillige aktører.

Aktivitet må være en integrert del av et behandlingsforløp. Som bl.a. RIO pekte på under høringen, er risikoen for

overdose etter behandling for høy, og det samme er antallet reinnleggelser.

Fattigdom, isolasjon, ensomhet og mangel på nettverk og tilhørighet er faktorer som både forårsakes av, leder til, opprettholder og forsterker rusproblemer og psykiske problemer. Brukere som har gjennomført behandlingsopphold i tverrfaglig spesialisert rusarbeid, viser ofte til dette som en av årsakene til tilbakefall. Derfor har arbeid og aktivitet fått en sentral plass i meldingen.

Alle partiene er enige om at narkotikaforbudet, også mot besittelse og bruk, skal opprettholdes ut fra allmennpreventive hensyn og som instrument til å muliggjøre tidlig innsats. Og alle partier støtter opp om å øke bruken av alternative straffereaksjoner.

Opptrappingsplanen legger til rette for flere gode helsetiltak fremfor fengselsopphold og flere tiltak under fengselsopphold. Dette gjelder bl.a. gjennom opprettelse og videreføring av tiltak som Narkotikaprogram med domstolskontroll, ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, § 12-soning, helse- og omsorgstilbud i fengsel, avrusning i fengsel, rusmestringsenheter og tverrfaglig spesialisert behandling i fengsel etter Stifinner-modellen.

For å være helt ærlig er det nesten litt sprøtt å se alt vi er enige om nå, med tanke på at alt vi fremmet for tre år siden, ble nedstemt.

Fremskrittspartiet er stolt av at planen er laget sammen med alle berørte parter, hvor brukermedvirkning har stått i fokus, noe som klart kom til uttrykk under høringen. Tilbakemeldingene var veldig gode, men også tydelige: Bruk de store pengene på det som er viktigst, og på det som vi vet etterspørres mest.

Det handler ikke bare om å bli rusfri, det handler om å forbli rusfri og skaffe seg et liv som føles godt og meningsfylt. Det krever at alle brikkene kommer på plass.

Legemiddelassistert rehabilitering, LAR, har gitt mange en betydelig bedre livssituasjon. Men vi har i årevis visst at det er behov for å styrke oppfølgingen av den enkelte LAR-pasient. Nå leverer vi på dette. Det gjelder bolig, arbeid og aktiviteter, og det gjelder mulighet for å trappe ned eller avslutte behandling i LAR. Nå støtter alle partier at det etableres gode og sikre ordninger som muliggjør slik nedtrapping og avslutning.

Det har vært en del negative oppslag om lekkasje av medisiner utdelt i LAR. Mange har tatt til orde for strengere kontroll og hyppige hentinger.

Fremskrittspartiet er ikke for kollektive avstraffelser og mener det er mangel på oppfølging og involvering som gjør at enkelte ikke nyttiggjør seg systemet som LAR representerer. Veldig mange henter sin medisin og tar den som avtalt, og lever sine liv med både barn og jobb, og det skal de få fortsette med.

Samtidig vil jeg benytte anledningen til å refse dem som plutselig endrer hentetidspunkt og ikke minst hentested, uten tanke for hvilke negative konsekvenser dette får for den enkelte. Opptil to timer på buss én vei hver dag for å hente sin medisin burde vært forbudt. Her må noen skjerpe seg. Dette handler om enkeltmennesker som forsøker å stable seg på beina, da må man også gi dem en fair mulighet til å lykkes.

Nasjonale takster for utlevering av medisiner i LAR har vært diskutert i ti år. Den gang ble det satt ned et utvalg, som konkluderte med å anbefale dette. Dette havnet i den rød-grønne skuffen. I forbindelse med arbeidet med rusplanen tok jeg derfor igjen dette temaet opp. Også helse- og omsorgskomiteen har nå konkludert, vi vil ha nasjonale takster.

På komiteens høring fikk gravide og rus mye oppmerksomhet. Det er tydelig at komiteen har lyttet, og vi har ønsket å stå samlet her.

Vi mener at tidlig innsats rettet mot gravide som bruker rusmidler, må gis særskilt oppmerksomhet, og det er viktig å styrke arbeidet med å informere om og motivere kvinner til å være avholdende fra rusmidler under svangerskapet.

En samlet komité mener det er nok kunnskap om alkoholens skadevirkning på fosteret til at det bør vurderes å gi alle kvinner med et alvorlig rusproblem tilbud om gratis prevensjon, og fremmer forslag om det.

Det har lenge vært slik at dagens retningslinjer anbefaler at kvinner som er i LAR og blir gravide, bør fortsette i LAR. Fremskrittspartiet har lenge vært uenig i dette, og det kom tydelige høringsinnspill fra bl.a. Barneombudet, Barnelegeforeningen og Den norske jordmorforening om at graviditet og LAR-behandling må unngås av hensyn til barnet. Jeg er derfor glad for at en samlet komité ber regjeringen sikre at alle kvinner i reproduktiv alder som skal starte opp i LAR, blir grundig informert om LAR-behandling og graviditet, og blir frarådet å bli gravide.

Fremskrittspartiet ber om at Helsedirektoratet til enhver tid holder seg oppdatert på dette området, og at retningslinjene til enhver tid samsvarer med kunnskapsgrunnlaget, og legger til grunn at hensynet til barnets beste alltid må veie tyngst.

Tilbud om gratis prevensjon til kvinner i LAR er allerede der, men jeg vet at ikke alle blir gitt denne informasjonen. En samlet komité står bak et forslag hvor vi ber om at det innføres en enkel og ubyråkratisk ordning som sikrer at kvinner får gratis langtidsvirkende prevensjon ved oppstart i LAR.

Helseministeren har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide forslag til pakkeforløp for psykisk helse og rus. Et flertall ber regjeringen sørge for at også rus og graviditet blir vurdert med et eget pakkeforløp. Pakkeforløpet bør i så fall inneholde flere tiltak som kan settes i gang, med tanke på en bedre ivaretagelse av den gravide og ikke minst hennes barn.

Jeg vil også kommentere det faktum at stadig flere eldre drikker alkohol, og at de drikker mer enn før. Det er viktig at kommunene har dette med seg og tenker forebyggende. Økt alder kan lett medføre økt bruk av medikamenter, ensomhet og alkohol. Hver for seg er dette svekkende på helsen, sammen kan de gjøre svært stor skade. Forebyggende hjemmebesøk bør ha fokus på også denne problemstillingen.

Opptrappingsplanen har noen overordnede mål. Den skal bidra til at flere rusavhengige får et egnet sted å bo, og det gis et tilskudd på 500 mill. kr. Vi skal øke antall tiltaksplasser med 500 og utvikle og øke bruken av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer.

Videre skal vi åpne mottakssentre i de største byene og sørge for økt utbygging og oppsøkende behandlingsmodeller etter modell av ACT-team og annet, som f.eks. LASSO og Gatehospitalet. Og til slutt skal vi ha økt kompetanse om rus- og avhengighetsproblematikk i alle sektorer.

Fritt behandlingsvalg er en viktig del av opptappingsplanen. Dette gir økt brukermedvirkning og egenmotivasjon, og private og ideelle aktører får bidra til kvalitetsarbeid og mangfold. For å sikre reell brukerinnsflytelse skal nettsiden «fritt behandlingsvalg» utvides og forbedres, slik at pasientene kan velge ut fra en rekke objektive kriterier.

For Fremskrittspartiet har sammenhengende forløp uten ventetid mellom avrusning, behandling og et godt ettervern vært det aller viktigste å få på plass, og vi ser derfor positivt på forslaget i opptappingsplanen om å vurdere en 24-timers behandlingsgaranti, der det sikres at ruspasienter får time til poliklinisk behandling innen 24 timer etter avrusning. Målet må være at vi får på plass også dette når rusomsorgen i alle ledd er blitt bedre utbygd.

Det er stor sannsynlighet for at prosjektet Nalokson nespray har reddet liv, og jeg er glad for at denne regjeringen har fått dette på plass. Fremskrittspartiet imøteser at dette prosjektet blir utvidet med flere byer.

I forbindelse med Stortingets behandling av Fremtidens primærhelsetjeneste vedtok et flertall å innføre betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og TSB. Det er derfor viktig at kommunene nå bygger ut nødvendig kapasitet og kompetanse i sine tjenester for å kunne gi et forsvarlig tilbud. Det vil i den forbindelse være nødvendig at spesialisthelsetjenesten og kommunen utarbeider en plan for behandling og oppfølging, før betalingsplikten inntreffer.

Også døgntilbud for øyeblikkelig hjelp må omfatte mennesker med psykiske helse- og rusproblemer. Det er uakseptabelt at mennesker med rusproblemer eller psykiske helseproblemer blir boende over lang tid i institusjon etter at de er ferdigbehandlet. Å vente ytterligere med å innføre virkemidler for å bøte på dette vil kunne bidra til at psykiske helse- og rustjenester ikke får nødvendig prioritet i kommunene.

Å bli skrevet ut uten at det finnes noe og noen som tar tak i ettervern, er også uholdbart og kan ikke fortsette. Kommunene har lenge vært varslet om at en slik betalingsplikt vil bli innført, og ved å innføre ordningen også for psykisk helse og rus vil vi bidra til å likestille disse fagområdene med somatikk, også i kommunale prioriteringer.

Opptappingsplanen legger vekt på at sosiale entreprenører og aktører i frivillig og ideell sektor skal kunne bidra til å få flere med rusproblemer i arbeid, og at det opprettes egne tilskuddsordninger – som et supplement til den nyopprettede ordningen med Arbeidsforberedende trening og prosjektet TULT, tidsbestemt lønnstilskudd, som fra 1. januar 2016 ble gjort permanent.

Opptappingsplanen skal også bidra til at det opprettes flere brukerstyrte sentre og tiltak i samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Pårørendepolitikken og pårørendeomsorgen skal også bedres, og jeg viser til program for en aktiv og fremtidsrettet pårørendepolitikk 2014–2020, samt at det er sendt

på høring et forslag om styrket pårørendestøtte i helse- og omsorgstjenesteloven.

Det er mye godt å si om planen, da den tar opp i seg både store og små problemstillinger som vi har blitt konfrontert med gjennom veldig, veldig mange år. Jeg er stolt over og glad for at jeg har fått lov til å være med på å forme denne viktige planen. Nå blir det opp til kommunene og de ansatte å følge opp Stortingets gode intensjoner, krav og forhåpninger.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:45:31]: Å ha et rusproblem utfordrer. Det utfordrer den som har problemet, og ikke minst alle dem som lever med og rundt den som har problemet. Livet for svært mange går i grus den dagen rusen overtar – ikke minst vil barn som bor i et sånt miljø, oppleve dette som krevende. Derfor er jeg og Kristelig Folkeparti utrolig glad for denne planen og for prioriteringen av penger, som viser vilje. Det handler om å løfte dem som lever i skjul, eller blir skjult i en familie, i et system eller i et samfunn. Ingen går i fakkeltog for denne pasientgruppen.

Vi som politikere og behandlingsinstitusjonene må aldri miste blikket av at det faktisk må være en målsetting at den som har levd tungt under rus, må få lov til å ha rusfrihet som mål. Har en levd nær en rusmisbruker, vet en hvor viktig det er for denne personen faktisk å få lov til å være med og bestemme i eget liv, få lov til å være med og bestemme hvor en tror en kan få hjelp. Derfor blir fritt behandlingsvalg for denne gruppen spesielt viktig, tror Kristelig Folkeparti. Det må være sånn at den dagen en innser at en ønsker å få hjelp med problemet, må en få lov til å være med og velge behandling – og behandlingen må være klar. Den som sliter med et rusproblem, klarer ikke å vente i fem uker. En trenger hjelp nå.

Her må vi være villige til å bruke alle gode krefter og de ideelle tilbudene som viser gode resultater, og som kanskje har en praksis ulik det som har vært gjort i det offentlige. Det vi ser, er at pasienter som har ønsket et annet tilbud, ofte har fått nei. Vi må være villige til å bruke de ideelle aktørene som faktisk viser til kvalitet, resultater og fag. Vi kan bare se til Borgestadklinikken, som har drevet for halv pris av det offentlige og allikevel har hatt utrolig gode resultater. Vi som samfunn og vi som politikere må være villige til å la pasientene få være med og velge, og vi må ta i bruk den ideelle sektoren.

Samtidig må vi være villige til å sikre at de som er i ferd med å utvikle et rusproblem, fanges opp og hjelpes tidlig – enten vi ser det i en leveringssituasjon i barnehagen, at det er en ung mor som sliter, eller vi ser det i ungdomsskolen, at det er noen ungdommer som er i ferd med å ryke utpå, eller vi ser det i arbeidslivet, et fravær som vi vet er stort nettopp på grunn av rus. Da nytter det ikke å si: Vi venter og ser om det går over. Det handler om å gjøre noe her og nå.

Kristelig Folkeparti er klar på at vi må ha et behandlingssystem som faktisk henger sammen. Det må ikke være sånn at den med tykk lommebok får hjelp først. Det må være sånn at forebygging, behandling og ettervern må henge og sys nøye sammen. Derfor har Kristelig Folke-

parti også vært opptatt av at behandling også må omfatte den uskyldige part. Det har Kristelig Folkeparti også tatt til orde for, for det å bli født med abstinens er en uforskyldt opplevelse som barn skal være foruten og slippe å oppleve. Derfor sier Kristelig Folkeparti at vi skal bruke gode, ideelle aktører sammen med det offentlige, sy sammen et tilbud som faktisk passer til den enkelte.

Med dette vil jeg ta opp de forslagene som Kristelig Folkeparti står alene om, og de forslagene vi står sammen med andre om. Vi er glade for planen.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [10:50:58]: Jeg vil starte med en pasientgruppe som har 20 år kortere forventet levetid enn andre. Det sier mye om hvilke prioriteringer vi har gjort over generasjoner. Ingen pasienter opplever et behandlingsforløp med tilsvarende mange svingdører. Det er krevende å være syk i en slik tjeneste.

Hvis vi ser for oss at ett fly mellom Oslo og Bergen faller ned per år, viser det antallet overdoser i Norge per år – et sted mellom 250 og 280 dør hvert år i Norge av overdose. Vi hadde ikke akseptert at et fly falt ned hvert år. Derfor er denne planen en symbolsk viktig plan. Den løfter verdigheten til denne pasientgruppen.

For første gang lages det en konkret opptappingsplan – 2,4 mrd. kr over fem år, som for noen kan være lite, men det er en stor sum. Det er mye som skal gjøres, og det er ikke mer kapasitet enn at de pengene knapt nok kan settes i omløp, slik virkeligheten er i dag. Men en stor ros til regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti for at de har prioritert en slik plan, og for Venstres del drister vi oss til å si at det er vi som er driveren når ruspolitikk og -satsinger skal drives fram. Ja, det kan være små, symbolske satsinger, som domstolsprogram, LASSO-prosjektet eller 24-timers behandlingsgaranti, men i sum er det dette som driver oss framover.

Når vi ser hva som skjer internasjonalt, ser vi at på dette politikkområdet har vi en vei å gå i Norge, og det er i dag vi virkelig burde diskutere kommunereform. Dette er anledningen til å se på hvilke utfordringer norske kommuner står overfor. I Oppland var det ti overdosedødsfall i 2015 – dette er ikke et storbyfenomen alene, selv om Oslo og Bergen har det store antallet overdosedødsfall. Mange kommuner der ute sliter, det rekrutteres mange, og det er et stort behov for et mer sammenhengende behandlingsforløp.

Opptappingsplanen er et tidsskille i aksepten av sosialpolitikk innenfor rusomsorgen, og det er derfor det er så viktig at vi styrker kommunene og setter dem i stand til tidlig innsats. Det er ungdomshelsestasjonen, som er stengt hele sommeren, som skal styrkes, og det trengs flere helsearbeidere som ser de unge som sliter. Halvparten av norske kommuner i dag har ikke en kommunepsykolog. Vi står overfor store utfordringer med å organisere og rekruttere kapasitet og kompetanse til denne sektoren, og det er ved tidlig innsats en har mest å hente, slik at ikke så mange lander inn i et spesialisert behandlingstilbud. Jeg savner at Ar-

beiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti tør å være med på å diskutere hvordan vi skal organisere denne tidlige innsatsen for å forebygge og gi flere en anledning til å mestre livet.

Denne planen er også viktig fordi den setter kompetanse i system. BrukerPlan løftes inn som et helt sentralt verktøy, og bare her har mange norske kommuner en stor utfordring i å ta denne kompetansen og disse systemene i bruk.

Men også i den spesialiserte rusomsorgen står vi foran store løft. Dette er en forskningsfattig sektor, og derfor fremmer Venstre et forslag om at den gyldne regel også skal innbefatte forskning og innovasjon. Jeg registrerer at det er for tidlig nå, men som vanlig driver vi fram forslag som kan styrke kompetansen i denne sektoren.

Rusmedisin må settes tydeligere på kartet, vi må rekruttere flere rusmedisinere, det må være bedre oppfølging av LAR-pasienter, og vi må sørge for mer kompetanse knyttet til den fysiske aktiviteten. Brukermedvirkning løftes også fram i denne planen som helt sentralt. BrukerPlan er viktig der, men også de brukerstyrte pasientene, fritt behandlingsvalg og også mer brukerstyrte plasser, ambulante team og poliklinisk oppfølging gjør brukerne til en større del av ressursene som skal friskgjøre pasientene.

Jeg tar herved opp Venstres forslag.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har tatt opp det forslaget han refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:56:13]: Regjeringa har lagt fram ein plan med tre hovudsatsingsområde: tidleg innsats, behandling og ettervern. Frå SV sitt perspektiv inneheld planen mange fornuftige tiltak, men det er også nokre vesentlege manglar.

Så får vi sjå om eg klarer å gå laus på noko av det som vi ser på som utfordringar i dette dokumentet. Eg kan starte med ei: politisk vanetenking. Når menneske er sjuke eller lid, er det samfunnet si plikt å ta i bruk den aller beste kunnskapen som er tilgjengeleg for å hjelpe. Det er samfunnet si oppgåve å sikre at flest mogleg får leve trygge og gode liv og bidra til at kvar enkelt får realisert så mykje som mogleg av sitt potensial som menneske. For å oppnå dette må tenesteytarar etablere eit samarbeid med kvar enkelt som treng hjelp og støtte. Det er utgangspunktet.

Rusfeltet i Noreg held ofte høg kvalitet. Det er likevel openberre utfordringar når det gjeld samhandling mellom behandlingssnivåa, kapasitet både i første- og andrelinjetenesta og kommunar som manglar tilbod om bustader og meningsfull aktivitet. Det viktigaste for å hjelpe fleire menneske er å investere meir i ulike former for behandlingstilbod, at ventetida går ned og å forbetre samarbeidet mellom kommunar og spesialisthelsetenester, mellom helsetenester og sosialfaglege tenester og mellom rusbehandling og psykiatri i helsevesenet. SV har i denne stortingsperioden derfor tidlegare foreslått ein omfattande opptappingsplan for meir ressursar generelt til rusfeltet og eit nasjonalt løft for betre ettervern. Vi møter – ikkje overraskande, kanskje – ikkje særleg gehør hos regjeringa for våre forslag til tiltak.

Men det er ikkje berre auka ressursar som må til. Vi har også tatt til orde for å tenkje nytt, utvide tenkinga rundt behandlingsmetodane og tenkje nytt også i førebyggingsarbeidet. Vi meiner dette feltet treng ei meir kunnskapsbasert tilnærming til kva for behandlingsmetodar som blir aksepterte, ikkje politisk overstyring av fagfolk. Eit eksempel på det motsette var da omsorgsministeren, Bent Høie, avviste forsøk på å utvide behandlingsmetodane og ikkje eingong realitetsbehandla ein mykje omtalt søknad frå Helse Bergen.

I rusdebatten blir faglege diskusjonar lett politiserte eller gjenstand for vanetenking. Ikkje på noko anna felt enn rusomsorg vil ein statsråd eller politiske parti gå inn for å bestemme at eit legemiddel ikkje er moralsk eller politisk akseptabelt. I rusmiddelpolitikken har det vore motsett, og det er stor politisk debatt rundt spørsmål som i utgangspunktet er reint medisinsk-faglege. Dette brotet med vanetenkinga meiner SV også bør gjelde for kriminalisering av rusavhengige. Rusmiddelavhengigheit har for lenge blitt betrakta meir som ein kriminalitet enn som sjukdom. Skal vi kunne gi eit fullgodt tilbod, må vi som samfunn slutte å behandle rusmiddelavhengige som kriminelle. Oppfølgingsprogrammet Tidlig Ute i Bergen er eit av fleire eksempel på at behandling heller enn straff gir gode resultat. Resultata var veldig lovande, og omlegginga av arbeidet har ikkje medført auka kostnader for nokon av dei samarbeidande partane.

Det er viktig at det er stor breidde i rusbehandlinga i Noreg, noko det er, fordi menneska som treng hjelp, har veldig forskjellige behov. Både offentlege og private tilbod trengst, og vi har tidlegare foreslått betre og meir føreseielege rammevilkår for ideelle aktørar gjennom å fjerne bruken av anbod i rusomsorga. Vidare: Trygge liv treng, krev, trygge stader å bu. For rusmiddelavhengige er dette veldig viktig. Stabilitet i livet gir betre moglegheiter både før og etter behandling. Gjennom å styrkje arbeidet med å gi rusmiddelavhengige trygge bustader i normale bumiljø styrkjer ein moglegheita til friskare og kanskje rusfrie liv.

Det er også ei oppgåve for fellesskapet å bidra direkte til at dei som bruker narkotika, blir utsette for minst mogleg skade. Også her må vi tenkje nytt. Det inneber utdeling av brukarutstyr, råd, rettleiing rundt bruk og prioritering av gatenære tiltak for rusmiddelavhengige. Sprøyteromdebatten kjenner vi godt til. SV vil derfor støtte forslaga nr. 2–7 og forslaga nr. 11–15.

Eg vil avslutte med ei betraktning. Tidleg innsats er veldig bra, og det kjem på ein måte inn som det første punktet i denne planen. Men som eg kan lese mellom linjene i komiteens innstilling, er vektlegginga av tidleg innsats frå komiteen si side vesentleg større enn ho er frå regjeringa si side. Berre for å ta eit veldig viktig ledd i dette: Skolehelse-teneste og helsestasjonar har ikkje fått den sentrale rolla i planen, men i komiteen er det blitt mykje meir vektlagt. Det håper eg regjeringa tar inn over seg.

Statsråd Bent Høie [11:01:37]: Jeg vil takke helse- og omsorgskomiteen for et svært grundig arbeid med innstillingen til Opptappingsplanen for rusfeltet. Jeg håper at proposisjonen og debatten i dag kan være med og for-

sterke intensjonene bak at rusreformen blir oppfylt. Jeg er glad for den brede politiske tilslutningen hovedlinjene i proposisjonen har fått, noe som også vises i debatten i dag.

Jeg vil selvfølgelig takke spesielt samarbeidspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, som vi tidlig hadde diskusjon med, og hvor vi avklarte de økonomiske rammene og hovedlinjene i opptappingsplanen før den ble lagt fram av regjeringen. Dette har vært en veldig viktig sak for regjeringspartiene og samarbeidspartiene, og dette var også et av de første tydelige løftene de fire partilederne gikk ut med før valget i 2013.

Planen er utarbeidet sammen med brukere og pårørende, fagmiljøene og egne rådsråd, og dette har vært et uvurderlig arbeid med planen. De fire partilederne var også til stede på det første store innspillmøtet til planen nettopp for å understreke at dette er et viktig felles prosjekt for de fire partiene og hele regjeringen.

Jeg har merket meg at komiteen har vært spesielt opptatt av barn født av kvinner i LAR, og det er gledelig nå å kunne si at Forskningsrådet har gitt midler til prosjekter som kartlegger psykisk helse og tilpasning i skolealderen for barn født av kvinner i LAR, og for kvinnene selv, og at det nå også vil bli igangsatt en rekke tiltak, som nevnt tidligere i debatten, overfor denne gruppen.

Vi har uten tvil sett en positiv utvikling på rusfeltet de siste årene. Mange får god hjelp, og det er bra, men vi har store utfordringer som ikke er løst. Det tydeligste beviset på dette er at rusavhengige og mennesker med store psykiske helseutfordringer har en forventet levetid som er 20 år kortere enn det som gjelder for befolkningen ellers. Det er, som representanten Kjenseth sa, et resultat av mange års manglende prioritering av denne gruppen, og – jeg vil også si – systematisk diskriminering av mennesker med rusavhengighet i samfunnet vårt.

Vi trenger en fornyet og forsterket innsats på rusfeltet. Vi må bli flinkere til å oppdage og hjelpe tidligere. Det er mange som opplever et fragmentert og lite tilrettelagt tilbud, og tilbudet om ettervern og oppfølging er fortsatt mangelfullt. For å lykkes på disse områdene har vi fremmet denne opptappingsplanen som en egen proposisjon. Rammene for arbeidet er 2,4 mrd. kr i perioden 2016–2020. I tillegg kommer veksten i tverrfaglig spesialisert behandling som skal sikres gjennom den gyldne regel. Vi har foreslått at oppmerksomheten rettes mot personer som er i ferd med å utvikle, eller som allerede har etablert, et rusproblem. Hovedinnsatsen rettes mot kommunesektoren. Det rent forebyggende arbeidet er forankret i folkehelsemeldingen, som Stortinget tidligere har sluttet seg til.

Opptappingsplanen legger særlig vekt på tre innsatsområder: Tidlig innsats, behandling og ettervern/oppfølgingstjeneste. Et sentralt tema når det gjelder tidlig innsats, er hvordan en skal fange opp og hjelpe personer som står i fare for å utvikle rusproblemer. Gode oppvekstvilkår, fysisk aktivitet og deltagelse i idrett og andre frivillige organisasjoner, å styrke det sosiale nettverket og fremme livskvalitet er viktig der. Her er folkehelseperspektivet helt avgjørende. I tillegg er det viktig med tidlig innsats i alle livets faser: for gravide, for familier, barn og unge

gjennom barnehage, skole, helsestasjon og skolehelsetjenesten, som vil bli styrket med i overkant av 600 mill. kr av regjeringen og flertallspartiene, for ungdom gjennom godt koordinerte tjenester, for studenter og arbeidstakere, bl.a. gjennom gode retningslinjer for alkoholbruk, kompetanse om praten om rus eller spilleproblemer, og for eldre, bl.a. gjennom bedre kompetanse i helse- og omsorgstjenesten.

Stikkordet er å kunne identifisere og håndtere problemene så tidlig som mulig. Helsedirektoratet følger opp og reviderer veilederen om tidlig intervensjon sammen med andre aktører. Målet er en kortfattet veileder med gode anbefalinger til kommunene.

Når det gjelder behandling, har vi behov for et mangfold i tilbudet til rusavhengige. Vi må ha god kapasitet, og ventetidene må ned. Regjeringen har styrket kapasiteten ved at de i helseregionene har fått kjøpe ca. 200 nye døgnplasser av private ideelle organisasjoner. Vi ser nå at ventetiden for rusbehandling har gått ned med hele ni dager siden mars 2015 til 34 dager nå i mars 2016. I november innførte vi fritt behandlingsvalg innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, slik at rusavhengige kan få enda raskere hjelp og større mangfold i behandlingstilbudet. Tjenestene skal ha god kvalitet. Derfor skal et nasjonalt kvalitetsregister og tverrfaglig spesialisert behandling innføres i hele landet i 2017. Helse Vest er allerede godt i gang.

Ettervern er et av de områdene som kom tydelig fram i de innspillsmøtene vi har hatt. Satsing på ettervern og oppfølgingstjenesten er derfor helt sentralt også i Opptappingsplanen. For mange rusavhengige begynner den virkelige jobben etter behandlingen, men uten bolig, meningsfylte aktiviteter og godt sosialt nettverk er veien tilbake til rusen og de gamle kameratene ofte veldig kort. Derfor har vi forpliktet oss til en tverrsektoriell satsing de neste årene bl.a. med 500 mill. kr til bolig. Vi skal øke antallet tiltaksplasser, og vi innfører også betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter nettopp for å sikre en sømløs overgang fra behandling til kommunens tilbud som forplikter kommunene og spesialisthelsetjenesten til å etablere felles planer for den rusavhengige når behandlingen er over og en skal tilbake igjen i bolig, arbeid og aktivitet.

Vi lovte en opptappingsplan som tar for seg hele rusfeltet – fra forebyggende tjeneste til ettervern, fra bolig til arbeid. Etter to i regjering har vi nå levert denne planen sammen med våre samarbeidspartier, og jeg er veldig glad for at den også har fått så bred tilslutning i Stortinget. Men her har vi gjort litt sånn som Ingrid Espelid Hovig: Vi har juksa litt, for i realiteten er Opptappingsplanen allerede i gang. Det første året er 2016, og derfor ligger det i det vedtatte budsjettet for 2016 den første virkelige opptappingen på dette området, som i realiteten ligger over det nivået som en må ligge på for å innfri forpliktelsen til å bruke 2,4 mrd. kr mer ved utgangen av 2020 enn det som en gjorde i 2015.

Men nå er det viktig at vi alle sammen også gjør en god jobb inn mot kommunene, mot frivillig ideell sektor, som må gripe denne muligheten, og at kommunene bruker de pengene som de nå får, til reelt sett å bygge opp tilbudet til denne gruppen, for her er det mye å gjøre. Det er nå

også igangsatt en nasjonal strategi for å forhindre overdosedødsfall som nå virker i de kommunene som har det høyeste antallet overdosedødsfall. Der har vi resultater som er altfor dårlig.

Så er jeg også opptatt av at denne opptappingsplanen bruker de store pengene på det som vi vet virker, på de områder som de rusavhengige, deres organisasjoner og fagmiljøene har pekt på er de store utfordringene. Jeg mener at det i den politiske debatten om tilbudet til rusavhengige i Norge dessverre i veldig stor grad har fått mye oppmerksomhet om de ideologiske, veldig splittende spørsmålene som ikke har betydning for veldig mange, og det har tatt oppmerksomheten fra det som er den store, tunge jobben som nettopp ligger i denne opptappingsplanen, å gi rusavhengige et godt, sammenhengende tilbud, et stort mangfold av tilbud, og der selvfølgelig helseperspektivet er det som skal være det gjennomgående perspektivet i all hjelp som vi gir.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [11:11:09]: Først: Det er gledelig at Arbeiderpartiet får gjennomslag for kvalitetsregister, at ministeren har lyttet til det, og at det rulles ut i 2017.

Da er det lov å prøve seg på neste sak, og det gjelder ny forskning på både psykisk helsevern og rus, hvor man, ikke som tidligere først behandler og så begynner med tilpasning og bolig, men parallelt knytter behandling til det å være i en bosituasjon og i en aktivitet og i arbeid. Men det medfører ganske store utfordringer, spesielt knyttet opp mot ruspasienter, som svinger en del når det gjelder både helse og motivasjon for behandling. Man trenger veldig tett samhandling mellom de ulike nivåene. Så spørsmålet er om helseministeren kunne tenke seg å gjennomføre forsøk i de store byene for å se på modeller for å kunne få dette bedre til.

Statsråd Bent Høie [11:12:03]: For det første er det ikke Arbeiderpartiet som har fått gjennomslag for at det etableres et kvalitetsregister for rusfeltet. Det er et veldig bra initiativ som ble tatt av fagmiljøet i Helse Vest, og som jeg grep fatt i veldig raskt etter at jeg var blitt helse- og omsorgsminister, for å få en klar plan for utviklingen av flere kvalitetsregistre innen rus og psykisk helse. Arbeiderpartiet har visst hele veien at dette er noe som kommer. Men at Arbeiderpartiet fremmer forslag for å skape inntrykk av at de fremmer noe som regjeringen allerede jobber med, det er en kjent strategi.

Når det gjelder det andre forslaget, så ja, det er bare synd at vi ikke har Arbeiderpartiets støtte når det gjelder dette, for Arbeiderpartiet stemte imot forslaget om å innføre betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innenfor rus og psykisk helse. Det handler ikke om å sette i gang forsøk på dette, men nettopp å gjennomføre det i hele landet og sikre et forpliktende samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten på dette området.

Ruth Grung (A) [11:13:08]: Jeg tror statsråden misforsto det som var innholdet i spørsmålet. Jeg sa heller ikke at det var vi som har funnet opp kvalitetsregistre, vi fikk ikke komiteen med oss på det, men nå fikk vi iallfall helseministeren med oss på det.

Men jeg velger likevel å bruke tiden til spørsmål nr. 2, og det er register som gjelder barn som er født med abstinens. Jeg har snakket flere ganger med Reigstad, barnelege ved nyfødtavdelingen Helse Bergen. De har et samarbeid med barnepsykiatrisk avdeling, med rusmedisinsk avdeling og har hvert år sett barn som blir født med stor abstinens. Alkohol er jo farligere enn veldig mye av det andre som de går på når det gjelder negative virkninger på barn. I dag følges barna opp fram til de er seks år. I høringen kom Barnelegeforeningen og flere andre med nye forskningsresultater som viser at det får konsekvenser for barnet også opp i skolealder. Det er bra at det nå satses på forskning, men vil ministeren også satse på et nasjonalt register for barn født med abstinens?

Statsråd Bent Høie [11:14:17]: Når flertallet i komiteen, altså regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, ikke støtter Arbeiderpartiets forslag om å etablere nasjonale kvalitetsregistre innenfor tverrfaglig spesialisert behandling, handler det rett og slett om at de vet det samme som Arbeiderpartiet vet, at dette kommer. En støtter ikke forslag om et arbeid som allerede er i gang, bare for å skape inntrykk av at regjeringen ikke gjør noe på dette området. Det synes jeg at litt av debatten og innleggene fra både SV og Arbeiderpartiet i dag er litt preget av. En skaper et inntrykk av at ting som man er veldig engasjert i – som er veldig bra, som jeg er helt enig i – er ting som ikke skjer. Men det er nettopp de tingene som nå skjer, og som dessverre ikke har skjedd før.

Når det gjelder spørsmålet, er det sånn at det å etablere medisinsk kvalitetsregister er et initiativ som kommer fra fagmiljøene selv. Hvis en utvikler det, tilfredsstiller de kravene som skal til, er muligheten for det fulgt opp. I tillegg har, som jeg var inne på, Forskningsrådet nå bevilget 18,5 mill. kr til et fireårig forskningsprosjekt for nettopp barn født av mødre i LAR.

Kjersti Toppe (Sp) [11:15:40]: Eg har eit spørsmål om ei sak som har vorte kjend i media, at rusavhengige i Oslo og Bergen dei siste fem åra har vorte bøtelagde for 48 mill. kr. Bøtesatsane er på opp til 10 000 kr for kvar. Ein professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen uttalte til NRK at han meiner at politiet bruker ulovlege metodar, særleg gjeld det utstrakt brukt av bortvising av personar i dei opne rusmiljøa.

Dette er ei sak som eg har reagert på. Justisministeren har sagt at dette er ein grei praksis, og eg lurar på korleis helseministeren stiller seg til den etter mitt syn aggressive måten som politiet bruker, og i det heile tatt kva helseministeren meiner om denne bøtelegginga.

Statsråd Bent Høie [11:16:43]: Riksadvokaten har vært tydelig på at en ikke skal bruke bøtelegging på en sånn måte at en f.eks. går systematisk etter rusavhengige

som har omfattende problem, som det har vært antydnet. Det er føringer som politiet har fått.

Når det gjelder bortvisning, er det et litt mer komplisert spørsmål, for når vi ser vi på f.eks. det arbeidet som er gjort i Bergen for å bryte opp det miljøet som var etablert i Nygårdsparken, og det arbeidet som også gjøres i Oslo, er bortvisning ett av virkemidlene som brukes for å gi et bedre tilbud. Men da er det viktig at det skjer i en sammenheng der en også har andre alternative tilbud, f.eks. mottakssenter og slikt, og at det ikke gjøres som et ensidig tiltak.

Kjersti Toppe (Sp) [11:17:47]: Eg har eit anna spørsmål, når eg har anledninga:

Det vart vist til Stoltenberg-utvalet, som kom før den førre stortingsmeldinga, og eitt av forslaga der var å avskaffa eigendelar for rusavhengige. Senterpartiet har eit forslag i dag der vi ber regjeringa om å vurdere å koma tilbake med ei sak om det. Det får ikkje støtte frå resten av Stortinget.

Eg vil stilla helse- og omsorgsministeren spørsmål om korleis han ser på dette med bruk av eigendelar i helsevesenet for dei som har ei tung rusavhengighet.

Statsråd Bent Høie [11:18:33]: Vi har f.eks. i forbindelse med at vi økte gebyret for manglende oppmøte, sagt at en skal skjerme denne gruppen. Men da er det ut ifra en skjønnsmessig vurdering i helsetjenesten. Å ha en generell ordning med fritak for egenandeler med utgangspunkt i at en har en rusavhengighet, er jeg ikke sikker på at ville vært den riktige bruken av ressursene, for dette er jo også et spørsmål om ressursbruk. Det er ikke sånn at alle rusavhengige ikke er i arbeid og ikke har muligheten til å betale egenandeler når de får hjelp fra helsetjenesten.

Så det jeg tror vi nå må se på – og det gjør vi allerede – er i større grad å bygge ut lavterskeltilbud som når de mest utsatte gruppene, der en også har mange gode gratistilbud, istedenfor å si at hvis en er rusavhengig, er en per definisjon en person som ikke kan betale vanlige egenandeler. Det mener jeg vil være feil.

Ketil Kjenseth (V) [11:19:52]: Satsingen i kommunene er en stor del av denne planen. Det er skissert 500 nye boliger de neste årene, og det er utrolig viktig. Flere av oss har vært med på å vedta boligsosiale planer i kommunene, kanskje flere ganger, uten at det nødvendigvis har blitt bygd boliger til denne målgruppen.

Sarpsborg er en av kommunene som har en tredelt boligpolitikk. De bygger og etablerer containerboliger eller monsterboliger for dem som ikke er motivert for avrusing. De har boliger for dem som er under behandling, og de har egne boliger for dem som er avruset. Men vi ser få eksempler på dette.

Hvordan vil statsråden sørge for at flere kommuner skaffer seg en slik differensiert boligplan og faktisk kommer i gang med å bygge boligene i løpet av de fem årene som vi har ambisjoner om?

Statsråd Bent Høie [11:20:51]: Dette er et område som vi jobber nært sammen med Kommunaldepartementet om, som har ansvaret for boligpolitikken. Derfor har regjeringen laget en sosial boligstrategi, der nettopp det som representanten nå beskriver, er en del av den – det å ha et differensiert tilbud til ulike grupper. Det vil selvfølgelig også være avhengig av at vi følger opp Opptappingsplanen når det gjelder bevilgning av penger til dette området.

Det er også viktig å tenke på at bolig ikke bare handler om de fysiske omgivelsene, men også om det å fylle boligene med innhold, der det er behov for det, for å hjelpe den enkelte til å kunne være i stand til å bo. Jeg er helt enig i at det er behov for et mangfold og et differensiert botilbud, som en her trekker opp, men det er en del av regjeringens sosiale boligstrategi.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Freddy de Ruiter (A) [11:22:17]: Arbeiderpartiet mener at ruspasienter er like viktige som hjertepasienter. Regjeringas opptappingsplan for rusfeltet er for dårlig på dokumentasjon og kunnskap. Rusbehandling må – på lik linje med andre typer behandling – benytte seg av kunnskapsbaserte metoder. Ingen ville gitt hjertepasienter behandling som ikke hadde dokumentert effekt. I dag er den best tilgjengelige kunnskapen av for lav kvalitet. Det finnes f.eks. ikke sikre tall på hvor mange som kommer tilbake i rusbehandling én eller flere ganger. I 2014 sa to av tre av dem som ble lagt inn for rusbehandling, at de hadde vært innlagt tidligere. Én av tre ruspasienter kommer tilbake for behandling innen ett år etter utskrivning.

Det er all grunn til å tro at ressursene som brukes til behandling av rusmiddelavhengige, kan brukes bedre. Uten å vite sikkert hva som gir effekt, er det stor fare for at vi sløser bort ruspasientenes tid og krefter og samfunnets penger på behandling som ikke virker. Mens vi venter på at kvalitetsindikatorerne skal bli gjeldende for rusfeltet, må vi sørge for et kunnskapsløft på feltet.

Mennesker med rusproblemer er som andre pasienter: forskjellige. Som det er med andre sykdommer, vil noen ha behov for støtte en kort stund etter behandling, mens andre vil trenge støtte livet ut.

Arbeiderpartiet vil at personer med rusproblemer skal tilbys persontilpassede og helhetlige pasientforløp – et skreddersydd behandlingsopplegg der det er mulig å endre behandlingsform underveis, og der brukerne selv har et avgjørende ord med i laget. Det skal være enkelt å komme tilbake i behandling i kortere perioder hvis det trengs. Lege- ne må kunne foreslå den behandlingen de mener er best for pasienten, og derfor ønsker vi å sette i gang et forsøk med heroinassistert behandling hvis legen mener det er best for den det gjelder.

Vi skal aldri gi opp personer med rusavhengighet. Mange personer med rusproblemer sier at de ønsker seg vanlig, lønnet arbeid – ikke utprøving, avklaring eller skjærmede tiltak. Pasientene ønsker selv klare krav.

Dagens praksis er gammeldags. Arbeiderpartiet vil at planlegging av jobb og bolig skal starte den dagen pasienten starter behandling. Arbeiderpartiet vil gjøre indi-

viduell jobbstøtte tilgjengelig for rusavhengige over hele landet.

Rusproblemer oppstår ikke brått en dag. De avsluttes heller ikke den dagen man skrives ut fra behandling. Altfor mange kommer ut fra behandling eller fengsel uten å ha bolig eller jobb å gå til. Da er veien tilbake til rus veldig kort.

Mange personer med rusproblemer sier de ønsker seg vanlig, lønnet arbeid – ikke utprøving, avklaring eller skjærmede tiltak. Prosjekt som Jobb først forteller om svært gode resultater. Brukerne søker på jobber ut ifra egne interesser og ferdigheter, og Nav følger opp arbeidstaker og arbeidsgiver uten tidsfrist. Formidling av vanlige jobber er også billigere enn tiltaksplasser.

Personer med rusproblemer er ulike og har ulike boligbehov. Kommunene bør oppfordres til å opprette varierte boligløsninger med ulik grad av støtte fra hjelpeapparatet, inspirert av f.eks. eldreomsorgen.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [11:26:05]: Alkohol- og narkotikamisbruk er forbundet med høy sykkelighet og dødelighet. Ikke minst er det mange personlige tragedier og familietragedier i kjølvannet av misbruk. Overdosedødsfallene på grunn av rusmisbruk overstiger nå antall drepte i trafikken, og det har vært påpekt her før at tall fra 2013 viser at 234 døde av overdose – det er 234 for mange. Senest på NRK-nyhetene i dag hører vi at politiet varsler om nye narkotiske stoffer som tas i bruk i av ungdommen i Tromsø – det er bekymringsfullt. Det er utrolig viktig å få en opptappingsplan som har elementer med forebygging, behandling og ikke minst godt ettervern og oppfølging av dem som har vært gjennom en aktiv behandling. Rammene for arbeidet er 2,4 mrd. kr i perioden 2016–2020. I tillegg kommer veksten i tverrfaglig spesialisert behandling, som også sikres gjennom den gylne regel.

Regjeringen har rettet innsatsen mot personer som er i ferd med å utvikle et rusproblem, eller som allerede har et etablert et rusproblem. Hovedinnsatsen rettes mot kommunesektoren. Det er gledelig. Svært mange kommuner vil være glad for de tiltakene som er foreslått i proposisjonen og også tiltak som komiteen stiller seg bak, bl.a. en vurdering av – som departementet skal gjøre nå – at kvinner med alvorlige rusproblemer skal få tilbud om gratis langtidsvirkende prevensjon.

Det er, som flere her har påpekt, mangel på gode boliger, på arbeidstreningsmuligheter og ikke minst på planer for oppfølging. Det er jo derfor denne planen kommer. Det er mangelfull kartlegging av behov for ettervern både når det gjelder det fysiske og det psykiske. Mennesker med alvorlige rusproblemer og psykiske problemer får i dag i altfor liten grad sammenhengende og koordinerte tjenester.

Å bidra til at rusavhengige får et egnet sted å bo, er kanskje noe av det viktigste vi gjør. Like viktig er det kanskje at vi får tiltaksplasser for dem med nedsatt arbeids- evne, åpne mottakssentre i de største kommuner og utbygging av oppsøkende behandlingsteam. Dette er etterspurt. Den kritiske fasen er etter at man blir utskrevet fra behandling. Ofte har man ikke bosted, man blir kanskje plassert i

hybelhus hvor det er vanskelig å bygge sosiale relasjoner, og man kommer lett i kontakt med tidligere kamerater og havner igjen i rusmiljø.

Det er viktig med kompetanseutvikling i hele den kommunale sektor. Kompetanse handler også om det å kunne samarbeide, og samarbeidet mellom Nav, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten må fungere bedre. Vi hører historier om kommuner som ikke fatter vedtak på tjenestene brukeren skal ha – konsekvensen av dette er at brukeren mister klageretten.

En enstemmig komité er enig: Prioriteringen av økt kompetanse må knyttes til avdekking og kartlegging av rusproblemer i kommunene og også i somatiske sykehusavdelinger. Vi trenger mer kunnskap om eldre og rus, dette er et økende problem. Det er viktig å få på plass flere psykologer i kommunene. Vi står her overfor en ganske stor utfordring med det kommunekartet som er i dag. Dette er en av grunnene til at en kommunereform som fokuserer på velferdstjenester til brukerne, bl.a. de aller mest sårbare, er noe av det viktigste vi må få til.

Vi trenger også mer kunnskap om effekten av behandling på rusfeltet – hva virker, og hva virker ikke? Det er gledelig at vi nå får en ny legespesialitet innen rus- og avhengighetsmedisin, det har vært etterspurt lenge, og det tror jeg kommer mange til nytte.

Komiteen støtter også innføring av et nasjonalt kvalitetsregister innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling, og vi er også opptatt av at det må sikres mer penger til forskning om rus og avhengighet. Men det hjelper ikke med registre og indikatorer, det er viktig at behandlingen skjer der den skal, i kommunene. Med denne planen leverer regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre sin lovnad om å satse på rusfeltet. Ikke minst er tilskuddet til flere plasser og det at ventetiden har gått ned, en del av det.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Ruth Grung (A) [11:31:30]: Jeg ønsker å ta opp noen tråder fra debatten – først til alkoholens plass i en rusplan.

Arbeiderpartiet mener helt ærlig at det er usedvanlig viktig at alkohol får den plassen både ut fra den sykdomsbyrden den skaper, og fordi det er et legalt rusmiddel – det er et stort flertall som behersker sitt forbruk av alkohol, men det er også et stort mindretall som ikke gjør det. Det er utfordrende for fastlegene å ta tak i dette, for de skal være på tilbudssiden i sitt forhold til pasienten, og dette er skambelagt, tabubelagt. De må finne gode verktøy for hvordan de skal få en dialog om sykdomsbildet for å se om det kanskje henger sammen med alkoholforbruket.

Det er tydeligvis også uenighet – det har det vært hele tiden i komiteen – om i hvilken grad alkohol er et økende problem eller ikke. Vi er fullt klar over at ungdom i dag drikker mindre enn tidligere. Det er veldig bra. Men samtidig drikker kvinner mer, og det gjør også eldre. Dessuten har kommunene for liten oversikt over de lokale utfordringene knyttet opp mot rus og alkoholforbruk i sin kommune. Brukerplan har vært et usedvanlig godt verktøy – i hvert fall i de kommunene jeg har spurt som har tatt det i

bruk, og det er over 200. Jeg har ikke vært i 200 kommuner, men der jeg har spurt, mener de at det er på tide at de får det verktøyet, både for å få en oversikt over de lokale utfordringene og også for å se effekten av hva som virker. Nå vet jeg ikke om jeg tør å foreslå at dette bør rulles ut. Kanskje har man allerede bestemt at det skal rulles ut og gjelde for alle kommuner – for personer med rusutfordringer finnes over alt, og sett fra Stortinget er det viktig at alle blir sett og fulgt opp på rett måte.

Det er behov for økte midler for å lykkes. 2,4 mrd. kr over fire år høres mye ut. Det er litt uenighet om i hvilken grad pengene skal øremerkes eller ikke, men det viktigste er at disse pengene kommer til dem som trenger det, og der de gir best effekt. Dette skal vi følge opp underveis.

Det er to områder der midlene har vært øremerket fram til i dag, og vi er litt usikre på om det er rett. Det er det kommunale tilskuddet. En ting er å øremerke det rett inn i forhold til hvordan kommunene skal bruke det, men når de må søke om midlene fra Fylkesmannen, medfører det mye byråkrati, ansatte på deltid og utfordringer med å bygge opp kompetansen. Det er i hvert fall den tilbakemeldingen vi får fra Bergen, som hvert år får 21 mill. kr, men ingen mulighet til å bygge opp kompetansen med heltidsansatte, slik de ønsker.

Det samme gjelder spesialisthelsetjenesten. Da man fikk 200 nye plasser, ble Helse Bergen pålagt å kjøpe dem fra private og ideelle med det resultat at Floenkollektivet, som jeg var innom tidligere, som er et offentlig tilbud, må redusere sitt tilbud. Likedan har de svært stramme rammer for det å gi et godt LAR-tilbud.

Anbudssystemet er utfordrende, og Arbeiderpartiet har vært tydelig på at vi ser det positive i at man kan få fram nye behandlingstilbud, men også det negative med at man hindrer utveksling av kunnskap og kompetanse, som det er et stort behov for innenfor rusbehandling.

Vi er også usikre på om løpende kontrakter er et godt verktøy. Vi forstår intensjonen med at man da får bygget opp kompetansen over tid, men erfaringen fra Borgestad-klinikken – som med David og Goliat – er ikke bare positiv. Det er vanskelig å finne gode forhandlingsplattformer mellom en så sterk aktør som Helse Sør-Øst og Borgestadklinikken, som virkelig har utviklet nye tilbud, og få en rimelig betaling som samsvarer med den kvaliteten de tilbyr.

Avslutningsvis vil jeg presisere at jeg synes det er litt trist å høre at man beskriver de mest sårbare og slitne rusavhengige som en pasientgruppe som ikke bør prioriteres, for det er det det handler om når det gjelder forsøk med heroinassistert behandling. Det er i hvert fall den tilbakemeldingen vi har fått fra de rusmedisinske fagmiljøene.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:36:33]: Jeg tar ordet fordi jeg har undret meg litt over det jeg har hørt i debatten her i dag, hvor flere mener at ruspasienter med fritt behandlingsvalg for første gang har fått muligheten til å velge behandlingssted. Det er jo ikke riktig. Den retten har ruspasienter hatt på linje med andre pasienter i spesialisthelsetjenesten helt fra 2001, da fritt sykehusvalg ble innført.

Med utgangspunkt i den nye forskriften for fritt behandlingsvalg er så langt to små rusinstitusjoner godkjent – som for øvrig begge ligger på Vestlandet – som ønsker å levere tjenester til ruspasienter innenfor ordninga med fritt behandlingsvalg. Ingen av de store rusorganisasjonene har meldt seg på den ordninga, så vidt jeg vet. Det kan godt hende at begge de to nevnte institusjonene gir god rusbehandling, men da er det merkelig at disse skal sluses inn i en ordning som ikke ivaretar fullt ut og godt nok det livsviktige samarbeidet mellom alle tjenesteyterne innenfor denne sektoren. Disse behandlingsplassene kunne uten problem vært et tilbud under helseforetakene, på linje med de øvrige private aktørene og tjenesteleverandørene innenfor rusomsorgen. De kunne dermed stå i en helt annen sammenheng med den offentlige rusbehandlinga enn det fritt behandlingsvalg legger opp til. Fritt behandlingsvalg, med de som kommer inn på den forskriften, bygger kun på en godkjenning i Helsedirektoratet, og de har ikke avtale med helseforetakene.

Jeg vil gjenta det representanten Grung sa i sitt innledningsinnlegg: Det ruspasienter trenger, er reell brukermedvirkning i hele pasientforløpet, både det som skal være tidlig innsats, behandling i spesialisthelsetjenesten og ikke minst i rehabiliteringa etterpå. Å snakke om at fritt behandlingsvalg, som snarere stykker opp og fragmenterer behandlinga, gir økt brukervalg, er etter Arbeiderpartiets mening rett og slett en fortelling som ikke tåler å bli prøvd i virkelighetens verden.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [11:39:22]: Eg har lyst til å seia at eg er glad for at det både i teksten i proposisjonen og i debatten her har vore fokusert mykje på alkohol, og det har ikkje vore like mykje fokusert på i alle rusdebattar tidlegare. Så det synest eg er ein fin framgang.

Eg har ein kommentar til noko som er sagt i debatten. Det blei vist til rapporten frå Stoltenberg-utvalet, og at vi raud-grøne ikkje tok nokon av dei forslaga med i den stortingsmeldinga. Da vil eg seia at det er det unøyaktig å hevda. Eg veit at det blei fremja direkte konkrete forslag den gongen, men vi hadde jo innbakt mykje av det som Stoltenberg-utvalet kom med, i sjølve meldinga. Det var ein del ting som vi den gongen var ueinige om, f.eks. at heile rusomsorga skulle vera statleg, så det blei ikkje med, og det ser eg at heller ikkje er teke med no.

Så synest eg òg at det er naturleg at det kom ei stortingsmelding – dette er ei opptappingsplan – og eg ser at det er veldig mykje i denne opptappingsplanen som faktisk byggjer på dei prinsippa og det som kom fram i stortingsmeldinga. Blant anna byggjer ein vidare på den overdosestrategien som kom i forbindelse med meldinga, heller enn å byggja vidare på den spesialiteten – den rusmedisinen – som kom med den meldinga Ein byggjer òg vidare på at det skal vera eit forbod mot å bruka og inneha dopingmiddel, noko som kom med den stortingsmeldinga i 2012, var det vel.

Så registrerer eg at ein ikkje tek opp det som òg Stol-

tenberg-utvalet foreslo, nemleg å gjera noko med eigendelane, og eg høyrde òg statsråden sitt svar. Det synest eg vi skulle diskutera, ikkje for alle med rusavhengigheit, men for dei med alvorleg rusavhengigheit. Det var òg spørsmålet mitt til ministeren. Det håper eg vi kan ta opp igjen i prioriteringsdebatten.

Så er det sagt noko om lekkasje av LAR-medisin. Det er eit område eg meiner vi ikkje skal bagatellisera. Vi veit at det for to år sidan blei rapportert om at det var like mange overdosar i Noreg av LAR-medisin som av heroin. Det er ein alvorleg situasjon, og eg synest det er påfallande at ikkje forslag nr. 7 kan få fleirtal, der Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti ber regjeringa om å innføra ein lågtakst for utlevering av LAR-medisin når det trass i alt er ein tilsynelatande einigheit om det her i salen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:42:35]: Det er noen paradokser i debatten og i innstillingen. Arbeiderpartiet snakker mye om bekymringen for tilbakefall. Representanten Freddy de Ruiten var inne på mye av det i sitt innlegg, men en av hovedgrunnene til at mange vender tilbake igjen i rus, er jo at vi ikke har det gode tilbudet ute i kommunene. Ettervernet har vært for dårlig. Det som denne regjeringen sammen med samarbeidspartiene nå gjør, er å styrke det viktige ettervernet, det arbeidet som skjer i kommunene, bygge kompetanse og sørge for en mye bedre omsorg og en sammenheng i behandling.

Da er det også et veldig stort paradoks at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke ønsker å støtte betalingsplikt for utskrivningsklare ruspasienter. Det er ingen som kan leve livet sitt i rusinstitusjon. Livet leves ute i kommunene. Hvorfor er det slik at ruspasientene ikke fortjener det samme sammenhengende tilbudet som somatisk sykepasienter?

Dersom det er slik at representanten Freddy de Ruiten mener at man skal planlegge bolig, planlegge rehabilitering idet man kommer inn i behandling, da må man bruke de samme virkemidler som man gjør i somatikken. Det er det som er viktig, og det er derfor det er viktig å innføre betalingsplikt, samtidig som denne regjeringen og samarbeidspartiene styrker kommunenes mulighet til å bygge opp denne kompetansen, bygge opp disse tilbudene.

Jeg synes at det også er veldig interessant at Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at øremerking av midler til kommunal rusomsorg er byråkratisk. Det er en argumentasjon vi skal merke oss i alle andre debatter hvor de samme partiene mener at øremerking er det eneste svaret på hvordan kommunene skal bygge opp tjenester. Dette er også viktig fordi vi så at den forrige regjeringen fjernet øremerkingen, og vi så at tilbudene ble svekket i kommunene og ikke styrket, så her har Arbeiderpartiet og Senterpartiet betydelige forklaringsproblemer.

Så ønsker jeg avslutningsvis å si at Arbeiderpartiet ikke må fremstille debatten om heroinassistert behandling som at vi beskriver at de svakeste pasientene skal gis opp, eller ikke gis et tilbud. Jeg mener en bør ha respekt for at det er ganske stor uenighet, og faktisk ikke noe rop i fagfeltet i Norge for å innføre herionassistert behandling. Det er en krevende behandlingsform som det er usikkerhet om

de tyngste rusavhengige har mulighet til å følge opp, og derfor mener jeg at en heller bør styrke LAR-ordningen og ikke gi opp håpet om at folk kan komme ut av rus.

Ketil Kjenseth (V) [11:45:54]: Jeg er veldig glad for at representanten Ruth Grung tar opp situasjonen for dem som er sykest. Her har Arbeiderpartiet og Venstre sammenfallende synspunkter på det å ta i bruk medisinske forsøk og bl.a. akseptere heroin.

Så er jeg uenig i at planen ikke setter søkelyset på nett-opp denne gruppen. LASSO og flere lignende prosjekter, som skal utvides, blir tydelig nevnt. Det er jo nettopp pasienter som er for syke til å falle innunder LAR-ordningen, LASSO retter seg mot og hjelper med sykdomstilstander og til et mer verdig liv. Derfor omfatter planen det. Vi er nødt til å bygge opp flere slike, og det er jeg glad for at regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti vil være med på. Det er stort behov for det, og ikke bare i Oslo og Bergen.

Så tar representanten Tove Karoline Knutsen opp fritt behandlingsvalg. I tillegg har det vært en debatt om pakkeforløp, der en del setter spørsmålsteget ved om pakkeforløp egner seg for rus og psykiatri. Både fritt behandlingsvalg og pakkeforløp gjør det. Det disse pasientene har stort behov for, er forutsigbarhet, og det er nettopp det de ikke får i dagens svingdørpraksis mellom aktører som ikke er koordinert. Det er lange behandlingsforløp, det er stor usikkerhet, og det er mange glipper for disse pasientene. Derfor er det stort behov for en bedre, mer treffsikker, utredning og et mer sammenhengende behandlingsforløp. En 24-timers garanti vil også komme inn som en del av det.

Tverrfaglig spesialisert behandling, og særlig med døgnopphold, innbefatter i Norge i dag en stor variasjon. Det er for mange behandlingsfilosofier, og vi har for lite evidens om behandlingsmetodikk. Vi må sikre kvaliteten på dem, og vi må få mindre variasjon. Derfor må vi standardisere forløpene. Vi må måle, og vi må sikre, effekt. Det må bli færre variasjoner og bedre kvalitet. Så dette er behandlingsforløp som egner seg ypperlig for pakkeforløp.

Når det gjelder fritt behandlingsvalg, er det dessverre ikke så mange som er godkjent foreløpig, men det kommer flere, og det er aktører som er i stand til å tilby det. Det er veldig viktig at vi får de aktørene på banen, særlig for disse pasientgruppene. Jeg kjenner flere som er i LAR-programmet som er sykepleiere, og som til og med er best i verden på noe. Dette er ressurssterke pasienter som i høy grad er i stand til å delta i sin egen behandling, men de trenger hjelp til noe.

Kjersti Toppe (Sp) [11:49:13]: Det kom ei slags skulding om at vi som ikkje er tilhengjarar av å innføra betalingsplikt for utskrivingspasientar innanfor rus og psykiatri i 2017, dermed er for at pasientane skal verta buande i institusjon. Det er heilt feil. Det paradoksale i denne debatten er at i 2012, da vi vedtok stortingsmeldinga, var det Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet som hadde forslag og merknader om at betalingsordninga, når det gjaldt samhandlingsreforma, òg måtte utvidast til rus og psykiatri på sikt når vi visste meir, og når det var lagt til rette for det.

Den gongen vart det stemt ned av Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Høgre skreiv til og med i merknadene den gongen at «mennesker med rusproblematikk og psykisk helse ikke kan behandles etter samme behandlingssett som somatiske pasienter». Dei anbefalte pilotprosjekt for organisering og finansiering for denne gruppa. Så her har nokon kvar av oss hatt bekymringar for å innføra dette automatisk.

Mi bekymring no er at ein må skapa forsvarlege helse-tilbod før vi innfører desse pliktene og desse økonomiske ordningane. Det står i saka i dag at kommunane manglar 4 000 årsverk. Det utgjør fleire milliardar kroner, berre det. Eg har spurt i skriftleg spørsmål – eg har ikkje fått talet, men vi manglar veldig mange bustader. Når vi no er nesten midt i 2016 og dette skal innførast ved nyttår, kan eg rett og slett ikkje forstå korleis dette skal gå. Eg håper fristen vert utsett.

Eg er heilt einig med representanten frå regjeringspartia i at dette kan innførast, og er sjølvsagt einig i at alle skal få bu i ein kommune. Så eg håper at vi kan nærma oss kvarandre litt i desse sakene og ikkje gå i skyttargravene fordi nokon meiner at ruspasientar skal bu på sjukehus og andre at dei skal bu i ein kommune. Det er faktisk ikkje slik. Så det hadde vore fint om vi kunne få ei «løypemelding» om dette. Det kjem vel kanskje i kommuneprosesjonen – den vert interessant.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ruth Grung (A) [11:52:26]: Jeg får gjøre som bergensere og snakke fort.

Om øremerking: Det er forskjell på å øremerke midler i et budsjett kontra øremerking som en må søke på, eller øremerking der en er pålagt kun å kjøpe tjenester fra spesialist, fra private eller fra ideelle organisasjoner.

Når det gjelder heroinassistert behandling, er det snakk om forsøk basert på hva de fremste medisinsk-faglige miljøer mener er rett for å få pasientene under LAR-behandling. I dag har de prøvd alt, slik det beskrives for oss, slik at de ikke kommer inn under LAR-behandling.

Når det gjelder behandlingsforløp og muligheten til å velge institusjon, har vi fått klar tilbakemelding: Denne pasientgruppen trenger – på lik linje med alle andre – å mobilisere sine egne krefter for å påvirke hvilket behandlingsforløp de mener passer best for dem, slik at de er medansvarlige – og det handler om respekt – for hvilken behandling de mener er best egnet for dem.

Vi bruker behandlingsforløp og ikke behandlingstilbud.

Statsråd Bent Høie [11:53:44]: Det er kommet en del spørsmål og kommentarer knyttet til diskusjonen om behandlingsforløp og om betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter som det er grunn til å kommentere.

Jeg vil først understreke at vi snart legger fram en framdriftsplan for etableringen av pakkeforløp innenfor både

psykisk helse og rus. Det er nettopp det å sikre sammenhengende tjenester som er målsettingen.

Det andre er at vi, som vi har varslet i proposisjonen, vil innføre betalingsplikt for kommunene for utskrivningsklare pasienter – tidligst i 2017. Som representanten er inne på, vil en få svar i kommuneproposisjonen og i statsbudsjettet for 2017 om det blir i 2017 eller senere. Det er selvfølgelig viktig at vi har et godt grunnlag for å gjennomføre det.

Så er det også viktig å understreke at når vi innfører betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen psykisk helse og rus, er ikke det en blåkopi av ordningen innen somatikk. Denne ordningen vil nettopp innebære et forpliktende samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten om hvilke tilbud som skal gis i etterkant av behandlingen, men betalingsplikten er viktig for å få de to partene til å starte planleggingen og samarbeidet tidligere. Hvis spesialisthelsetjenesten ikke inviterer til et slikt samarbeid, vil de ikke kunne kreve kommunen for pengene, og hvis kommunen ikke deltar i samarbeidet og stiller opp med sitt tilbud, som de har forpliktet seg til, kan de få en regning, fordi de ikke har stilt opp. Det tror jeg vil være veldig virkningsfullt. Det er ikke noen blåkopi av det som ble innført i samhandlingsreformen, selv om det er en betalingsplikt. Jeg tror at det vil ha nettopp den virkningen.

Til representanten Tove Karoline Knutsen: Dette vil gjelde helt uavhengig av hvilke spesialisthelsetjenestetilbud den rusavhengige benytter seg av. En slik forpliktelse vil gjelde alle. Det at en har fritt behandlingsvalg innen tverrfaglig spesifisert rusbehandling, øker mangfoldet av tilbud, men det øker også muligheten til å bruke ledig kapasitet.

Det er slik at vi på veldig kort tid har kjøpt 200 flere behandlingsplasser gjennom anbud. At en del av de større institusjonene har brukt opp sin ledige kapasitet gjennom å tilby det, er ikke overraskende, men vi er sikre på at det som følge av fritt behandlingsvalg utvikles mer kapasitet også innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Kjenseth (V) [11:56:51]: Det er til Senterpartiet, for vi er litt uenige om kommunestruktur: Jeg synes virkelig at en skulle være mer bekymret over kommunestrukturen og de pasientgruppene vi har diskutert i dag, enn betalingsplikten, for samhandling må styrkes.

Til Kompetanseløftet 2020, som en beskriver: Vi har nå et unikt tidsbilde før vi får et stort antall flere eldre som vi skal ta hånd om, men vi får dessverre også stadig flere rusavhengige som vi skal sørge for.

Vi ser kommuner som ikke har startet med erfaringskonsulenter, som ikke har rigget seg for brukermedvirkning, som i liten grad bruker Nav målrettet for å samhandle om disse pasientgruppene og om den tidlige kartleggingen og koordineringen. Vi ser kommuner som ikke har satt i gang STYRK-prosjekter.

Vi står foran store utfordringer i kommunesektoren.

Disse pasientene er ikke bare i svingdøra, de reiser i stor grad også over kommunegrensene.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:58:08]: Dette har vi diskutert veldig mange ganger, men det føles nesten som vi snakker forbi hverandre, som det heter. Mitt poeng er – som et svar til helseministeren – at det er veldig fint hvis det er gode behandlingsplasser som blir tatt i bruk i behandlingen av ruspasienter. Det er veldig bra det, både innenfor de beste private og ikke minst innenfor de beste ideelle – og de offentlige. Det er veldig fint hvis de ekstra plassene kan være tilgjengelige gjennom det systemet og det samarbeidet som helseforetakene har med private.

Vårt poeng fra Arbeiderpartiets side er at vi trenger ikke å lage en egen satellitt i Helsedirektoratet, bygge opp et stort byråkrati og løsrive disse ekstra behandlingsplassene fra det øvrige behandlingsapparatet. Det er det vi er imot. Og så mener vi at alt som skal skje i norsk helsevesen og innenfor pasientbehandling, må skje innenfor vedtatte rammer og prioriteringer. Det er veldig viktig. De som er på fritt behandlingsvalg, har en stykkpris, men ingen rammer for sin virksomhet. Det er en merkelig måte å gjøre det på. Der ligger hele vår kritikk av det såkalte fritt behandlingsvalg.

Det er ikke det frie valget som er problematisk – det har vi hatt siden 2001 – men det er måten man sluser disse private inn i behandlingen på. Vi tror at vi ville fått mye bedre behandling, mye mer sammenheng i behandlingen, sammenheng mellom de offentlige behandlingsinstitusjonene og nivåene og de beste private. Det er bare det som er poenget. Så jeg håper at vi kan få ordnet opp i det etter 2017.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:00:21]: Vi har nå behandlet en plan som vi i store deler er politisk enige om. Jeg skulle ønske for denne pasientgruppens del at vi nå ikke gikk i den grøfta å diskutere retorikk, for pasientene fortjener noe annet. Nå, når vi står så samlet, opposisjon og posisjon, bør vi virkelig bruke denne anledningen – når vi er så enige – til faktisk å løfte denne pasientgruppen. Og når vi samtidig er så enige om å bruke ideell sektor, må vi finne løsninger sammen slik at pasientene faktisk kan gjøre bruk av det, mer enn å diskutere retorikk, for det fortjener denne pasientgruppen.

Kjersti Toppe (Sp) [12:01:34]: Eg hadde ikkje tenkt å ta ordet, men eg vart igjen utfordra på kommunestruktur. Eg har ikkje tatt dette opp i mine innlegg. Eg registrerer at ein skal løysa veldig mykje med struktur. Eg meiner at denne saka er viktigare enn som så. Det er óg ei kjensgjerning at det er store utfordringar i dei store kommunane fordi storbyane har mykje av denne problematikken. Storbyane har òg problem f.eks. med bustadstilbod til utskrivningsklare pasientar, og det ønskjer eg å ta på alvor. Derfor ønskjer eg ikkje å fokusera på kommunestruktur her. Eg har tru på at det er andre ting vi må konsentrera oss om, og det meiner eg at denne opptrappingsplanen faktisk gjer.

For å slutta der eg starta: Det er stor einigheit om hovudlinjene, og Senterpartiet er òg einig i det aller meste

som står som prinsipp i denne planen. Og eg er heilt einig i det som representanten Bollestad sa, at ideell sektor er viktig, kommunane er viktige, og eg håpar at denne planen lukkast – med eller utan ei kommunereform.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1

Sak nr. 2 [12:03:06]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i psykisk helsevernloven mv. (rettigheter og bruk av tvang på rusfeltet) (Innst. 236 L (2015–2016), jf. Prop. 40 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [12:03:54] (komiteens leder og ordfører for saken): Den 1. januar 2004 trådte rusreformen i kraft. Fylkeskommunenes ansvar for å tilby rusavhengige behandling ble overført til staten.

Gjeldende gjennomføringsregler for rusfeltet følger av forskrift av 4. desember 1992 nr. 915 til lov om sosiale tjenester.

Da helse- og omsorgstjenesteloven trådte i kraft 1. januar 2012, erstattet denne lov om helsetjenester i kommunene og lov om sosiale tjenester. Offentlige og private institusjoner innen spesialisthelsetjenesten er underlagt spesialisthelsetjenesteloven, mens kommunale og andre private institusjoner er underlagt helse- og omsorgstjenesteloven.

Gjeldende forskrifter er ikke oppdatert med hensyn til ny lovgivning og ny organisering. Prop. 40 L for 2015–2016 rydder opp i dette.

Under arbeidet med dette har direktoratet opprettet et rådslag bestående av representanter fra institusjonene og deltakere fra brukerorganisasjonene.

Direktoratets forslag til ny forskrift har vært ute på høring, før regjeringen fremmet endelig forslag, som er noe endret i tråd med innspill innkommet under høringen. Også helse- og omsorgskomiteen har avholdt høring.

Jeg vil kort kommentere de endringer som foreslås, og komiteens innstilling til disse.

Et flertall av høringsinstansene støttet at også private institusjoner uten avtale med det offentlige skulle inkluderes i forskriften. Komiteen støtter også dette.

25 mot 7 høringsinstanser støttet en videreføring samt et tillegg i spørsmålet om kroppsvisitasjon og ransaking. Det er viktig å understreke at forskriften gir en adgang til å gjennomføre undersøkelser, ikke at det skal gjennomføres

slike undersøkelser. Komiteen støtter dette punktet. Komiteen viser særskilt til RIOs innspill til komiteen om at det bør være to til stede, fortrinnsvis av samme kjønn som bruker, når man gjennomfører slike undersøkelser.

Rusmiddeltesting av biologisk materiale støttes av et stort flertall av høringsinstansene, og en samlet komité støtter dette punktet.

Komiteens flertall støtter forslaget om å ha reglene i en felles gjennomføringsforskrift, da dette gir oss like regler for institusjoner som befinner seg på forskjellige nivåer og under forskjellige lover. Brukere skal mange ganger gjennom sitt behandlingsløp innom ulike institusjoner. Felles forskrift gjør det lettere for bruker å kjenne sine rettigheter.

Forslaget om å oppheve fylkesnemndas kompetanse til å vedta adgang til rusmiddeltesting ble støttet av et flertall av høringsinstansene. Deres begrunnelse var at fagpersonell nær bruker har bedre forutsetning for å vurdere behovet for en slik test. Komiteens flertall støtter også dette med henvisning til at rettsikkerheten ivaretas ved at det kreves at vedtak fattes, og at vedtak kan innklages til Fylkesmannen.

Siste punkt foreslår at psykisk helsevernlovens alminnelige regler om rusmiddeltesting også skal gjelde for personer innlagt i psykisk helsevern med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven. Dette punktet fikk bred støtte, og komiteen støtter derfor også dette punktet.

Avslutningsvis vil jeg vise til Fagrådet – Rusfeltets hovedorganisasjon, som mente det var på tide at det kom en ny gjennomføringsforskrift som tar inn i seg alle endringer på rusfeltet. De mener regjeringen har levert en god proposisjon hvor de viktigste elementene er drøftet, og at det leveres fornuftige forslag.

Ruth Grung (A) [12:07:55]: Det er tverrpolitisk enighet om bedre regulering av både rettigheter og bruk av tvang i institusjoner for rusbehandling, og at det skal gjelde alle institusjoner i spesialisthelsetjenesten: kommunale, private og ideelle.

Dette er en særdeles viktig sak. Som vi var inne på i forrige sak, har det skjedd mye på ti år. Dette handler om rettsikkerheten til noen av våre mest sårbare pasienter: rettsikkerheten til ruspasienter når det gjelder bruk av tvang og makt.

Bruk av tvang er en særdeles alvorlig inngripen som lett kan oppleves nedverdiggende og kan skape frykt, angst eller mindreverd. Tvang ligger i kjerneområdet til legalitetsprinsippet. Derfor er tilsvarende bestemmelser om tvang i psykisk helsevern regulert i lov. Arbeiderpartiet er opptatt av likebehandling av ruspasienter med andre pasientgrupper, spesielt når det handler om krav om samme rettsikkerhet når det gjelder bruk av makt.

I høringen til proposisjonen har tunge fagmiljø som Justisdepartementet, Helsedirektoratet og Oslo universitetssykehus vært tydelige på at de mener bruk av makt skal reguleres i lov, og ikke i forskrift.

Hensynet til hvordan vi organiserer våre tjenester kan ikke overstyre grunnleggende prinsipper om rettsikkerhet og legalitet som bruk av makt overfor innbyggere representerer. Arbeiderpartiet fremmer derfor forslag om at reglene

om gjennomføring av tvang overfor ruspasienter skal reguleres i lov, ikke i forskrift. Subsidiært støtter vi at reguleringen skjer gjennom felles forskrift dersom vi ikke får flertall for at tvang skal hjemles direkte i lov.

Arbeiderpartiet støtter også høringsinnspill fra Bufdir om krav til faglig kompetanse til institusjonsleder, som nå får kompetanse til å fatte vedtak om bruk av tvang. Vi ser ikke begrunnelsen for hvorfor vi ikke skal stille dette kravet.

Vi registrerer også at tunge fagmiljø mener at rettsikkerheten til ruspasienter ikke er godt nok ivaretatt når man ikke viderefører toinstansbehandlingen, slik vi har i psykiatrien, der tvangsvedtak ettergås av et eksternt organ. Vi er usikre på om rettsikkerheten blir godt nok ivaretatt ved at vedtak kun kan påklages til Fylkesmannen. Fylkesmannen i Oslo og Akershus framhever dette og viser bl.a. til deres erfaringer fra tilsyn.

Arbeiderpartiet forventer at helseministeren følger dette opp og tar ansvar for å fremme endringer dersom det viser seg at bruk av tvang ikke skjer i samsvar med de klare føringene og intensjonene som her er gitt.

Avslutningsvis: Vi viser også til de siste dagers debatt og oppslag i VG om store forskjeller i bruk av tvang og om manglende rapportering. Vi forventer at rapporteringssystemene er på plass når det gjelder tvangsvedtak i rusinstitusjoner.

Da tar jeg opp Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:11:13]: Bruken av tvang skal vere blant dei tøffaste avgjerdene eit samfunn tar, og difor er det viktig at han blir avgrensa og ramma inn så sterkt som mogleg. Rapporteringa til Helsedirektoratet, som VG nyleg har avslørt, er eit varsku til oss alle om at dette arbeidet ikkje er gjort godt nok. Det er tusen fleire innrapporterte tvangstilfelle enn det som er rapportert til Helsedirektoratet. Dei er rapporterte på sjukehusnivå, men ikkje til Helsedirektoratet. Og ved eitt sjukehus er så mykje som ni av ti tilfelle ikkje rapporterte inn. Det betyr at vi ikkje har nokon oversikt over dette feltet. Dette feltet er det heilt avgjerande at vi har oversikt over det – viss ikkje kan det faktisk hende at vi ikkje har kontroll på tvangsbruken.

Sosialistisk Venstreparti støttar gjennomgåande Senterpartiet og Arbeidarpartiets forslag. Vi meiner det er heilt vesentleg at tvang skal ha behandling som formål, ikkje berre kontroll. Vi meiner at samfunnet pliktar å ha ei slik innstilling. I alle deler av omsorga er det ein risiko for at låg bemanning eller utilstrekkeleg kompetanse kan auke tvangsbruken. Difor er det så viktig med velferdstenester som sikrar riktig og tilstrekkeleg kompetanse.

Sosialistisk Venstreparti meiner at det er for svakt med ei forskriftsfesting slik fleirtalet føreslår, og stemmer derfor primært for forslaget om ei lovfesting. Sekundært vil eg varsle støtte til fleirtalets forslag for å sikre nødvendig regulering.

Statsråd Bent Høie [12:13:18]: Dagens forskrift om rettigheter og bruk av tvang i institusjoner for rusbehandling er utdatert. Derfor skal den erstattes av en ny forskrift. Det er nødvendig med klarere grenser for tvangsbruk i lovverket før den nye forskriften vedtas. Vi har derfor foreslått endringer i tre lover.

Forslaget til endringer i spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven vil gi tydelige rammer for forskriften. Med tydelige rammer ser jeg heller ingen betenkeligheter med at de nærmere reglene gis i forskrift istedenfor i de to lovene. Slik får man en samlet forskrift som omhandler alle offentlige og private institusjoner som tilbyr behandling for personer med rusavhengighet, både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene.

Utkastet til forskrift er laget i samråd med berørte institusjoner og brukerorganisasjoner. Det er viktig å lytte til deres erfaringer. Også på rusfeltet skal det være pasientens helsetjeneste.

Den nye forskriften slår fast at tvang og restriksjoner skal innskrenkes til det strengt nødvendige. Så langt det er mulig, skal det tas hensyn til pasienten eller brukernes syn. Tvang skal bare benyttes når fordelene veier opp for ulempene.

Jeg vil også understreke at forskriften i liten grad vil gi adgang til fysisk maktbruk. Slik form for tvang vil være forbeholdt akutte nødsituasjoner og tilbakehold og henting av personer som er tvangsinnlagt etter helse- og omsorgstjenesteloven, eller som har samtykket til tilbakehold i forbindelse med frivillig innleggelse.

Lovforslaget åpner for rutinemessig kontroll av person og eiendeler ved ankomst til behandlingsinstitusjonen. Dette skal bare innføres ved institusjoner der det anses nødvendig, og kontrollen skal gjøres på en respektfull måte.

I dag er det fylkesnemnda som vedtar adgang til rusmiddeltesting av tvangsinnlagte pasienter på rusfeltet. Denne myndigheten foreslås overført til institusjonene som har bedre forutsetninger for å vurdere den enkelte pasient og om det er behov for testing. Rusmiddeltesting uten samtykke skal fortsatt bare kunne benyttes overfor tvangsinnlagte pasienter. Vedtak skal kunne påklages til Fylkesmannen.

Samtidig foreslås det noen mindre endringer i reglene om rusmiddeltesting i psykisk helsevernloven med tanke på en viss samordning mellom reglene for rusomsorgen og reglene for psykisk helsevern.

Det foreslås at andre typer rusmiddeltesting enn urinprøver skal bli tillatt på begge områder, både i rusomsorgen og i psykisk helsevern. Nye metoder, som f.eks. testing av spytt, vil kunne være mer hensiktsmessige. Det foreslås derfor nøytrale regler for hvilken metode som brukes.

Lovforslaget vi debatterer i dag, gjelder endringer som det er viktig å få på plass snarest. Jeg har imidlertid også tatt initiativ til en omfattende gjennomgang av tvangsreglene innen helse- og omsorgstjenesten. Dette vil også omfatte rusfeltet. Et offentlig utvalg vil bli oppnevnt til dette arbeidet om kort tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [12:16:28]: Det første spørsmålet er kanskje det som er mest aktuelt med tanke på debatten som har pågått. Det går på rapporteringssystemer, i hvilken grad ministeren skal sikre at man får gode rapporteringssystemer og oversikter over det som skjer knyttet opp mot tvangsvedtak i disse rusinstitusjonene.

Statsråd Bent Høie [12:16:49]: Jeg er veldig glad for at VG har hatt så stor oppmerksomhet rettet mot dette temaet. Det tror jeg vil bidra til at tjenesten blir enda mer oppmerksom på betydningen av denne rapporteringen. Dette er ikke et nytt tema – jeg tok også dette opp i en diskusjon med styrene i de regionale helseforetakene rett etter jul, der denne diskusjonen kom opp knyttet til variasjonen i rapportering om tvang innenfor psykisk helse. Jeg mener at den variasjonen og den underrapporteringen som vi ser der, ikke er akseptabel, og det er lederens ansvar å rydde opp i dette og snu den utviklingen, både fordi det er avgjørende for oss å ha oversikt over omfanget av tvang, og det er avgjørende for oss å ha oversikt over variasjonen i bruken av tvang. Det handler også om respekten for de pasientene som faktisk utsettes for dette, som alltid skal være siste utvei.

Ruth Grung (A) [12:17:55]: Da tolker jeg det slik at vi får gode rapporteringssystemer innenfor dette området.

Neste spørsmål går på at vi har full forståelse for at brukerorganisasjonene ser de praktiske sidene ved endringene, mens de tunge fagmiljøene har vært mer opptatt av legalitetsprinsippet og av at tvangsvedtak, maktvedtak, overfor innbyggerne bør hjemles i lov. Kan ministeren på sin korte svartid si noe om hvorfor man velger ikke å stille faglige krav til lederen av disse rusinstitusjonene, og heller ikke hjemler det i lov?

Statsråd Bent Høie [12:18:40]: Når det gjelder hjemling i lov, var jeg inne på det i mitt innlegg. Mye av hensikten her er nettopp å sikre gode, oversiktlige regler for både de ansatte og pasientene, og det tror jeg kanskje er vel så viktig for rettssikkerheten som hvor dette er skrevet, eller om det er skrevet i en lov eller forskrift. Hvis vi skulle ha forankret dette i ulike lover, ville vi måttet søke informasjon om dette i veldig ulike lover, og dagens behandlingsopplegg innebærer nettopp at en får mer behandling på tvers. Så for rettssikkerheten for den enkelte bruker mener jeg at det er en fordel at dette er samlet på ett sted, som en konsekvens av de lovendringene Stortinget vedtar i dag.

Så er jeg enig i at det er reist en rekke prinsipielle problemstillinger i høringsrunden som nettopp vil bli en del av arbeidet for det nye utvalget som settes ned på dette området, der det mest ytterliggående forslaget er en felles tvangslov for hele tjenesten.

Ruth Grung (A) [12:19:51]: Jeg fikk ikke svar på dette med faglig kompetanse. Det er veldig ulik faglig kompetanse i de ulike rusinstitusjonene, og det å ha god kompetanse på hvordan du kan ta i bruk andre tiltak i forkant av at du er nødt til å bruke tvangsvedtak, henger ofte sammen med faglig kompetanse. Så hvorfor ønsker man

ikke å stille krav om faglig kompetanse, slik som Bufdir mener det bør være i disse rusinstitusjonene?

Statsråd Bent Høie [12:20:22]: Jeg vil minne om at dette gjelder adgang til rusmiddeltesting av tvangsinnlagte personer i rusinstitusjoner. Jeg mener at det å foreslå den myndigheten overført til institusjonen gir en større nærhet og vurdering av når dette er riktig. Det vil fortsatt være mulig å klage dette vedtaket inn til Fylkesmannen og få en legalitetskontroll av det. Men når en tenker på den kompetansen som er på de institusjonene som har adgang til tvangsinnlagte pasienter fra rusfeltet, er jeg nok ikke så bekymret for at det ikke vil være kompetanse til stede for å vurdere hvilke pasienter dette skal gjelde.

Ketil Kjenseth (V) [12:21:18]: Diskusjonen om lovfesting og forskriftsfesting er jo en debatt, men avsløringene i VG viser at tilgangen på kompetanse er avgjørende for hvor mye tvang som brukes, men også organiseringen. Nå vet vi ikke konkret noe om forskjellene innenfor psykisk helsevern og innen rus ut fra de tallene som har kommet fram i VG, men Helse Bergen sier at de savner tilgang på spesialister, og det er en av forklaringene på at de er overrepresentert i bruk av tvangsvedtak. Så tilgang på kompetanse er åpenbart viktig her, og Helse Bergen har en avdeling for rusmedisin. Her står vi overfor en stor utfordring, så hvordan vil statsråden ta fatt i det å rekruttere de medisinene og den fagkompetansen?

Statsråd Bent Høie [12:22:16]: Jeg er enig i at det er viktig med rekruttering av kompetanse, og det er en av grunnene til at vi nå har etablert en egen spesialitet innenfor rusmedisin, og det er også utviklet bedre redskap i spesialisthelsetjenesten for å planlegge tilstrekkelig kompetanse gjennom de vedtakene som Stortinget nå har sluttet seg til i forbindelse med Nasjonal helse- og sykehusplan. Jeg vil likevel advare litt mot å trekke en ensidig konklusjon om at fordi at det noen steder har vært utfordringer med rekruttering, som f.eks. i Helse Stavanger og der en har hatt en høy bruk av tvang, så er det slik at hvis en bare har rett kompetanse og rett bemanning, så går tvangsbruken ned. Det er jeg ikke helt trygg på. Vi ser også at dette handler veldig mye om ledelse og kultur, og vi er nødt til å adressere det ansvaret som en har lokalt til å bidra til å ta ned tvangsbruken og ikke la dette bare bli en diskusjon om penger og ressurser, for da er jeg redd for at vi vil se den samme reaksjonen også i fremtiden.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:23:34]:

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og André N. Skjelstad om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor (Innst. 227 S (2015–2016), jf. Dokument 8:20 S (2015–2016))

Ruth Grung (A) [12:24:14] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet Venstres forslag om kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor. Helsesektoren har betydelige utfordringer med å nå målet om likestilling. 84 pst. av de ansatte er kvinner. Tall fra 2014 viser at utdanning innen helse, som tannhelsesekretær, tannpleier, jordmor og helsesøster, har en kvinneandel på opp mot 100 pst.

Komiteen mener det er et mål å forbedre kjønnsbalansen i flere helseyrker. Det vil gjøre tjenestene mer tilgjengelige for alle, gi mer mangfold og være positivt for arbeidsmiljøet. Det er spesielt viktig å rekruttere flere menn til helsestasjonene og særlig til skolehelsetjenesten. For både fedre på helsestasjonene og gutter som trenger oppfølging, vil det i mange tilfeller ha betydning å få møte en av samme kjønn.

Norsk sykepleierforbund er tydelig på at de ønsker flere mannlige helsesøstre, og de tror at en ny tittel kan være et virkemiddel. De framhever at det er spesielt viktig å få flere menn til å velge nettopp sykepleierutdanningen. I dag er bare 9 pst. av studentene menn, og det er en gjennomgående utfordring i flere helseutdanninger.

Et bredt flertall i komiteen mener at endring av yrkestitler må forankres i fagmiljøene og ikke etter initiativ fra Stortinget. Vi er også kjent med at Sykepleierforbundet på sitt siste landsmøte har vedtatt å arbeide med kjønnsnøytrale titler.

Ketil Kjenseth (V) [12:26:09]: Jeg registrerer at jeg har fått rikelig med taletid. Jeg værder at kanskje ikke alle kommer til å ta ordet i denne debatten, men jeg skal gjøre et forsøk på å ikke bli den siste som tar ordet.

Det er ikke mer enn fjorten dager siden vi hadde en likestillingsdebatt i salen. Da vedtok et stortingsflertall at vi skal sette inn tiltak for 80 pst.-yrkene, og, som representanten Grung her sa, i helsesektoren representerer kvinner 84 pst. Det er en av de sektorene der vi skal vurdere tiltak både i utdanningsløpet og når det gjelder arbeidsforholdene.

Dette er ikke et nytt forslag. Vi kan gå tilbake til 2013 og ta et eksempel. Da fremmet leder av Høyres kvinneforum, daværende riktignok, og bystyremedlem i Oslo, Julie Brodtkorb, et tilsvarende forslag om å utrede kjønnsnøytral tittel på helsesøster. Inspirasjonen var hentet fra Ungdommens bystyre i Oslo, og det var faktisk et flertallsvedtak i bystyret i Oslo i 2013. Den rød-grønne regjeringa skygget unna å ta tak i det da. Tilsvarende skygger Høyre selv litt unna å ta tak i det i dag.

Det er altså liten vilje til å bruke de politiske posisjonene for å utvikle helsesektoren til å bli mer kjønnsnøytral. I lys av at vi nylig har vedtatt en nasjonal helse- og sykehusplan, som behørig omtaler utfordringene vi står overfor fram mot 2030 med å rekruttere til helsesektoren, er vi nødt til å få flere til å ta utdanning rettet mot helsesektoren, og ikke minst må det innebære at vi er nødt til å få flere menn til å gjøre det. I 2030 må sågar hver tredje 18-åring velge helsefag for at vi skal kunne møte utfordringene – om vi skal ha en helsesektor og en tjeneste på dagens nivå. Vi står altså overfor store utfordringer.

Jeg synes da at vi gjør dagens og kommende generasjoner, ikke en bjørnetjeneste, men en binnetjeneste når vi ikke tar tak i dette politisk. Vi ser at også fagorganisasjonene skygger unna å ta tak i det. Det er helt rett at vi er nødt til å rekruttere flere helsesøstre, vi er nødt til å rekruttere mange flere, og vi er nødt til å rekruttere flere enn de fem mannlige helsesøstre vi vet finnes i dag. Det er sannsynlig at tittelen står i veien for at menn velger helsesøsterutdanning.

Vi skal ikke henge oss for mye opp i det, for vi er nødt til å diskutere dette i et bredere perspektiv. Vi står overfor store utfordringer innen psykisk helsevern, og mange etterlyser et livsmestringsfag i skolen og å ha psykisk helse på timeplanen i skolen. Vi er nødt til å diskutere hvilken kompetanse som skal håndtere de nye fagene som etterspørres innen felt vi ser flere og flere unge sliter med. Kroppsøvingsfaget har en tendens til å konsentrere seg om det som er under haka, og handler mye om å løpe 3 000 meter. I norsk idrett er vi blitt veldig gode på mental trening. Vi er nødt til å bygge mental kapital i samfunnet og til å overføre noe av den kunnskapen vi har i idretten, også til helsesektoren og til skolehelsetjenesten.

Vi har i dag mange utdanningsretninger som faktisk bruker en del tid på dette i utdanningsløpet. Idrettspedagoger er en av dem, sosionomer en annen gruppe, barnevernspedagoger etc. Det finnes andre profesjonsutdanninger som det er mulig å autorisere som helserådgivere. Det er også en diskusjon vi er nødt til å ta for å få et større mangfold, bedre kapasitet og kvalitet i skolehelsetjenesten. Vi er nødt til å diskutere en fornyet og forsterket skolehelsetjeneste i Norge.

Det er starten på dette jeg synes vi burde bruke mer tid på i dag gjennom dette forslaget. Det er greit at en ikke vil akkurat i dag, men det kommer liten vilje til syne for å samhandle med fagforeningene og kommunene, som i stor grad har endret tittel på brannmann til brannkonstabel og sørget for økt rekruttering av kvinner til typisk mannsdominerte fag.

Jeg frykter at når vi diskuterer likestilling på kvinnes premisser, tør vi ikke. Det bekymrer meg at vi ikke tør å ta de debattene som er så viktige for de neste generasjonene. Vi vet at det tar lang tid å endre kapasiteten i utdanningene. Hvis vi skal utrede en ny autorisasjonsordning for en type helserådgiver, tar det tid. Vi får ikke de andre aktørene i tale her, og det er krevende, synes jeg. Derfor kommer det til å gå til 2030, slik stemningen er nå, før vi får gjort noe med dette. Og det er da vi peker på at hver tredje 18-åring må velge helsefag. I mellomtida, altså i nesten 15 år, skal stadig flere barn gå på skole og oppleve at de ikke får den veiledningen og den hjelpen de trenger, verken når det gjelder kvalitet eller kapasitet.

Derfor, kjære kolleger, jeg utfordrer til å tørre å bli litt modigere på å ta de debattene her, som angår dem som faktisk ikke har noen stemmerett eller noen talerett i Stortinget, og som altfor ofte skyves ut på sidelinja, eller som står og knakker på en dør der ingen sitter bak. Det er tilfellet i store deler av skolehelsetjenesten fordi kapasiteten er for liten. Helsedirektoratet la i 2011 fram en rapport som peker på at 2016 faktisk er det året det blir manko på helsesøst-

re i Norge. Og hva er ordreserven på det? Det er bare å få dem som har en deltidsstilling, til å jobbe litt mer. Det er ingen helsesøstre å importere, for det finnes ikke som autorisert tittel i noe annet land – i hvert fall ikke i våre naboland. Vi står overfor en kapasitetsutfordring som vi er nødt til å ta tak i.

Jeg tar herved opp forslaget fra Venstre.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har tatt opp det forslaget han refererte til.

Presidenten konstaterer at han ikke lyktes i å rekruttere flere til debatten – flere har altså ikke bedt om ordet i sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:33:30]

Innstilling fra finanskomiteen om Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) (Innst. 231 L (2015–2016), jf. Prop. 38 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Roy Steffensen (FrP) [12:34:11] (ordfører for saken): Alle skatter og avgifter er i dag regulert innenfor tre hovedområder, enten materielle regler, innkrevingsregler eller forvaltningsregler. De siste 15 årene har det blitt gjort nye og omfattende lovrevisjoner innenfor materielle regler og innkrevingsregler, men det har ikke vært større gjennomgang av skatteforvaltningsreglene siden 1980.

Det forslaget som ligger på bordet hos oss i dag, innebærer en samling og harmonisering av dagens uoversiktlige regelverk, og det styrker skattyternes rettssikkerhet ved at det blir enklere å finne fram i regelverket. Danmark og Sverige har de siste ti årene hatt en sånn gjennomgang selv, og bakgrunnen var som i Norge, at forvaltningsreglene var spredt utover et stort antall lover.

Forvaltningsregelverket sånn som det er i dag, med bruk av nesten 60 forskrifter, har ført til at vi har mange bestemmelser som var ment å ha samme innhold, men som har hatt ulik ordlyd og et inkonsekvent begrepsapparat, og som i tillegg har vært veldig tungvint å finne fram i. Hovedregelen blir nå at den nye loven erstatter forvaltningsloven, med mindre annet er uttrykkelig bestemt.

Skattyters rettssikkerhet er også styrket ved at man oppretter en ny og uavhengig landsdekkende klagemnd, som skal starte arbeidet sitt allerede fra 1. juli 2016.

Innholdet i lov om skatteforvaltning var på høring i perioden november 2014 til mars 2015, og de aller fleste høringsinstansene som uttalte seg generelt om forslaget, var positive, og det ble derfor ikke lagt opp til hø-

ring i Stortinget. Men av de høringsinnspillene som var, bet jeg meg spesielt merke i Handelshøyskolen BIs høringsinnspill, som kalte forslaget svært prisverdig, fordi de nå som undervisningsinstitusjon kan bruke mer tid på bestemmelsens innhold enn å bruke tid på å undervise i hvor bestemmelsene er å finne.

Loven inneholder mange positive elementer, og jeg skal spesielt trekke fram noen få av dem. Det er: Skattemyndighetene kan ikke lenger kreve inn tilleggsskatt før klagefristen er utløpt eller et eventuelt søksmål er avsluttet, og satsen for tilleggsskatt for formues- og inntektsskatt skal senkes fra 30 pst. til 20 pst. Det legges opp til bindende forhåndsuttalelser på alle områder som omfattes av skatteforvaltningsloven, ikke bare på petroleum og merverdiavgift. Nå kan vi også be om forhåndsuttalelse for f.eks. særavgifter og motorkjøretøy, og dette må brukes hvis den skattepliktige krever det. Det skal også bli mulig å klage på bindende forhåndsuttalelser, og skattyter skal ha begrunnelse av alle vedtak.

Det vil også bli en felles frist på fem år for endring av fastsetting av skatten, altså samme fristen som oppbevaring av regnskap. Tidligere har vi hatt ulike frister, og den lengste fristen har vært på ti år, den korteste på to år. Dette blir nå samordnet til å være fem år. Men samtidig blir det da presisert fra komiteen at det er en forutsetning at en økning til fem år ikke skal benyttes fra skattemyndighetenes side til å gå etter småplukk i vanlige selvangivelser.

Det har vært uenighet om ett område i denne saken, som baserer seg på innspill fra Landssamanslutninga av Vasskraftkommuner. De mener at det er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti for den enkelte å få prøvd sine forvaltningsvedtak ved klage før eventuelt søksmål for domstolene. Det er noe som i utgangspunktet er helt i tråd med hva Fremskrittspartiet mener, men LVK trekker dette prinsippet et skritt videre. De mener denne garantien gjelder like mye kommuners eiendomsskattekrav som private borgeres rettigheter. Flertallet i komiteen ønsker altså å gi klageadgang til den prosessen, noe vi mener blir feil. Det blir som om kommunen også skal kunne klage på både inntektsskatt og formuesskatt til hver enkelt person fordi kommunen eksempelvis også har kommunalt skattøre.

Bortsett fra dette ene punktet, hvor et flertall er enig med LVKs innspill, er det en enstemmig komité som nå støtter regjeringens forslag til ny skatteforvaltningslov. Det er ingen tvil om at den nye skatteforvaltningsloven er en stor seier for Fremskrittspartiet som parti og for den enkeltes rettssikkerhet. I opposisjon fremmet vi en rekke forslag i denne salen for å styrke skattebetalernes posisjon, men ble stort sett nedstemt. I posisjon får vi nå med oss stortingsflertallet på mange av våre tidligere forslag til endring, og det betyr at Fremskrittspartiet får gjennomslag for saker vi har kjempet for siden partiet ble stiftet – til det beste for skattyternes rettssikkerhet.

Siri A. Meling (H) [12:38:56]: Regjeringen samler og forenkler regelverket og bidrar på den måten til å styrke skattyternes rettssikkerhet og legge til rette for en bedre forvaltning.

Det har ikke vært noen større gjennomgang av skatte-

forvaltningsreglene i Norge siden 1980, og Høyre støtter arbeidet med å øke tilgjengeligheten for brukerne til forvaltningsreglene gjennom et helhetlig, systematisk og oversiktlig regelverk.

Det er bred enighet, som saksordføreren også var inne på, om det aller meste i regjeringens forslag til endringer, og det bærer også høringsinnspillene preg av. De aller fleste instansene som har uttalt seg, støtter forslaget om at forvaltningsreglene på skatte- og avgiftsområdet samles i en uttømmende skatteforvaltningslov.

Jeg er spesielt tilfreds med at det er lagt vekt på løsninger som styrker de skattepliktiges rettssikkerhet. Dette er også en del av Sundvolden-erklæringen – nettopp at vi skulle gjennomgå og forbedre rettssikkerheten for skattyterne. Den enkeltes møte med skattemyndighetene kan nok ofte oppleves som et skjevt styrkeforhold, der den enkelte skattyter føler seg liten og maktesløs overfor en mektig skatteetat. Skattyterens rettssikkerhet styrkes nå bl.a. gjennom en ny og uavhengig skatteklagenemnd, den styrkes ved at loven innebærer at skattemyndighetene ikke kan kreve inn tilleggsskatt før klagefristen er utløpt eller et eventuelt søksmål er avsluttet, og at tilleggsskatt ikke lenger skal ilegges hvis skattyteren kan unnskyldes for ikke å ha gitt riktige og fullstendige opplysninger.

Det foreslås videre en viktig begrensning i adgangen til å omgjøre et vedtak i en endringssak til ugunst for den skattepliktige uten at det foreligger nye opplysninger, der saken etter den nye loven må tas opp innen fire måneder etter at det opprinnelige vedtaket ble truffet.

Den nye loven innebærer at det skal være en felles frist på fem år for endring av fastsetting av skatten, og at dette er den samme fristen som for oppbevaring av regnskap.

Dette er en lov som skal styrke rettssikkerheten til skattyteren, og jeg er glad for at komiteen står samlet bak en merknad der vi ber om at brev som sendes fra skatteetaten til den enkelte skattyter, i størst mulig grad er i tråd med intensjonene til språkprosjektet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, der intensjonen er å sørge for at statens språk i brev til innbyggerne gjøres enklere, mer ubyråkratisk og ikke minst mer imøtekommende.

Et flertall ønsker også å gi kommunene innsynsrett og klageadgang ved fastsettelse av eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg. Høyre er ikke en del av dette flertallet, for vi mener at hensynet til kommunenes eiendomsskattegrunnlag er godt nok ivaretatt med en særskilt søksmålsadgang over disse skattegrunnlagene. Dette spørsmålet om innsynsrett og klageadgang er i tillegg behandlet og avvist flere ganger tidligere av et bredt stortingsflertall, f.eks. under Stoltenberg I, Bondevik II og sist Stoltenberg II. Det vil være interessant å høre begrunnelsen for at partier nå har snudd i dette synet.

Utgangspunktet er nemlig at bare skattyteren har innsynsrett, klagerett og søksmålsadgang over egen ligning. Kommunene har heller ikke klagerett over fastsettingen av skattyterens inntekts- og formueskatt, selv om også disse skatteinntektene tilflyter kommunene. Det vil altså bryte med det alminnelige klagesystemet for skatteområdet dersom vi innfører klagerett for kommunene når det gjelder skattegrunnlaget for kraftanlegg.

Nå foreslås det i denne nye skatteforvaltningsloven at kommunene får en særskilt søksmålsadgang over kraftanleggenes formuesverdsetting. Begrunnelsen er at en vil sikre at kommunene får en mulighet til å rette feil ved uenighet om verdsettingen.

En egen innsyns- og klagerett vil åpne for at kommunene kan styre ressursbruken i skatteetaten uten at dette påvirker de kommunale ressursene. Høyre mener at skatteetaten selv bør få prioritere bruken av kontrollressursene sine ut fra en helhetlig risikovurdering og en vurdering av hva som er vesentlige saker.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:43:37]: Senterpartiet støtter hovedlinjene som ligger i lovforslaget. På mange områder gir forslaget skattyteren flere rettigheter, og det er også en selvstendig demokratisk verdi i at lovverket nå blir enklere og dermed mer tilgjengelig for folk flest.

Skatteforvaltningen skal preges av åpenhet og respekt for den enkelte skattyters rettigheter, og det er viktig at systemet med klageadgang og oppfølging av dette fungerer på en god måte. I den forbindelse er det ekstra gledelig at komiteens flertall etter forslag fra Senterpartiet går inn for å rette den særlige diskrimineringen ved fastsettelse av eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg som ble fremmet i proposisjonen. I proposisjonen gis det nemlig verken formell innsynsrett eller klageadgang for kommunene i slike saker, i motsetning til ved andre eiendomstyper. Senterpartiet mener dette er uheldig, særlig siden alternativet til klagebehandling i forvaltningen er rettslig prøving, noe som innebærer betydelige kostnader både for skatteforvaltningen og for kommunene. Erfaringene tyder dessuten på at det er behov for bedre kontroll med takseringen av kraftanlegg enn tilfellet er i dag. Mange skattegrunnlag blir satt galt. Etter LVKs kontroll i 2010 og 2011 ble det f.eks. gjort endringsvedtak, med en økning i skattegrunnlaget på over 1,8 mrd. kr. Med en slik historikk er det uheldig at kommunenes muligheter til å ettergå skatteforvaltningens vedtak er begrenset gjennom at en formell innsynsrett ikke er etablert. Mangel på innsynsrett gjør det vanskeligere å vurdere korrektheten av et vedtak og kan føre til unødvendige rettssaker eller til at uriktige vedtak blir stående. Senest i februar ble Forsand kommune nektet innsyn i fastsettelsen av eiendomsskattegrunnlaget, og kommuner som Vennesla, Bykle, Lærdal og Høyanger har for 2016 gått til søksmål for å få fastsatt eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg på nytt.

På bakgrunn av dette mener Senterpartiet at den nye loven bør gi kommunene både innsynsrett og klageadgang ved fastsettelse av eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg. Vi er svært tilfredse med at komiteens flertall er enig i det, og med det klare vedtaket Stortinget nå stiller seg bak. Komitébehandlingen har gjort lovforslaget enda bedre, og bestillingen til regjeringen er veldig klar.

Truls Wickholm (A) [12:46:11]: Først vil jeg bare få lov til å takke saksordføreren for et godt arbeid i komiteen, og også for et godt innlegg, som det ikke er noe problem å slutte seg til store deler av. Behandlingen av denne saken

bærer jo preg av at det ikke er noen store uenigheter her, og jeg tror at det er en samlet komité og et samlet storting som ser fordelene av å få samlet dette lovverket under ett og at man også styrker skattebetalernes rettssikkerhet noe.

Så blir Arbeiderpartiet utfordret fordi man nå er med på å gi kommunene klageadgang der de i dag bare har en søksmålsrett, og det blir vist til regjeringene Stoltenberg I, Stoltenberg II og Bondevik II. Jeg skulle ønske at Siri A. Meling og Høyre hadde en like stor forkjærlighet for beslutninger tatt i Stoltenberg I og Stoltenberg II i andre saker, men i denne saken er det ikke verre enn at Arbeiderpartiet har hatt mange møter med kommunene, representanter for kommunene, og vi har også blitt gjort oppmerksom på – som sikkert også Høyre og andre har, jeg hører Senterpartiets leder refererer til noe av det samme – de mange rettssaker som har måttet vært ført i det siste. Det handler om å finne en praktisk løsning, at man kan få løsninger uten å måtte gå til sak. Det vises også til at det er store forskjeller i verdifastsettelsen her mellom kommunene, og at man må kunne få løst dette på enklere måter uten å gå til retten. Det tror vi i Arbeiderpartiet er en fordel.

Så er det slik at selv om man har tatt en beslutning i en tidligere regjeringperiode, så klarer man å finne praktiske løsninger mens man går framover. Vi er glad for å kunne være med på å sikre flertall for denne saken i Stortinget nå i dag. Men bortsett fra det ser det ikke ut til å være store uenigheter, og vi stiller oss bak det store og gode arbeidet som er gjort her for å få samlet disse lovene under ett.

Statsråd Siv Jensen [12:48:58]: La meg begynne med å si at jeg er veldig glad for at det er et enstemmig storting i denne saken. Det er fordi riktig skatt, som fastsettes til riktig tid, er viktig for å opprettholde tilliten til et skattesystem. Men enda viktigere er at det handler om rettssikkerheten til skattyterne. Det er ingen tvil om den kompleksiteten som har vært – det har vært vanskelig, det har vært lite gjennomtrengbart og lite oversiktlig for skattyterne. Det å legge til rette for gode og forståelige regler, som det også er lett å finne frem i, styrker helt opplagt rettssikkerheten.

Det denne loven nå bidrar til, er at mengden regler blir redusert kraftig, og det gjør det mulig å erstatte 60 forskrifter med én samleforskrift. Med andre ord legger skatteforvaltningsloven nå opp til en moderne og effektiv skatteforvaltning, som jeg mener vi er helt avhengig av å ha for å sikre både fremtidens skattesystem og ikke minst velferdssamfunnet. Så det er veldig gledelig at det er en så stor enighet om dette.

Så to korte kommentarer: Det ene gjelder komiteens påpekning av enklere språk. Jeg er enig i det. Det må være mulig å forstå brev som kommer fra det offentlige, og her mener jeg Stortinget gir en god føring for hele tiden i offentlige etater å bestrebe seg på å forenkle språket og gjøre det lettforståelig og forståelig. Det skal jeg sørge for å følge opp. Når det gjelder flertallets forslag, tar jeg det til etterretning. Jeg har merket meg hva Høyres og Fremskrittspartiets representanter har uttalt i debatten, men samtidig registrerer jeg at det er et flertall som vil noe annet, og det vil jeg selvsagt følge opp på en egnet måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:51:14]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om utfasing av petroleumssubsidier (Innst. 233 S (2015–2016), jf. Dokument 8:21 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [12:51:50] (ordfører for saken): Bakgrunnen for denne innstillingen er et representantforslag fra Miljøpartiet De Grønnes representant Une Aina Bastholm om utfasing av petroleumssubsidier. Det ligger jo i en saksordførers plikter å prøve å samle brede flertall, og derfor skal jeg starte med å innrømme at jeg kanskje har gjort en dårlig jobb som saksordfører, fordi jeg befinner meg i et mindretall i komiteen. Det synes jeg er synd, men jeg skal etter beste evne først prøve å gjøre rede for flertallets syn på saken også, for det synes jeg er ryddig.

Det er en løpende uenighet i finanskomiteen og i Stortinget om hvorvidt det norske petroleumsskattesystemet er heldig utformet i dag ut fra et nøytralitetsperspektiv, altså om egenskapene i petroleumsskattesystemet er nøytrale på den måten vi etterstreber i utformingen av øvrige skattepolitikk. Det er det ene. Det andre er om petroleumsskattesystemet tar høyde for de endringene vi må gjennom som følge av de menneskeskapte klimaendringene og den reduksjonen av menneskeskapte CO₂-utslipp som Norge også må bidra til.

Her er komiteen skjønt enige om at det norske petroleumsskattesystemet og måten vi har organisert oljeindustrien på i Norge, er både positiv for landet og ganske unik i internasjonal sammenheng. Jeg tenker bare å åpne der, siden mange av disse debattene pleier å degenerere til konkurranser om hvem som er mest for eller mest mot olje. Det er jo ikke det det handler om. Det det handler om, er at de aller fleste land som er så rike på olje og gass per innbygger som det Norge er, er land preget av enten storstilt korrupsjon, voldsom skjevfordeling eller til og med væpnet konflikt og omfattende bruk av vold. Det er ikke sånn at det å være svært rik på naturressurser nødvendigvis kommer et lands befolkning til gode. Men det har det gjort i Norge, fordi vi har gode ordninger, vi har SDØE, vi har sagt at vi har et felles eierskap til naturressursene, og vi har en god skattlegging av inntektene derfra som gjør at det er fellesskapet i Norge som har stilt betingelsene for hvordan oljeinntektene til oljeselskapene skal brukes, og på en måte som også sikrer at teknologi, arbeidsplasser og industri har

kommet til Norge og ikke bare har kommet utlandet til gode. Det skal vi i Norge være stolte av.

Så går vi inn i en tid nå som ikke bare er preget av synkende oljepris, men som også er preget av et stadig mer prekært behov for å senke de menneskeskapte klimaendringene og CO₂-utslippene. Og her kommer vi til kjernen av uenigheten i komiteen, for komiteens flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mener at petroleumsskattesystemet som det er utformet i dag, er balansert, at det fungerer i tråd med gode nøytralitetsprinsipper for skattesystemet, og at de er klimapolitisk tilstrekkelige.

Et mindretall, bestående av Venstre og SV, mener representantforslaget har mer for seg. Vi merker oss spesielt at finansministeren selv i sitt brev til komiteen slår fast at den samlede fradragverdien i dagens petroleumsskattesystem er høyere enn den ville ha vært i et nøytralt skattesystem. Så vi synes det er interessant at finansministeren selv slår det fast i brevs form til komiteen, men at finansministerens partifeller ikke tar konsekvensen av dette i innstillingen.

Men så er det jo ikke bare et nøytralt skattesystem vi etterstreber her, det er et skattesystem som reflekterer de klimapolitiske realitetene som Norge er en del av. Og etter Paris-forhandlingene i desember har de fleste av verdens land sluttet seg til målet om å begrense de menneskeskapte klimaendringene til maks 1,5 grader sammenlignet med førindustriell tid. Og når man tar med i regningen at verdens middeltemperatur allerede ligger om lag 1 grad over førindustriell tid, så betyr det at de nye klimaambisjonene som Norge også er en del av, halverer det karbonbudsjettet vi har igjen på kloden. Det betyr at vi bare kan utvinne og bruke halvparten av de fossile ressursene vi trodde før klimaforhandlingene i Paris.

Jeg mener det er naivt å tro – jeg beklager hvis det er et uparlamentarisk uttrykk – at en slik avtale og det å begrense klimaendringene til 1,5 grader ikke får konsekvenser også for hvilke ressurser Norge kan utvinne. Men det er vanskelig å være bombastisk, og derfor er et av forslagene mindretallet i komiteen fremmer, et forslag om å utrede hvilke konsekvenser det nye 1,5-gradersmålet kan få for petroleumsskattesystemet. Jeg synes det er litt rart at ikke flertallet kan slutte seg til en utredning av dette.

Vi har også tre øvrige forslag. Vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en omlegging av offentlig støtte knyttet til fornybar energi. Vi ber regjeringen forbedre og videreutvikle støtteregimet for fornybar energi. Og vi ber ikke minst regjeringen påse at CO₂-avgiften på sokkelen reflekterer CO₂-avgiften ellers i Norge fratrukket kvotepris. Det er ingen grunn til at det skal være lavere CO₂-avgift på sokkelen enn ellers.

Jeg tar opp forslagene.

Presidenten: Representanten Snorre Serigstad Valen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Irene Johansen (A) [12:57:25]: Forslagsstiller viser innledningsvis til FN-rapporten «The New Climate Economy», som bl.a. peker på

«subsidiert og skattefordeler til fossil energi som et av

de største hindrene for å nå togradersmålet. I 2014 ga Norge skattefordeler til sin petroleumsnæring tilsvarende 20,8 mrd. kroner, ifølge tall fra nasjonalbudsjettet for 2015. Forslagsstilleren foreslår at disse miljøfiendtlige subsidiene utfases».

Arbeiderpartiet er uenig i premisset i forslaget om at petroleumsnæringen er en næring med «fossile subsidier». IEA definerer en subsidie av energi «som tiltak som rettes mot å redusere kostnaden for energiprodusenter eller senker prisen for forbrukere» – jf. Finansdepartementets brev. Basert på denne definisjonen lister IEA opp 40 land som i 2013 subsidierte fossil energi. Norge inngår ikke i denne listen.

Over 80 pst. av klimagassutslippene i Norge er dekket av kvoteplikt og/eller CO₂-avgift. Ifølge OECD har Norge noen av de høyeste avgiftene i verden på fossil energi. På sokkelen er det både kvoteplikt og særlig høy CO₂-avgift, slik at den samlede CO₂-prisen for utvinningsvirksomheten er over 500 kr per tonn CO₂.

Hovedmålet for norsk petroleumspolitikken er å legge til rette for lønnsom produksjon av olje- og gassressursene i et langsiktig perspektiv. Petroleumsvirksomheten er Norges største næring målt i verdiskaping, statlige inntekter og eksportverdi og bidro i 2015 med 219 mrd. kr i inntekter til staten, hvorav 103,7 mrd. kr i skatt. Petroleumsskattesystemet og SDØE sikrer at en høy andel av overskuddet tilfaller fellesskapet, og gir selskapene incentiver til effektiv drift og gjennomføring av samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer. Dermed kan oljeselskapene benytte sin kompetanse til å påvise, planlegge og gjennomføre ressursutvinningen på en måte som også gir høy samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Samspillet mellom stat, oljeselskaper, leverandørindustri og forskningssektoren er en viktig del av den norske petroleumsforsvaltningen. Skattesystemet og leterefusjonsordningen er en del av dette samspillet.

Petroleumsvirksomheten i Norge er ilagt en samlet skattesats på 78 pst. Det er neppe grunnlag for å si at skattevilkårene for norsk petroleumsvirksomhet er mer gunstig enn i andre petroleumregioner. Petroleumsskatten reduserer heller ikke prisene for norske forbrukere.

I representantforslagets begrunnelse pekes det også på leterefusjonsordningen. Denne ordningen ble innført i 2005 for å redusere eventuelle inngangsbarrierer for nye aktører og legge til rette for lønnsom leting. Leterefusjon innebærer ikke subsidiering av letevirksomhet, men innebærer en likebehandling av selskaper som ikke er i skatteposisjon, med selskaper som er i skatteposisjon.

Arbeiderpartiet mener det er viktig å holde fast på både skattesystem og leterefusjonsordning for å stimulere til investeringer i petroleumssektoren og økt utvinning og utbygging av funn. Dette er ikke minst viktig nå med den stigende arbeidsledigheten spesielt innenfor petroleumsnæringen og tilknyttet industri og med lavere investeringer i sektoren.

Det foreslås i representantforslaget å forsterke og videreutvikle støtteregimer for fornybar energi og teknologitviking. Jeg vil peke på at det allerede er etablert omfat-

tende støtteordninger gjennom Enova, Innovasjon Norge og gjennom Forskningsrådet.

Omstillingen til et bærekraftig velferdssamfunn har startet for lengst. I tillegg til at om lag 80 pst. av norske utslipp er underlagt kvoteplikt eller CO₂-avgift, bruker Norge aktivt reguleringer og yter økonomisk støtte til fornybar energi og klimavennlig teknologiutvikling. Denne politikken har gitt gode resultater, utslippene per produsert enhet i norsk økonomi har falt med om lag 36 pst. de siste 20 årene når oljesektoren er inkludert. I fastlandsøkonomien er utslippintensiteten nesten halvert i samme tidsrom.

Arbeiderpartiet støtter flertallets forslag om å vedlegge forslaget protokollen.

Sigurd Hille (H) [13:02:03]: Innledningsvis er det på sin plass å fastslå at det har vært bred politisk enighet om målet og rammevilkårene for norsk petroleumsvirksomhet.

Oljevirkosomheten har, som alle vet, bidratt til mange arbeidsplasser, både direkte og indirekte. Inntektene til staten har bidratt til den enorme velstandsutviklingen som vi har sett de siste tiårene. Antakelig vil dette kunne fortsette i lang tid fremover, selv om avkastning og utvinning vil bli redusert gradvis.

Petroleumsskatteloven inneholder regler for hvorledes denne sektor skal beskattes. Dette skattesystemet avviker på flere punkter fra det alminnelige skattesystemet. Den viktigste forskjellen her er at det i tillegg til den ordinære selskapsskatten også må erlegges en særskatt, slik at samlet marginalskatt som kjent blir 78 pst. Det må vel kunne konkluderes med at dette neppe er en spesielt lav skattesats, men også om dette har det vært bred politisk enighet.

Det er et viktig mål at det legges til rette for lønnsom produksjon av olje- og gassressursene i et langsiktig perspektiv, og at dette skjer mest mulig effektivt. Viktig her er det at det blir tatt hensyn til helse, miljø og sikkerhet og til andre næringer. Det skattesystemet som er utviklet, sikrer fellesskapets inntekter, samtidig som det gir selskapet incentiver til effektiv drift, og at investeringene blir mest mulig samfunnsmessig lønnsomme.

Norske forbrukere av energi subsidieres ikke som følge av petroleumsskatten. Sluttbrukerprisen bestemmes som kjent av internasjonale produktpriser, høye særavgifter og den konkurransen som er i de lokale markedene.

Representantforslaget stiller spørsmål om hensikten ved å holde fast ved leterefusjonsordningen. Denne ordningen innebærer at selskaper som ikke er i skatteposisjon, kan velge mellom å få utbetalt skatteverdien av letekostnadene umiddelbart og å fremføre med rente og få refundert skatteverdien av eventuelt underskudd når de er i skatteposisjon. Selskapene har dermed sikkerhet for at de vil få utnyttet alle skattefradrag, og fremføringsrenten kompensere selskaper som må vente på skattefradrag til senere år. Refusjonsordningen gir dermed lik økonomisk verdi av skattefradraget for letekostnader for selskaper i og utenfor skatteposisjon. Nåverdien av statens fremtidige skatteinntekter er uavhengig av om fradrag for letekostnader skjer løpende det enkelte år, eller med et større fradrag når sel-

skapet kommer i skatteposisjon. Leterefusjon innebærer ikke subsidiering av letevirksomhet, men likebehandling av selskaper som ikke er i skatteposisjon, med selskaper som er i skatteposisjon.

Når det gjelder punktet om å forbedre og videreutvikle støtteregetim for fornybar energi og teknologiutvikling, er det å vise til de allerede etablerte og omfattende støtteordninger som er, bl.a. gjennom Enova, Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Bevilgningene til disse formålene er dessuten økt i statsbudsjettet for 2016.

Slik representantforslaget er utformet, ser det ut til at hensikten er at investeringene og aktiviteten på norsk sokkel skal reduseres. Redusert tilbud av olje og gass på markedet skal føre til redusert utslipp. Det er som kjent ikke mangel på olje og gass på verdensbasis, så redusert produksjon i Norge vil ikke ha noen påviselig effekt på globale utslipp. Imidlertid vil en slik produksjonsreduksjon ha en negativ effekt på den norske økonomien.

Det er også grunn til å minne om viktigheten av å ha forutsigbare rammevilkår for norsk oljenæring, særlig i den krevende situasjonen som næringen nå er i. Det å igangsette offentlig utredning på dette tidspunkt vil kunne skape usikkerhet i næringen og forsterke de utfordringer som allerede er der. Det er derfor viktig og bra at det i denne sak er bred tverrpolitisk enighet om de rammevilkårene de har.

Ole m i c T h o m m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Roy Steffensen (FrP) [13:06:39]: Jeg må innrømme at jeg synes det er rart å snakke om skattefordeler til en næring som har en skattesats på 78 pst., og som har vært årsaken til at vi som nasjon har bygd opp det velferdssamfunnet vi har med et oljefond på over 7 000 mrd. kr.

Representanten Serigstad Valen håpet at dette ikke ble en debatt om hvem som er mest for eller mot olje, men det er det denne debatten egentlig handler om, for Miljøpartiet De Grønne skriver i sitt forslag ikke bare at de vil ha en utfasing av subsidier til petroleumsnæringen, men at dette skal brukes som et virkemiddel for å oppnå det endelige målet, som er å avvikle hele næringen. Det står helt på slutten av forslaget.

I 2014 var 240 000 direkte og indirekte sysselsatt i denne sektoren, og halveringen av oljeprisen har med all tydelighet vist hvor viktig denne sektoren har vært og er for Norge, ikke minst langs kysten fra Kristiansand til Kristiansund. Vi må slutte å snakke denne næringen ned og heller forsøke å skape optimisme. Antallet innbyggere i verden skal vokse til 9 milliarder mennesker, energietterspørselen vil sannsynligvis øke med en tredjedel fra det den var i 2013, til 2040. Produksjonen av olje og gass på norsk sokkel er blant den mest miljøvennlige i verden, norsk oljeproduksjon utgjorde i 2014 2 pst. av den globale produksjonen, og våre oljereserver utgjør 0,4 pst.

Oljenæringen er Norges største næring målt i verdiskaping, og verdiskapingen per ansatt i næringen er på mellom 7 mill. kr og 10 mill. kr. Produksjon av olje kommer til å være av stor betydning i Norge også i framtiden, og jeg

blir oppgitt når jeg hører om politikere som tar til orde for å avvikle hele næringen, og snakke om hva vi skal leve av etter oljen. For det første er politikere særdeles dårlige til å forutse framtidige suksessnæringer, men det viktigste er at premisset blir feil, for vi skal leve av oljen. Oljen skal vi leve av i 100 år til. Næringen kommer til å være en enorm bidragsyter når det gjelder arbeidsplasser og inntekter, og spørsmålet burde ikke være hva vi kommer til å leve av etter oljen, men hvilke næringer som skal utvikles til å bli store i tillegg til oljenæringen.

Hensikten med representantforslaget er å redusere investeringene, men også aktiviteten på norsk sokkel. Tenkningen synes å være at redusert tilbud av olje og gass på markedet vil føre til reduserte utslipp. Men det finnes ikke mangel på olje- og gassressurser i verden, og etterspørselen er rekordhøy og voksende. Redusert produksjon i Norge vil ha stor negativ effekt på den norske økonomien og vårt velferdssamfunn, men vil ikke ha noen påviselig effekt på globale utslipp. Ved å gå i den retningen som representantforslaget legger opp til, vil vi ende opp med at vi sitter igjen med kun en fryktelig kostbar symbolpolitikk.

Terje Breivik (V) [13:09:49]: Global oppvarming er ein stadig meir alvorleg realitet. Februar var den varmaste månaden som nokon gong er registrert internasjonalt. Det understrekar kor viktig Paris-avtalen er – at me når måla som Noreg har stadfesta at me skal vera med på å nå. Det vil sjølvsagt ha konsekvensar. Måla er ambisiøse og krevjande, men er heilt nødvendige for at komande generasjonar skal ha same fridomen til å nytta naturen slik me har gleda av.

Petroleumssektoren står for nesten ein tredjedel av norske CO₂-utslipp. Skal me avgrensa den globale temperaturauken til nærmare 1,5 grader slik me har forplikta oss til, føreset det at utvinning og forbrenning av fossile ressurser flatar ut og søkk monaleg på sikt. Petroleumpolitikken må difor innrettast slik at han kan foreinast med ein velukka klimapolitikk. Klimapolitiske omsyn må inngå som ein del av avgjerdsgrunnlaget når ein planlegg nye petroleumssprosjekt. Ein viktig føresetnad for det er nødvendigvis å gjennomgå petroleumsskattelegginga med sikte på å gjera skatteregimet meir miljøriktig og redusera risikoen for staten, fellesskapet, tek mot endringar i framtidige olje- og gassprisar – og for å skapa marknadsvilkår på norsk sektor som styrkjer konkurransekrafta til norsk petroleumsindustri i lågutsleppstidsalderen, der nettopp å få så klimavennleg produksjon og produkt som mogleg vert den viktigaste konkurransefortrinnet for industrien. I staden for å gå inn på realitetane om korleis ein skal inkludera petroleumssektoren i dugnaden som skal gjerast for å få ned klimautsleppa, lèt diverre eit stort fleirtal i salen att augo og går inn ein polemisk diskusjon der dei hevdar:

«Fleirtallet er uenige i premisset om at dette er ein næring med «fossile subsidier»».

Ein kunne brukt mykje taletid på å underbygge premisen. Hovudproblemet er i og for seg ikkje om det er subsidiar eller ikkje, men om skattesystemet for petroleumsnæringsa bidreg til meir eller mindre fossile utslipp, og om det

er eit verktøy for å få ned utsleppa og gjera næringsa meir klimavennleg.

Fleirtallet skriv vidare i innstillinga:

«Fleirtallet mener det er viktig å holde fast på dette, for å stimulere til investeringer i petroleumssektoren og økt utvinning og utbygging av funn.»

Det vitnar om at det er mykje viktigare med meir utvinning av olja enn reduserte klimautslepp. Det er ingen farbar veg.

Siste veka før sommarferien skal Stortinget etter planen behandla eit representantforslag frå Arbeidarpartiet om reduserte klimautslepp. Heile 45 forslag er fremja – eit prisverdig initiativ, men igjen: Ingen forslag er knytte til utsleppsreduksjon i den sektoren som står for ein tredjedel av utsleppa, anna enn eit slags ynske om at installasjonar som skal vera aktive etter 2050, skal inngå i ein lågutsleppsstrategi.

Skattar og avgifter er eit av dei tyngste og beste verktøya me har for å stimulera åtferd, og å bruka marknadskreftene aktivt skaper grøne marknader. Me veit at rette endringar gjev ynskte resultat. Petroleumsskatteregimet vart sist gjennomgått i ein NOU som kom i år 2000, for meir enn 15 år sidan. På dei åra har det skjedd store endringar når det gjeld struktur, oljepris, kostnader og ikkje minst i dei ytre rammevilkåra som m.a. gjeld klima. Dessutan står me midt opp i eit energimessig paradigmeskifte som nødvendigvis vil auka i styrke framover. Skal me sikra eit grønt skifte også i petroleumssektoren, er det vanskelig å koma utanom skatte- og avgiftspolitikken. I lys av dei nye forpliktingane i Paris-avtalen er det heilt nødvendig å føreta ein gjennomgang av om norsk oljepolitikk og petroleumsskattesystemet er i tråd med måla avtalen fastset, og dei marknadstilhøva næringsa vil møta eit par generasjonar fram i tid. At fleirtallet i salen ikkje ynskjer det, er trist, men diverre ikkje overraskande. Fine ord vert heller ikkje denne gongen fylt opp med nødvendig politikk og tiltak.

Rasmus Hansson (MDG) [13:14:44]: Takk til komiteen og til saksordføreren for en grundig behandling av vårt forslag om avvikling av norske oljesubsidier.

Regjeringen insisterer på at vi ikke subsidierer oljevirk-somheten vår i Norge, mens mindretallet i komiteen foreslår at vi får en ytterligere utredning av hvordan vi kan legge om skattesystemet vårt, som bl.a. Terje Breivik fra Venstre gjorde rede for nå.

Etter Miljøpartiet De Grønnes mening er det ikke behov for noen utredning om å vedta kutt i det som regjeringen ikke ønsker å kalle subsidier, men heller velger å kalle «næringsstøtte». Jeg greier ikke helt å se forskjell på «næringsstøtte» og «subsidie», men det kan vi kanskje komme tilbake til en semantisk diskusjon om.

Støtten vi gir petroleumsnæringen i dag, er ikke en direkte subsidie for å redusere prisen til forbrukeren, det har mange talere rett i, og det er derfor IEA ikke har oss på listen over land som subsidierer fossil energi. Men andre, minst like velrennomerte organisasjoner, som Det internasjonale pengefondet, IMF, har oss på den listen. IMF legger til grunn at skattlegging som ikke er innført for å dekke kostnadene knyttet til fossil energibruk, er å betrakte som

en subsidie. De legger til grunn at dersom en nasjon ikke har innført en avgift som internaliserer kostnaden knyttet til klimagassutgift eller kostnader knyttet til denne tapte skatteinngangen, er det å regne som en subsidie.

Dette er en politikk Miljøpartiet De Grønne gjerne vil implementere i Norge, og forslaget vi fremmer, er derfor særdeles moderat. Her snakker vi kun om å fjerne en subsidie som selv Finansdepartementet definerer som næringsstøtte, eller altså etter vår mening en subsidie.

Skal Norge kunne leve opp til Paris-avtalen, som vi nettopp har underskrevet, er det første steget å avvikle de direkte subsidiene til oljeindustrien. Vi vet at tre fjerdedeler av våre fossile reserver må bli liggende igjen hvis vi skal klare klimamålene. Alle er enige om at energisubsidier er et hovedproblem. Derfor har vi ikke bruk for en semantisk prosess om «næringsstøtte» versus «subsidie» – vi har bruk for å gå til kjernen av problemet.

Man kan ha gode argumenter for å subsidiere noe, og kanskje regjeringens ønske om mer mangfold blant petroleumseleterne oppfattes som rimelig av mange. Men sannheten er altså at konsekvensen av å skrive under en ambisiøs klimaavtale i Paris er at all oljevirkosomhet og all fossil virksomhet må avvikles, og vi må begynne å tenke den tanken. Og det er jo interessant at hovedmarkedet vårt for olje og gass fra Norge er EU, som har en eksplisitt målsetting om rask avkarbonisering av hele økonomien og hele energisystemet sitt. Det burde være lettere for statsminister Solberg å fjerne subsidiene til internasjonale selskaper som leter etter olje på norsk sokkel, enn det er for et utviklingsland å fjerne subsidier på drivstoff, som kan føre til at fattige innbyggere ikke får råd til å ta bussen. Men det er de sistnevnte subsidiene regjeringen vår vil til livs i sin offensive holdning mot internasjonale oljesubsidier.

En hensikt som ble vektlagt da ordningen ble etablert, var å skape mer leting på sokkelen i en tid hvor produksjonen falt, og det lyktes man med. Norsk Klimastiftelse har laget en rapport som viser at minst 22,8 mrd. kr har blitt utbetalt i leterefusjon til utenlandske selskaper som ikke har betalt skatt i Norge. Tilsvarende tall for norske selskaper er over 5 mrd. kr. En annen effekt av dagens leterefusjonsordning har vært å bidra til å skru opp kostnadene på sokkelen, fordi leteaktiviteten som kjent ble så høy at den la press på begrensede ressurser.

Det er med andre ord mange – og flere enn dem jeg har nevnt – grunner til å starte avviklingen av subsidiene til den norske oljeindustrien. Man kan velge hva man ønsker å legge til grunn for beslutningen – kostnadsøkning på sokkelen, subsidier av utenlandske oljeselskaper ved leting på norsk sokkel eller ønsket om å ta klimaproblemet på alvor. Men valget bør bli det samme: Fjern dagens næringsstøtte til petroleumindustrien!

Jeg vil avslutte med å fremme et løst forslag som tilsvarer det opprinnelige forslaget som Miljøpartiet De Grønne har fremmet, hvor vi ber regjeringen om å utarbeide en plan for utfasing av skattefordeler til petroleumsnæringen, med virkning fra statsbudsjettet 2017. Jeg tar med dette opp forslaget fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Da har representanten Rasmus Hansson tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Siv Jensen [13:19:58]: La meg først slå fast følgende: Oljenæringen har gjennom tiår vært Norges desidert viktigste næring og bidratt til arbeidsplasser og enorme inntekter til fellesskapet. I sum har næringen bidratt med ufattelige 11 000 mrd. kr til norsk økonomi.

Olje- og gassutvinningen, som annen næringsvirksomhet, skal skje på en effektiv og klimavennlig måte. Her ligger Norge i tet internasjonalt, og det skal vi fortsette med.

Det har vært mange påstander om fossile subsidier og petroleumsskatt. Disse tar oppmerksomheten bort fra følgende helt sentrale kjennetegn ved norsk politikk:

- Norge er en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet.
- Vi subsidierer ikke drivstoffprisene.
- Vi har høye priser på utslipp av klimagasser.
- Vi har høy skatt på utvinning av olje og gass.

Paris-avtalen er et gjennombrudd for globalt klimasamarbeid. Avtalen er den første klimaavtalen med juridisk bindende forpliktelser for alle parter. Det er en ambisiøs avtale, men målene kan bare oppnås dersom alle store utslippsland følger den opp. Norge har allerede meldt inn et ambisiøst bidrag, og vi forhandler med EU om felles oppfylling.

For å redusere utslipp av klimagasser billigst mulig bør det settes en pris på utslipp. Dersom utslipp i alle land og alle virksomheter står overfor den samme prisen, får vi størst mulig reduksjoner i utslipp for en gitt innsats, og da unngår vi sløsing.

Fossile subsidier trekker i motsatt retning. De virker som en negativ pris på utslipp og øker dermed utslippene av klimagasser. I tillegg svekker de incentivene til energieffektivisering og teknologiutvikling. IEA har anslått at det i 2014 på verdensbasis ble brukt hele 493 mrd. dollar for å redusere innenlandske energipriser. Disse fossile subsidiene er fire ganger høyere enn den samlede støtten til fornybar energi. Det er derfor positivt at flere land nå reduserer og faser ut slike subsidier. Reduksjonen av fossile subsidier er et naturlig tidlig steg i klimainnsatsen. Multinasjonale organisasjoner som IEA, OECD, IMF og G20 jobber for at verden skal gå i denne retningen, og Norge er en aktiv støttespiller i arbeidet.

Som de fleste vet, er ikke prisene på bensin og diesel spesielt lave i Norge. Vi subsidierer ikke pumpeprisene. Derimot legger vi avgift på bruken av fossil energi. Vi inngår dermed ikke i IEAs liste over land som subsidierer fossil energibruk. Blant de 40 landene som står på denne listen, er subsidiene størst i oljeproduserende land og i enkelte utviklingsland og fremvoksende økonomier.

Allerede i 1990 foreslo Syse-regjeringen en CO₂-avgift, og denne ble innført året etter. I dag er over 80 pst. av norske klimagassutslipp dekket av kvoteplikt og CO₂-avgift. Utslipp får da en kostnad som gjør det lønnsomt å redusere utslippene og utvikle teknologi. Selv om prisen på utslipp i Norge varierer, og noen sektorer som f.eks. landbruket er fritatt, favner prisen bredt. Samtidig er prisen på klimagassutslipp gjennomgående høy. Dette har

Norge høstet internasjonal anerkjennelse for, og en evalueringsgruppe under FNs klimapanel har i en rapport påpekt at kombinasjonen av omfattende og høye utslippspriser i Norge er unik i verdenssammenheng.

Et av grunnprinsippene i norsk petroleumspolitikkk har vært å sikre fellesskapet en høy andel av de ekstraordinære inntektene. I tillegg til ordinær selskapskatt har vi derfor en særskatt på 53 pst. for petroleum. Samlet skattesats blir dermed hele 78 pst. Dette betyr at fellesskapet får en høy andel av overskuddet på sokkelen. Norsk petroleumsskatt er heller ikke lav sammenlignet med andre oljeprovinser. At en høy andel av den ekstraordinære avkastningen på sokkelen skal tilfalle fellesskapet, har vært et grunnpremiss i norsk oljepolitikk. Samtidig er det de kommersielle selskapene som skal påvise funn og bygge ut felt. Derfor må man også være lønnsom for selskapene etter skatt og utvikle lønnsomme ressurser.

Representanten påpeker at det skal være problemer med leterefusjonsordningen. Det må bygge på en misforståelse. Leterefusjon gir selskaper uten skattbar nettoinntekt rett til årlig tilbakebetaling av skatteverdien og letekostnader. Ordningen ble innført i 2005 for å få flere aktører på norsk sokkel og dermed styrke leteaktiviteten. Leterefusjon er imidlertid utformet i tråd med nøytral grunnrenteskatt og medfører ingen subsidie- eller skatteutgift. Leterefusjon gir nye aktører mulighet til å utnytte fradrag på samme tidlige tidspunkt som etablerte selskaper.

Helt oppsummert vil jeg vektlegge følgende:

- Norge er en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet.
- Vi subsidierer ikke pris på drivstoff.
- Vi har høye priser på utslipp av klimagasser.
- Vi har høy skatt på utvinning av olje og gass.

Og: Oljevirkosomheten skal også i årene fremover være en viktig næring i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:25:10]: Vil finansministeren avvise muligheten for at 1,5-gradersmålet kan påvirke utformingen av norsk petroleumspolitikkk?

Statsråd Siv Jensen [13:25:40]: Som jeg sa innledningsvis, er Paris-avtalen et gjennombrudd som Norge tidlig har meldt inn sine bidrag til. Det vil selvsagt være med på å sette oss i førersetet for å være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet.

Samtidig er det sånn at det som produseres av olje og gass på norsk sokkel, har hatt store forbedringer gjennom alle tiår hvor den produksjonen har funnet sted. Det har vært teknologiutvikling som også har bidratt til at utslippene fra sokkelen har gått ned, i motsetning til hva de kunne vært hvis man ikke hadde gjennomført teknologi- og miljøforbedringer. Jeg mener det er forhold vi skal være stolt av. Dette er en næring som sysselsetter ufattelig mange mennesker, og som har bidratt med store verdier til det norske samfunnet. Så respekterer jeg at det er partier på Stortinget som ønsker å avvikle denne næringen. Jeg er uenig i det.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:26:41]: Jeg er enig i nesten alt finansministeren sa, men det var ikke det jeg spurte om. Jeg spurte om finansministeren vil avvise enhver mulighet for at 1,5-gradersmålet kan påvirke utformingen av norsk petroleumspolitikkk. Grunnen til at jeg spør om det, er at 1,5-gradersmålet i praksis halverer verdens karbonbudsjett, og da er det både riktig og bra at utslippene fra norsk sokkel har vært lavere enn fra mange andre oljeproduiserende land, men det aller meste av utslipp av petroleum er jo ikke fra produksjonen, men fra forbruket. Man må i sin helhet vekk fra fossile energibærere innen en gitt tidsperiode for å kunne nå 1,5-gradersmålet.

Så da spør jeg igjen: Er det utenkelig for finansministeren at 1,5-gradersmålet kan få betydning for utformingen av norsk petroleumspolitikkk?

Statsråd Siv Jensen [13:27:25]: Mye av utgangspunktet for klimaforlik, og et forsterket klimaforlik, som denne regjeringen legger til grunn for klimapolitikken, er nettopp å ta i bruk et bredt sett av virkemidler for å bidra til at utslippene går ned. Det tror jeg ikke det er stor uenighet om, og jeg må si at denne regjeringen har sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti bidratt til mange gode vedtak som får utslippene ned, ikke minst gjennom at man tar i bruk et bredt sett av virkemidler for å få det til. Det er jeg fornøyd med, fordi det trekker politikken i riktig retning, og dermed også resultatene i riktig retning.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:28:12]: Jeg er også veldig for klimaforlik. Jeg synes det er bra, og jeg gir ros ofte til Venstre og Kristelig Folkepartis innsats for å gjøre regjeringens klimapolitikkk bedre. Men det er fortsatt ikke det jeg spurte om, og det må det ærlig talt være mulig å svare på.

«Third time's the charm», som det sies på engelsk, så jeg spør for tredje gang: Er det utenkelig for finansministeren at 1,5-gradersmålet kan få betydning for utformingen av norsk petroleumspolitikkk?

Statsråd Siv Jensen [13:28:38]: Jeg synes ikke det går an å svare konkret på det spørsmålet, fordi jeg mener at det er veldig mange faktorer som påvirker de valg vi tar i klima- og miljøpolitikken, samtidig som vi skal ta fornuftige og balanserte hensyn til at vi også skal ha næringsutvikling, arbeidsplasser og inntekter til samfunnet, som kan bidra til å opprettholde de velferdsordningene som jeg tror det er bred enighet om at vi skal ha.

Det er viktig for meg, og derfor jobber vi med et langt sett av virkemidler for å ta i bruk positive stimuli for å bidra til at utslippene går ned, men vi må erkjenne at dette må skje over tid. Vi ser av den utviklingen som skjer, ikke minst rundt fornybar energiproduksjon, at det skjer utrolig mye spennende, men veien bort fra fossil produksjon er foreløpig ganske lang, og da er fordelene at vi klarer å ta i bruk gode teknologiske løsninger som bidrar til å redusere utslippene fra sokkelen.

Terje Breivik (V) [13:29:54]: Det var nesten litt synd å ta ein replikk frå representanten Serigstad Valen, men

litt i same gate: Gjeve at verda vil lukkast med å nå 1,5-gradersmålet, vil dagens energiforbruk truleg måtte snuast tilnæringsvis på hovudet samanlikna med i dag, altså 80 pst. fornybar energi i 2050, 2060 og 20 pst. fossil. Sjølv i eit slikt scenario vil verda ha etterspurt 20–25 gonger meir fossil energi enn det Noreg produserer i dag.

Eg oppfattar at finansministeren bekymrar seg for norsk petroleumindustri. Korleis vil finansministeren sikra at norsk petroleumindustri skal kunna konkurrera i ein situasjon der verda eigentleg flauumar over av fossil energi, med mindre ho er med på å leggja til rette for at me kan konkurrera på det mest mogleg klimavenlege?

Statsråd Siv Jensen [13:30:48]: Mange av de utfordringene som norsk olje- og gassrelatert næringsliv nå blir stilt overfor, skyldes mange sammensatte faktorer. Ikke minst ser vi en internasjonal tendens til at prisen på mange råvarer faller. Det representerer selvsagt også en utfordring for Norge, som er råvareprodusent.

Når en så stor andel av våre sysselsatte er bundet opp i og rundt olje- og gassrelatert næringsliv, gjør det oss sårbare. Vi må erkjenne at vi kommer til å ha en betydelig olje- og gassnæring i Norge i mange tiår fremover samtidig som vi nå aktivt omstiller norsk økonomi for å rette investeringer i større grad mot andre deler av norsk næringsliv, slik at vi over tid får flere ben å stå på. Det mener jeg er fornuftig og helt nødvendig å gjøre, særlig i en situasjon hvor det i hvert fall er lite som tyder på at oljeprisen vil ta seg opp til gamle høyder.

Rasmus Hansson (MDG) [13:32:05]: Leterefusjonsordningen ble opprettet som et virkemiddel for å stimulere til økt leteaktivitet fordi produksjonen var nedadgående. Ifølge Norsk Klimastiftelse er over 22 mrd. kr allerede blitt utbetalt til utenlandske selskaper som aldri har kommet i skatteposisjon. Dette er altså en ordning som har et formål og en kostnad, og statsråden insisterer på å kalle det næringsstøtte, og så kaller Det internasjonale pengefondet det – uten dikkedarer – for en subsidie, med samme formål.

Spørsmålet er: Kan statsråden forklare hva som er forskjellen på næringsstøtte og subsidie?

Statsråd Siv Jensen [13:32:54]: Jeg kan i hvert fall forklare hva leterefusjonsordningen er. Det er for det første ikke en subsidie. Det er ikke norsk energipolitikk å subsidiere fossil energi. All bedriftsbeskatning i Norge, både på land og på sokkelen, er basert på at det er netto overskudd som skattlegges. Relaterte kostnader kan derfor trekkes fra før skatten beregnes. Det å nekte fradrag for leteutgifter ville være som å nekte en kjøpmann fradrag for kostnadene ved varekjøp. Hele hensikten med leterefusjonsordningen er ikke at den skal være en subsidie, men et tiltak for å likestille aktører og øke mangfoldet og konkurransen på sokkelen. Ordningen har også bidratt til at vi har fått flere selskaper på sokkelen, og sånn sett også mer konkurranse og en mer mangfoldig leteaktivitet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:34:05]: Finansministerens analogi helt til slutt medfører ikke helt riktighet, for en vanlig kjøpmann får jo ikke flere fradrag for samme utgift. Det er noe av sakens kjerne her, at både rentefradragsordningen og særskatteregimet for petroleum fører til større fradrag enn det som ville vært tilfellet ellers i skattesystemet, og det har finansministeren selv oppgitt i sitt brev til finanskomiteen.

Jeg har lyst til å komme tilbake til det spørsmålet jeg stilte finansministeren, og det er fordi jeg synes det er en eim av fornektelse her i stortingssalen. Min påstand er at hvis Norge ikke hadde vært et av verdens ledende petroleumsproduiserende land, hadde innleggene fra de ulike partiene i salen vært ganske så annerledes. Da hadde man vært mer opptatt av for det første å internalisere kostnadene ved bruk av petroleum i avgiftsregimet for petroleum, men man hadde også erkjent at når verden har blitt enig om en juridisk bindende avtale med det mål for øye å redusere de menneskeskapte temperaturøkningene til 1,5 grader, vil det så klart ha betydning for produksjonen av fossile energibærere i verden. Det sier seg egentlig selv. Mellom to tredjedeler og tre fjerdedeler av alle kjente fossile reserver i verden må ligge urørt for at vi skal ha en teoretisk mulighet til å nå 2-gradersmålet. Når man da strammer inn målsettingen ytterligere til 1,5 grader, synes jeg flere av partiene her i salen skyver foran seg erkjennelsen av hva det egentlig innebærer. Det innebærer ikke bare at vi må kutte enda mer i vårt planlagte forbruk av fossile energibærere, det innebærer også at man i enden av kuttperioden er nødt til å ta i bruk løsninger som ennå ikke eksisterer, som skal trekke oppakkumulerte klimagasser ut av atmosfæren. Det krever med andre ord et ganske mye større ambisjonsnivå enn ikke engang å være i stand til å svare på om det finnes en mulighet for at 1,5-gradersmålet kan komme til å påvirke utformingen av norsk petroleumspolitikk. Det er det finansministeren sier – på tre forsøk – at hun ikke kan svare på. Og så oppgir hun at fordi det er så mange ulike faktorer som påvirker både arbeidet med å redusere klimagassutslippene og som påvirker norsk petroleumspolitikk, blir det vanskelig å svare på. Vel, hvis det er mange ukjente og ulike faktorer som påvirker norsk petroleumspolitikk, burde det enkleste svaret i verden være: Ja, det kan faktisk hende at verdens mål om å redusere de menneskeskapte klimaendringene til 1,5 grader kan komme til å påvirke utformingen av norsk petroleumspolitikk.

I ettertid vil nok denne debatten bli sett på med stor interesse, for jeg tipper at de aller fleste representantene som er til stede, fra Høyre, fra Senterpartiet, fra Kristelig Folkeparti, fra Arbeiderpartiet og til og med fra Fremskrittspartiet, egentlig innerst inne er enig. De vet det er sånn, det er bare vanskelig å si det.

Rasmus Hansson (MDG) [13:37:17]: Det er en helt grei sak at en finansminister fra Fremskrittspartiet ikke vil ta en debatt om virkemidler for å redusere oljevirkningen i Norge. Det rimer selvfølgelig fullstendig med vel-

dig klare uttalelser fra Fremskrittspartiets landsmøte, hvor målsettingen var entydig: Hver eneste dråpe med olje skal opp! Finansministerens måte å uttrykke det på her i dag har vært at det kommer til å ta veldig lang tid før oljealderen har gått over. Men for de andre partiene, som ikke har som eksplisitt mål å utvinne hver eneste dråpe med olje, etter at man har underskrevet en internasjonal avtale som har som eneste formål å fjerne fossil energivirksomhet fra verden, må det jo være viktig å ta debatten om det aller viktigste virkemiddelet i en næring, nemlig skattevirkemiddelet, på alvor. Jeg synes Terje Breivik fra Venstre uttrykte dette godt, og jeg oppfordrer til at den debatten som vi har hatt her, og forslaget som i dag blir nedstemt, ikke blir avsluttet, for hvis vi i det hele tatt skal ta klimautviklingen alvorlig i Norge, er det nødvendig å ha en realistisk debatt om sammenhengen mellom skatteregimet og avgiftsregimet og utviklingen av oljenæringen. Det vi har fått i dag, er en gjentakelse av det som har vært en situasjon i norsk klimadebatt veldig lenge, at den handler om alt annet enn det aller viktigste, nemlig oljevirkomheten. At dette behandles av et flertall i salen som to helt forskjellige ting, kan ikke fortsette. Jeg konstaterer at flertallet fortsatt ikke vil ta denne debatten på alvor, men jeg ser fram til at en debatt om skatteregimet og sammenhengen mellom det, olje og den avtalen vi har undertegnet i Paris, faktisk blir tatt på alvor i denne salen snart.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:39:42]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Snorre Serigstad Valen om profitt i offentlig finansierte velferdstjenester (Innst. 232 S (2015–2016), jf. Dokument 8:128 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Roy Steffensen, for sakens ordfører.

Roy Steffensen (FrP) [13:40:38]: På vegne av saksordfører Kenneth Svendsen vil jeg innledningsvis takke de andre partiene for godt samarbeid i en sak preget av politisk avstand.

Det er ingen hemmelighet at ulike partier har ulike syn når det gjelder bruk av ideelle og private virksomheter til å levere offentlig finansierte velferdstjenester. Til tross for den politiske avstanden har partiene likevel samlet seg om to ulike forslag, der essensen i begge

forslagene er å sikre at midler som går over offentlige budsjetter, går til velferdsproduksjon. Dette er positivt.

Norge har lange og gode tradisjoner med ideelle og private virksomheter som leverer offentlig finansierte velferdstjenester. Det hadde f.eks. ikke vært mulig å gjennomføre barnehageløftet uten de private barnehagene. Jeg er derfor glad for at flertallet i komiteen har et pragmatisk syn på bruk av private tjenesteleverandører. Det som er avgjørende, er ikke hvem som tilbyr tjenestene, men derimot tjenestekvaliteten og prisen som skattebetalerne må betale. Det er også viktig at de som tilbyr tjenestene, har incentiver til å komme opp med nye, innovative og kostnadseffektive løsninger.

Jeg er særlig fornøyd med at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har funnet sammen i denne saken. Kunnskapsdepartementet har nemlig tidligere nedsatt en ekspertgruppe for å utrede og presisere regelverket for bruk av statlige tilskudd til private skoler, og de har hatt en rapport om dette på høring. Det er helt naturlig at regjeringen følger opp ved å legge fram en sak for Stortinget hvor det foreslås enkelte endringer og presiseringer i gjeldende regelverk, slik som regjeringspartiene og Venstre fremmer felles forslag om.

Jeg vil også bruke litt tid på å knytte noen kommentarer til representantforslaget fra SV, som tross alt ligger til grunn for innstillingen. SV insinuerer i representantforslaget at dyktige gründere som starter velferdsbedrifter, utelukkende gjør det for å bygge opp private formuer og for å melke skattebetalerne for penger. Dette er en virkelighetsbeskrivelse som jeg overhodet ikke kjenner meg igjen i. Tvert imot opplever jeg det slik at marginene er lave, og at de som starter slike bedrifter, gjør dette ut fra en ekte idealisme knyttet til f.eks. å gi flest mulig barn en best mulig barndom. Det handler om folk som har et brennende ønske om å gi de eldre en best mulig alderdom, og ved å ha private og ideelle sykehjem og reell konkurranse med mulighet for profitt, tilrettelegger vi for forskjellige aktiviteter, tilbud og tjenester som sørger for at alderdommen kan bli en fest.

Vi ser eksempelvis her i Oslo at det er partier som har en drøm om at vi bare skal ha offentlige sykehjem, og hvor veldrevne sykehjem nå blir overtatt av det offentlige. Selv om vi alle er forskjellige individer, og originaler på hver vår måte, mener tydeligvis enkelte at det er best om vi alle dør som kopier.

La meg minne om at det heldigvis ikke er forbudt å tjene penger i dette landet, og at jakten på overskudd er noe av det som har drevet fram innovasjon og teknologisk utvikling i Vesten de siste 500 årene.

Jeg skal ikke trekke denne debatten ut i tid. Jeg vil avslutte med å takke komiteen for et godt samarbeid. Jeg tar herved opp det som er et mindretallsforslag i innstillingen fra komiteen, men som sannsynligvis blir et flertallsforslag i salen, forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Presidenten: Representanten Roy Steffensen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Truls Wickholm (A) [13:44:15]: Denne komiteen er godt kjent med kompliserte selskapsstrukturer og hvordan de i kombinasjon med fantasirike selskapsarrangementer kan bidra til å holde reelt eierskap skjult og på flere måter unndra midler til beskatning. Dette er en utfordring på de fleste områder innenfor og utenfor landets grenser.

Når vi legger på toppen av dette at dette kan være penger som det offentlige har avsatt til produksjon av felles velferd i samfunnet, risikerer vi at storsamfunnet taper dobbelt. Enkelteksempler har vist hvordan eiere og driftere av offentlig velferd ikke bare henter ut det vi kan kalle et vanlig utbytte, men også bruker selskapsarrangementer til i skjul å handle med seg selv til gode priser og i tillegg unnlater å betale skatt på alle verdiene som hentes ut.

Debatten er imidlertid også preget av enkelteksempler og noen skandaler. Det er vanskelig å fastslå hva som faktisk skjer alle steder. En del av de virkemidlene som komiteen har diskutert tidligere, som eierskapsregistre over faktiske eiere, ville nok kunne bidra en del positivt. Regjeringens beslutning om å lukke anonyme skattesøk bidrar nok også, bare ikke i en positiv retning.

Linn Herning i Manifest har skrevet boken Velferdsprofitørene, som prøver å gi et bedre innblikk i sakskomplekset, men heller ikke dette arbeidet kan sies å være uttømmende.

Det er også en utfordring at det i begrepet «privat drevet velferd» er en sammensausing av høyst ulike aktører. Det er kanskje mer riktig å dele det inn. På barnehagesiden har man alt fra rent kommersielle aktører til stiftelser med barnehagedrift som formål, og innimellom her er det bedriftsbarnehager, foreldredrevne barnehager og barnehager i regi av trossamfunn. Her vil det være urettferdig å påstå at alle sammen har inntjening til eier som hovedformål. Mange har nok ikke det engang på lista over det de er opptatt av å drive med. Men heller ikke alle foreninger driver barnehage gjennom en stiftelse, f.eks. De kan være organisert i et AS. Så det blir heller ikke riktig å trekke en skillelinje mellom selskapsformene. Det er heller ikke alltid dekkende.

Innenfor sykehjem og omsorg kan man se noe av det samme bildet, selv om aktørene nok ofte er større på dette området.

Poenget er at jeg legger til grunn at når denne sal bevilger fellesskapets midler, eller – som jeg vet andre liker å kalle det – skattebetalernes penger, til formålet velferd, er det nok i håp om at det vil gi mest og best mulig velferd til dem som trenger det. Jeg vil kanskje kunne hevde at man skal være rimelig blåøyd for å tro at man skal kunne få mer og bedre velferd når det også skal sitte noen på toppen og ta ut store utbytter, men la den debatten ligge. Det er ikke det dette handler om i denne omgang.

Jeg håper at vi i denne saken kan ha en felles interesse av å få bedre oversikt over sektoren, at vi kan få vite mer om hvordan pengene beveger seg, hvor de ender opp, og hva de har produsert på veien.

Flertallet i komiteen, som riktignok ikke er flertallet i salen, har et forslag om å be regjeringen sette ned et offentlig utvalg for å kartlegge hva som faktisk skjer i sektoren privat velferdsproduksjon og omfanget av det. Jeg

synes det er beklagelig at flertallet i salen ikke vil ha en uavhengig NOU om dette.

Det er imidlertid positivt, som også vikarierende saksordfører sa, at Stortinget nå vil be regjeringen på egnet måte legge fram en sak hvor det foreslås endringer og presiseringer i gjeldende regelverk som sikrer at offentlige midler som går til å finansiere velferd, faktisk ender opp med å gjøre det. Det kan bidra til en nødvendig innstramning, men det hadde vært bra med en større gjennomgang på dette store feltet, og jeg er litt usikker på hvorfor man ikke ønsker uavhengig kunnskap og synes det er så farlig å få på dette området.

Jeg vil også melde at Arbeiderpartiet vil stemme subsidiært for mindretallets forslag i denne saken, men vi hadde selvfølgelig håpet at partiene i mindretallet i innstillingen også ville stemt for vårt forslag, for jeg tror det kunne vært mye å tjene på for oss alle å få en litt større utredning. Hadde det vært så enkelt som bare å stramme inn på dagens regelverk og endre noe her og der, tror jeg nok man hadde gjort det for lengst i Finansdepartementet. For jeg mistenker dem egentlig ikke for å ønske å bruke penger som ikke går til den velferdsproduksjonen vi alle er opptatt av.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [13:49:37]: I Noreg har me lange og gode tradisjonar med ideelle og private verksemdar som leverandørar av offentleg finansierte velferdstenester, og det er brei einigheit i Noreg om at velferdstenestene som hovudregel skal finansierast av det offentlege. Ueinigheita handlar om kven som skal produsere tenestene. Høgre har eit pragmatisk syn på dette – for oss er det ikkje avgjerande kven som tilbyr tenestene, viktige faktorar er kvalitet og pris.

Eit mangfald av leverandørar av velferdstenester gir eit breiare tilbod for den enkelte og for staten eller kommunen som er ansvarleg for tenesta. Difor bør offentlege, ideelle og private verksemdar levere offentleg finansierte velferdstenester. Sunn konkurranse bidreg til betre kvalitet og utvikling av tenestene. Dette er også nedfelt i Sundvolden-erklæringa, som seier:

«Regjeringen vil legge til rette for private og frivillige initiativ, og slippe flere til også innen velferdstjenesten. Det vil skape mer innovasjon, større valgfrihet og et mer variert tilbud til et mangfold av brukere.»

Barnehagar er eit godt eksempel på ei teneste som kommunane har ansvaret for, der private leverandørar bidreg til at kommunane kan oppfylle plikta dei har til å tilby barn barnehageplass.

SV-leiar Kristin Halvorsen lova i 2005 full barnehagedekning innan utgangen av 2007. SV viste ei pragmatisk side då dei ville ha med seg private for å sikre den storstilte barnehageutbygginga. Og i SV-statsråden si eiga St.meld. nr. 41 for 2008–2009, Kvalitet i barnehagen, står det:

«Private aktører har vært pådrivere og spiller fortsatt en viktig rolle i barnehagesektoren.»

I dag utgjør dei private barnehagane om lag halvparten av barnehage tilbudet. Barnevernet bruker ofte tilbud frå private institusjonar for å kunne tilby gode tenester til barn og unge som treng det. Fastlegeordninga er også eit eksem-

pel på ein privat tenesteleverandør med høg brukartilfredsheit.

Helsekøane hadde me heller ikkje klart å få redusert utan store bidrag frå dei private og ideelle verksemdene, og innan eldreomsorg, som f.eks. her i Oslo, har private velferdsleverandørar bidrege med tilbod av høg kvalitet. Det er difor trist å registrere at for det nye byrådet er ideologi viktigare enn å oppretthalde kvalitativt gode private tilbod.

Dette er eksempel på korleis mangfald bidreg til kvalitet i velferda, til å skape gode tilbod og til å inspirere offentleg sektor.

Me treng både kompetansen, kapitalen, kreativiteten og kapasiteten i privat sektor, og det er ikkje noko gale i at private aktørar er økonomisk solide og tener pengar. Det er likevel viktig å understreke at det offentlege stiller krav til kvalitet og følgjer opp tenestene på ein god måte.

Me kan sjå behovet for meir kunnskap om bruk av offentlege midlar på velferdsoppgåver som er leverte av kommersielle tilbydarar, men me ser ikkje behovet for å setje ned eit offentleg utval som skal «kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte», slik forslaget lyder. Me er av den oppfatninga at eit slikt utval ikkje vil ha noka reell moglegheit for å vere eit slags granskingsutval.

Regjeringa er allereie i gang med eit arbeid i Kunnskapsdepartementet med å greie ut og presisere regelverk for bruk av statlege tilskot, om innsyn, krav til rapportering, lovregulering av handel med nærstående og ei rettsleg presisering av vilkåret om at offentlege midlar skal kome studentane til gode.

Me er tilfredse med at regjeringa er oppteken av problemstillinga. Me viser til forslaget vårt, og med bakgrunn i arbeidet i Kunnskapsdepartementet ser me fram til at regjeringa på eigna måte legg fram ei sak for Stortinget der dei foreslår endringar og presiseringar i gjeldande regelverk knytte til eit breitt politisk ønske om at offentlege midlar i størst mogleg grad skal gå til produksjon av faktisk velferd, og korleis ein kan hindre uønskt skattetilpassing i selskap som i all hovudsak er finansierte av offentlege midlar.

Terje Breivik (V) [13:54:21]: Det er ikkje mange ord den politiske venstresida forbind med sterkare negative forteikn enn profitt. Det er eigentleg ganske uforståeleg, for profitt betyr strengt teke ikkje noko anna enn at nokon tener pengar og går med overskot, ein heilt nødvendig faktor for at me alle – òg motstandarane av profitt – skal få gleda av auka kjøpekraft og handlefridom, t.d. gjennom lønsforhandlingar. Så synest eg det er rimeleg å seia, med tanke på den frykta som representanten Wickholm gav til kjenne i sitt innlegg, for at ein kan finna aktørar som verkeleg utnyttar og spekulerer i dette: Den frykta er betydeleg større etter åtte år med eit raud-grønt styre som avfeia dei private aktørane – små, ofte vel så ideelle aktørar som dei ideelle organisasjonane – med direkte husmannskontraktar og krav som gjorde at svært mange såg seg tvungne til å selja seg til større aktørar. I så fall lagar han litt ris til eigen bak.

Venstre er for at dei som driv butikk, bedrift eller sel tenester, tener pengar og går med overskot. Eg synest det er uproblematisk at nokre er i stand til å tena pengar på å driva barnehagar eller sjukeheimar, så framt dei har same tilbod og kvalitet som tilsvarande tilbod i offentleg regi. Eg finn ikkje dokumentasjon på at tilbodet vert betre og billigare berre det vert drive i kommunal, fylkeskommunal eller statleg regi. Samstundes er eg sjølvsagt sterk tilhengjar av at det offentlege får mest mogleg velferd igjen for pengane som vert brukte til kjøp av velferdstenester produserte av private eller ideelle tilbydarar.

Eg og Venstre er òg for at me jamleg sjekkar og kontrollerer at pengar som skal gå til velferdsproduksjon, faktisk gjer det. Like sjølvsagt er Venstre imot kvar ei omgåing av – eller kreative modellar for å omgå – krav sette av offentlege styresmakter knytte til økonomisk støtte og løyvingar. Usemja i dagens innstilling kokar strengt teke ned til korleis ein slik kontroll skal utførast.

Fleirtalet i komiteen vil at det skal setjast ned eit offentleg utval som skal «kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte», basert på ei tilsvarande utgreiing som går føre seg i Sverige, som følgje av krav Vänsterpartiet stilte for å støtta statsbudsjettet til regjeringa – tilsynelatande tilforlateleg og lett å vera med på. Korleis eit offentleg utval skal klara å kartleggja pengestraumar, under dette handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering m.m., utan at dei samstundes skal taka ut ein rettsleg tiltale mot dei som eventuelt skal kartleggjast, synest for meg å vera vanskeleg, for ikkje å seia umogleg. Og så vidt eg har klart å sjekka, går heller ikkje den svenske utgreiinga på skjener. Utgreiingsarbeidet er utsett med eitt år, og det vert tidlegast lagt fram noko i mai 2017.

Men igjen: Eg deler det synet at det kan vera eit behov for meir kunnskap om bruken av offentlege midlar på velferdsoppgåver leverte av kommersielle tilbydarar. Eg meiner berre at vegen om ei NOU er både unødvendig og krunglete, og resultatet vil truleg ikkje stå i forhold til tids- og ressursbruken eit slikt arbeid nødvendigvis krev.

Difor har Venstre teke initiativ til forslaget som i dag får fleirtal i salen, om at regjeringa på eigna måte skal leggja fram ei sak for Stortinget

«(hvor det foreslås endringer og presiseringer i gjeldende regelverk som sikrer at offentlige midler som går til å kjøpe tjenester fra private eller ideelle virksomheter, går til kostnadseffektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet, samt forslag til hvordan man kan hindre uønsket skattetilpassning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler.»

Eg ser difor fram til innlegget frå finansministeren litt seinare i debatten, der eg reknar med at ho vil koma med nokre utgreiingar om korleis dette kan skje i praksis og verta følgt opp.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:58:54]: I Den engelske kanal ligger øya Guernsey. Guernsey kjennetegnes ved stor grad av hemmelighold og påfallende lave skattesatser. Guernsey er med andre ord et skatteparadis i ordets

rette forstand og omtales av de fleste som det. Guernsey er også stedet en sentral barnehageaktør i Norge ble eid fra i en årrekke, og vi vet ikke helt hvorfor. Hvorfor er det logisk at en velferdstilbyder i Norge skal være eid fra et skatteparadis? Det kan jo hende at Guernsey er et pedagogisk senter for barnehagepedagogikk, men jeg tviler på det. Jeg tror det er andre grunner til at skatteparadiser er et yndet sted å legge eierskapet til store velferdsaktører.

Både Fremskrittspartiet og Høyre har nærmest gitt uttrykk for at det diskusjonen går ut på i dag, er hvorvidt man er for eller mot private tilbydere av velferd. Det er det jo ikke. For det første er det et litt kunstig skille. Om det er et slikt skille i den saken vi diskuterer i dag, er det snarere mellom ideelle og kommersielle tilbydere.

Representanten Steffensen snakket om den ekte idealismen som lå til grunn for å tilby kommersielle velferdstjenester. Vel, jeg tror idealismen er mer til stede hos f.eks. Kirkens Bymisjon enn hos en kommersiell aktør. Det er ganske åpenbart, fordi Kirkens Bymisjon driver velferdstilbud av ideelle hensikter og ikke for å tjene penger, slik kommersielle gjør. Så rettet Steffensen det delvis opp ved å påpeke at behovet for profitt eller jakten på overskudd er en viktig drivkraft. Det kan han jo gjerne mene, men i så fall ser jeg fram til at Fremskrittspartiet f.eks. skal foreslå å innføre profitt på private skoler i Norge, hvis det er en så stor drivkraft. Hvis det å kunne hente overskudd ut av en offentlig finansierte velferdstjeneste skaper bedre tjenester, er det jo rart at ikke Fremskrittspartiet f.eks. gjør det mulig innenfor skolesystemet.

Det denne saken dreier seg om, er ikke synet på private tilbydere av velferdstjenester. Det den dreier seg om, er kunnskap om hva som skjer med skattebetalernes penger, og det er jo noe jeg vanligvis ville trodd ville skapt begeistring og ovasjoner i finansministerens eget parti. Når vi bruker hundrevis av millioner kroner – om ikke milliarder av kroner – av skattebetalernes penger på å kjøpe velferdstilbud av kommersielle tilbydere, er jo vi i denne salen tjent med å vite hvordan disse pengene blir brukt.

Representanten Terje Breivik er vanligvis en visjonær mann, men i denne saken argumenterer han i sirkel. Han sier at siden vi ikke i dag kan vite hvordan pengestrømmene foregår i kommersiell velferd, er det vanskelig å finne ut av det, og derfor vil vi ikke prøve. Jeg har helt motsatt tilnærming: Etter hvert som de private velferdstilbyderne utgjør en stadig større del av velferden i Norge, er det jo viktig at vi vet hvor pengene blir av, spesielt med den bakgrunn at vi vet at en rekke av de største kommersielle velferdsaktørene i Norge har tilknytninger til f.eks. skatteparadis, og når vi har Westerdals-saken gående i kontroll- og konstitusjonskomiteen, hvor vi ser at det blir brukt svært kreative grep for å hente ut penger selv av sektorer der utbytte ikke er lov. Profitt er jo mye mer enn utbytte. Profitt kan hentes ut av velferden både på lovlige måter, på måter som finnes i gråsonen, og på ulovlig vis.

Jeg skulle ønske det ble flertall for en ordentlig utredning i dag, fordi dette er noe vi trenger kunnskap om, helt uavhengig av hva man mener om privat velferd. Man skulle tro at spesielt Høyre og Fremskrittspartiet, som ivrer for mer privatisering og flere private tjenestetilbydere innen-

for velferden, hadde vært tjent med å legge en rapport i bordet som viser hvor bra dette fungerer, hvordan hver en skattekrone som skattebetalerne betaler, havner i omsorg eller i god undervisning. Men de vil ikke. Og jeg synes det er grunn til å spørre hvorfor de ikke vil. Regjeringen er ellers veldig glad i utredninger. Vi har jo massevis av dem. Vi har utredet akkurat disse problemstillingene før, på mer overordnet plan gjennom Kapitalfluktutvalget, men akkurat når det kommer til private velferdstilbydere – selv midt i en sak der en rekke studenter på en privat høyskole i Oslo har blitt lurt for 87 mill. kr – selv da vil man ikke ha en utredning. Jeg tror jeg vet hvorfor, men jeg skal avstå fra å si det av frykt for å klubbes for utenomparlamentariske uttrykk. Det jeg imidlertid skal si, er at jeg er veldig glad for at det er mulig å stemme for mindretallets forslag subsidiært. Det er en start. For som Terje Breivik imøteser jeg også hvilke tiltak finansministeren har tenkt å komme med for å sikre at skattebetalernes penger går til velferd og ikke til profitt i skatteparadis.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:04:25] (komiteens leder): Vi er jo i denne sal opptatt av å bevilge penger, og i hvert fall én komité er veldig opptatt av å se hvordan pengene blir brukt. Det gjelder både i offentlig regi og bør også gjelde der vi bevilger penger som andre benytter på fellesskapets vegne, og sikre at det som er formålet med bevilgningene, også blir fulgt opp i praksis. Etter Kristelig Folkepartis mening er det det denne saken først og fremst handler om.

La meg bare slutte meg til dem som sier at dette ikke er en sak hvor man først og fremst skal gi uttrykk for sine prinsipielle vurderinger av hvem som er den beste tjenestetilbyder av det offentlige eller det private – eller, som vi i Kristelig Folkeparti gjerne vil mene, at det er de ideelle som er å foretrekke – men det er å sikre at vi vet at de pengene vi bevilger, også blir brukt i tråd med formålet. Derfor, med den tilpasningen som ble gjort i forbindelse med behandlingen av dette forslaget, og som nå har munnet ut i det som er flertallsinnstillingen fra komiteen, er dette rett og slett å få en kartlegging og ut fra det også kanskje å se på noen av rutinene vi har i det offentlige nettopp for å sikre at de pengene vi bevilger, blir brukt i tråd med forutsetningene. Og det er ikke uvesentlig, synes jeg, å peke på en pågående sak om en skole som åpenbart ikke har brukt midlene i tråd med regelverket, og en kan spørre seg om regelverket har vært slik at man for sent har oppdaget dette. Det vet jeg også at regjeringen er opptatt av, så jeg er spent på hvordan Kunnskapsdepartementet vil følge opp den konkrete saken, og om det får noen konsekvenser i det generelle regelverket.

Vi stemmer da for den innstillingen som foreligger. Den blir vel antagelig snudd i salen, men som det er sagt fra andre, vil vi subsidiært stemme for forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Siden jeg skal prøve å være effektiv, vil jeg bare melde – siden jeg ikke hadde ordet av ulike grunner i forrige sak – at vi kommer til å stemme for forslagene nr. 3 og 4 i forrige sak. Det ble varslet i komiteen at vi ville vurdere det fram til debatten.

Statsråd Siv Jensen [14:07:30]: La meg begynne med å si at det offentlige har stor glede av at private næringsdrivende leverer gode tjenester på en effektiv måte. Et mangfold av leverandører av offentlig finansierte velferdstjenester – både offentlige, private og ideelle – gir et bredere tilbud for den enkelte og for staten eller kommunen som er ansvarlig for tjenesten. Sunn konkurranse bidrar til økt kvalitet og utvikling av tjenestene.

Uavhengig av om tjenesteleverandøren er offentlig, ideell eller privat, er det viktig at det offentlige stiller klare krav til kvalitet og følger opp tjenestene på en god måte. Og det er ikke urimelig at private tjenesteleverandører innen offentlig finansierte velferdstjenester tar ut et overskudd til å finansiere kapital i virksomheten.

Så har det, som det også har vært sagt i debatten, vært uklarheter i regelverket omkring regulering og tilsyn med offentlige tilskudd og egenbetaling ved private høyskoler og fagskoler. Derfor nedsatte Kunnskapsdepartementet en ekspertgruppe som har utredet saken, og regjeringen vil i vår sende forslag til ny regulering av tilskudd og egenbetaling ved private høyskoler og fagskoler på høring.

Men jeg mener det ikke er behov for å sette ned et offentlig utvalg med det mandatet som er foreslått i denne saken. Jeg deler riktignok forslagsstillernes bekymring over aggressiv skatteplanlegging, men jeg mener samtidig at vi i størst mulig grad bør lage skatteregler som gjelder likt for hele næringslivet. Egne bestemmelser for visse typer selskaper vil gi et komplisert skattesystem og mer byråkrati. Regjeringen er svært opptatt av å begrense ønsket skattetilpasning for alle selskap, uavhengig av hvilken sektor selskapene opererer i, og hvor de får inntektene sine fra. Vi har foreslått en skattereform med en rekke tiltak for å begrense internasjonale selskapers mulighet til å flytte overskudd fra Norge. I regjeringens forslag ligger det også tiltak som vil begrense mulighetene for skattetilpasning gjennom handel mellom nærstående og tynnkapitalisering, som forslagsstillerne spesielt trekker frem.

I statsbudsjettet for 2016 strammet vi inn den såkalte rentebegrensingsregelen som hindrer overskuddsflytting ved bruk av intern lånefinansiering innad i multinasjonale selskaper. I skattemeldingen foreslår regjeringen å stramme inn rentebegrensingsregelen ytterligere ved at den også skal omfatte ekstern gjeld. Dermed vil det bli enda vanskeligere for selskap, uansett hvilken sektor de opererer i, å benytte seg av såkalt tynnkapitalisering.

Vi har også foreslått å innføre en hjemmel for kilde-skatt på rente- og royaltymbetalinger til utlandet, som vil begrense muligheten til å flytte overskudd fra norske selskap til nærstående selskap i utlandet. Problemstillingen med skatteunngåelser er også av internasjonal karakter og krever internasjonale løsninger, og her har Norge – gjennom ulike regjeringer – vært en pådriver for å bekjempe skatteunndragelse som skjer over landegrensene. Den innsatsen som har vært lagt ned lenge, har ført til at vi i dag har et av verdens største avtalenettverk, som sikrer utveksling av skatteopplysninger mellom land. Norge har – sammen med de øvrige nordiske landene – ledet an i arbeidet for å inngå informasjonsutvekslingsavtale med land som tidligere var helt lukket for innsyn. Og regjeringen er nå i ferd

med å følge opp anbefalingene i OECD og G20's BEPS-prosjekt.

Dette er de mest omfattende endringene i internasjonal beskatning som noensinne er lagt frem. Anbefalingene vil styrke de internasjonale standardene for beskatning, herunder retningslinjene for prising av varer og tjenester som selges mellom nærstående. Utfordringene ved overskuddsflytting er de samme for private selskap uavhengig av bransje, og i deler av velferdssektoren har vi egne bestemmelser som begrenser muligheten til å ta ut utbytte fra driften. Det kan kreve særskilte restriksjoner på interne transaksjoner i slike selskap. Det bør imidlertid reguleres i avtaler og regelverk på disse områdene og ikke i skatteregelverket, som bør være likt for alle selskaper.

Så må jeg bare få si helt avslutningsvis: Når jeg har hørt på debatten, synes jeg at noen av innleggene oser av en grunnleggende mistenksomhet rettet mot private omsorgstilbydere. Det synes jeg er synd, og jeg mener det er en avsporing i forhold til det som egentlig burde være en god og overordnet diskusjon, nemlig om hvordan vi i større grad skal jobbe – både her hjemme og særlig ute – for å få på plass gode internasjonale avtaler som bidrar til å rydde opp i det vi ønsker å unngå, nemlig skatteomgåelser, skatteunndragelser og lukkede juridiske løsninger. Og det arbeidet er vi meget godt i gang med.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Truls Wickholm (A) [14:12:46]: Som jeg prøvde å si i mitt innlegg, har debatten rundt dette temaet vært preget av enkelttilfeller som har gitt et negativt inntrykk av noen deler av bransjen. Jeg tror det vil være en fordel for oss alle å rydde opp i det. Akademiet i Bergen har blitt dømt til å betale mye penger, Westerdals har vært nevnt her, og det er også andre eksempler, som sikkert finansministeren kjenner til. Jeg er enig med finansministeren i at mange tiltak vil være generelle, som finansministeren er inne på. Men er finansministeren enig i at vi som storting og regjering har et særlig ansvar for å sørge for at skattebetalerne penger går nettopp til å produsere velferd for de samme skattebetalerne, og ikke forsvinner ut på veien på en eller annen mystisk måte?

Statsråd Siv Jensen [14:13:48]: Igjen kommer den osen av mistenksomhet fra representanten Wickholm fra Arbeiderpartiet. Det er jeg rett og slett grunnleggende uenig i. Jeg er for at skattebetalerne penger skal forvaltes effektivt, jeg er for at vi skal få mest mulig igjen for hver eneste krone. Men jeg er også for at vi skal ha gode konkurransedyktige rammebetingelser for privat norsk næringsliv, fordi de bidrar til å finansiere velferdssamfunnet vårt. Vi kan altså ikke på den ene siden uttrykke en generell mistenksomhet til private, for de er bærebjelken for å finansiere det offentlige velferdssamfunnet, og så dekke oss bak at det egentlig handler om at vi må ha bedre regelverk. Vi jobber for bedre regelverk, men det skal gjelde alle, enten det er private helse- og omsorgsleverandører eller om de opererer i helt andre deler av norsk næringsliv. Vi skal ha like regler, vi skal ha gode regler, og vi skal ha åpenhet og

innsyn. Det jobber denne regjeringen for, og jeg vil bare be om når det gjelder den mistenksomheten som Wickholm gir uttrykk for, at man bør slutte med det.

Truls Wickholm (A) [14:14:56]: Nå tror jeg finansministeren prøver å trekke opp noen uenigheter som ikke er der. Jeg tror det er veldig mange gode, private velferdsleverandører der ute, og jeg tror at de veldig mange gode, private velferdsleverandørene er tjent med at vi prøver å trenge igjennom denne materien, rydde opp, få mer kunnskap og vite hva som faktisk skjer, nettopp for å kunne slippe å ha disse diskusjonene i framtiden. Det ville finansministeren med sitt politiske syn også være tjent med, tror jeg. Istedenfor å beskyldte meg for mistenksomhet kunne man kanskje bidra med noe mer konstruktivitet, man kunne se om det var mulig i noen særlig grad med mer åpenhet rundt hvordan man bruker skattebetalernes penger.

Velferdsproduksjon som skjer i kommunal regi, er jo underlagt stor demokratisk kontroll gjennom kommune-styrene. Er det utenkelig å se for seg noe mer åpenhet knyttet til bruken av skattebetalernes penger til produksjon av velferd for skattebetalerne?

Statsråd Siv Jensen [14:15:59]: Jeg er tilhenger av åpenhet. Jeg er tilhenger av at vi skal forvalte skattebetalerne penger godt, og at målet må være å få mer igjen for hver krone av skattebetalerne penger vi bruker, og at vi ikke alltid skal måle resultatene ut fra hvor stor bevilgningsøkning vi gir til ulike formål.

Jeg er også enig i at vi hadde vært tjent med å slippe å ha disse diskusjonene, men det er jo en grunn til at de kommer opp. De kommer opp med jevne mellomrom og særlig i forbindelse med valgkamper, hvor det hele tiden blir rettet en spesifikk mistenksomhet mot private aktører som opererer innenfor særlige segmenter. Det gjelder helse, omsorg og utdanning i særdeleshet. Jeg skjønner ikke at aktører som ønsker å etablere alternative tjenester til disse sektorene, med rette skal beskyldes for å ha uhederlige intensjoner eller motivasjoner for det de gjør. Jeg mener tvert imot at også for dem skal det være et likt sett med regelverk, basert på åpenhet og transparens.

Trine Skei Grande (V) [14:17:10]: Det er jo nærmest som et korstog mot de privates innsats i velferdsproduksjonen i Norge. Ut fra hva jeg har lest av historie, er norsk fengselsvesen det eneste vi har av på en måte felles velferdsproduksjon som ikke har blitt til av private. Sykehuse- ne våre, barnehagene våre, krisesentrene våre – alt begynte med de private.

Jeg lurer på når vi hører hvor forferdelige de er – kjører pengene til Jersey og ligner veldig lite på de kvinnelige gründerne som har startet mange av barnehagene, som har sikret at vi har fått til likestilling i dette landet, f.eks.: Finnes det noen beregninger, finansminister, av hvor mye vi vinner på den deltakelsen og den innovasjonen som ligger i nettopp de private aktørene kontra det bildet som her skapes, om at de er de verste unnasluntrerne i norsk skattesystem?

Statsråd Siv Jensen [14:18:15]: Takk for et veldig godt spørsmål. Det skal jeg jammen meg se om det finnes beregninger på. Vi har i hvert fall beregninger fra de erfaringer vi har gjort med sektorer som vi har åpnet opp for mer konkurranse, som tidligere var monopolisert. Effektene av sektorer vi har åpnet opp for konkurranse, flere aktører og mangfold, har utelukkende vært til fordel for forbrukerne. Prisene har gått ned. Tilbudet har gått opp og blitt kraftig forbedret. Teknologien er på full fart inn i mange av disse tjenestene og gir oss velferdsforbedringer.

Jeg tror representanten Skei Grande og jeg er helt enige om at vi er nødt til å unngå den type mistenkelighet som jeg synes ligger til grunn for forslaget som behandles i denne salen, og jeg er veldig glad for at det ikke får flertall.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:19:10]: Man skal lytte nøye når Fremskrittspartiet doserer om mistenksomhet. Det er en øvelse de er mestere i. Det vi kan trekke ut av debatten her, er at det er greit å mistenkeliggjøre samer, alenemødre, muslimer og afrikanere, men mistenkeliggjør man private velferdstilbydere som gjentatte ganger har trukket mer penger ut av fellesskapet enn det de har lov til – nei, der går grensen for finansministeren og Fremskrittspartiet. Og det er jo greit å ha med seg.

Utvekslingen i stad mellom representanten Skei Grande og finansministeren skulle tyde på at dette er en debatt for eller mot private tilbydere av velferd. Men da sier jeg for fjerde gang: Spørsmålet her er hva man skal gjøre for å hindre at skattebetalerne penger går til noe annet enn velferd. Så jeg vil spørre finansministeren om hvilke tiltak hun kommer til å gjennomføre som følge av dagens vedtak i Stortinget for å hindre uønsket skattetilpasning i privat velferd og for å hindre at skattebetalerne penger trekkes ut av fellesskapet og brukes på noe annet.

Statsråd Siv Jensen [14:20:11]: Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, mener jeg vi skal gjøre det samme for denne sektoren som for alle andre næringer når vi skal lage virkemidler for å unngå uønsket skattetilpasning. Det er en overordnet problemstilling jeg tar på alvor, og som jeg har brukt ganske mye tid på både hjemme og ute, for jeg mener det er viktig at vi får bedre regelverk på dette området.

Jeg tror jeg skal minne representanten Serigstad Valen på en suksesshistorie som SV har smykket seg mye med, nemlig barnehagereformen. Den hadde aldri i verden blitt virkelighet uten private aktører – det hadde ikke vært mulig for Kristin Halvorsen og SV å levere resultater på full barnehagedekning uten de private aktørenes engasjement i den sektoren. Det synes jeg at representanten Serigstad Valen og SV skulle være litt mer opptatt av å snakke positivt om, fremfor nå å ha gått over på den helt motsatte siden av streken og ose av generell mistenksomhet mot den samme sektoren.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:21:14]: Jeg må innrømme at dette er et oppsiktsvekkende lavt retorisk nivå fra en statsråd i salen. Det gjelder både den forrige saken vi behandlet, og saken vi behandler nå, der finansministeren insisterer på å holde innlegg etter innlegg om noe annet enn

det Stortinget skal behandle. Det er sikkert noe finansministeren sammen med sine kolleger har lært på kurs i debatteknikk i Fremskrittspartiet, men det fører ikke debatten her i salen videre. Så for femte gang sier jeg nå: Denne debatten dreier seg ikke om hvorvidt man er for eller mot private tilbydere av velferd, men hvordan man skal sikre at pengene skattebetalerne gir for velferd, går til faktisk produksjon av velferd. Barnehagereformen er et veldig godt eksempel, nettopp fordi man benyttet seg av mange private aktører, som tidligere var disse kvinnelige gründerne Skei Grande snakket om, og som senere ble svære kommersielle selskap som er eid fra skatteparadis.

Så er det jo en grunn til å ta en ekstra runde, nettopp fordi det er snakk om omsorgen for noen av de svakeste menneskene i samfunnet vårt, og ikke en pølsebu. Så jeg spør igjen, president, ... (presidenten avbryter).

Presidenten: Presidenten mener han har oppfattet spørsmålet – og tiden er ute.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:22:17]: Hvilke konkrete tiltak har finansministeren tenkt å legge ...

Presidenten: Tiden er ute!

Statsråd Siv Jensen [14:22:21]: Jeg svarte i grunnen på Serigstad Valens spørsmål før han stilte det, nemlig i mitt hovedinnlegg. Jeg var veldig klar og tydelig på at det vi må gjøre, er å sørge for å ha skatteregler som er like for hele næringslivet, uansett hva slags aktiviteter man er involvert i. Jeg mener det er en grunnleggende forutsetning at vi har likt regelverk, også fordi det er forenklerende, fordi det gjelder for alle, og fordi det reduserer byråkratiet. Og det er jeg også for.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:23:14]: Dette har jeg gledet meg til. Det er nemlig slik at vi sjelden eller aldri tar oss tid til debatter i Stortinget av mer overordnet prinsipiell karakter. På dette feltet kan det virkelig trengs, for sjelden ramler det inn så mange anekdoter som akkurat når vi diskuterer slike spørsmål som i dag, og det foregår mange forsøk på å tilsøre hva det egentlig dreier seg om.

I en kronikk i Dagsavisen for en tid siden foreslo Civitas leder, den kjente tidligere Høyre-politikeren Kristin Clemet, å avvikle skillet mellom ideell og kommersiell aktivitet. Dette begrunnet hun med at idealister finner man like ofte blant kommersielle som hos ideelle og offentlige aktører, f.eks. innen velferdssektoren. Når til og med en så skarpskodd samfunnsdebattant som Clemet kommer med en slik forklaringsmodell, skal man se opp. Det er en analyse som høyresida gjerne vil skal festne seg.

Selvsagt fins det idealister og uselviske mennesker i alle leire, enten det er offentlig, ideell eller privat virksomhet. Men det er ikke først og fremst graden av idealisme eller hjertevarme som konstituerer forskjellen mellom ide-

elle og kommersielle aktører, det er hvordan økonomien i virksomheten er rigget, hvilke hovedmål man har, og hva slags drivkrefter som etableres gjennom ulike former for eierskap.

De seineste årene er forskjellen mellom ideelle og kommersielle aktører i velferdssektoren til alt overmål blitt mye større, fordi vi har sett en tiltagende konsernifisering blant kommersielle aktører. Det betyr igjen at små, private bedrifter, gründerbedrifter og ideelle aktører er kommet under press innenfor store deler av velferdssektoren. De forsvinner, rett og slett.

Både i Sverige og – etter hvert – i Norge har et knippe store, kommersielle konsern, både med nasjonale og internasjonale eierinteresser, tatt over den konkurranseutsatte, kommersielle delen av f.eks. eldreomsorgen. Dette er aktører som søker maksimal avkastning på sine investerte kroner, og som legger opp driften ut fra det. Det er ingen mistenkeligjøring, det er bare slik saken er.

I en arbeidskraftintensiv sektor som f.eks. eldreomsorg innebærer dette et ekstra stort press på bemanning, lønn og pensjon, som utgjør 80–85 pst. av kostnadene. Det betyr selvsagt ikke at ansatte i kommersielle virksomheter er mindre seriøse i sitt arbeid eller har et mindre idealistisk syn enn de som jobber i ideell og offentlig virksomhet. Men presset på kostnadsreduksjon i denne typen kommersielle bedrifter kan over tid bli så stort at det igjen går ut over kvaliteten i tjenestene. Den forskninga vi har på dette feltet, viser tydelig at så skjer.

Den borgerlige regjeringa har uttalt i sin regjeringserklæring at tjenester i velferdssektoren ikke skiller seg fra annen vare- og tjenesteproduksjon, så det er greit å betrakte eldreomsorg og bilproduksjon som to sider av samme sak. Men innvendingene mot et slikt syn er mange, og jeg håper at vi kommer et stykke på vei i dag – om ikke annet at vi kan få bedre innsyn i hvordan pengestrømmene går i den private velferdssektoren.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:26:35]: Samfunnet står overfor krevende samfunnsutfordringer de neste tiårene knyttet til et økende antall eldre, nye brukergrupper og knapphet på helse- og sosialpersonell. Dette ble allerede slått fast i St.meld. nr. 25 for 2005–2006 og gjentatt i mandatet for den offentlige utredningen om innovasjon i omsorg i 2011. Da Hagen-utvalget la fram sin rapport, sa daværende næringsminister Trond Giske:

«Vi må få en omsorgssektor som ser eksportmuligheter – av fagkunnskap, teknologi, institusjons- og boligbygg – og et næringsliv som er opptatt av omsorg.»

Jeg kunne ikke vært mer enig. Derfor er det underlig å se den holdningen som private innen omsorgssektoren møter fra venstresiden i norsk politikk. I Oslo skyver Arbeiderpartiet av ideologiske grunner private ut av omsorgssektoren, dette til tross for at de i nesten to tiår har levert tjenester som scorer på topp hos brukere og pårørende, har lavt sykefravær og høy trivsel blant ansatte. I tillegg har de redusert kostnadene, slik at Oslo kommune har hatt mer penger å bruke på andre tjenester til innbyggerne. Da handler det om for eller imot.

For la oss ikke legge skjul på hva det opprinnelige for-

slaget egentlig er, nemlig en grunnleggende mistenkelig-gjøring av all privat tjenesteyting i offentlig sektor. Hvordan i all verden skal man få et næringsliv som er opptatt av omsorg, som innoverer og utvikler tjenester vi trenger, når dette er holdningene de møter?

Skal vi få et næringsliv som er opptatt av omsorg, enten det er bedrifter som utvikler velferdsteknologi, sosiale entreprenører eller andre tjenesteleverandører til offentlig sektor, forutsetter jeg at disse driver seriøst. Dersom de ikke gjør det, skal det slås like hardt ned på som for hvilken som helst annen bedrift som bryter arbeidsmiljøloven, bedriver sosial dumping eller unndrar skatt. Om vi trenger nye retningslinjer eller må stramme inn lover, skal vi selvsagt gjøre det, og jeg forventer at regjeringen har dette som del av sitt kontinuerlige arbeid for et seriøst arbeidsliv i Norge.

Jeg er 100 pst. enig med forslagsstillerne i at vi skal være kritiske til bruken av skattebetalernes penger, slik at disse maksimeres til å skape gode velferdstjenester for alle som trenger det. Jeg skulle bare ønske at venstresiden var like kritisk til bruken av skattebetalernes penger i alle andre sammenhenger også.

Det er helt legitimt at selskaper, også innenfor omsorgssektoren, som leverer så gode tjenester at brukere, ansatte og bestillere er fornøyd, kan ta ut fortjeneste. Da kan vi få flere som er villige til å investere penger i en sektor der vi trenger mangfold og nytenkning, og flere, ikke færre, engasjerte leverandører.

Et sunt samspill mellom offentlig, privat og ideell sektor løfter alle tre. Fornøyde brukere og ansatte som trives, er målet. Mangfold og konkurranse er middelet. Ikke la ideologi stå i veien for de gode løsningene.

Truls Wickholm (A) [14:29:39]: Det er vel ikke sånn at Høyre er ukjent med å la ideologi være eneste driver for sine handlinger. Hvis man vil diskutere Oslo, som gikk i gang med å selge flere kommunale barnehager, med det resultatet at de ansatte sluttet og søkte seg til andre steder i kommunen og det ble stort opprør blant foreldrene, var det vel ikke så mye annet enn ideologi som drev den prosessen.

Men det er på en måte ikke det vi prøver å ha en diskusjon om her. Vi prøver å ha en diskusjon om hvordan vi kan sørge for at fellesskapets penger går til å produsere mest og best mulig tjenester for fellesskapet.

Jeg har ikke noe behov for å mistenkeliggjøre noen. Jeg tror at mange har gode intensjoner. Jeg tror at det er mange flotte kvinnelige gründere der ute – som Trine Skei Grande er opptatt av – men jeg synes at vi har sett for mange eksempler på hvordan noen innenfor dette området prøver å berike seg selv. Det synes jeg som representant for en god del av befolkningen i Norge er ugreit, og det har jeg lyst til å gjøre noe med.

Så sier Siv Jensen at hun er glad for at romertallsforslaget ikke blir vedtatt. Ja vel, romertallsforslaget er egentlig ikke noe annet enn det mindretallsforslaget er, bortsett fra at det er noen andre enn finansministeren som skal gjøre det. Det skal være et uavhengig utvalg, en NOU, det er bare ikke hun, på kontoret sitt, som skal gjøre det. Det skal gjøres det samme, men det er enten hun eller noen uavhengi-

ge som skal gjøre det. Hvorfor hun er så glad for at noen uavhengige ikke skal gjøre det, er litt merkelig. Jeg vet ikke om hun bare ble revet med i debatten med Snorre Serigstad Valen.

Jeg tror at man kunne være tjent med å ha noe lave-re skuldre når man diskuterer disse tingene, f.eks.: Er det greit når vi ser barnehagekonsern ta opp store lån for å spekulere i oljebransjen? Hva hvis spekulasjonene slår feil, alt går konkurs? Hvem skal drive barnehagene da? Er det det offentlige? Skal vi som fellesskap ta risikoen for andres spekulasjoner? Kommer de selv til å ta noen økonomisk risiko for det ved å betale noe tilbake? Antakeligvis ikke, og det er fordi eierskapet er ordnet på en sånn måte at de ender opp med ikke å måtte betale noe som helst.

Hvordan ordner vi oss som samfunn overfor problemstillinger som dette? Jeg skulle ønske flere var interessert i å finne ut mer om det. Jeg tror det er sånn at hadde dette vært enkelt å ordne opp i, og hadde finansministeren hatt alle løsningene, hadde hun antakeligvis gjort noe med det for lenge siden.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Trine Skei Grande (V) [14:33:09]: Det var egentlig representanten Knutsen som fikk meg til å ta ordet, for det får meg virkelig til å undre når man begynner å snakke om «konsernifisering», at det har blitt store konsern. Ja, hvorfor har det blitt store konsern på områder der vi vet at det er små gründere og entreprenørskap og frivillige organisasjoner som har vært basen? Jo, f.eks., for oss som har fulgt barnehagebransjen lenge: Her er det mange små entreprenører, mange kvinnelige gründere som har holdt på, men under regimet av private barnehager de siste åtte årene og under den forrige regjeringa, så ble jo alle tvunget inn i store konsern fordi man ikke fikk driftskontrakter, ikke fikk klare avtaler med kommunen. Og er man da en enslig, singel, gründer, kvinne som har brukt opp alle pengene sine på et barnehagebygg for å ha en best mulig barnehage for ungene, så hadde en jo ikke en sjanse – en måtte selge barnehagen til de store konsernene. Så denne jakten på å ta de store drittsekkene, som garantert finnes – det er ikke sikkert «drittsekk» er et parlamentarisk uttrykk, jeg trekker det tilbake. Det finnes folk som utnytter dette systemet, men politikken vi lager i denne salen, er med på å bestemme om det er de som vinner, eller om det er smågründerne som vinner. Og når vi snakker om dette feltet som om det er de store – som er de som utnytter systemet – som er malen, så lager vi et regelverk som tar de små.

Det driftssystemet som ble laget for private barnehager under den forrige regjeringa, tok knekken på så mange gründere, og det førte til at de store konsernene vokste fram. Det er «konsernifiseringa» til representanten Knutsen. Jeg mener at vi skal lage et system som legger til rette for entreprenører, legger til rette for folk som tenker nytt, legger til rette for folk som tør å satse – også på dette området. Men da kan ikke vi forholde oss til dem slik at det bare er de store, som vi egentlig vil til livs, som overlever, for de har advokater nok, de er store nok, de har et maski-

neri som er stort nok. Jeg vil kjempe for de små. Det er de små som virkelig er med på å utvikle velferdsstaten vår og velferdstilbudene våre på en god måte. Og da kan ikke vi drive en politikk her som om alle single damer som driver en eller annen småbedrift, har kontorene sine på Guernsey, for det har de ikke. Virkeligheten der ute er helt annerledes, og da må vi heller ha et system som tar de store, som trengs å tas. Og så må vi sannelig slutte å snakke om de små som om de var de største, som må tas for å presse på for økonomiske overføringer.

Michael Tetzschner (H) [14:36:13]: Man skal lytte med skjerpet oppmerksomhet når venstresiden, eller sosialister, som vel også noen kaller seg der, begynner å snakke med bekymring om skattebetalernes penger. Man kan jo se hvor skatteinntektene til staten kommer fra. De kommer fra vellykket økonomisk drift, ikke bare innenfor dette lille feltet vi snakker om her, nemlig velferdsproduksjon, men de kommer fra privateide bedrifter, privat sektor, hvor folk satser egne penger, tar en risiko, og så får de en belønning hvis de leverer varer til en konkurransedyktig pris og med en akseptabel og konkurransedyktig kvalitet.

Det betyr også at vi har besvart spørsmålet fra Truls Wickholm om risikoen ved enkelte barnehager som eies privat. Hva skjer? Jo, selvfølgelig, som alle andre selvstendige organisasjoner utenom staten så arbeider de under det trykk som ligger i at de må være dyktige, og de må være på jakt mot sløsing, identifisere svakheter i verdikjeden. De får også åpenbart mye større resultater når det gjelder å belønne tilstedeværelse, de har lavere sykefravær, og de har også en lønnspolitikk som gjør at de ikke underbyr tilsvarende stillinger i det offentlige.

Det problemet som forslagsstillerne prøver å adressere med dette forslaget, er ikke-eksisterende, sett fra et skattebetalersynspunkt, men det kan bli et stort problem for staten hvis en stenger ute entreprenører fra et stort samfunnsområde og ikke får ut innovasjon, ikke får nye måter å drive på, ikke tar i bruk teknologiske landevinninger og hele den innovasjonskraften som ligger i at folk kanskje kan komme ut av det med et lite overskudd hvis de driver godt og effektivt. Og det skulle fremfor alt medlemmer av denne sal være de første til å være takknemlige for, for uten overskudd i privat sektor, hadde ikke en eneste representant i denne sal hatt lønn, for vi baserer altså våre lønnsinntekter på overskuddet fra privat sektor, enten det er den såkalte velferdssektoren eller det vanlige produksjonsliv.

Profitt-terminologien til SV er jo ikke egnet til å overraske, men jeg må si at det at Arbeiderpartiet, som tross alt på sitt beste har noen representanter som ikke står helt fjernt fra produksjonslivet, skulle kaste seg på denne bølgen med sine illevarslende innlegg fra Tove Karoline Knutsen og representanten Wickholm, lover ikke godt for det fremtidige programarbeidet i det partiet.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:39:26]: Jeg synes det er viktig å være kunnskapsbasert når vi skal snakke om kvalitet og pris og den slags i disse sårbare velferdstjenestene, for det er det vi snakker om. Der har vi forskning som viser at ideelle og offentlige drivere av disse mest

sårbare tjenestene, som eldreomsorgen er, gjør det best på sikt, særlig når vi får inn de store kommersielle konsernene. For dette har det blitt forsket på i Sverige, i andre europeiske land og i USA, og NOVA holder også på å jobbe fram forskningsarbeidet på dette området.

Jeg lyttet nøye til representanten Skei Grande. Det er faktisk sånn at den «konsernifiseringen» som hun snakket om, og som jeg er opptatt av, har ikke bare skjedd i Norge. Den har skjedd i stort monn f.eks. i vårt naboland Sverige, under den borgerlige regjeringa, som hadde et langt styre der. Det var til slutt tre–fire store konsern som hadde hånd om all eldreomsorg, den privatiserte eldreomsorgen, i Sverige. Der røk de små gründerne ut én etter én. Her i Norge har jeg sett og kjenner gründerne som har valgt å selge til store konsern som ønsket å kjøpe, og det var ikke fordi de ikke hadde avtale med det offentlige, men fordi man så seg tjent med det. Jeg kritiserer ikke dem for det, men spørsmålet er om vi er tjent med disse konsernene inn i de mest sårbare velferdsområdene.

Så er det snakk om innovasjon. Ja, det er kjempeviktig. Jeg hadde på en måte ventet at store, kapitalsterke selskap som driver eldreomsorgen, skulle drive med mer innovasjon enn det de gjør. Det er faktisk ikke sånn det er. Mange gjør det, men det er svært mange offentlige også. Når det gjelder den teknologiske utviklingen vil skal ha, som kommer til å revolusjonere – kanskje – mange av de velferdstjenestene som vi kommer til å bli avhengig av, skjer den i private bedrifter, på høyskoler og f.eks. i Lyse Energi i Rogaland, som har veldig spennende ting på gang. Selvsagt skal det offentlige samarbeide med disse bedriftene. De leverer kjempeviktig kunnskap om hvordan vi kan drive omsorg.

Så er det noen som snakker om Oslo. Det drives veldig mye bra eldreomsorg f.eks. i Oslo, i både de private, de ideelle og de offentlige sykehjemmene, ikke minst fordi de ansatte gjør en fantastisk jobb. Men det er ikke mer enn et halvt år siden det kom fram at det borgerlige byrådet hemmeligholdt viktig informasjon om sykehjemsdrift i de private sykehjemmene, med henvisning til at dette var forretningshemmeligheter. Det er ikke troverdig, så det viser bare noen av de problemene vi har med dette.

Arve Kambe (H) [14:42:45]: Jeg bestemte meg for å ta ordet da jeg hørte representanten Truls Wickholms innlegg. Som medlem av finanskomiteen bør man ha en viss elementær kunnskap om sammensetning av aksjeselskaper. Det blir påstått at det er utrygt i norsk barnehagebransje. Det sås tvil om hvorvidt en eier som også er engasjert i oljebransjen, i et helt annet selskap, skal ha en påvirkning på hvordan et selskap innen barnehage drives. Det er nesten ikke til å tro at det kommer fra et medlem av Stortingets finanskomité.

Tove Karoline Knutsen snakket litt om kunnskapsbasert tilnærming. I de ni årene før jeg ble stortingsrepresentant, jobbet jeg som markedsjef i Trygge Barnehager, Norges største etablerer, eier og driver av barnehager. Det startet med at foreldre ikke fikk barnehageplass og så startet en egen barnehage. Året etter ble de kontaktet av noen andre som lurte på om de kunne gi dem noen råd, og

etter hvert ballet det på seg. Dette er gründere, som skaper arbeidsplasser i Norge. Så gikk det videre til foreldre i andelslag i samtlige norske fylker og i de fleste mellomstore og store norske kommuner.

Jeg husker en fantastisk historie fra Mosjøen, der jeg møtte to damer som ville starte sin egen private barnehage. Jeg reiste opp, fant en tomt til dem, etablerte kontrakt og sendte søknad til kommunen på vegne av disse damene. Vi skulle stå som entreprenør. Vet dere hva Arbeiderpartiet i Mosjøen sa? De ville ikke godkjenne søknaden fordi den kom fra to damer som ikke hadde solid egenkapital i ryggen. De sa at skal dere drive barnehage, skal Trygge Barnehager stå som eier. Det var en helt utrolig opplevelse å se at det var Arbeiderpartiet som kjørte på for konsernet, mens konsernet ville ha lokalt eierskap i Mosjøen. Den barnehagen er veldrevet den dag i dag.

Det er et fantastisk engasjement i private barnehager. De aller fleste barnehagene som jeg kjenner til – og jeg kjenner til relativt mange – har tariffavtaler. Da jeg etablerte disse barnehagene og så på søknadene for å få jobb i dem, er det ingen stor overdrivelse å si at over halvpartene av søknadene for å jobbe i disse private barnehagene kom fra folk som allerede hadde jobb i de kommunale barnehagene. Det er også et viktig poeng, i tillegg til at man har høyt engasjement. Foreldrene velger. Jeg tror grunnen til at mange foreldreide små barnehager i dag gir opp, er at det har blitt komplisert, det nærmer seg full barnehagedekning og kommunene driver i sterk konkurranse med dem. Dermed er det tryggere å få hjelp av et konsern framfor å bli utkonkurrert av kommunen, når det faktisk ønsker, er å drive sin egen barnehage.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:46:09]: Jeg må si at jeg stusser litt over debatten. På den ene siden har både finansministeren og mange representanter fra ulike partier sagt at man er bekymret for omfanget av skatteunndragelse, skatteplanlegging og hvordan penger som skal gå til velferd, kan ende opp andre steder. Men så, etter hvert, har det kommet en jevn strøm av innlegg der man avviser ethvert problem. Det er jo litt rart. Representanten Tetzschner gikk lengst. Han sa at problemet er ikke-eksisterende. Det er et mildt sagt eksotisk utsagn midt i Panama Papers-skandalen og den pågående saken rundt Westerdals. Er det noe de siste ukene har vist oss, er det at problemet i høyeste grad er eksisterende. Man kan jo ikke bli overrasket over når man åpner offentlig velferd for ikke bare ideelle aktører, som ingen her i salen har noe som helst imot, men også for kommersielle aktører som har som formål å levere overskudd til sine eiere, at noen useriøse aktører også blir med. Denne veldige uviljen til bare å si at det kan være et problem, så det trenger vi mer kunnskap om, overrasker meg. I de fleste andre saker der vi vet at det er et problem i samfunnet vårt, men vi har manglende kunnskap om problemstillingen til å kunne gjøre noe med det, er jo en favorittøvelse både fra regjeringens side og fra Stortingets å sette i gang en utredning. La oss da finne ut hvordan pengestrømmen er. La oss finne ut om det er sånn at penger som skulle gått til eldreomsorg, til barnevern, til psykisk helsetilbud eller til tiltak i attføringsbedrifter som har fått

anbud i Nav, kan hende ikke har gått til det de skulle, men har gått til å hente ut profitt istedenfor. Selv de mest ihuga tilhengere av markedsliberalistiske løsninger må jo være tilhengere av et så gjennomsliktig og velfungerende marked som mulig og av så mye informasjon om hvordan markedet fungerer som mulig. Mens her er det tvert imot sånn at idet man reiser problemstillingen, i en tid da vi vet at milliarder av kroner forsvinner ut av Norge og til skatteparadis, i en periode da vi vet at private tilbydere av skoletjenester har omorganisert selskapene sine for å skaffe seg overskudd – selv da er det full forsvarsmodus med en gang man peker på muligheten for at det kan være et problem. Det synes jeg er synd.

Jeg synes forslaget som Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet fremmer i dag, er veldig mye bedre enn innleggene fra de samme partienes representanter. Det kan hende at oppsikten etter Panama Papers-skandalen allerede har begynt å legge seg. Vi kommer til å støtte forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre subsidiært fordi det gir oss muligheten til å ha denne debatten mange ganger i Stortinget framover, der finansministeren etter hvert kanskje til og med svarer på hvilke konkrete tiltak hun har tenkt å gjennomføre for å sikre at skattebetalernes penger går til velferd og ikke havner i utlandet i skatteparadis.

Rigmor Aasrud (A) [14:49:27]: Flere av talerne har henvist til de private barnehagene i denne debatten, og flere har også etterlyst en mer kunnskapsbasert debatt. Jeg anbefaler alle sammen å lese den rapporten som Kunnskapsdepartementet prisverdig har tatt initiativ til. Man har bedt Telemarksforskning om over år å følge hvordan utviklingen er når det gjelder kostnader og utbytte i de private barnehagene, og den viser noen ganske interessante trekk. Personalkostnadene i de ikke-kommunale barnehagene har gått ned, mens overskuddet i de ikke-kommunale barnehagene har gått opp. Aldri har det vært en så stor enkeltøkning som fra 2013 til 2014, og det skyldes at tilskuddet til de private barnehagene har økt fra 96 pst. til 100 pst. i forhold til de kommunale. Det kan jo oppfattes som ganske riktig, men da må man se på hva slags tjeneste som blir levert. Nesodden kommune har akkurat nå fått beskjed fra departementet om at en barnehage der som har åpent mange færre uker i året enn de kommunale og mange færre timer i uka enn de kommunale, skal ha det samme tilskuddet som de kommunale barnehagene, som da har et kostnadsnivå som skal dekke langt flere timer i året.

Så når vi diskuterer om de private barnehagene, de private institusjonene, er et viktig supplement og et viktig virkemiddel i den offentlige velferdspolitikken, må vi i alle fall sørge for at det er regler som gjør at vi kompenserer dem riktig. Og det synes jeg rapporten fra Telemarksforskning viser. Rapporten fra Telemarksforskning viser interessante tall, og jeg forventer at statsråden nå kommer til å følge opp dette, sånn at vi ikke overkompenserer dem som leverer andre typer tjenester. Sånn må det også være. Barnehaagemeldingen som ligger her i Stortinget nå, bør strammes opp på dette området. På den måten kan vi sikre at enda flere unger får et barnehagetilbud, og det trenger vi når over 10 000 unger står i kø for å få barnehageplass.

Lisbeth Berg-Hansen (A) [14:52:07]: Dette har vært en særdeles interessant debatt. Den som fikk meg til å ta ordet, var representanten Tetzschner, som sidestilte vareproduksjon med velferdsproduksjon. Siden han også viste til at det på venstresiden faktisk finnes folk som står nær produksjonsaktivitet, har jeg vel en viss mistanke om hvem han da tenkte på. Jeg må ærlig innrømme at det innlegget overrasket meg stort. Hadde det da f.eks. vært slik at et firma som jeg kjenner godt, var blitt betalt av staten for å produsere laks, kunne vi faktisk ha diskutert langs den tenkemåten som han trekker opp. Heldigvis er det selvfølgelig ikke sånn.

Det denne saken handler om, og som så utrolig mange har gjentatt nærmest til det kjedsommelige, er å sikre at skattebetalernes penger går til det de skal. Vi snakker altså om skattebetalernes penger for å kjøpe en tjeneste til velferdsproduksjon. De som vil ha aller størst glede og nytte av det, er nettopp de bedriftene – enten det er innenfor barnehagesektoren, eldreomsorg eller hvor det er – som gjør en strålende jobb hver eneste dag, og som vi ser noen ønsker skal mistenkeliggjøres. Det er ikke det det handler om – det er godt presisert. At det ikke er et ønske fra regjeringen og samarbeidspartnerne om å få fram de tallene, overrasker meg veldig.

Michael Tetzschner (H) [14:54:07]: Vi har jo oppnådd noe i dag, da, hvis vi har utbredt forundring hos de rød-grønne – det var gjennomgangstemaet både i Serigstad Valens innlegg og Berg-Hansens innlegg at man er forundret.

Men realiteten er nettopp dette at de som driver med økonomisk formål, gjør det ut fra ønsket om, og når alt er gjort opp, å sitte igjen med avanse og overskudd. Sånn sett er velferdstjenester ytt av private et velkomment supplement. Så er det jo opp til staten å se om de kan produsere plasser og tilbud som er like bra. I Oslo, som har vært fremme som et eksempel her, er det slik at de private gjennomgående har bedre resultater, brukerundersøkelsene viser høyere brukertilfredshet, man har lavere sykefravær, hvilket ikke akkurat indikerer noen rovdrift på de ansatte – og slik kan man ta parameter for parameter. Men det er opp til den enkelte kommune og staten å inngå på avtalebaserte vilkår de konkrete kontrakter man vil inngå, så derfor trenger vi ikke bruke tid i Stortinget, som lovgivende forsamling, på å regulere dette.

Til representanten Serigstad Valen må jeg si at nå må SV bestemme seg om det er overskudd eller skatteunndragelse de diskuterer. Hvis man ser på deres Dokument 8-forslag, er det begrepene «overskudd» eller «profitt» de liker å bruke som uttrykk. Det står ikke noe der om skatteunndragelse.

Bare for å si det: Vi er imot skatteunndragelse, men det er altså et annet frontavsnitt. Det bekjempes som annen kriminalitet ut fra de institusjonene og gjennom de institusjonene som er designet for den slags.

Jeg må igjen si at det er ikke overskudd som skal være gjenstand for problembeskrivelse her. Overskudd er ikke, slik SV ser det, et resultat av lovbrudd per definisjon eller rovdrift på de ansatte eller utvanning av kvalitet. Man kan

se på de land rundt seg som har prøvd å avskaffe overskudd fra sin økonomi, og det er de samfunnssystemene og de økonomiske systemene som vi merker ettervirkningene av i en del av Europa som har basert seg på planøkonomi, og hvor man i og for seg har løst skatteunndragelsesproblemet ved nettopp at man har bedrifter som ikke gir overskudd. Det er en ganske drastisk måte å bekjempe skatteunndragelse på, vil jeg si.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:57:07]: Jeg må innrømme at jeg leser salen kanskje lite grann annerledes enn representanten Snorre Serigstad Valen. Jeg merker meg en stor vilje til åpenhet, til å oppdatere regelverk og bekjempe skatteunndragelse, noe som jeg mener at finansministeren redegjorde ganske grundig for i sitt innlegg.

Så er jeg enig med representanten Tetzschner når han påpeker at det er profittmotivet som står først i Dokument 8-forslaget, nemlig at man skal utrede omfanget av profitt fra offentlig finansierte velferdstjenester og foreslå tiltak for å sørge for at de offentlige midlene i sin helhet går til dette formålet, altså at man ikke kan ta ut profitt fra f.eks. velferdstjenester.

Jeg er en av dem som mener at for å få mer mangfold og for å få flere tjenestetilbydere er det helt legitimt å ta ut fortjeneste dersom man driver en lovlig virksomhet som er ønsket i Norge. Og så er det lite som tyder på at offentlige helse- og omsorgsinstitusjoner er mye bedre enn private. Mange offentlige institusjoner har begått titusener av brudd på arbeidsmiljøloven uten at de får mye oppmerksomhet av den grunn eller at det får konsekvenser. Det er også verdt å merke seg at selskaper som er hel- eller deleid av staten, ikke ser ut til å håndtere risiko knyttet til korrupsjon eller uetisk adferd bedre enn det private gjør. Alle viktige selskaper som er heleid eller delvis eid av staten, er nå involvert i forhold som er ulovlig, uetisk og/eller skadelig for omdømmet.

Så i stedet for å gå i ideologisk vranglås burde kanskje kommuner som Oslo kommune spørre hvorfor de private selskapene har langt lavere sykefravær og fornøyde ansatte. Hele poenget med større mangfold av tjenesteleverandører er nettopp at de skal kunne lære av hverandre. At private selskaper eller konserner, som flere her har kalt dem, som leverer velferd i andre land, også bidrar i Norge, fører til at erfaringer de gjør innen innovasjon, prosjekter, kvalitet og ledelse i andre land, kanskje enklere og bedre kan overføres til driften her hjemme. Derfor er jeg heller ikke veldig redd for konsernifisering, som noen har kalt det.

Men i Norge kan det også synes som om det ikke er resultater, men antall kroner brukt over offentlige budsjetter som teller. For eksempel når prisdifferansen for en elev i den offentlige grunnskolen er 151 000 kr mellom den skolen som bruker mest penger per elev, og den som bruker minst, så er det ikke slik at den som bruker mest, er tre ganger bedre enn den som bruker minst. Det burde være resultatet som teller, ikke penger brukt. Når det er sagt, er det ikke innsparinger som er det fremste argumentet for at ideelle og private skal gjøre en del av tjenestemangfoldet, men kvalitet.

Til representanten Wickholms konstruerte problem om

at et stort selskap som driver barnehage, skulle gå konkurs: Løsningen på det er at hvis det er en Høyre-styrt kommune, står det lokaler tilgjengelig til andre selskaper som vil drive virksomheten videre, eller så tar kommunen over. Dette er ikke et problem for Høyre, men muligens et problem for dem som ikke kan forretning.

Presidenten: Representanten Truls Wickholm har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Truls Wickholm (A) [15:00:17]: Jeg er glad vi har så mange representanter fra Høyre som kan sette seg til doms over andres kunnskaper og evner. Det er alltid hyggelig i en debatt.

Jeg vil helt til slutt bare si at det er relativt stor enighet om at dette er et problem, når man leser merknadene og de to forslagene. Finansministeren og regjeringspartiene har lyst til å løse dette ved en gjennomgang internt i Finansdepartementet. Vi andre har lyst på en NOU. Men det er de samme problemene vi har lyst til å se på. Det er de samme utfordringene jeg opplever at vi ser. Hvordan vi nå har endt opp med en debatt som har gått så fullstendig av sporet, er vanskelig å si. Det er ikke det rene utbyttet dette handler om – det tror jeg alle synes er helt greit – men det er de pengene som hentes ut på en annen, ikke-regulert måte, som man er ute etter å se hva man kan gjøre med.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:01:30]: Jeg sa at jeg gledet meg til denne debatten – jeg kan ikke dy meg. Jeg må kommentere det som blir sagt om Oslo. Jeg har ikke i det hele tatt lyst til å stå her og rakke ned på Oslo. Det bedrives veldig mye god eldreomsorg her. Men sykefraværet var i 2014 lavest hos ideelle aktører. Private og offentlige aktører ligger omtrent likt.

Når det gjelder brukertilfredshet, var det 9 ideelle aktører blant de 15 som skåret best. De private og de offentlige lå likt. Brukerundersøkelsene har det ved seg at de har en veldig lav svarprosent, 13–14 pst, så vi må kombinere dette med annen kunnskap. Den kunnskapen vi har fått gjennom forskning om disse sårbare tjenestene – det er forskjell på velferdstjenestene – som eldreomsorgen, som er veldig sterkt arbeidskraftintensiv, er at de private som blir drevet av store kommersielle konsern, skårer dårligst over tid. Det er sannheten.

Presidenten: Snorre Serigstad Valen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [15:02:47]: Representanten Tetzschner vet jo egentlig godt at det finnes flere former for profitt enn utbytte. Noen av dem er lovlige, andre er i gråsonen, og noen er ulovlige. Mange av disse formene for profitt listes endog opp i forslaget det skal

stemmes over i dag. Det trengs heller ikke særlig mye krefter for å sette seg inn i den aktuelle debatten som foregår om nettopp overskuddsflytting, internfakturering, tynnkapitalisering osv., og hva slags trussel det utgjør mot både velferden vår på sikt og skattegrunnlaget vårt på sikt. Disse sakene henger faktisk sammen.

Når representanten Tetzschner istedenfor å holde seg til saken begynner å skremme med fordums despotiske regimer i øst, vet man at debatten er vunnet. Hvis det er sånn med enhver form for planøkonomi, som Tetzschner kaller det, eller reguleringer av muligheten for å ta ut profitt, som resten av salen vil kalle det – hvorfor har ikke representanten Tetzschner da foreslått å muliggjøre utbytte og profitt også innenfor skolesektoren? Det forslaget imøteser jeg med glede.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:03:57]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Arbeids- og sosialdepartementet (tilleggsbevilgning som følge av endringer i dagpengeregelverket) (Innst. 241 S (2015–2016), jf. Prop. 64 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arve Kambe (H) [15:05:08]: (komiteens leder og ordfører for saken): Regjeringen foreslår i denne proposisjonen flere endringer i dagpengeregelverket:

1. utvidet adgang til å delta på studiesamlinger på dagtid, til inntil ti dager per semester
2. utvidet adgang til å fortsette påbegynt utdanning når man blir arbeidsledig
3. utvidet periode med dagpenger under etablering av egen virksomhet

Relativt sett øker vi bevilgningsbehovet på innværende års budsjett med 43 mill. kr og påløpt i 2017 – helårseffekt – 72 mill. kr, som er en del av denne proposisjonen.

Gjennom det siste året har svært mange mennesker blitt arbeidsledige. Mange av dem er fra Sør-Vestlandet. Mange av dem igjen er fra mitt fylke, Rogaland, fra min region – Haugesundregionen – og fra Stavanger-regionen. Mange av dem igjen har tatt kontakt med oss som er politikere, deres ombudsmenn på Stortinget. Mange av dem var i gang med en utdanning, en etterutdanning, noen eksamener, noen kurs for å få fagbrev, få en tilleggsutdanning, få en grad godkjent av arbeidsgiveren sin – i dialog med

familien sin. De var i gang med det. Og det har stort sett tutlet og gått. Folk har fått den etterutdanningen som har vært – og går – gradvis.

Problemer har nå oppstått, idet de har blitt arbeidsledige. Da har de av Nav fått valget mellom enten å avbryte utdanningen eller å beholde eller få innvilget dagpenger, men uten å kunne fortsette påbegynt utdanning. For meg er det helt urimelig og et dårlig regelverk hos Nav, men av og til også en del firkantet håndtering fra Navs side. Det rydder regjeringen og statsråd Anniken Hauglie opp i med denne proposisjonen.

Høyre er opptatt av at enkeltmennesket skal gis alle muligheter til å skaffe seg arbeid. Noe av dagens regelverk motarbeider dette og bidrar dårlig til å møte hverdagen for mange familier.

Det som blir en utfordring, er at mange av dem som nå er blitt ledige, ser seg om etter hva de skal gjøre. Vi vet at dagpenger selvfølgelig ikke skal brukes til å finansiere ordinær utdanning. Det har vi Lånkassen til. Den bruker alle andre som tar utdanning. Men nettopp for dem som har startet et utdanningsløp, løser regjeringen det, med virkning fra 1. mai, noe Stortinget slutter seg til i dag. Og 1. mai er jo allerede på søndag, så det er rimelig effektivt av regjeringen å komme med så rask saksbehandling. Allerede fra mandag av har vi et nytt dagpengeregelverk for dem som er under utdanning. Det er en gladnyhet for dem som i dag har en utfordring.

Jeg er derfor svært glad for at regjeringen har fått full tilslutning til samtlige forslag, slik at det i dag er en enstemmig komité bak vedtaket om endringer i dagpengeregelverket.

Utdanning i dag er ikke slik som utdanning var for bare noen år siden, eller i gamle dager. I en rekke studier er det slik at en ikke må studere på dagtid, en kan like godt gjøre det på kveldstid, en kan gjøre det på konsentrerte dagsamlinger framfor hver dag. Det er det som er det geniale med regjeringens forslag, som i dag får tilslutning, at en kan samle ti dager per semester, og – den andre endringen – at en får mulighet til å fullføre påbegynt utdanning med dagpenger, men selvsagt slik at det skal være noe redusert studieprogresjon, og at en skal være aktiv arbeidssøker mens en tar den etterutdanningen en allerede var i gang med.

Så er det slik nå at særlig i Rogaland og på Vestlandet ellers er mange av de som blir ledige, høykompetent arbeidskraft, med en flott, høy og viktig utdanning. Mange av dem kan starte egen virksomhet. I dag er det økt byråkrati for det. De må bl.a. søke om dagpenger i tre måneder før de kan starte egen virksomhet. I dag er det også slik at de bare kan kombinere dagpenger med egen virksomhetsplan i ni måneder. Regjeringen foreslår å utvide, slik at en kan starte egen bedrift og beholde dagpenger i tolv måneder. Det vil resultere i at flere både tør å starte og får arbeidsro til å starte, og vil bidra til arbeid, aktivitet og omstilling, i tråd med regjeringens øvrige politikk.

Ellers kan jeg si at Høyre stemmer imot de løse forslagene som blir delt ut senere i dag, og også de mindretallsforslagene som er i saken.

Rigmor Aasrud (A) [15:10:26]: Først takk til saksordføreren, som har bidratt til at vi har klart å behandle denne saken raskt i Stortinget, sånn at vi kan få på plass endringene fra 1. mai.

Arbeidsledigheten øker kraftig, 4,9 pst. – 135 000 mennesker – står uten jobb. Mange flere rammes – voksne som ikke vet om de klarer sine økonomiske forpliktelser, familier og unger som opplever utrygghet og uro for framtiden.

Hittil har vi hatt en regjering som er ganske passiv og puslete i situasjonen. Når arbeidsministeren mener situasjonen gir muligheten for et puff for dem som står uten jobb, er det nærmest respektløst. Forslagene som legges fram her i dag, er bra for dem, men det adresserer jo ikke det som er den viktigste utfordringen i arbeidsmarkedet. Det treffer ikke de titusener som har mistet jobben.

Vi legger fram noen egne forslag som forsterker forslagene som regjeringen har lagt fram. Vi mener innsatsen i større grad må rettes mot dem som ikke har gjennomført videregående skole. Det er lett å være enig med arbeidsministeren når hun etter et besøk i Rogaland sa i spørretimen her i Stortinget at vi burde bruke momentumet nå til å gi ungdom som har falt ut av videregående skole, muligheten til å fullføre. Bakgrunnen var at 40 pst. av de unge mellom 16 og 29 år som er ledige i Rogaland, ikke har avsluttet videregående skole.

Arbeiderpartiet er enig med statsråden i at vi må bruke momentumet som er nå, for å få flere til å fullføre videregående skole. Derfor legger vi fram forslag – sammen med Sosialistisk Venstreparti – om at arbeidsledige ungdommer som mangler fullført videregående opplæring, får anledning til å fullføre denne, sånn at en også kan gjennomføre lærlingtiden sin. Vi vil altså – som arbeidsministeren har oppfordret til – prioritere dem som ikke har fullført utdanning, for det er den sikreste veien inn i arbeidslivet. Det er skuffende at regjeringen ikke følger opp sine egne utspill, selv når det framlegges forslag som er et konkret svar på utfordringen de mener vi står overfor.

Norsk næringsliv er flinke til å omstille seg. Det er nettopp omstillingsvillige medarbeidere som har gjort at våre bedrifter er konkurransedyktige, selv om vi har hatt et høyt lønnsnivå, et lønnsnivå som ligger over det i de landene vi konkurrerer med. Arbeidsgivere og arbeidstakere som fornyer kompetansen for å ruste seg til framtiden, kloke arbeidsgivere og fagforeningsledere som presset regjeringen til å endre permitteringsreglene, er med på å beholde kompetansen i et næringsliv som trenger det når nye anbud skal vinnes.

Vi fremmer i dag i tillegg et forslag – sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti – om å endre reglene for bedriftsintern opplæring, sånn at flere bedrifter kan øke arbeidsstokkens kompetanse i dårlige tider.

Så er det forslaget om at de som blir ledige og vil prøve seg som gründere, får utvidet tiden de kan kombinere dagpenger og gründerskap, med mange måneder – fra seks måneder til tolv måneder. Tolv måneder uten arbeidspålegg for dagpengene er en raus ordning. Vi foreslår endringer i innretningen på ordningen, sånn at en kan prøve seg i markedet tidligere. Vi tror resultatet blir bedre om en kommer i

gang tidlig i perioden. Vi er forundret over at Venstre – som er opptatt av gründerne – ikke blir med og stemmer for nettopp det.

Men en raus ordning må følges opp. Vi legger derfor inn et forslag om at regjeringen må skaffe seg oversikt over hvor mange som faktisk skaper sin egen arbeidsplass når året med dagpenger under etablering er omme. Vi mener også at vi trenger kunnskap om hva som skjer med gründerne, om det blir arbeidsplasser når det er gått noen år. Slik kunnskap burde de som ivrer mest for gründerne, være interessert i. Da vil vi se om en raus ordning gir arbeidsplasser.

Jeg tar opp de forslagene som Arbeiderpartiet har fremmet, enten alene eller sammen med andre.

Presidenten: Representanten Rigmor Aasrud har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ingebjørg Amanda Godskesen (FrP) [15:15:20]: Arbeidsledigheten har økt. Den har økt mer enn de fleste spådde, og den har økt steder man ikke kunne forvente. Derfor har ledigheten rammet folk som tidligere følte seg trygge, og det skaper ekstra store vanskeligheter for oss.

Økningen i ledigheten har vist seg å fortsette. Derfor er det viktig å legge til rette for nye arbeidsplasser og ny vekst. Det gjør Fremskrittspartiet og Høyre nå. Vi har lansert en stor tiltakspakke som først og fremst kommer til å stimulere der ledighetsøkningen er størst, men vi gjør også mange andre ting som vil hjelpe til å skape ny vekst, som f.eks. å gjøre det lettere for dem som tar utdanning ved siden av jobb.

Ledighet rammer folk som legger planer for framtiden. Ja, den rammer mange familier. Uansett er ledighet alltid tungt. Derfor er det så viktig at offentlige ordninger ikke gjør tiden som arbeidsledig vanskeligere enn den allerede er.

I dag behandler vi tilleggsbevilgningen som følger fornuftige endringer i dagpengeregelverket, endringer med siktemål å forhindre at offentlige regler gjør det vanskeligere å være ledig. Mennesker som har startet på en utdanning mens de er i jobb, har bevist at de kan gjøre begge deler. Da må de også kunne være reelle jobbsøkere og studere samtidig. Ja, jeg gjentar: Dersom man har kapasitet til å jobbe og studere samtidig, må samfunnet også kunne ha tillit til at de samme folkene har kapasitet til å være både arbeidssøkende og studenter. Dette er sunn fornuft.

Men – her kommer grunnen til min tidligere presisering – vi er enige om at hovedregelen er at det ikke gis dagpenger til personer under utdanning. Dagpenger skal gi en midlertidig inntektssikring for reelle arbeidssøkere, ikke finansiere utdanning. Vi snakker her om dem som allerede er i utdanning når de blir arbeidsledige. Vi ønsker at de skal kunne fortsette sin utdanning. Det er ikke bra om man både mister jobben sin og også mister sjansen til å fullføre utdannelsen sin. Vi vil jo at folk skal ta tilleggsutdanning, og nå tilrettelegger vi for at de også kan gjøre det i vanskelige tider.

Vi ser at enkelte partier i opposisjonen forsøker å bruke denne saken til et politisk spill. De anklager regjeringspar-

tiene for at dette ikke vil hjelpe mange nok. Med respekt å melde mener jeg det er å nedvurdere hvor mye disse ordningene vil bety for arbeidssøkende.

Når det gjelder forslaget fra Arbeiderpartiet og SV om å la unge motta dagpenger mens de er i videregående utdanning, er det et forslag som vil bety en alvorlig uthuling av prinsippet om at man skal være reell arbeidssøker for å motta dagpenger. Regjeringen har lagt fram mange gode og treffsikre tiltak for unge arbeidsledige. Vi har også lagt fram mange gode og treffsikre tiltak for de unge for å hjelpe dem i videregående utdanning, men vi vil ikke være med på å ødelegge for dem ved å gi dem dagpenger mens de er i utdanning. Vi har vanskelig for å tro – egentlig har jeg veldig vanskelig for å tro – at Arbeiderpartiet og SV kan ha tenkt seg særlig godt om når de har fremmet dette forslaget.

Til slutt: Mitt eget fylke, Aust-Agder, er hardt rammet. Ja, det gjelder hele Sør-Vestlandet. Derfor er jeg glad for tiltakspakker som også kommer de arbeidsledige på Sørlandet til gode. Vi stemmer imot disse løse forslagene som har kommet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:18:47]: Saken gjelder forskriftsendring knyttet til lov om folketrygd § 4-6, «Dagpenger under utdanning, opplæring, etablering av egen virksomhet m.v.» Forskriften heter: «Forskrift om dagpenger under arbeidsløshet».

Senterpartiet støtter forslagene i proposisjonen om å utvide adgangen til å delta på studiesamlinger på dagtid til inntil ti dager per semester, om utvidet adgang til å fortsette påbegynt utdanning når man blir arbeidsledig, og utvidet periode med dagpenger under etablering av egen virksomhet.

Saken har fått mye oppmerksomhet, men endringene vil bare hjelpe en svært liten gruppe av dem som blir arbeidsledige. Departementet har sjøl anslått det til 200 flere dagpengemottakere i 2017, 100 flere gründerne i 2017. Helårseffekten for 2017 er i sum anslått til i størrelsesorden 72 mill. kr, og som det er sagt tidligere: En av endringene settes i verk 1. mai, og den andre, når det gjelder gründerne, 1. juli 2016. Sjøl om det gjelder en svært begrenset gruppe, mener vi i Senterpartiet sjølsagt at forslagene bør støttes.

Det er videre viktig at det opprettholdes et tydelig skille mellom å være under utdanning og å være arbeidsledig. Kravet om at arbeidsledige maks kan ta tre måneders kurs på dagtid i løpet av arbeidsledighetsperioden, og kravet om halv progresjon, bidrar til å opprettholde denne grensa. Det er viktig for å få en praktisk administrativ ordning.

Likevel mener Senterpartiet at det i dagens regler ligger en diskriminering med hensyn til hva slags kurs man kan ta uten å få trekk i dagpengene. I forskrift om dagpenger under arbeidsløshet § 4.3 b) annet ledd heter det:

«Enhver deleksamen regnes i denne sammenheng som del av et lengre utdanningsløp. Selv om den enkelte stønadmottaker kun ønsker å ta f.eks. forberedende prøver, spesialfag, semesteremne eller annet delfag som inngår i en utdanning, regnes dette som del av et lengre utdanningsløp og kan ikke ses på som selvsten-dige enheter.»

Dette mener vi at regjeringa bør gå inn i. Innenfor de gjeldende begrensninger, eksempelvis maks tre måneders kurs, halv progresjon osv., mener vi at man bør oppheve den kvalitative diskrimineringen for poenggivende kurs som ligger i den nåværende dagpengeforskriftens § 4.3 b) annet ledd.

Ellers har det blitt mye oppmerksomhet, som nevnt, omkring dette. Det som er vårt store dilemma, er at vi har en manglende folkevalgt styring for å sikre full sysselsetting i Norge, og det er sjølsagt den frie bevegelsen av arbeidskraft som ligger her som basis og må være som en mare for statsråden, som har som oppgave å sikre full sysselsetting. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det – det har vi mange anledninger til å ta fatt i.

Jeg vil bare si videre at Senterpartiet vil støtte forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og SV. Det er et unødvendig forslag etter vår vurdering, og det framgår ikke minst av svaret fra statsråden, et svar som hun ga til Arbeiderpartiets stortingsgruppe den 5. april, hvor det nederst på side 2 står beskrevet hva som er mulighetene. Det er altså etter vår vurdering et unødvendig forslag, men for at vi skal unngå misforståelser, vil vi stemme for forslaget, for det er etter vår vurdering i tråd med det som er statsrådens forståelse, som vi er enig i på det punktet.

Til slutt vil jeg også si at forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, vil vi stemme imot. Det er referert der til hvor mange bedrifter som er etablert. Det er egentlig ikke så interessant – det kan være sovende bedrifter, det kan være levende bedrifter. Poenget er hvor mange sysselsatte, og derfor vil vi ikke kunne få vesentlig kunnskap gjennom forslag nr. 4.

Når det gjelder forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, vil vi stemme for det. Det går på ikke minst hvor mange årsverk som sysselsettes. Det er vesentlig. Det burde også når det gjelder antall virksomheter, tenkes på virksomheter knyttet til begrenset ansvar, altså aksjeselskaper, kontra selskaper som har ubegrenset ansvar, altså sjølstendig næringsdrivende.

Helt til slutt: Vi vil stemme for forslag nr. 6. Forslaget er upresist, men det er ikke feil. Det er i tråd med Senterpartiets merknader som jeg har referert til tidligere.

Kirsti Bergstø (SV) [15:24:03]: Det er både gledelig og positivt at vi i dag gjør endringer i dagpengeregelverket, slik at man kan åpne opp for utdanning eller kompetanseheving og muligheter for det.

Det er en veldig spesiell situasjon vi befinner oss i, med det store antall arbeidsløse mennesker, og det krever nye løsninger og en forsterket innsats – og det krever en forsterket innsats på flere plan. Arbeidsløshet er sløsing av den viktigste ressursen som vi som samfunn har, nemlig mennesker, den menneskelige ressursen, og det er en enorm belastning for den enkelte. Det er lett å miste motet og føle seg unyttig når en søker på jobb etter jobb, uten å lykkes. Derfor er det avgjørende at vi klarer å skape flere arbeidsplasser, men også at vi klarer å gjøre den enkelte sterkest mulig i stand til å få jobb og delta i arbeidslivet.

Et av de største skillene i samfunnet vårt i dag står mellom dem som har fullført og tatt videregående opplæring,

og dem som ikke har gjort det. Det er gjerne forskjellen på å ha mulighet til å få stå med begge beina i arbeidslivet eller å ha en veldig løs tilknytning til arbeidslivet og være i en utsatt posisjon. Derfor mener SV at det er viktig i større grad å lempe på kravene overfor dem som ikke har fullført videregående opplæring. Det å la folk få sikre seg basiskompetanse er å la folk få mulighet til å bli selvberget. Det å kunne ta fagbrev og bli attraktiv for arbeid eller studiekompetanse for et annet løp er å gi folk andre framtidsmuligheter.

For å investere i et samfunn må det investeres i kompetanse, i ungdommer, i framtid og i folk. Det er den viktigste ressursen som vi i fellesskap har. Derfor vil jeg ta opp SVs løse forslag, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som gjør at arbeidsledige kan få tilgang til flere relevante studier og kompetanseheving uten å få trekk i dagpenger.»

Det tar vi opp i dag, fordi vi ser en helt spesiell situasjon utspille seg. Når vi får beskjed fra en av fagforeningene som organiserer høyt utdannede mennesker, Tekna, om at de har medlemmer som går arbeidsløse på dagpenger på andre året på rad, sier det noe om situasjonen i arbeidslivet i dag. Den gruppen står helt uten mulighet til å ta en kompetansedreining samtidig som man kombinerer det med dagpenger. Dette er folk som gjerne har behov for korte kurs som gjør dem litt mer attraktive og aktuelle i nye bransjer – kanskje handler det om prosjektledelse, om økonomi, om byggfag – for å vise at man har relevant kunnskap og kompetanse idet man skal gå fra én bransje til en annen. Nesten alle kurs som tilbys denne gruppen, er del av en grad. Derfor får de i dag ikke anledning til den kompetansedreiningen mens de mottar dagpenger.

Det er ingen her som mener at man skal ha fulle utdanningsløp som leder til en grad mens man går på dagpenger. Det er ingen som ønsker at folk som går på dagpenger, skal sitte side om side med studenter som har studielån, mens andre mottar dagpenger. Det er ikke det det er snakk om; det er snakk om å ha mulighet til å ta korte kurs for å få en kompetansedreining som gjør den enkelte mer attraktiv på arbeidsmarkedet.

Jeg håper at det er mulighet for at flere støtter opp om forslaget, som rett og slett handler om en mulighet for flere til å skaffe seg arbeid.

Det er mye snakk om det grønne skiftet, om omstilling. Da trengs også den industrielle kompetansen, men også aktuelle ansatte, som kan være med på å gjøre den jobben og gjennomføre det skiftet som så mange snakker om. Jeg tror at flere vil kunne det hvis man får ta relevante kurs for å få innpass i nye bransjer.

Avslutningsvis vil jeg si at SV stemmer for Arbeiderpartiets løse forslag i saken.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø har tatt opp det forslaget hun refererte.

Statsråd Anniken Hauglie [15:29:00]: Deler av landet er inne i en krevende tid, og det er alvorlig for dem som mister jobben, for de bedriftene og for lokalsamfunnene som nå rammes. Regjeringens jobb nummer én er å bidra

til at det skapes flere jobber. Derfor la vi også fram et ekspansivt statsbudsjett og en kraftfull tiltakspakke som gir arbeid og aktivitet over hele landet, og vi ser jo også nå at det er sysselsettingsvekst i Norge, og at det skapes jobber.

Den økende ledigheten det siste året skyldes i første rekke redusert etterspørsel etter arbeidskraft som følge av sterk nedgang i oljeinvesteringene. Samtidig er det vekst i andre bransjer. En svakere norsk krone gjør det enklere for konkurranseutsatte virksomheter å konkurrere med utenlandske virksomheter. Det styrker det norske reiselivets konkurransekraft ved å gjøre det både billigere for utenlandske turister å komme til Norge og mer prisgunstig for nordmenn å feriere i eget land. I tillegg gir vekst i viktige markedsland som Sverige økte muligheter for eksport. Det er også etterspørsel etter arbeidskraft i deler av offentlig sektor. De som nå er blitt eller blir ledige som følge av lavere oljeaktivitet, bør derfor ha et bredt perspektiv når de skal søke seg ny jobb. Mange må også finne ny jobb et annet sted enn der de bor i dag. Analyser fra Arbeids- og velferdsdirektoratet tyder på at det er god geografisk og bransjemessig mobilitet blant ingeniørene, og det bidrar positivt til omstillingen som norsk økonomi nå er inne i.

En del av de ledige har god utdanning, men flere har behov for etter- og videreutdanning, og noen av dem har startet utdanningen mens de fortsatt var i arbeid. Dagpengeregelverket skal sikre inntekt for personer som har tapt sitt inntektsgivende arbeid i en periode mens de søker arbeid. Samtidig er ordningen utformet med sikte på å motivere til aktiv jobbsøking, bl.a. gjennom aktivitetskrav, mobilitetskrav og sanksjoner. Dette gjør dagpengeordningen til et viktig arbeidsmarkedspolitisk virkemiddel som skal bidra til arbeid.

Arbeidsledige under utdanning er mindre tilgjengelige for arbeidsmarkedet og bruker mindre tid på å søke etter ny jobb enn andre ledige. Hovedregelen er derfor at personer som er under utdanning eller opplæring, ikke har rett til dagpenger. Prinsippet om at man må være reell arbeidssøker ligger fast. Regjeringen mener det er viktig å holde fast ved dette som et hovedprinsipp. Dagpenger skal ikke finansiere ordinær utdanning. Samtidig krever dagens situasjon fleksibilitet. For å lykkes i en nødvendig omstilling må arbeidssøkere få bedre muligheter til å kvalifisere seg for ledige jobber i andre bransjer.

Regjeringen er opptatt av å gi alle størst mulig sjanse til å lykkes i arbeidslivet. Flere dører skal åpnes, og unødvendige hindringer skal fjernes. Derfor foreslår vi nå endringer som vil gjøre det lettere å kombinere dagpenger med utdanning og bedre mulighetene for å etablere egen næringsvirksomhet med dagpenger. For å legge til rette for mer fleksibilitet foreslår vi at inntil ti dager med undervisning eller studiesamlinger på dagtid per semester skal tillates uten at dagpengene faller bort. Samtidig foreslår vi at personer som har startet utdanningen før de ble ledige, gis et videre unntak fra dagens krav om at undervisningen ikke kan foregå på dagtid og fra vilkåret om å følge undervisning. I tillegg foreslår vi at adgangen til å motta dagpenger under etablering av egen virksomhet utvides fra dagens ni måneder til tolv måneder, og dette er fordi mange av dem som nå mister jobben i oljerelaterte virksomheter, har en

utdanning og erfaring som tilsier at de har gode muligheter til å etablere vellykkede bedrifter på egenhånd.

Jeg er glad for komiteens tilslutning til forslagene. Det er lagt opp til at endringene som gjelder dagpenger og utdanning, kan tre i kraft allerede fra 1. mai, og jeg vet at dette er et vedtak som vil glede mange av dem som nå ønsker å omskolere seg og videreutdanne seg til nye jobber.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Aasrud (A) [15:34:00]: Et av forslagene som vi skal behandle i dag, går på at man kan ta inntil ti dager per semester på dagtid, kombinert med kvelds- og helgeundervisning. Jeg forstår at da kan man ta grader, man kan gjøre hva man vil innenfor den ordningen. Jeg har på statsrådens hjemmeside i departementet registrert at man har hatt møter med universitetene, som nå er i gang med å tilpasse sitt kursopplegg etter de reglene som nå blir foreslått og vedtatt her i dag. Men som statsråden sa, er det de som har latt være å fullføre videregående skole, som er den store utfordringen. Da er mitt spørsmål: Har statsråden gjort tilsvarende for dem som ikke har fullført videregående skole? Så vidt jeg vet, er det veldig få videregående skoler som har opplegg som man kan følge på både dag- og kveldstid og gjennom helgesamlinger.

Statsråd Anniken Hauglie [15:35:01]: Først og fremst vil jeg si at jeg deler representantens engasjement for de yngste, og særlig dem som ikke har fullført videregående. Jeg kan bekrefte at vi planlegger samme type initiativ overfor den gruppen som det vi nå nylig hadde med Tekna, NITO og universitets- og høyskolemiljøet om ingeniørene.

Det gledelige med det møtet vi hadde sammen med ingeniørene, var at utdanningsinstitusjonene er i full gang med å tilpasse seg det nye markedet og mulighetene for å kunne tilby kurs innenfor det nye regelverket. Jeg føler meg også trygg på at det vil være mulig for de yngre. Det er jo i utgangspunktet skoleeiers ansvar, fylkenes ansvar, å sørge for at de med opplæringsrett får den opplæringen de trenger, men vi vil også ta et tilsvarende møte for å diskutere denne gruppens muligheter til å fullføre videregående opplæring innenfor det eksisterende regelverket.

Rigmor Aasrud (A) [15:35:59]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg vil bare oppfordre statsråden til virkelig å ta det initiativet, for jeg tror ikke det er sånn at fylkeskommunene nå står klar til å tilby kvelds- og helgeundervisning kombinert med et tidagersopplegg på dagtid. Det er viktig at vi virkelig «pinpointer» dem som nå virkelig trenger det. Derfor oppfordrer jeg statsråden til å ta kontakt med sin kollega i Kunnskapsdepartementet for å sette i gang den type tiltak ganske raskt.

Men jeg har lyst til å spørre statsråden: Når vi i vårt opplegg nå foreslår at de som kan starte som gründere, får gjøre det tidligere og ikke må vente i seks måneder ut i perioden for å prøve ut egen virksomhet, kan statsråden gi en begrunnelse for hvorfor hun mener man må vente i seks måneder før man kan starte opp

gründervirksomhet når man har dagpenger under etablering?

Statsråd Anniken Hauglie [15:36:56]: Først vil jeg bare si: Ja, kunnskapsministeren og jeg er absolutt på den ballen og vil ha et møte om det. Men jeg vil igjen understreke at fylkeskommunene har et ansvar for å tilby ungdom videregående opplæring. Nå tetter vi også gapet mellom ungdomsretten og voksenretten nettopp for å gjøre det lettere for dem som trenger å fullføre videregående – gi dem muligheten til det.

Når vi nå endrer dagpengeregelverket, er det flere ting som har vært viktig for oss. Det ene er nettopp det å sørge for at det er lettere å kombinere påbegynt utdanning med å kunne gjennomføre utdanning etter at man har blitt ledig, men også å starte egen virksomhet mens man går på dagpenger. Der har vi også gjort en endring. Tidligere har det vært et krav om at man måtte være arbeidssøker i tre måneder før man kunne starte egen virksomhet. Det fjerner vi nå.

Jeg kan også si at vi er innstilt på å gjøre flere oppryddinger i regelverket. Vi har startet en ryddejobb nå. Nå er det tre konkrete endringer vi har utredet og vil gjennomføre og finansiere, og så kommer det til å komme mer senere.

Kirsti Bergstø (SV) [15:38:18]: Statsråden sa i sitt innlegg at det kreves fleksibilitet for at flere arbeidsløse skal få fullføre eller ta utdanning for å kunne komme i jobb. Det er SV enig i. Vi støtter også at det skal være en tidsbegrensning på muligheten til utdanning, og samtlige her er også tydelige på at man som dagpengemottaker skal være disponibel for å kunne ta arbeid. Men jeg lurer likevel på om statsråden ser at SVs forslag kan gjøre at langtidsledige med høy utdanning kan komme raskere tilbake i jobb ved en kompetansedreining, at det kan være en farbar vei videre for de gruppene det gjelder, og at det for noen er et urimelig skille mellom hvilke typer utdanning eller kompetanseheving det i dag er mulig å ta.

Statsråd Anniken Hauglie [15:39:19]: Nylig hadde kunnskapsministeren og undertegnede et møte, som jeg nevnte til forrige spørre, med NITO og Tekna, sammen med Høgskolen i Oslo og Akershus, NTNU og Universitetet i Agder, for å diskutere situasjonen særlig for de høyt utdannede – ingeniørene – som nå merker arbeidsledigheten på kroppen.

Det var flere ting som var veldig positivt med det møtet. Det ene var at NTNU og særlig Høgskolen i Oslo og Akershus kunne bekrefte at de i dag har en rekke kurs og utdanningsmuligheter for denne gruppen, innenfor dagens regelverk. Det andre som var veldig positivt, var at de samme utdanningsinstitusjonene var veldig interessert i å gå i dialog med NITO og Tekna om å kunne tilpasse sitt tilbud ytterligere til denne gruppen, innenfor eksisterende regelverk. I flere fylker gjøres det også forsøk om en kompetansekartlegging av ingeniørene for å se hva som skal til for at de kan gå fra olje og gass til nye bransjer. Det skjer nå mye posi-

tivt, og situasjonen kommer til å bli langt bedre også etter dette.

Kirsti Bergstø (SV) [15:40:25]: Det er veldig gledelig og viktig at universitets- og høyskolesektoren tar det samfunnsoppdraget det er å utdanne folk til oppgaver som trengs å utføres i vårt samfunn, og at man evner å tilpasse det til grupper som har behov for spesielle tilpasninger. Men jeg lurer likevel på om man vil ha muligheten til å ta kurs og utdanning – mens man mottar dagpenger – også i de tilfellene der kursene kan regnes som del av en grad. For slik jeg oppfatter det, er det man stanger mot i dag, at regelverket er for rigid for dem som kunne trengt en kompetansedreining – fordi det er en stopper der.

Statsråd Anniken Hauglie [15:41:28]: Det vi sier med disse endringene, er at man skal være tilgjengelig for arbeidsmarkedet. Det betyr at hvis man får tilbud om jobb, skal man også kunne si ja til den jobben. Utdanningsvalget man tar, skal ikke være til hinder for det.

Vi sier også, og slik har regelverket vært hele tiden, at man skal ikke kunne ta ordinær utdanning eller et ordinært utdanningsløp. Ja, vi mener det er viktig å hjelpe dem som nå trenger å kompetanseheve seg til nye jobber, men vi ønsker ikke at dette skal være en del av den ordinære studiefinansieringen, en alternativt finansiert lånekasse. Men jeg mener at vi nå gjør betydelige forenklinger i regelverket, som vil gjøre det langt lettere, også for høyt utdannede, å ta en utdanning.

Jeg merker meg også den store entusiasmen blant utdanningsinstitusjonene til nå å tilpasse seg den situasjonen vi er i. De går også i dialog med organisasjonene som representerer de utdanningsgruppene som nå merker ledigheten på kroppen, for å være med i den dugnaden som dette på mange måter også er.

Kirsti Bergstø (SV) [15:42:33]: Vi er, som tidligere sagt, alle enige om at det er forskjell på å kunne ta en kompetansedreining eller -heving mens man mottar dagpenger, og det å ta ordinær utdanning. Det skal det være, der må det være et skille, og det er også tegnet opp en tidsgrense som tydeliggjør det. Likevel får vi tilbakemeldinger om at hvis f.eks. en ingeniør som har vært ansatt i oljen, skal prøve å komme seg over til bygg og anlegg, kan det være behov for kortere kurs, men at disse kursene kan regnes som del av en grad, noe som gjør at vedkommende i dag ikke får anledning til å kunne ta den nødvendige kompetansedreiningen mens han eller hun mottar dagpenger. Løser statsråden det?

Statsråd Anniken Hauglie [15:43:34]: I dag er kravet, som jeg sa i mitt forrige svar, at de kursene man tar, ikke skal være en del av et lengre utdanningsløp, og de endringene vi kommer med, endrer ikke på det. Det ville i så fall kreve en ytterligere lovendring. Men det er fullt mulig å ta kurs som kan gi kompetanse til å bytte jobb. Det å ta deler av en høyere utdanning eller et lengre utdanningsløp åpner ikke dette regelverket for, og det foreslår vi heller ikke her.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rigmor Aasrud (A) [15:44:27]: Jeg tok ordet for nærmest å gi en stemmeforklaring, men statsrådets siste svar gjorde meg noe usikker. For oss i Arbeiderpartiet er det et viktig prinsipp å ha et skille mellom det som er lånekassefinansiert, og det som blir finansiert over dagpenger.

Sånn som vi har oppfattet det forslaget som statsråden nå har lagt fram, den endringen som gjelder bokstav a i forskriften, så vil det være mulig å ta en utdanning der en kombinerer dag, kvelds- og helgeutdanning, og da er det ingen begrensninger i om man tar grader eller ikke. Man må ha mindre enn 50 pst. progresjon, men man kan f.eks. ta en etterutdanning som ingeniør, som da gir studiepoeng. Og under bokstav a er det arbeidsplikt, dvs. at hvis man får tilvist arbeid, så må man begynne å jobbe. Men opplegget som nå er lagt fram, vil jo gjøre at man kan kombinere arbeid med å avslutte utdannelsen sin. Og så er det bokstav c: Der er det ikke arbeidsplikt, og i tre måneder kan man da gjennomføre korte kurs uten at man må ta tilvist arbeid når det eventuelt blir tilbudt.

Det mener vi er ganske vesensforskjellig. Vi mener det er riktig at de som nå trenger påfyll på høyere utdanning, kan gjøre det, men vi tror og håper jo også at mange av dem får mulighet til å få seg arbeid. Og da er det bra at det blir tilrettelagt sånn at man kan fortsette å ta den utdanningen på kveldstid eller i helgene, selv om en da kommer tilbake i arbeid.

Derfor har vi valgt, etter en avveining, heller å prioritere de yngste, de som har begynt å gå på dagpenger, fordi de er uten formell kompetanse. Vi vet at det er dem det er vanskeligst å få tilbake i jobb, og derfor prioriterer vi det når vi foreslår noen endringer i det forslaget som statsråden har lagt fram. Og hvis statsråden mener jeg tar feil, synes jeg det er bra om statsråden korrigerer det fra talerstolen.

Arve Kambe (H) [15:46:43]: På vegne av statsråden kan jeg si at Rigmor Aasrud har rett; så lenge det er i kombinasjon med jobb og en redusert progresjon, kan man få det.

Når jeg tok ordet, så var det egentlig fordi det har vært et rush av henvendelser i denne saken, både før regjeringen la fram saken – og som egentlig var grunnlaget for at regjeringen kom med denne saken – og ikke minst underveis, og det skaper en del forventninger. I de siste månedene er det veldig mange som har fått avslag som med dagens vedtak i Stortinget ville fått godkjent dagpenger i kombinasjon med utdanning.

Jeg ber statsråden, i sin dialog med Nav framover, også å være med på å formidle at alle de som de siste ukene og månedene har fått avslag på dagpenger i kombinasjon med utdanning, nå kan sende søknad på nytt og få søknaden vurdert på nytt.

Og én ting til: Jeg har sittet på kopier av mange brev fra Nav til mange av disse som har fått avslag. De har selvfølgelig klaget, og noe av det mest oppsiktsvekkende i svarbrevet fra Nav på klagen – det er nesten ikke til å tro – er

at de oppgir at det kan ta inntil, hold dere fast, 30 uker før den klagen kan behandles! I praksis er da eksamen ferdig for lengst for mange av dem. Så vet jeg også at realiteten er at mange av klagen blir ferdigbehandlet langt innenfor 30 uker. Men det har også noe å gjøre med språk i forvaltningen: Hvem som helst som får avslag på dagpenger, som i praksis er grunnlaget for livet til den familien de neste månedene, kan ikke vente i over et halvt år på å få vite om de får det eller ikke.

Så jeg ber statsråden, i dialog med Nav, sørge for at den saksbehandlingen faktisk står i forhold til det tempoet saken og disse enkeltmenneskene har behov for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:49:03]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til utenriksministeren:

«Norge har over tid bygd opp flere gode fagmiljøer som forsker på det utenrikspolitiske feltet. I en tid med raske endringer og nye utfordringer er god fagkunnskap og faglig funderte debatter viktig for utformingen av en god utenrikspolitikk.

Sett i dette perspektivet, hvilken forskningsstrategi har regjeringen på utenriksfeltet?»

Trine Skei Grande (V) [15:49:55]: Utenriksministeren og jeg tilhører sånn noenlunde samme generasjon. Vi vokste opp på 1980-tallet, under en kald krig der ting var svart og hvitt, rødt og blått. Enten var det den kapitalistiske verden eller den sosialistiske verden – murer var bygd i Europa, ting virket ganske fastlåst, og verdensbildet virket ganske likt.

Nå lever vi i en mye mer omskiftelig verden, også når det gjelder utenrikspolitikk. Vi ser kriger som går på tvers av gamle skillelinjer, og som oppstår i land som tidligere var stabile. Vi ser at krigene ikke er så regionale som de var før. En krigssituasjon i et land som Syria vil påvirke presset også på norske grenser. Vi ser store skifter mellom stormakter. Vi ser presidentkandidater i demokratier som nærmest setter demokratiets verdier i spill. Vi ser en stor klimautfordring, som kommer til å være en svær utfordring som hele verden må løse samtidig, sammen, en utfordring vi aldri tidligere har møtt som så mange nasjoner sammen.

Vi ser stadig større migrasjon. Folk beveger seg både av økonomiske grunner, av grunner som krig og klimaendringer og av mange andre grunner. Fattigdommen som opptrer noen steder, vil påvirke også migrasjonen som påvirker norske landegrenser. Den globale makten skifter, og vi ser at naboland, som f.eks. Russland, over tid har endret karakter veldig. Og vi ser sosiale medier, som kanskje påvirker utenrikspolitikken mer enn vi tenker, fordi informasjon om liv som leves ulike steder, spres over hele planeten.

Den offentlige debatten på utenriksfeltet er preget av mye synsing. Jeg synes også at feltet er preget av litt lite offentlig debatt. Det er ikke mange og ikke veldig ulike

stemmer som høres i debatten. Jeg mener det er viktig å ha forskning på ulike felt, det er viktig for samfunnsutviklinga vår, og også at det er med i det offentlige ordskiftet, i den offentlige diskusjonen.

Utenriksdepartementet er viktig bruker og viktig bevilger av forskningsmidler på dette feltet. Derfor hadde jeg lyst til å spørre utenriksministeren om hvilke strategier man legger til grunn både som bruker av og som bevilger til forskningen. Regjeringa foreslo store kutt på dette feltet ved forrige budsjettbehandling, Venstre førte pengene tilbake igjen. Men det er faktisk enda viktigere å ha en felles strategi for forskning når det er trange tider, enn når man har all verdens penger.

Det er viktig å bruke forskning ved de store veivalgene, som Utenriksdepartementet gjør, og også å ha et forskningspolitisk grunnlag for de utenrikspolitiske debattene vi har i denne sal. Det er viktig å ha en strategi som sørger for at små miljøer klarer å skape store synergier også i et land som Norge. Det er ikke så mange som driver med forskning, det er ikke så mange som driver med utenrikspolitikk i et internasjonalt perspektiv i et lite land som Norge, og det er viktig at synergiene og kompetansen blir godt mellom disse miljøene. Men kunnskap må etterspørres, den må verdsettes, og vi må tenke langsiktig om hvordan vi bygger fagmiljø over tid. Vi har mange gode miljøer, spesielt innenfor de frie instituttene som Chr. Michelsens Institutt, PRIO, FNI og NUPI. Dette er statsrådets sektoransvar, og det er statsrådets ansvar å sørge for at fagmiljøene har en felles strategi opp mot en norsk forskningsstrategi.

Norge er en stormakt internasjonalt på mange områder. Husk at vi er niende størst på bistand – tredje størst i FN. Det betyr at vi har et stort ansvar med hensyn til å ha en forskningsbasert og kunnskapsbasert politikk, når vi egentlig er en supermakt på mange områder i internasjonal politikk. Vi bruker mye penger på bistand, men bruker mindre enn 1 promille på å forske. I tillegg ser vi at vi kanskje har hatt en vridning innenfor bistandsområdet til et mer teknokratisk regime, også initiert av debatten i denne sal, der man fokuserer veldig mye på å måle resultat og dokumentasjon, men ikke så mye på å kreve mer forskning på de reelle virkningene av bistanden vår.

Vi lever i en mer og mer integrert verden, der avgjørelser og enkeltsteder påvirker norsk politikk på mange områder. Vi har likevel ikke store forskningsprogram om hvordan handelsprogrammene påvirker oss, og hvordan det internasjonale samarbeidet gjør det – på samme måte som klimautfordringene setter hele det internasjonale politiske systemet under et stort press, med store forventninger, uten at vi egentlig forsker på hvordan mekanismene utvikler seg.

Vi gir også penger via Utenriksdepartementet til forskning som skjer i utlandet. Da er det viktig å ha en strategi for hvordan man skal få en synergi mellom forskningsmiljøene og norske institusjoner. Og vi bør ha det som kalles et forskningsbasert diplomati, der vi bygger relasjoner til institusjoner som kan utfylle den typen aktører som vi har i Norge.

Venstre ønsket å skifte regjering fordi vi bl.a. ville ha

et stort løft på forskninga. Det har vi fått til. Spørsmålet er hva som er løftet på det området som er utenriksministerens ansvar. Hva er strategien, og er det mulig å få dette inn som en del av langtidsplanen for forskninga, som vi syns har vært så viktig å få på plass? Jeg tror at forskning på utenrikspolitikk, på hele bistandsfeltet og på det som er utenriksministerens ansvar, også trenger en egen strategi og en egen fokusering i tida framover.

Utenriksminister Børge Brende [15:57:43]: Representanten Trine Skei Grande spør om hvilken forskningsstrategi regjeringen har på utenriksfeltet, og hvilken plass norske forskningsmiljøer har i denne. Dette er spørsmål som opptar meg. Jeg er enig med Skei Grande i at vi over tid har bygget opp gode forskningsmiljøer på utenrikspolitikk, både i instituttsektoren og ved universitetene. De utgjør en viktig utenrikspolitisk ressurs, som vi må forvalte godt.

Forskningsbasert kunnskap har alltid vært viktig som grunnlag for utforming og gjennomføring av norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Et eksempel er vår rolle som hav-, ressurs- og energinasjon. Forskningsbasert kunnskap er selve navet i strategi- og politikktutvikling på disse vitale interesseområdene for Norge.

Turbulent globalisering, som interpellanten var inne på, og markant geopolitisk endring utfordrer norske interesser og skjerper behovet ytterligere for et godt oppdatert kunnskapsgrunnlag i utenrikspolitikken. Derfor står dialogen med forskningsmiljøer i inn- og utland sentralt i arbeidet med veivalgmeldingen som blir lagt frem for Stortinget vårsesjonen 2017. Det er jo et av munnhellene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk at utenriks- og sikkerhetspolitikken ligger fast, men med de endringene vi i dag opplever, tror jeg nok det er mer presist å si at verdiene bak vår utenriks- og sikkerhetspolitikk ligger helt klart fast, men vi må også foreta justeringer fra vår side, i og med at det utenriks- og sikkerhetspolitiske landskapet endrer seg. Og det endrer seg ganske raskt. Vi ser at det som skjer utenfor landets grenser, preger oss i Norge mer og mer. Endringer i Eritrea kan vi merke på Svinesund noen uker etter at de skjer i Asmara.

Når det gjelder dialog med viktige forsknings- og universitetsmiljøer i Norge, er det også vesentlig at vi går utenfor hovedstaden. Det er mye god kompetanse i Oslo, men det er det også rundt omkring i våre ulike regionsentre. Senest mandag i denne uken utfordret jeg universitetsmiljøet i Kristiansand, på et interessant veivalgmøte der. Uken før drøftet jeg strategier for å hjelpe sårbare stater, under et veivalgarrangement i samarbeid med tankesmien Atlantic Council i Washington DC, og strategier for nordområdene med Carnegie Foundation i Brussel, hvor det også var med ledende representanter fra det viktige EU-miljøet i Brussel. Her hjemme arrangerer Norsk Utenrikspolitisk Institutt, NUPI, nå en rekke med ekspertseminarer for å bidra med faglige, tunge innspill til den såkalte veivalgmeldingen.

Jeg vil i all mulig korthet trekke frem en del hovedområder for hvordan Utenriksdepartementet arbeider med kunnskap og forskning.

For det første: Utenriksdepartementets ansatte bruker og fortolker forskningsbasert kunnskap fra det globale kunnskapsmarkedet i daglig arbeid for å fremme norske interesser.

For det andre: Utenriksdepartementet finansierer selv en rekke prosjekter i samarbeid med internasjonale kunnskaps- og forskningsmiljøer for å styrke beslutningsgrunnlaget på prioriterte politikkområder, som f. eks. fred og forsoning, sårbare stater og globale energi- og miljøspørsmål.

For det tredje: Utenriksdepartementet samarbeider tett med norske utenrikspolitiske forskningsmiljøer og bidrar med midler til både langsiktig forskning gjennom Forskningsrådet og mer anvendt forskning, utredninger og konsulentbistand.

For det fjerde: Et viktig satsingsområde i utviklingspolitikken har lenge vært å støtte institusjoner for høyere utdanning og forskning i utviklingslandene, som ledd i landenes innsats for å ta hånd om egen utvikling og bli uavhengig av internasjonal bistand. Interpellanten var inne på dette i den debatten vi hadde her i Stortinget – jeg tror det var under spontanspørretimen i går at dette kom opp – hvor jeg bekreftet at i den strategien vi har lagt for satsing på høyere utdanning og forskning i utviklingsland, har jeg nå bedt departementet se på om det er mulig å tydeliggjøre kvinne dimensjonen i den strategien. Så det følges opp, det som representanten Skei Grande tok opp tidligere i uken.

Kunnskapen vi får gjennom universitets- og høyskolesatsing på disse områdene, bidrar til at vi styrker kvaliteten på utenrikspolitikken og øker handlingsrommet vårt. Men det er viktig at Stortinget også er kjent med utfordringer og dilemmaer vi forholder oss til i løpende politikktutvikling:

For det første: Det fullstendig ubegrensede tilfanget av kunnskap er en uendelig ressurs, men gjør det også krevende å lese, fordøye, fortolke og anvende forskningsbasert kunnskap, også den vi har bestilt selv.

For det andre: Konkurransen i kunnskapsmarkedet er viktig, og anbudsreglementet skal sikre åpen konkurranse, kvalitet og uavhengighet. Samtidig opplever både Utenriksdepartementet og forskningsmiljøene utfordringer med hensyn til de raske endringene i situasjonen rundt oss. Vi må også være villig til å ta inn over oss nye impulser fortløpende, og vi må ikke være mer opptatt av kartet enn av terrenget.

For det tredje: En stor del av midlene på dette området kommer fra bistandsbudsjettet. I en tid med prekære behov, ikke minst i sårbare stater, er det nødvendig å kalibrere dette skjønnsomt.

Regjeringens politikk i disse spørsmålene rettes mot å utnytte det store mulighetsrommet forskningssamarbeid gir, og samtidig aktivt håndtere utfordringer og dilemmaer. Følgende er temaer og initiativer vi arbeider med nå:

For det første: Arbeidet med kunnskap og forskning er av gode grunner fordelt på en rekke fagseksjoner i Utenriksdepartementet, og både Norad og mange utestasjoner samarbeider aktivt med eksterne kunnskapsmiljøer. Utenriksdepartementet har derfor nylig opprettet en egen fagdirektør for forskning, for å samordne og bidra til best mulig synergi i departementets arbeid med kunnskap og forskning.

For det andre: Departementet arbeider nå med en helhetlig strategi for forskning på det utenriks- og utviklingspolitiske området. Vi tar sikte på å ha strategien ferdig i løpet av 2016 eller i begynnelsen av 2017.

For det tredje: Utenriksdepartementet samarbeider tett med Norges forskningsråd og kanaliserer hvert år betydelige summer til langsiktig forskning gjennom Forskningsrådet. Utenriksdepartementet følger også arbeidet med langtidspanen for forskning og arbeider for at utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål i større grad skal inkluderes i sentralt finansierte forskningsstrategier.

For det fjerde: Vi samarbeider godt med norske forskningsmiljøer om hvordan vi kan videreføre og styrke den mer løpende interaksjonen mellom de ulike institusjonene og utenriktjenesten. Vi har akkurat nå på trappene et opplegg for rammeavtale for bidrag på sentrale utviklingspolitiske forsknings- og utredningstemaer som vil legges ut på anbud, og hvor vi håper på aktiv respons fra relevante fagmiljøer.

For det femte: Vi er i ferd med å gjennomføre ordninger hvor støtte til utenlandske forskningsmiljøer og tankesmier betinges av dokumentert vilje til samarbeid med norske institusjoner der disse har relevant kompetanse.

For det sjette: Vi har opprettet flere møteplasser hvor norske og internasjonale kunnskapsmiljøer kan spille aktivt inn til den kommende veivalgmeldingen. Tilsvarende plattformer for dialog har vært laget med sivilsamfunn og forskningsaktører i forbindelse med andre meldinger og policy-prosesser.

Ole mic Thom messen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Trine Skei Grande (V) [16:07:00]: Jeg vil takke for svaret, og jeg vil takke for spesielt to ting, nemlig at det skal lages en strategi – antageligvis i løpet av året – i Utenriksdepartementet, og at det er en direktør som har ansvaret for dette feltet. Så nå tenkte jeg at jeg kunne følge opp med litt mer konkrete spørsmål.

Denne posten var som sagt foreslått kuttet av regjeringa, men ble påplussert av Stortinget. Da kan det være interessant å høre med utenriksministeren hvilke føringer han har lagt for de midlene som er bevilget i år, og hvilken tankegang som ligger bak bruken av den potten i statsbudsjettet.

For det andre sies det at Forskningsrådet drømmer om igjen å kunne ha et eget program på det utenrikspolitiske feltet. Jeg forventer ikke at statsråden skal si ja eller nei til det spørsmålet her i dag, men han kan jo si noe om hva han tenker om å ha noen flere programmer organisert innenfor Forskningsrådet på hele det utenrikspolitiske feltet.

Jeg håper mange av de aspektene som vi tok med her, blir tatt med når man skal jobbe fram en strategi, for det er viktig å ha langsiktighet når man skal klare å bygge fagmiljø i Norge, for vi har ofte skjøre og små miljøer, og da er det viktig både å jobbe sammen med internasjonale miljøer og å jobbe langsiktig med hvordan man bygger fagmiljø som har høy kvalitet, også på det utenrikspolitiske feltet.

Utenriksminister Børge Brende [16:09:16]: Jeg er glad for at interpellanten også understreket viktigheten av utviklingen av en forskningsstrategi, som jeg slo fast at vi forsøker å få ferdig i 2016 eller i 2017. Det viktigste er at det er godt eierskap til denne strategien i Utenriksdepartementet, i ambassadene, i NORAD, og at det er en god dialog med alle de viktige miljøene i Norge, som interpellanten var inne på, men jeg vil også si utenfor landets grenser. Det er vesentlig for oss i Norge at vi også prøver ut ulike teser og strategier med viktige fagmiljøer utenfor vårt eget land. Det gir også muligheten for våre miljøer i Norge til å jobbe mer med andre internasjonale miljøer. Men som jeg slo fast, vil vi også oppfordre internasjonale miljøer som ønsker å gjøre viktige oppdrag på vegne av Norge på forskningssiden, til å samarbeide mer med fagmiljøer i Norge som er av høy internasjonal kvalitet.

Når det gjelder allokeringen av budsjetter til ulike felt, har interpellanten vært veldig opptatt av – jeg vil gi honnør til representanten Skei Grande for å ha tatt opp dette i den senere tid – viktigheten av en fri og uavhengig forskning. Når det gjelder de ressursene som allokeres til Forskningsrådet, er de av en annen karakter enn de mer anvendte forskningsmidlene, som Utenriksdepartementet og NORAD direkte disponerer, og som utenriksstasjonene kan benytte seg av. Jeg synes det var positivt at vi i Utenriksdepartementet fikk mulighet til å videreføre viktige forskningsprosjekter gjennom det budsjettet som ble vedtatt for inneværende år, og mye av de ressursene gikk til å videreføre programmer som allerede var påbegynt, eller som var planlagt.

Når man ser fremover, må forsknings- og utviklingsmidlene gå til områder hvor man faglig sett mener at det er kunnskapshull, og dette er innspill som kommer opp i systemet. Blant annet er det et stort løft for Utenriksdepartementet at man skal utforme en strategi for sårbare stater. Hvordan skal man gjøre det, slik at sårbare stater ikke ender som stater som kollapser? Dette er et forferdelig vanskelig område, hvor det kreves stor kunnskap, erfaring, tyngde og innsikt.

Øyvind Halleraker (H) [16:12:41]: Jeg vil først takke interpellanten for å ta opp et viktig tema. Norge trenger en sterk kunnskapsbase om utviklingsspørsmål. Forskning, kompetanseheving og evaluering er viktige instrumenter for å få mer kunnskap og sikre kvalitet og effektivitet i bistanden. Utenriksdepartementet støtter årlig forskning på ulike områder med et sted mellom 1,2 mrd. kr og 1,3 mrd. kr – med andre ord en betydelig satsing.

Kunnskap er kjernen i en bærekraftig utvikling av samfunns- og næringsliv. Kunnskaps- og kapasitetsutvikling i sør, kunnskapsutvikling om utviklingsrelaterte spørsmål i Norge og Norden, utviklings samarbeid samt faglig styrking og kvalitetssikring er viktige elementer i norsk utviklingspolitikk. Satsing på kunnskap, erfaringsutveksling og forskning er viktig for å sikre at utviklingspolitikken blir mer kunnskapsbasert, og at den globale kompetansen øker og internasjonaliseringen av norske forskningsmiljø styrkes.

Programmer som Olje for utvikling og Fisk for utvik-

ling fungerer godt og bør utvikles videre da flere land ønsker å trekke erfaring fra norsk erfaring og kunnskap om naturressurser. Skatt for utvikling er også et program som skal bidra til bedre skattesystemer og økte skatteinntekter i land som ønsker et samarbeid på dette området. Bygging av nytt forskningsskip er vedtatt, og dette er svært viktig med tanke på å innhente informasjon om marine ressurser, miljø, klima samt bidra til økobasert fiskeriforvaltning på Afrikas kyst.

Forskningssamarbeid med viktige kunnskapsnasjoner er betydningsfullt. Regjeringen har utarbeidet en strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika og Japan – den såkalte Panorama-strategien. Disse landene står for en økende andel av verdens kunnskapsproduksjon og er viktige samarbeidsland for Norge. Regjeringen har satt av 32 mill. kr til oppfølging av Panorama-strategien.

Det er gode spørsmål fra interpellanten og gode svar fra departementet og utenriksministeren i denne saken. Det er nok også noe av grunnen til en litt laber interesse fra salen. Jeg var også i tvil om jeg skulle ta ordet, men en av de tingene jeg hadde lyst til å nevne, var at i lys av dagens sikkerhetspolitiske situasjon er det veldig positivt at regjeringen har satt av flere midler til forskning på russisk politikk samt innovasjon og konkurransekraft i nordområdene. Gjennom NORUSS-programmet er det satt av 20 mill. kr til dette formålet fram til 2018. Målet med nordområdepolitikken er å utvikle Nord-Norge til en av Norges mest skapende og bærekraftige regioner. For å lykkes med dette trenger vi forskning og ny kunnskap.

Trine Skei Grande (V) [16:15:59]: Det har skjedd før i mitt politiske liv at jeg har opplevd at når man skal diskutere forskning på Stortinget, er det bare Venstre og Høyre som tar ordet. Jeg synes det er litt leit. Og jeg tror ikke at representanten Halleraker har rett når han sier at det skyldes en glimrende interpellasjon fra meg og gode svar fra utenriksministeren. Jeg tror det er litt symptomatisk, for forskninga på dette feltet har ikke nok status. Det er ikke en stor nok del av det utenrikspolitiske feltet, det blir sjelden brukt forskning i utenrikspolitiske debatter, det er sjelden jeg har opplevd at man setter tonen i en utenrikspolitisk debatt her basert på forskning. Jeg opplever altfor sjelden at forskere utfordrer norsk utenrikspolitikk, utfordrer debatten i det åpne rom, og vi opplever altfor sjelden at forskere er med og setter standarden for hvilke temaer vi skal løfte opp. Det er for meg litt skremmende, for jeg vil gjerne ha en offentlig utenrikspolitisk debatt som er forskningsbasert. Jeg vil gjerne ha forskere som kommer med ulike meninger og utfordrer våre utenrikspolitiske standpunkt. Jeg vil gjerne ha forskere som utfordrer oss på noe vi i denne salen bruker en stor del av utgiftene til, nemlig bistand, som nesten ikke blir debattert, med tanke på størrelsen på summene vi bruker på det. Jeg vil gjerne ha forskere som utfordrer oss, men som også evaluerer den politikken vi driver med.

Så jeg synes det er litt leit at det bare er Venstre og Høyre som tar ordet på et så viktig felt. Det er så mye penger i denne salen, og det er et så viktig område for et land som Norge.

Jeg håper at når utenriksministeren er ferdig med sin strategi, får vi debattert den på et eller annet vis. Han proklamerte ikke akkurat en stortingsmelding om det, han proklamerte en intern strategi, men da får det være vår utfordring å klare å få til en offentlig debatt om den når det gjelder hvordan vi skal klare å bruke og styrke de forskningsmiljøene vi har i Norge, for å styrke det utenrikspolitiske ordskiftet på en bedre måte, sørge for at vi har kvalitet på de vurderingene vi gjør, og sørge for at det er forskningsbasert informasjon bak de dokumentene som behandles i denne salen.

For meg var dette et lite varsko og en liten alarmmelding om det manglende engasjementet, og jeg håper at de forskerne der ute som bruker livet sitt på dette, ikke mister motet av at det bare er to partier som tar ordet, for den jobben de gjør, er kjempeviktig, og jeg kommer i hvert fall til å forfølge dette framover.

Utenriksminister Børge Brende [16:19:19]: Det er jo også en mulighet for å redegjøre litt mer i budsjettproposisjonen til høsten om forskning og satsingen, men det kan være litt prematurt ettersom mye av arbeidet nå legges ned i denne forskningsstrategien.

Men for å ta litt av de overordnede tallene, så bruker vi ca. én milliard kroner til forskning gjennom Utenriksdepartementet. Ca. 90 pst. av denne forskningen er bistandsrelatert, 10 pst. går til forskning innenfor sikkerhetspolitikk, mer geopolitiske spørsmål, som ikke er bistandsfinansiert. Av den knappe milliarden går ca. 100 mill. kr – 80–100 mill. kr – til forskningsinstituttene i Norge. Men alle disse tallene er med visse forbehold, det er bare for å vise litt størrelsene og områdene som blir prioritert, som interpellanten også var inne på og ønsket noe mer utdypning av.

Av den knappe milliarden går ca. 200–300 mill. kr til satsing på høyere utdanning og forskning i utviklingsland. Der er det et stort program for at det vi løfter innenfor utdanning, skal kunne følges opp også med høyere utdanningsmuligheter og forskningsmiljøer i utviklingsland.

En stor og tung del er forskning om ressursforvaltning i vid forstand. Det går på landbruk, skogbruk, fiskeri, energi, miljø, klima i utviklingsland, hvordan man skal innrette utviklingsbistand mest mulig optimalt for å få mest mulig utvikling igjen. Så er det støtte til forskning om helse og utdanning. Der vet vi at Norge er tungt inne på helseområdet, med utvikling av nye typer vaksiner, også vaksiner mot pandemier, som jeg har varslet. Så er det det som jeg nevnte om sårbare stater, støtte til fred og forsoning og sikkerhet og konfliktforebygging. Jeg har et ønske om å løfte det fremover. Der trenger vi rett og slett mer kunnskap for å kunne utforme en god politikk.

Jeg vil gjerne takke interpellanten igjen for muligheten til å redegjøre for dette og involvere Stortinget i utviklingen av den strategien. Jeg synes det er veldig bra å få konstruktive innspill når vi nå skal utforme denne strategien, i tråd med også de ulike aktørene innenfor feltet.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 8 ferdig.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Før Stortinget går til votering, åpner presidenten for at Ketil Kjenseth skal få fremme et representantforslag. Bakgrunnen er at det har vært en misforståelse om dette. Det bør ikke bli en vane.

Ketil Kjenseth (V) [16:31:25]: Takk for det, president. Det skal aldri gjenta seg.

På vegne av representantene Trine Skei Grande, Sveinung Rotevatn og meg selv skal jeg få framsette et representantforslag om utredning av tvangsbruk i helse- og omsorgssektoren.

Presidenten: Representantforslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Da vil Stortinget gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 15 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
 - forslag nr. 4, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet
 - forslagene nr. 5–8, fra Kjersti Toppe på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
 - forslagene nr. 9 og 10, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslagene nr. 11–14, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
 - forslag nr. 15, fra Ketil Kjenseth på vegne av Venstre
- Det voteres over forslag nr. 15, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at «den gylne regel» også skal gjelde for forskning, innovasjon og kvalitetsutvikling.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 93 stemmer mot og 10 stemmer for forslaget fra Senterpartiet.

(Voteringsutskrift kl. 16.32.34)

Jette F. Christensen (A) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Det betyr at det er 94 stemmer mot og 9 stemmer for forslaget. Forslaget er ikke bifalt.

Det voteres over forslagene nr. 9 og 10, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et krav om prevensjon for kvinner i fertil alder som benytter LAR, og at dette stadfestes i retningslinjene for gravide kvinner i legemiddelassistert rehabilitering.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjeninnføres et kriterium om at pasienter skal ha forsøkt rusfriske behandlingstilbud før de tas inn i LAR.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 97 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.24)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 11–14, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å utarbeide en handlingsplan om å forebygge overdosedødsfall i Norge, og at planen legges fram for Stortinget. Handlingsplanen må legge en nullvisjon til grunn og omhandle både kortsiktige og mer langsiktige tiltak som sikrer gradvis reduksjon av overdosedødsfall i Norge.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning som legger til rette for at personer med alvorlig rusavhengighet slipper å bli krevd for egenandel i helsevesenet.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen å ikke innføre krav om kommunale akutt plasser og betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen rus og psykisk helsevern allerede i 2017, men utsette dette inntil kommunene har fått sjanse til å bygge opp sitt tilbud i forkant.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en konkret plan for etablering av boligtilbud til personer med rus- og/eller psykiatrilidelser med målsetting om at alle som trenger det, skal ha fått et tilpasset boligtilbud innen opptrappingsperioden er over.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 94 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.45)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stadfeste et eksplisitt krav i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene, om at alle ruspasienter skal få mulighet til å velge en LAR-fri behandlingstilbud.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 91 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.08)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5–7, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

Stortinget ber regjeringen sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og vurdere å opprette egne rusavvenningsinstitusjoner for disse.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom opptrappingsplanen i større grad enn i dag tilrettelegge for behandlingstilbud for familier med alkoholproblemer.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal takst for utlevering av LAR-medikamenter fra apotek for å hindre medikamentlekkasje og sikre bedre oppfølging av LAR-pasienter.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 88 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.31)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen invitere de største byene til å prøve ut nye samhandlingsmodeller for å få mer helhetlige behandlingsforløp mellom spesialisthelsetjenesten, kommunehelse, arbeid og bolig.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 67 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget register for barn født av mødre med kjent alkoholmisbruk/ rusavhengighet.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 63 stemmer mot og 40 stemmer for forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.11)

Rasmus Hansson (MDG) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Du skulle stemt imot?

Rasmus Hansson (MDG) (fra salen): Ja.

Presidenten: Da er det 64 stemmer mot og 39 stemmer for forslaget. Forslaget er ikke bifalt.

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres et nasjonalt kvalitetsregister for spesialisert behandling av rusavhengighet (TSB), og at samtlige behandlings tiltak blir pålagt å bruke registeret.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget gir sin tilslutning til at det gjennomføres en opptrappingsplan for styrking av tilbudet til mennesker med rusproblemer i tråd med hovedlinjene i Prop. 15 S (2015–2016), samt merknadene i denne innstillingen, med følgende overordnede mål:

Sikre reell brukerinntilflytelse gjennom et mangfoldig behandlingstilbud, flere brukerstyrte løsninger og sterkere medvirkning ved utforming av tjenestetilbudet.

- Sikre at personer som står i fare for å utvikle et rusproblem, skal fanges opp og hjelpes tidlig.
- Alle skal møte et tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat.
- Alle skal ha en aktiv og meningsfylt tilværelse.
- Utvikle og øke bruken av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 61 mot 43 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.35.51)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget gir sin tilslutning til at det gjennomføres en opptrappingsplan for styrking av tilbudet til mennesker med rusproblemer i tråd med hovedlinjene i Prop. 15 S (2015–2016), samt merknadene i denne innstillingen, med følgende overordnede mål:

- Sikre reell brukerinntilflytelse gjennom fritt behandlingsvalg, flere brukerstyrte løsninger og sterkere medvirkning ved utforming av tjenestetilbudet.
- Sikre at personer som står i fare for å utvikle et rusproblem, skal fanges opp og hjelpes tidlig.
- Alle skal møte et tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat.
- Alle skal ha en aktiv og meningsfylt tilværelse.
- Utvikle og øke bruken av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til innstillingen. Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 3 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.36.17)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen vurdere å gi alle kvinner med alvorlig rusmiddelavhengighet tilbud om gratis langtidsvirkende prevensjon.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav til at helsetjenesten skal gi alle kvinner i reproduktiv alder som skal starte opp i LAR, grundig informasjon om LAR-behandling og graviditet. Kvinner i LAR som ønsker å få barn, må få tilbud om hjelp til nedtrapping av LAR-medikamenter, men det understrekes at det må gjøres individuelle vurderinger av konsekvensene av en eventuell nedtrapping.

Presidenten: Kristelig Folkeparti har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

IV

Stortinget ber regjeringen innføre en enkel og ubyråkratisk ordning som kan gi kvinner i LAR gratis langtidsvirkende prevensjon ved oppstart i LAR.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem et forslag fra representanten Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at reglene om gjennomføring av tvang overfor pasienter

med rusmiddelavhengighet reguleres i lov og ikke i forskrift.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 61 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.14)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i psykisk helsevernloven mv.
(rettigheter og bruk av tvang på rusfeltet)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern gjøres følgende endringer:

§ 1-1 a andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

For pasienter innlagt i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3, skal § 4-7 a annet ledd i loven her likevel gjelde tilsvarende.

§ 4-7 a skal lyde:

§ 4-7 a. *Rusmiddeltesting av biologisk materiale*

Ved mistanke om at en pasient misbruker rusmidler, kan pasienten etter begjæring fra den faglig ansvarlige gi samtykke til at det kan tas *prøver av pasientens biologiske materiale* for å avdekke rusmiddelmissbruk i forbindelse med et behandlingsforløp. Slik begjæring kan bare fremsettes dersom dette fremstår som strengt nødvendig av hensyn til helsehjelpen. Begjæringen om slikt samtykke og selve samtykket skal nedtegnes i et dokument som undertegnes av pasienten og den faglig ansvarlige.

Ved mistanke om at en pasient under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern misbruker rusmidler, kan den faglig ansvarlige treffe vedtak om at det kan tas *prøver av pasientens biologiske materiale* for å avdekke rusmiddelmissbruk i forbindelse med et behandlingsforløp. Slikt vedtak kan bare treffes såfremt dette fremstår som strengt nødvendig av hensyn til helsehjelpen. Vedtaket kan påklages av pasienten eller av pasientens nærmeste pårørende til kontrollkommissjonen.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring av *rusmiddeltesting av biologisk materiale*, herunder gjennomføring i det psykiske helsevernet av slike vedtak truffet med hjemmel i annen lov.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3-14 andre ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av opphold ved institusjoner som tilbyr behandling for rusmiddelavhengighet. Det kan herunder gis regler om fastsettelse av husordensregler, rusmiddeltesting av pasientens

biologiske materiale, forvaltning av pasientens midler, pasientens rettigheter og plikter, saksbehandling og klage og vern om pasientens personlige integritet. Det kan dessuten gis regler om følgende tvangstiltak:

- a) *kontroll av pasientens post*
- b) *forbud mot rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander i institusjonen*
- c) *beslaglegging og tilintetgjøring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander*
- d) *kroppsvitasjon, undersøkelse av munnhulen og undersøkelse av pasientens rom og eiendeler når dette er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet, herunder rutinekontroll ved innleggelse eller etter opphold utenfor institusjonen*
- e) *adgang til å nekte besøk*
- f) *adgang til å nekte permisjoner og annet fravær*
- g) *beslag av pasientens egne elektroniske kommunikasjonsmidler dersom kamera- eller lydopptaksfunksjon gjør beslag nødvendig av hensyn til andre pasienters eller ansattes personvern*
- h) *adgang til å kreve biologisk materiale av pasient innlagt i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3 når rusmiddeltesting er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet*
- i) *bruk av tvang i nødssituasjoner i tråd med alminnelige nødretts- og nødvergebetraktninger.*

III

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 10-2 andre ledd andre punktum oppheves.

§ 10-3 første ledd andre punktum oppheves.

§ 10-4 fjerde ledd oppheves.

Nåværende femte ledd blir fjerde ledd.

§ 12-4 fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av opphold ved institusjon. Det kan herunder gis regler om fastsettelse av husordensregler, rusmiddeltesting av pasientens eller brukerens biologiske materiale, forvaltning av pasientens eller brukerens midler, pasientens eller brukerens rettigheter og plikter, saksbehandling og klage og vern om pasientens eller brukerens personlige integritet. Det kan dessuten gis regler om følgende tvangstiltak:

- a) *kontroll av pasientens eller brukerens post*
- b) *forbud mot rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander i institusjonen*
- c) *beslaglegging og tilintetgjøring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander*
- d) *kroppsvitasjon, undersøkelse av munnhulen og undersøkelse av pasientens eller brukerens rom og eiendeler når dette er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet, herunder rutinekontroll ved innleggelse eller etter opphold utenfor institusjonen*
- e) *adgang til å nekte besøk*
- f) *adgang til å nekte permisjoner og annet fravær*

- g) *beslag av pasientens eller brukerens egne elektroniske kommunikasjonsmidler dersom kamera- eller lydopp-taksfunksjon gjør beslag nødvendig av hensyn til andre pasienters eller brukeres eller ansattes personvern*
- h) *bruk av tvang i nødssituasjoner i tråd med alminnelige nødretts- og nødvergebetraktninger.*
- Kongens myndighet gjelder også private institusjoner for personer med rusmiddelproblemer uten avtale med kommunen.*

IV

I lov 22. juni 2012 nr. 46 om endringer i helseregisterloven mv. (opprettelse av nasjonal kjernejournal m.m.) gjøres følgende endringer:

Endringene i lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 3-14 oppheves.

V

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til innstillingen. Det er da grunn til å tro at dette skal være enstemmig.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem et forslag fra Ketil Kjenseth på vegne av Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om en mer helhetlig skolehelsetjeneste og en egen spesialisering som helserådgiver – som leder fram til en egen autorisasjon.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 98 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.38.19)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:20 S (2015–2016) om Representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og André N. Skjelstad om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak:

A

Vedtaket til lov
om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser§ 1-1 *Lovens virkeområde*

Loven gjelder for fastsetting av

- skatt på formue og inntekt, tonnasjeskatt, naturressurs-skatt og grunnrenteskatt etter skatteloven og trygdeavgift etter folketrygdloven kapittel 23 (formues- og inntektsskatt)
- skatt på formue og inntekt etter Svalbardskatteloven (svalbardskatt)
- skatt på inntekt etter Jan Mayen-skatteloven (Jan Mayen-skatt)
- skatt på inntekt etter artistskatteloven (artistskatt)
- skatt på formue og inntekt etter petroleumsskatteloven (petroleumsskatt)
- merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven (merverdiavgift)
- arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven kapittel 23 (arbeidsgiveravgift)
- særagifter etter særavgiftsloven (særagifter)
- avgifter etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven (motorkjøretøyavgifter)
- kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. etter merverdiavgiftskompensasjonsloven (merverdiavgiftskompensasjon).

§ 1-2 *Definisjoner*

I denne loven menes med

- skatt: skatter, avgifter og merverdiavgiftskompensasjon som nevnt i § 1-1
- skattepliktig: fysisk eller juridisk person som skal svare eller få kompensert skatt
- skattemyndigheter: myndigheter som nevnt i kapittel 2
- enkeltvedtak: avgjørelse som treffes av skattemyndig-

hetene i medhold av denne loven og som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en bestemt skattepliktig, tredjepart eller trekkpliktig.

§ 1-3 *Forholdet til forvaltningsloven*

Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter denne loven, med følgende unntak:

- a) Forvaltningsloven § 15 a om elektronisk kommunikasjon og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen gjelder for behandlingen av saker etter denne loven. Departementet kan gi forskrift som angitt i forvaltningsloven § 15 a tredje ledd for behandlingen av saker etter loven her.
- b) Forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter gjelder for behandlingen av saker etter denne loven.

Kapittel 2 Skattemyndigheter

§ 2-1 *Formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, arbeidsgiveravgift og merverdiavgift*

Skattekontoret, Skattedirektoratet, Skatteklagenemnda og sekretariatet for Skatteklagenemnda er myndigheter for formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, arbeidsgiveravgift og merverdiavgift.

§ 2-2 *Petroleumsskatt*

Oljeskattekontoret og Klagenemnda for petroleumsskatt er myndigheter for skattepliktige som driver utvinning, behandling og rørledningstransport av petroleum i område som nevnt i petroleumsskatteloven § 1, jf. petroleumsskatteloven § 6.

§ 2-3 *Svalbardskatt*

Skattekontoret, Skattedirektoratet og Skatteklagenemnda for Svalbard er myndigheter for svalbardskatt.

§ 2-4 *Merverdiavgiftskompensasjon*

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for merverdiavgiftskompensasjon.

§ 2-5 *Særagifter*

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for særagifter.

§ 2-6 *Motorkjøretøyavgifter*

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for motorkjøretøyavgifter.

§ 2-7 *Skattemyndighet i første instans*

Skattekontoret og Oljeskattekontoret er skattemyndigheter i første instans.

§ 2-8 *Oppnevning av nemndsmedlemmer, sammensetning av nemndene og organisering av nemndenes arbeid*

(1) Departementet oppnevner medlemmer av Skatteklagenemnda og Klagenemnda for petroleumsskatt.

(2) Longyearbyen lokalstyre oppnevner medlemmer av Skatteklagenemnda for Svalbard.

(3) Departementet kan gi forskrift om oppnevning av nemndsmedlemmer, sammensetning av nemndene og organisering av nemndenes arbeid.

§ 2-9 *Nemndenes uavhengige stilling*

(1) Departementet, Skattedirektoratet, skattekontoret og Oljeskattekontoret kan verken generelt eller i enkeltsaker instruere Skatteklagenemnda, Skatteklagenemnda for Svalbard og Klagenemnda for petroleumsskatt.

(2) Departementet, Skattedirektoratet, skattekontoret og Oljeskattekontoret kan ikke endre vedtak fra Skatteklagenemnda, Skatteklagenemnda for Svalbard og Klagenemnda for petroleumsskatt. Første punktum gjelder ikke endringer i skattefastsettingen etter § 12-1 tredje ledd.

(3) Departementet, Skattedirektoratet og skattekontoret kan verken generelt eller i enkeltsaker instruere sekretariatet for Skatteklagenemnda.

§ 2-10 *Utelukkingsgrunner*

Utelukket fra å gjøre tjeneste som medlem av nemnd som nevnt i §§ 2-1 til 2-3 er

- a) Riksadvokaten, statsadvokater, politiembetsmenn, politiadvokater og politifullmektiger
- b) ansatte i Finansdepartementet, tjenestemenn i Skattedirektoratet, ved skattekontorene og i sekretariatet for Skatteklagenemnda
- c) enhver som i løpet av de ti siste årene er straffet for overtredelse av denne loven, ligningsloven, merverdiavgiftsloven, skattebetalingsloven, straffeloven §§ 378, 379 og 406, regnskapsloven eller bokføringsloven
- d) enhver som i løpet av de ti siste årene er ilagt skjerpet tilleggsskatt etter § 14-6.

§ 2-11 *Samtidige verv*

Ingen kan samtidig være medlem av, eller varamedlem til, flere enn én nemnd som nevnt i §§ 2-1 til 2-3.

§ 2-12 *Engasjert hjelp*

Skattemyndighetene kan engasjere sakkyndig bistand til saksforberedelse på alle trinn. Engasjert sakkyndig kan gis adgang til å møte i nemnd. Den sakkyndige kan også gis fullmakt til å treffe avgjørelser etter kapittel 10.

§ 2-13 *Myndighet til andre organer*

Departementet kan gi forskrift om at andre organer enn de som er nevnt i dette kapitlet, kan utøve myndighet etter denne loven.

Kapittel 3 Taushetsplikt

§ 3-1 *Hovedregelen om taushetsplikt*

(1) Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til skattemyndighetene, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Den som tiltrer verv, stilling eller oppdrag, skal gi skriftlig erklæring om at vedkommende kjenner og vil overholde taushetsplikten.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke

- a) innholdet i skattelister som etter § 9-7 skal legges ut til alminnelig ettersyn, eller senere endringer i disse
- b) opplysninger om at en næringsdrivende er eller ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, etter forenklet registreringsordning for merverdiavgift eller i medhold av særavgiftsloven.

§ 3-2 Forholdet til retten til innsyn i saksdokumenter

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysningene i en sak gjøres kjent etter § 5-4.

§ 3-3 Utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter mv.

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger gis

- a) til offentlig myndighet som kan ha bruk for dem i sitt arbeid med skatt, toll, avgifter, trygder, tilskudd eller bidrag av offentlige midler
- b) til offentlig myndighet for bruk i forbindelse med håndheving av lovgivningen om arbeidsmiljø, obligatorisk tjenstepensjon, inn- og utførsel av varer, regnskapsplikt og regnskapsførere, revisjonsvesen, lotteri, aksjeselskaper eller stiftelser, og til offentlig myndighet som reviderer offentlig virksomhet, samt til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet til bruk for tilsynsformål
- c) til offentlig myndighet for bruk til statistikkformål
- d) til offentlig myndighet når det er nødvendig for å innhente ytterligere opplysninger
- e) til offentlig oppnevnt granskningskommisjon
- f) til politi, påtalemyndighet eller skattemyndighet til bruk i straffesak. Gjelder straffesaken overtredelse av bestemmelser utenfor myndighetenes forvaltningsområde, kan opplysninger bare gis når det foreligger rimelig grunn til mistanke om overtredelse som kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder. Opplysninger om brutto- og nettoinntekt, bruttoformue og gjeld kan gis til bruk under utmåling av straff eller erstatning i straffesaken.
- g) til Økokrim etter anmodning grunnet i en melding om en mistenkelig transaksjon gitt i medhold av hvitvaskingsloven
- h) til andre ifølge lovbestemmelser som fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke skal være til hinder for å gi opplysningene
- i) til namsmyndighetene i saker om utlegg eller arrest
- j) i forbindelse med utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i oppgaveregisterloven
- k) til lensmann, namsfogd, politistasjon med sivile rettspleieoppgaver og tingrett til bruk i skiftesak, når en innsynsbegjæring gjelder fastsetting av skatt for avdøde, og det ikke foreligger formell beslutning om skifteform. Det samme gjelder for avdødes ektefelle og arving som definert i skifteloven § 124 første og annet ledd, når vedkommende kan vise til saklig behov for innsyn. Når skifteform er valgt, er det den eller de som representerer boet som har rett til innsyn.

§ 3-4 Utlevering av opplysninger til finansinstitusjoner mv.

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger om fødselsnummer og d-nummer for personlig skattepliktig eller organisasjonsnummer for upersonlig skattepliktig, navn, adresse, skatteklasser, fastsatt nettoformue og nettoinntekt, skatter og avgifter kan gis til finansinstitusjoner (jf. finansieringsvirksomhetsloven), forsikringsvirksomhet (jf. forsikringsvirksomhetsloven) og kredittopplysningsvirksomhet. Med kredittopplysningsvirksomhet menes virksomhet som består i å gi meddelelse som belyser kredittverdighet og økonomisk vederheftighet. Disse virksomhetenes bruk av opplysningene skal følge reglene i personopplysningsloven.

§ 3-5 Utlevering av opplysninger om petroleumsvirksomhet

(1) Opplysninger som skattemyndighetene får om selskaper eller personer som er skattepliktige etter petroleumsskatteloven, kan uten hinder av taushetsplikt gjøres tilgjengelig for annen offentlig myndighet i den utstrekning dette er nødvendig for arbeid med å anslå framtidige skatter og avgifter fra petroleumsvirksomheten på den norske kontinentalsokkelen i forbindelse med utarbeidelse av meldinger og proposisjoner til Stortinget.

(2) Opplysninger som skattemyndighetene får i henhold til § 8-10, kan gis til Olje- og energidepartementet uten hinder av taushetsplikten.

§ 3-6 Utlevering av opplysninger til bruk i arbeid med pensjon

(1) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at fellesorganet etter AFP-tilskottsloven § 18 gis tilgang til opplysninger om brutto arbeidsinntekt for arbeidstakere som er omfattet av en avtale om avtalefestet pensjon.

(2) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at pensjonsinnretning som har offentlig tjenstepensjon, gis tilgang til opplysninger om brutto arbeidsinntekt for personer som mottar uførepensjon fra innretningen.

§ 3-7 Begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at

- a) opplysninger gjøres kjent i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker
- b) opplysninger brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte
- c) opplysninger brukes når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 3-8 Opplysninger til bruk for forskning

Skattedirektoratet kan uten hinder av taushetsplikt etter § 3-1 godkjenne at opplysninger gis til forskningsformål i samsvar med forvaltningsloven § 13 d.

§ 3-9 Overført taushetsplikt

Hvis opplysninger gis i tilfeller som nevnt i §§ 3-2, 3-3, 3-5, 3-6 eller 3-8, til noen som ikke selv har taushetsplikt etter annen lov, eller til Finansdepartementet, gjelder taushets-

hetsplikten etter § 3-1 tilsvarende for den som får opplysningene. Den som gir opplysningene, skal samtidig gjøre oppmerksom på dette. Opplysningene kan likevel brukes til det formålet som begrunnet at de ble gitt.

Kapittel 4 Habilitet

§ 4-1 Habilitet

(1) Inhabil til å delta i tilrettelegging av grunnlaget for en avgjørelse og ved avgjørelse av en sak er en tjenestemann og enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for skattemyndighetene når

- a) saken gjelder vedkommende selv eller noen som vedkommende er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje, eller i sidelinjen til og med søskenbarn
- b) saken gjelder noen som vedkommende er eller har vært gift, forlovet eller samboer med, eller saken gjelder barn til noen som vedkommende er gift, forlovet eller samboer med
- c) saken gjelder vedkommendes fosterfar, fostermor eller fosterbarn
- d) saken gjelder noen som vedkommende er eller har vært verge eller fullmektig for
- e) saken gjelder selskap, sammenslutning, innretning, forretningsforetak eller bo der vedkommende selv eller noen som nevnt i bokstav a til d, har en ikke uvesentlig økonomisk interesse, eller der vedkommende selv, ektefelle eller samboer er medlem av styre, representantskap eller bedriftsforsamling
- f) saken gjelder vedkommendes klient, arbeidsgiver, noen som er vedkommendes direkte underordnede eller overordnede i arbeidsforhold utenfor skatteforvaltningen, noen som er ansatt i vedkommendes egen tjeneste, eller noen som vedkommende står i direkte konkurranseforhold til
- g) en direkte overordnet tjenestemann er inhabil i saken
- h) vedkommende har deltatt i tidligere avgjørelse i saken som medlem av nemnd eller
- i) andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

(2) Første ledd bokstav g er ikke til hinder for at tjenestemenn hos skattemyndighetene forbereder saken.

(3) Første ledd gjelder ikke dersom det er åpenbart at tilknytningen til saken eller dem den angår, ikke vil kunne påvirke vedkommendes standpunkt, og verken offentlige eller private interesser tilsier at vedkommende viker sete.

§ 4-2 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet

(1) Tjenestemannen mv. avgjør habilitetsspørsmålet selv. Vedkommende skal forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse dersom den saken angår krever det, og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller hvis tjenestemannen selv finner grunn til det.

(2) Nemnder avgjør selv om et medlem er inhabil, men medlemmet deltar ikke i avgjørelsen. Er det spørsmål om inhabilitet for flere medlemmer i samme sak, deltar ingen av dem i avgjørelsen av habilitetsspørsmålene. Fører det til at organet ikke kan treffe vedtak, skal likevel

alle medlemmer delta i avgjørelsen av habilitetsspørsmål. Et medlem skal si ifra i god tid om forhold som gjør eller kan gjøre vedkommende inhabil. Før spørsmålet avgjøres, bør vararepresentant eller annen stedfortreder innkalles og delta ved avgjørelsen dersom det kan gjøres uten vesentlig tidsspille eller kostnad.

§ 4-3 Foreløpig avgjørelse

Selv om en tjenestemann er inhabil, kan vedkommende behandle eller treffe foreløpig avgjørelse i en sak dersom utsetting ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller skadevirkning.

§ 4-4 Stedfortreder

Når en tjenestemann er inhabil, skal det om nødvendig oppnevnes eller velges en stedfortreder for vedkommende. Dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt en stedfortreder, kan departementet for det enkelte tilfelle beslutte at saken skal overføres til sideordnet eller overordnet skattemyndighet.

Kapittel 5 Alminnelige saksbehandlingsregler

§ 5-1 Veiledningsplikt

(1) Skattemyndighetene skal på forespørsel gi veiledning om utfylling av meldinger mv. Når arbeidssituasjonen tillater det, skal skattemyndighetene gi veiledning om lover, forskrifter og vanlig praksis som har betydning for de rettigheter og plikter vedkommende har, og om mulig peke på forhold som særlig kan ha betydning.

(2) Den som ønsker det, skal, når ikke særlige grunner taler mot det, gis anledning til å samtale om sin skatteplikt eller sin plikt til å gi opplysninger med en tilsatt hos skattemyndighetene. Gir skattepliktig ved slike samtaler nye opplysninger av betydning for saken, skal opplysningene så vidt mulig nedtegnes.

(3) Dersom noen henvender seg til et annet organ enn det som skal behandle saken, skal organet som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til rett organ eller av eget initiativ videresende henvendelsen til rett organ. Avsenderen skal orienteres dersom henvendelsen videreføres.

(4) Inneholder en henvendelse feil, misforståelser, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal skattemyndighetene om nødvendig gi beskjed om dette. Skattemyndighetene bør samtidig gi frist til å rette opp mangelen og eventuelt gi veiledning om hvordan dette kan gjøres.

§ 5-2 Saksbehandlingstid, foreløpig svar

(1) Skattemyndighetene skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

(2) Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal organet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og så vidt mulig angi når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig.

§ 5-3 Fullmektig

(1) Enhver som har rettigheter eller plikter overfor skattemyndighetene, har rett til å la seg bistå eller representere av fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.

(2) Fullmektig skal legge fram fullmakt når skattemyndighetene ber om det.

(3) Meldinger og henvendelser fra skattemyndighetene skal rettes til fullmektigen når forholdet klart dekkes av fullmakten. Når hensynet til fullmaktsgiveren tilsier det, kan meldinger og henvendelser rettes til denne direkte. Fullmektigen skal gjøres kjent med slike henvendelser når det kan ha betydning for vedkommende.

(4) Tredje ledd er ikke til hinder for at skattemeldinger, skattetreksmeldinger, meldinger om skatteoppgjør og lignende masseutsendelser sendes direkte til en skattepliktig som har fullmektig.

§ 5-4 Partsinnsyn i saksdokumenter

(1) Enhver har rett til å gjøre seg kjent med saksdokumenter i sin egen sak.

(2) Skattemyndighetene kan likevel holde tilbake dokument

- a) som er utarbeidet for saksforberedelsen av organet selv, over-, under- eller sideordnet organ eller av oppnevnt eller engasjert rådgiver eller sakkyndig eller
- b) når hensynet til skattemyndighetenes kontrollarbeid tilsier det.

(3) Selv om et dokument eller deler av det er unntatt etter annet ledd bokstav a, har vedkommende rett til å gjøre seg kjent med de deler av det som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Dette gjelder likevel ikke faktiske opplysninger uten betydning for avgjørelsen og heller ikke når opplysningene eller bearbeidelsen finnes i et annet dokument som den som ber om innsyn, har tilgang til.

(4) Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal skattemyndighetene likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til den som ber om innsyn, veier tyngre enn behovet for unntak.

(5) Den som ber om innsyn, har ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger som angår andres tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når opplysningene er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet.

(6) Skattemyndighetene bestemmer ut fra hensynet til en forsvarlig saksbehandling hvordan dokumentet eller deler av dokumentet skal gjøres kjent for den som ber om innsyn. På anmodning skal det gis kopi av dokument. Har vedkommende krav på innsyn i deler av et dokument, kan opplysningene gis ved utdrag.

(7) Blir krav om å få gjøre seg kjent med et bestemt dokument eller en bestemt opplysning avslått, skal det opplyses om hvilken bestemmelse avslaget er hjemlet i. Avslaget skal opplyse om retten til å klage etter åttende ledd og klagefristen.

(8) Avslag på krav om innsyn kan påklages i samsvar med reglene i kapittel 13. Klagefristen er likevel tre uker.

§ 5-5 Fristberegning mv.

(1) Når ikke annet er bestemt, begynner frister etter denne loven eller forskrift i medhold av loven å løpe fra det tidspunktet meldingen er kommet fram.

(2) Fristen regnes i overensstemmelse med domstoloven §§ 148 og 149.

(3) Departementet kan gi forskrift om fristavbrudd og angivelse av fristutløpsdato.

§ 5-6 Forhåndsvarsling

(1) Før enkeltvedtak treffes, skal den vedtaket retter seg mot varsles med en passende frist for å uttale seg om saken. Den som har klagerett etter § 13-2, skal varsles om vedtak som nevnt i denne bestemmelsen.

(2) Forhåndsvarselet skal gjøre rede for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at den vedtaket retter seg mot, på forsvarlig måte kan ivareta sine interesser.

- (3) Forhåndsvarsling kan unnlates dersom
- a) varsling vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres
- b) den vedtaket retter seg mot, ikke har kjent adresse, og ettersporing vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig sett hen til vedkommendes interesser og til betydningen av varselet eller
- c) den vedtaket retter seg mot, allerede ved søknad, klage eller på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg, eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

(4) Forhåndsvarsling skal unnlates ved vedtak som nevnt i § 9-2 tredje ledd.

(5) Er enkeltvedtak truffet uten at det er gitt pliktig varsel, kan den vedtaket retter seg mot, ved klage bringe vedtaket inn for samme myndighet til ny behandling.

(6) Er forhåndsvarsel sendt og det er klart at vedtak likevel ikke vil bli truffet, skal den som har mottatt varsel informeres om sakens utfall.

§ 5-7 Begrunnelse

(1) Enkeltvedtak skal begrunnes. Dette gjelder likevel ikke vedtak som nevnt i § 9-2 tredje ledd.

(2) Begrunnelsens omfang og innhold skal tilpasses vedtakets art og viktighet. I begrunnelsen skal det vises til de regler og de faktiske forhold vedtaket bygger på, med mindre dette må anses unødvendig. Er de faktiske forholdene beskrevet av den skattepliktige eller tredjeparten selv eller i et dokument som er gjort kjent for vedkommende, er en henvisning til den tidligere framstillingen tilstrekkelig. Er vedtaket i samsvar med forhåndsvarsel fra skattemyndighetene, og den skattepliktige eller tredjeparten ikke har hatt innvendinger, er en henvisning til varselet tilstrekkelig.

(3) Begrunnelse kan unnlates i den utstrekning det ikke kan gis uten å røpe opplysning som den skattepliktige eller tredjeparten etter § 5-4 femte ledd ikke har krav på å gjøre seg kjent med.

§ 5-8 *Melding om enkeltvedtak*

(1) Skattemyndighetene skal melde fra om enkeltvedtak til den vedtaket retter seg mot.

(2) I meldingen skal det gis opplysninger om eventuell klageadgang, klagefrist, klageinstans og framgangsmåten ved klage, om retten etter § 5-4 til å se sakens dokumenter og om eventuell søksmålsfrist. Ved endring av tidligere vedtak skal det opplyses om retten til å kreve dekning for sakskostnader etter § 5-9, med mindre det er usannsynlig at den vedtaket retter seg mot, har hatt vesentlige sakskostnader, eller det må antas at vedkommende kjenner retten. Er det etter § 15-5 stilt vilkår for å reise søksmål, skal det opplyses om dette.

§ 5-9 *Sakskostnader*

(1) Når skattemyndighetenes enkeltvedtak blir endret til gunst for den vedtaket retter seg mot, skal vedkommende tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Dette gjelder likevel ikke dersom endringen skyldes vedkommendes eget forhold eller forhold utenfor vedkommendes og skattemyndighetenes kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.

(2) Spørsmålet om dekning for sakskostnader avgjøres av den myndigheten som endrer vedtaket. Spørsmålet avgjøres likevel av

- a) skattekontoret når endringsvedtaket er truffet av Skatteklagenemnda
- b) Oljeskattekontoret når endringsvedtaket er truffet av Klagenemnda for petroleumsskatt.

(3) Fristen for å sette fram krav om dekning av sakskostnader er seks uker etter at melding om endringsavgjørelsen er kommet fram.

(4) Avgjørelse om sakskostnader kan påklages i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak om skattefastsetting i kapittel 13.

§ 5-10 *Virkning av saksbehandlingsfeil*

Er reglene om behandlingsmåten i denne loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

Kapittel 6 Bindende forhåndsuttalelser

§ 6-1 *Bindende forhåndsuttalelser*

(1) Skattemyndighetene kan på anmodning fra en skattepliktig mv. gi bindende forhåndsuttalelse om de skattemessige virkningene av en konkret planlagt disposisjon før den igangsettes. Dette gjelder bare når det er av vesentlig betydning for den skattepliktige å få klarlagt virkningene før igangsetting, eller spørsmålet er av allmenn interesse.

(2) Oljeskattekontoret kan på anmodning gi bindende forhåndsuttalelse om hva som skal medregnes som skattepliktig inntekt etter petroleumsskatteloven § 5 første ledd ved realisasjon av naturgass. Dette gjelder bare for transaksjoner mellom parter med interessefelleskap, jf. skatte-

loven § 13-1. Første punktum gjelder tilsvarende når skattepliktig etter § 5 tar naturgass ut av særskattepliktig virksomhet. Departementet kan bestemme at dette leddet ikke skal gjelde for enkelte typer naturgass.

(3) Forhåndsuttalelse gitt etter første ledd, skal legges til grunn som bindende ved fastsettingen dersom den uttalelsen gjelder krever det, og den faktiske disposisjonen er gjennomført i samsvar med forutsetningene for uttalelsen. Forhåndsuttalelse gitt etter annet ledd, skal legges til grunn som bindende ved fastsettingen hvis den skattepliktige har gitt riktige og fullstendige opplysninger, og den faktiske gjennomføringen er i samsvar med forutsetningene for uttalelsen.

§ 6-2 *Klage og domstolsprøving*

(1) En bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd kan påklages i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak om skattefastsetting i kapittel 13. Skattemyndighetenes beslutning om ikke å gi bindende forhåndsuttalelse kan ikke påklages.

(2) En bindende forhåndsuttalelse kan ikke prøves i egen sak for domstol. Fastsetting hvor bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd er lagt til grunn, kan likevel bringes inn for domstol etter ellers gjeldende bestemmelser.

§ 6-3 *Gebyr*

Det skal betales et gebyr for bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd.

§ 6-4 *Forskrift*

Departementet kan gi forskrift om hvem som skal gi bindende forhåndsuttalelser, hvem som kan anmode om bindende forhåndsuttalelse, krav til anmodningens innhold, gebyr, saksbehandling, klage og endring.

Kapittel 7 Opplysningsplikt for tredjeparter

§ 7-1 *Alminnelige bestemmelser*

Den som har opplysningsplikt etter dette kapitlet, skal innrette sin bokføring slik at opplysningene kan gis og kontrolleres. Departementet kan gi forskrift om hvordan bokføringen skal innrettes.

§ 7-2 *Lønnsopplysninger mv.*

Den som selv eller gjennom andre i løpet av en kalendermåned har utbetalt eller ytet fordel som nevnt i dette leddet, skal etter reglene i a-opplysningsloven gi opplysninger om alt som er ytet til den enkelte mottaker. Opplysningene skal omfatte

- a) lønn og annen godtgjøring for arbeid
- b) pensjon, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, uføreytelser fra andre ordninger, introduksjonsstønad etter introduksjonsloven, kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven, føderåd i jord- og skogbruk, livrente som ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold, engangs- og avlønningbeløp for slike ytelser, underholdsbidrag, foreldrepenger, dagpenger under arbeidsløshet, syke-

- penges og lignende ytelser som skal regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren
- c) drikkepenge med det beløpet som skal tas med ved beregningen av skattetrekk
 - d) gratiale, tantieme og godtgjøring til medlem av styre eller representantskap eller til annen tillitsmann
 - e) provisjon utbetalt til agent eller annen mellommann
 - f) honorar eller annen godtgjøring som er utbetalt opphavsmann til åndsverk
 - g) reise-, diett- og representasjonsgodtgjøring samt annen godtgjøring til dekning av utgifter ved utførelse av arbeid, oppdrag eller verv som nevnt i bokstav a til f
 - h) lott eller part ved fiske eller fangstvirksomhet
 - i) godtgjøring til medlemmer av faste arbeidslag som utfører arbeid for egen regning
 - j) godtgjøring for barnepass også når dette skjer i barnepasserens hjem som ledd i selvstendig næringsvirksomhet
 - k) vederlag til arbeidstaker i forbindelse med opphør av arbeidsforhold etter avskjed, oppsigelse eller avtale med arbeidsgiver
 - l) engangsutbetalinger til rettighetshaver, begunstiget, bo eller arving etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning eller etter forsikringsbevis eller pensjonskapitalbevis utgått fra en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA). Det samme gjelder for engangsutbetalinger etter innskuddspensjonsloven.

(2) Opplysningsplikten omfatter også vederlag for varer eller andre ytelser som er levert i forbindelse med arbeid som nevnt i første ledd.

(3) Lønnsopplysningene skal omfatte

- a) fradrag som er gjort ved lønnsutbetalingene, slik som medlemsinnskudd til tjenestepensjonsordning, fradragsberettiget fagforeningskontingent mv. Det samme gjelder fradragsberettiget fagforeningskontingent som lønnstakeren legitimerer å ha betalt direkte til sin fagforening.
- b) inntektsfradrag som gis ved fastsettingen, slik som sjømannsfradrag mv.

§ 7-3 *Finansielle forhold og forsikringer*

(1) Plikt til å gi opplysninger om finansielle forhold og forsikringer har

- a) finansinstitusjoner, jf. finansieringsvirksomhetsloven § 1-3
- b) e-pengeforetak, jf. finansieringsvirksomhetsloven kapittel 4c
- c) verdipapirforetak, jf. verdipapirhandelloven § 2-3 første ledd
- d) verdipapirregistre, jf. verdipapirregisterloven § 1-3
- e) pensjonskasser, jf. forsikringsvirksomhetsloven kapittel 7
- f) forsikringsselskaper, jf. forsikringsvirksomhetsloven kapittel 1, og forsikringsselskaps eierselskap
- g) verdipapirfond og forvaltningsselskaper, jf. verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 1 og 2
- h) alternative investeringsfond og forvalter, jf. AIF-loven § 1-2 bokstav a og b
- i) innretning som primært, og som ledd i sin forretnings-

- virksomhet, investerer, administrerer eller forvalter finansielle aktiva eller penger for andres regning
- j) innretning hvis bruttoinntekt primært kan henføres til investering, reinvestering eller handel med finansielle aktiva, når innretningen styres, forvaltes eller på annen måte ledes av en annen innretning som omfattes av dette leddet
- k) andre som har penger til forvaltning eller driver utlånsvirksomhet eller låneformidling som næring, samt andre som tar del i forvaltningen eller omsetningen av finansielle instrumenter eller andre finansielle produkter for andres regning som ledd i sin forretningsvirksomhet.

Departementet kan gi forskrift om opplysningspliktiges registreringsplikt hos utenlandske skattemyndigheter.

(2) Det skal blant annet gis opplysninger om

- a) innskuddskonti og lånekonti
- b) innskudd i verdipapirfond og alternative investeringsfond
- c) innskudd og andre interesser i innretninger som nevnt i første ledd bokstav i og j
- d) finansielle instrumenter og andre finansielle produkter
- e) forsikringer
- f) individuelle pensjonsavtaler
- g) innskuddspensjonsordninger.

Opplysningene skal blant annet vise saldo eller verdi, avkastning, utbetalinger, erverv og realisasjon. Utbetalinger knyttet til individuelle pensjonsavtaler og innskuddspensjonsordninger følger reglene i § 7-2. Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikt ved formidling av bestemte betalinger, og om at opplysningspliktige som nevnt i første ledd bokstav a, skal gi opplysninger om kontonummer som er aktuelle for overføring av eventuelle tilgodebøp etter skatteavregning.

(3) Det skal gis opplysninger som nevnt i annet ledd, for blant annet den enkelte kontohaver, disponent, investor, forsikringstaker, forsikrede og mottaker av utbetalinger og reelle rettighetshaver. Opplysningspliktige skal identifisere kontohavere mv. som nevnt i første punktum. Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved slik identifisering, herunder om innhenting av egenerklæring om skattemessig bosted mv. Det kan gis forskrift om konsekvensene av at pliktig egenerklæring ikke er innhentet ved opprettelse av ny kontoavtale, herunder at slik kontoavtale ikke kan inngås. Det kan også gis forskrift om at opplysningspliktige skal oppbevare opplysninger og dokumentasjon benyttet i forbindelse med identifisering.

(4) Dersom opplysningspliktig etter denne bestemmelsen innretter seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal pliktene etter denne bestemmelsen likevel gjelde. Opplysningspliktig som har grunn til å tro at kontohaver eller annen person har innrettet seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal foreta undersøkelser for å avkrefte eller bekrefte mistanken. Dersom mistanken ikke kan avkrefte, skal den opplysningspliktige gi de opplysningene som foreligger, herunder om de forholdene som har medført mistanke.

§ 7-4 Fordringer og gjeld i selskapsforhold

Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som nevnt i skatteloven § 10-1, og deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 10-40, plikter å gi opplysninger om gjeld og rentebetalinger til personlig skattpliktig. Opplysningene spesifiseres slik at lånesaldo ved inngangen til hver kalendermåned framgår. Bestemmelsen gjelder ikke for lån knyttet til mengdegjeldsbrev og innskudd i bank.

§ 7-5 Kjøp, salg, leie, utbetalinger mv.

(1) Den som har leid fast eiendom som ikke utelukkende skal tjene hans eget boligbehov, skal gi opplysninger om påløpt leie samt utbetaling i siste år til den enkelte utleier, uansett om leietakeren har foretatt utbetalingen selv. Den som mot godtgjøring har formidlet leie av fast eiendom, skal gi opplysninger om inngåtte kontrakter siste år med den enkelte utleier, avtalt leie og i tilfelle leie som er påløpt, og leie som vedkommende har betalt eller formidlet betaling av.

(2) Allmenning skal gi opplysninger om hva den enkelte bruksberettigede i siste år har mottatt fra allmenningen av trevirke, i kontanter, rabatter eller andre fordeler og samtidig meddele hvor stor del av det utdelte som blir skattlagt på allmenningens hånd.

(3) Norsk pasientskadeerstatning skal gi opplysninger om utbetalinger i siste år til skadelidte. Utbetaler av erstatning for personskade og tap av forsørger skal gi opplysninger om slike utbetalinger siste år, unntatt når fysiske personer er utbetaler.

(4) Pelsdyrnæringens Markedsutjevningfond skal levere årlig oversikt over medlemskontienes saldo og bevegelse.

(5) Næringsdrivende som utøver næring ved å kjøpe eller omsette landbruksprodukter, herunder levende dyr, skal gi opplysninger om all omsetning med produsentene.

(6) Godkjent salgsorganisasjon for fisk, jf. fiskesalgslova § 8, skal gi opplysninger om all omsetning av råfisk som i førstehånd er omsatt eller godkjent omsatt gjennom salgsorganisasjonen.

(7) Drosjesentral skal gi opplysninger fra skiftlappen for løyvehavere som er tilsluttet sentralen.

(8) Opplysningsplikten etter fjerde, femte, sjette og syvende ledd gjelder uavhengig av om vedkommende utbetaler eller mottar betalinger selv.

§ 7-6 Oppdragstakere og arbeidstakere

(1) Næringsdrivende og offentlig organ som gir noen et oppdrag i riket eller på kontinentalsokkelen, skal gi opplysninger om oppdraget og eventuelle underoppdrag dersom disse utføres av person bosatt i utlandet eller selskap hjemmehørende i utlandet. Opplysningsplikten omfatter opplysninger om hovedoppdragsgiveren i kontraktskjeden, oppdragstakeren og arbeidstakerne som oppdragstakeren benytter til å utføre oppdraget. Oppdragstakeren har plikt til å gi opplysninger om egne arbeidstakere som benyttes til å utføre oppdrag etter første punktum.

(2) For oppdrag i riket som ikke utføres på sted for bygge- og monteringsvirksomhet, skal det bare gis opplysnin-

ger etter første ledd dersom oppdraget utføres på sted som står under oppdragsgiverens kontroll.

(3) Opplysningene skal gis snarest etter at kontrakt er inngått, og senest 14 dager etter at arbeidet er påbegynt. Opplysninger om arbeidets avslutning skal gis senest 14 dager etter avslutningen.

(4) Departementet kan bestemme at opplysningsplikten etter første ledd også skal gjelde for oppdrag til enkelte grupper av oppdragstakere som ikke er bosatt eller hjemmehørende i utlandet.

§ 7-7 Aksjonærer mv.

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal gi opplysninger om forhold som har betydning for skattleggingen av aksjonærene, blant annet over

- aksjekapitalens størrelse og aksjenes antall og størrelse, herunder endringer i løpet av skattleggingsperioden som følge av stiftelse, emisjoner, fusjon, fisjon mv.
- eiere av aksjer per 1. januar i fastsettingsåret, identifisert ved fødselsnummer, organisasjonsnummer eller d-nummer, endringer av aksjonærsammensetningen i løpet av skattleggingsperioden, utdelt utbytte og øvrige opplysninger som kan få betydning for skattleggingen av den enkelte aksjonær ved realisasjon av aksjer
- aksjenes formuesverdi, hvis aksjene ikke er børsnoterte.

(2) Skattekontoret kan pålegge selskapet å levere ny melding over aksjonærene og deres skattekommuner, når verdsettingen av selskapets aksjer er endret.

(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, samvirkeforetak av låntakere, og selveiende finansieringsforetak som har utstedt grunnfondsbevis, jf. sparebankloven § 2 annet ledd, forsikringsloven § 4-2 annet ledd og finansieringsvirksomhetsloven, og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene har begrenset ansvar, og som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt boligselskaper hvor andelshaverne skattlegges etter skatteloven § 7-3.

(4) Departementet kan gi forskrift om at det skal gis opplysninger om forhold som nevnt, for tidligere år samt begrenseplikten etter første og annet ledd for selskaper som nevnt i tredje ledd.

§ 7-8 Arv

Offentlige myndigheter som forestår skifte, og testamentsfullbyrdere plikter uten hensyn til mulig taushetsplikt å gi de opplysningene som departementet gir forskrift om, til kontroll med skattefastsettingen.

§ 7-9 Offentlige myndigheter

(1) Departementet kan gi forskrift om at offentlige myndigheter mv. skal gi opplysninger som nevnt i § 10-5 første ledd og annet ledd bokstav a, b, c og h, om ikke navngitt person, bo, selskap eller innretning.

(2) Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral skal gi opplysninger til skattemyndighetene om pliktig underholdsbidrag mottatt fra bidragspliktige, om de bidragsplik-

tiges gjeld og andre mellomværender med innkrevingsentralen.

§ 7-10 *Annen opplysningsplikt for tredjepart*

Det skal gis opplysninger til skattemyndighetene fra

- institutter som forestår vitenskapelig forskning eller yrkesopplæring, om tilskudd som gir giveren rett til fradrag etter skatteloven § 6-42
- institusjoner som mottar betaling for pass og stell av barn, om kostnader som er påløpt i året for foreldre og andre foresatte for pass og stell av barn
- selskaper, stiftelser og sammenslutninger som nevnt i skatteloven § 6-50, om gaver som gir giveren rett til fradrag etter nevnte bestemmelse, med opplysning om givers navn og fødselsnummer eller organisasjonsnummer
- boligselskap og boligsameier som omfattes av skatteloven §§ 7-3 og 7-11, om fordeling av inntekter, kostnader, formue og gjeld mellom andelshaverne eller sameierne
- den som selv eller gjennom andre har utbetalt vederlag for tjenester av teknisk, håndverksmessig, juridisk, regnskapsmessig eller annen art.

§ 7-11 *Hvem opplysningsplikten påhviler*

(1) I enkeltpersonforetak påhviler opplysningsplikten etter dette kapitlet innehaveren. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning påhviler opplysningsplikten den daglige lederen av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder. Er selskap mv. som nevnt i forrige punktum, ikke skattepliktig, påhviler opplysningsplikten også revisor.

(2) Opplysningsplikten etter § 7-2 første ledd bokstav h påhviler reder og fører (hovedsmann, notbas) for fiske- og fangstfartøy, mens opplysningsplikten etter § 7-2 første ledd bokstav i påhviler formannen for arbeidslaget. Når det foreligger forhold som nevnt i skattebetalingsloven § 4-1 annet ledd, påhviler opplysningsplikten den som har plikt til å foreta forskuddstrekk. Opplysningsplikten etter § 7-5 fjerde ledd påhviler fondsstyret.

§ 7-12 *Identifikasjon av skattepliktige og kopi av opplysninger*

(1) Meldinger med opplysninger som nevnt i dette kapitlet, skal for personlige skattepliktige inneholde fødselsnummer eller d-nummer. For selskaper, samvirkeforetak, foreninger, sammenslutninger mv. skal meldingen inneholde organisasjonsnummer, eller når slikt ikke finnes, annen identifikasjon etter regler gitt av Skattedirektoratet. Skattedirektoratet kan bestemme at meldingen skal inneholde utenlandsk identifikasjonsnummer.

(2) Den opplysningspliktige kan kreve at skattepliktig oppgir sitt fødsels-, d- eller organisasjonsnummer. Den opplysningspliktige kan også kreve at skattepliktig som har utenlandsk identifikasjonsnummer, oppgir dette. Den opplysningspliktige kan registrere slik identifikasjon også på grunnlag av opplysninger fra andre enn skattepliktig.

(3) Skattepliktig skal ha kopi av opplysninger som nevnt i dette kapitlet. Det skal framgå av kopien at opp-

lysningene også er sendt skattemyndighetene. For opplysninger som er gitt etter § 7-2, skal skattepliktig motta en sammenstilt oversikt.

§ 7-13 *Forskrifter mv.*

(1) Departementet kan gi forskrift om leveringsmåte for opplysninger etter dette kapitlet, signatur, leveringsfrist og leveringssted, bekreftelse av opplysninger fra revisor samt om fritak fra å levere melding etter dette kapitlet.

(2) Departementet kan utforme meldinger som skal brukes ved levering av opplysninger etter dette kapitlet.

Kapittel 8 Opplysningsplikt for skattepliktige, trekkpliktige mv.

§ 8-1 *Alminnelig opplysningsplikt*

Den som skal levere skattemelding mv. etter dette kapitlet, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Vedkommende skal opptre aktsomt og lojalt slik at skatteplikten i rett tid blir klarlagt og oppfylt, og varsle skattemyndighetene om eventuelle feil.

§ 8-2 *Skattemelding for formues- og inntektsskatt, svalbardskatt og petroleumsskatt*

(1) Skattemelding med opplysninger om den skattepliktiges formue og inntekt, fradragposter og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av skattegrunnlaget etter kapittel 9, skal leveres av den som

- har hatt formue eller inntekt som er skattepliktig her i landet etter annen bestemmelse enn § 10-13 i skatteloven
- er skattepliktig etter Svalbardskatteloven §§ 2-1, 2-2 eller 3-2, og ikke har begrenset skatteplikt etter Svalbardskatteloven § 2-1 annet ledd
- er skattepliktig etter petroleumsskatteloven.

(2) Fritatt fra å levere skattemelding etter første ledd er likevel

- personer bosatt i utlandet i tjeneste på norskregistrert fartøy som bare har inntekt av arbeid om bord. Det samme gjelder for personer bosatt i Danmark, Finland, Island eller Sverige i tjeneste på utenlandsk registrert fartøy befraktet av norsk rederi på bareboat basis.
- utenlandske artister som omfattes av artistskatteloven.

(3) Foreldre skal ta barns formue og inntekt med i sin skattemelding når fastsettingen skal skje samlet med foreldrenes formue og inntekt. Barn som ikke har annen inntekt eller formue, er fritatt fra å levere skattemelding.

(4) Skattemyndighetene kan utstede skattemeldinger med forhåndsutfylt informasjon fra tidligere skatteoppgjør og opplysninger som myndighetene mottar etter reglene i kapittel 7. Skattemyndighetene kan endre skattemeldingen med opplysninger som nevnt i første punktum, før meldingen er levert av den skattepliktige, dersom den skattepliktige blir varslet om dette.

(5) Lønnstakere og pensjonister som mottar forhåndsutfylt skattemelding for formues- og inntektsskatt, kan unnlate å levere skattemeldingen når meldingen er riktig og fullstendig utfylt. Hvis skattemeldingen ikke er levert innen leveringsfristens utløp, anses den skattepliktige

ge for å ha gitt de opplysningene som framgår av den forhåndsutfylte skattemeldingen.

§ 8-3 Skattemelding for merverdiavgift

(1) Skattemelding med opplysninger om den skattepliktiges omsetning, uttak, innførsel, utgående merverdiavgift, fradragsberettiget inngående merverdiavgift, innførselsmerverdiavgift og andre opplysninger som har betydning for fastsettingen av merverdiavgift, skal leveres av

- a) den som er eller skal være registrert i Merverdiavgiftsregisteret
- b) mottakere av fjernleverbare tjenester som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-3 første ledd annet punktum
- c) mottakere av klimavoter som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-1 annet ledd annet punktum
- d) mottakere av gull som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-1 tredje ledd annet punktum
- e) tilbyder i forenklet registreringsordning etter merverdiavgiftsloven
- f) den reder, høvedsmann eller fisker som ved lottfiske leverer fisken til kjøperen, eller som på fartøyets eller fiskerens vegne mottar oppjøret for fisken.

(2) Skattemelding skal leveres selv om det ikke har vært merverdiavgiftpliktig omsetning eller uttak i terminen. Skattekontoret kan i enkelttilfeller fritta fra leveringsplikten for en eller flere terminer. Skattepliktige som nevnt i første ledd bokstav b til e, skal bare levere skattemelding for de terminer det oppstår plikt til å beregne merverdiavgift. Delte virksomheter og kommuner mv. som er kompensasjonsberettigete, skal oppgi all merverdiavgift som oppstår ved innførsel av varer, i skattemeldingen.

(3) Skattepliktig som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsettingen av merverdiavgift som oppstår ved innførsel.

§ 8-4 Skattemelding for særavgifter

(1) Den som er registrert i medhold av særavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger om uttak fra virksomhetens godkjente lokale av avgiftspliktige varer, uttak av varer som er fritatt for avgift, innførte varer som ikke er lagt på godkjent lokale, og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av særavgifter.

(2) Fritatt fra å levere skattemelding etter første ledd er likevel

- a) registrerte virksomheter som produserer eller innfører teknisk etanol med alkoholstyrke over 2,5 volumprosent, og som utelukkende innfører eller produserer teknisk etanol med godkjent denaturering
- b) registrerte importører av avgiftspliktige varer som skal brukes til råvarer, eller er til avgiftsfri bruk etter bestemmelsene i Stortingets avgiftsvedtak.

(3) Skattemelding for særavgifter skal leveres selv om det ikke skal oppkreves avgift for perioden.

(4) Bruker som er berettiget til helt eller delvis avgifts-

fri bruk av ellers avgiftspliktige varer, skal levere skattemelding dersom vilkårene for fritak ikke oppfylles.

(5) Skattepliktig som ikke er registrert i medhold av særavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsettingen av særavgift som oppstår ved innførsel.

§ 8-5 Skattemelding for motorkjøretøyavgifter

Den som er skattepliktig etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger om bruk eller endring av motorkjøretøy og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av motorkjøretøyavgifter. Dette gjelder likevel ikke når den skattepliktige har gitt riktige og fullstendige opplysninger til vegmyndighetene.

§ 8-6 Skattemelding for arbeidsgiveravgift

(1) Arbeidsgiver som skal beregne arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven, skal levere skattemelding med opplysninger om beregnet arbeidsgiveravgift og grunnlaget for beregning av avgift etter reglene i a-opplysningsloven.

(2) Når det foreligger forhold som nevnt i skattebetalingsloven § 4-1 annet ledd, påhviler opplysningsplikten etter første ledd den som har plikt til å foreta forskuddstrekk.

§ 8-7 Skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon

Den som krever å få kompensert merverdiavgift etter merverdiavgiftskompensasjonsloven, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsetting av merverdiavgiftskompensasjon. Grunnlaget for kompensasjonskravet skal kontrolleres og attesteres av registrert eller statsautorisert revisor eller kommunerevisor.

§ 8-8 Melding om trekk mv.

(1) Arbeidsgivere som skal foreta lønnstrekk for skatt etter Svalbardskatteloven § 3-1 og Jan Mayen-skatteloven § 1, skal levere melding om foretatt lønnstrekk etter reglene i a-opplysningsloven.

(2) Den som skal engasjere utenlandsk artist eller arrangere forestilling eller framvisning mv. hvor utenlandsk artist deltar, plikter å levere melding om arrangementet. Det samme gjelder den som stiller plass til rådighet for utenlandske arrangører, eller utenlandske artister som selv arrangerer forestilling. Artist som ingen har meldeplikt for etter første eller annet punktum, skal selv levere melding. Meldingen skal inneholde opplysninger om den meldepliktige selv, den trekkpliktige og artisten og om kontraktsvilkår. Det skal leveres melding til skattekontoret selv om det ikke skal svares skatt etter artistskatteloven. Den trekkpliktige etter artistskatteloven § 7 skal også levere melding med oversikt over skattepliktige ytelser som er utbetalt til artisten i forbindelse med arrangementet, og eventuelle fradragsberettigede utgifter.

(3) Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som skal foreta skattetrekk etter skattebetalingsloven § 5-4a, skal levere melding om foretatt skattetrekk. Det samme gjelder innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. skatteloven § 9-11, utbetaler utbyttekompensasjon som nevnt i skatteloven § 10-11

tredje ledd, til kontraktspart hjemmehørende i utlandet.

§ 8-9 Selskapsmelding mv. for selskap med deltakerfastsetting

(1) Selskap hvor deltakerne skattlegges etter skatte- loven §§ 10-40 til 10-48, skal levere selskapsmelding.

(2) Selskapsmeldingen skal inneholde spesifikasjon av selskapets brutto formue og inntekt, fradragsposter og ellers andre opplysninger som har betydning for deltakernes skatteplikt, herunder fastsettingen av personinntekt etter skatteloven § 12-2 bokstav f og tillegg i alminnelig inntekt etter skatteloven § 10-42.

(3) Selskapet skal også levere melding med opplysninger om hver deltaker per første dag etter utløpet av skattleggingsperioden. Det skal gis opplysninger om deltakernes selskapsandel, deres andel av overskudd eller underskudd og andre forhold som har betydning for deltakerens skatteplikt.

(4) Departementet kan bestemme at deltakere i utenlandske selskaper, herunder deltakere i norsk-kontrollerte utenlandske selskaper mv. hjemmehørende i lavskatteland, jf. skatteloven §§ 10-60 til 10-68, alene eller i fellesskap skal levere selskapsmelding og melding om deltakernes formue og inntekt fra selskapet.

§ 8-10 Melding om realisasjon av naturgass mv.

(1) Skattepliktig som nevnt i petroleumsskatteloven § 5, skal gi opplysninger om avtale- og salgsvilkår for all realisasjon av naturgass som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven § 5.

(2) Opplysningsplikten etter første ledd gjelder tilsvarende for den som på vegne av staten realiserer naturgass som produseres fra statens deltakerandeler i utvinnings- tillatelser på norsk kontinentalsokkel (SDØE), for så vidt gjelder slik gass.

(3) Oljeskattekontoret kan pålegge opplysningspliktig etter denne bestemmelsen å sende inn kopi av avtale om realisasjon av naturgass.

(4) Departementet kan bestemme at første ledd ikke skal gjelde for enkelte typer naturgass.

§ 8-11 Melding og annen dokumentasjon for kontrollerte transaksjoner mv.

(1) Selskap eller innretning som har plikt til å levere skattemelding i medhold av § 8-2 første ledd bokstav a, skal også levere melding med opplysninger om art og omfang av transaksjoner og mellomværender med nærstående selskaper eller innretninger. Tilsvarende gjelder for selskap som har plikt til å levere selskapsmelding i medhold av § 8-9 første ledd.

(2) Selskap eller innretning som nevnt i første ledd, skal utarbeide dokumentasjon som gir grunnlag for å vurdere om priser og vilkår i deres transaksjoner og mellomværender med nærstående selskaper og innretninger samsvarer med det som ville vært fastsatt i transaksjoner og mellomværender inngått mellom uavhengige parter under sammenlignbare forhold og omstendigheter. Dokumentasjonen skal legges fram, utleveres eller sendes innen 45 dager

etter krav fra skattemyndighetene, og skal oppbevares av den dokumentasjonspliktige i minst ti år etter utgangen av skattleggingsperioden.

(3) Unntatt fra plikten til å utarbeide og levere dokumentasjon etter annet ledd er selskap eller innretning som nevnt i første ledd, som i regnskapsåret sammen med nærstående har færre enn 250 ansatte, og enten

- a) har en salgsinntekt som ikke overstiger 400 millioner kroner eller
- b) har en balansesum som ikke overstiger 350 millioner kroner.

Selskap eller innretning som nevnt i første ledd, som har transaksjoner eller mellomværender med nærstående selskap eller innretning som er hjemmehørende i stat hvor Norge ikke kan kreve opplysninger om medkontrahentens inntekts- eller formuesforhold i medhold av folkerettslig overenskomst, skal utarbeide skriftlig dokumentasjon for slike transaksjoner og mellomværender uavhengig av beregningene i foregående punktum. Første punktum gjelder heller ikke for selskap eller innretning som har særskatteplikt etter petroleumsskatteloven.

(4) Som nærstående etter første, annet og tredje ledd regnes

- a) selskap eller innretning som den opplysnings- eller dokumentasjonspliktige, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent
- b) person, selskap eller innretning som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer den opplysnings- eller dokumentasjonspliktige med minst 50 prosent
- c) selskap eller innretning som nærstående etter bokstav b, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent
- d) nærstående person etter bokstav b sine foreldre, søsken barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre samt selskap eller innretning som disse, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent.

(5) Opplysnings- og dokumentasjonsplikten etter første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for disposisjoner som er gjennomført mellom

- a) selskap eller innretning som er hjemmehørende i Norge, og dets faste driftssteder i utlandet
- b) selskap eller innretning som er hjemmehørende i utlandet, og dets faste driftssteder i Norge.

(6) Stat, fylkeskommune og kommune regnes ikke som innretning etter denne paragrafen. Selskaper og innretninger har likevel opplysnings- og dokumentasjonsplikt etter første til fjerde ledd for transaksjoner og mellomværender med en fylkeskommune eller kommune som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer selskapet eller innretningen med minst 50 prosent.

§ 8-12 Melding om registrering for merverdiavgift og særavgifter

(1) Den som skal registreres for merverdiavgift eller særavgifter, skal levere melding om registrering med opplysninger om virksomheten, dokumentasjon for at vilkårene for registrering er oppfylt og andre opplysninger som har betydning for registreringen.

(2) Den som er registrert for merverdiavgift eller særavgifter, skal levere melding med opplysninger om og dokumentasjon for endringer i tidligere gitte opplysninger, eller at virksomheten ikke lenger oppfyller vilkårene for å være registrert, og andre opplysninger med betydning for registreringen.

(3) Bostyrer skal levere melding om åpning og avslutning av behandlingen av konkursboet til en registrert skattepliktig.

(4) Tingretten skal levere melding om åpning og avslutning av bobehandlingen ved offentlig skifte av dødsboet til en registrert skattepliktig hvor avdødes gjeld ikke er overtatt.

§ 8-13 *Levering av skattemelding mv.*

(1) Myndig person skal levere meldinger etter dette kapitlet selv eller ved fullmektig.

(2) For skattepliktig som er mindreårig, eller som er satt under vergemål, skal vergen levere skattemelding når vergens mandat omfatter levering av slik melding. Dette gjelder ikke barn som etter skatteloven § 2-14 er selvstendig skattepliktig, og som fastsetter skattegrunnlaget selv.

(3) For selskap og innretning skal meldinger etter dette kapitlet leveres av den som etter alminnelige selskapsrettslige regler kan forplikte selskapet, eller andre som er registrert hos skattemyndighetene med signaturfullmakt.

(4) For bo skal skattemelding leveres av skifteforvalteren, bostyreren, testamentfullbyrderen eller de selvskiftende arvinger.

§ 8-14 *Forskrifter mv.*

(1) Departementet kan gi forskrift om skatteleggingsperioder, leveringsmåte for opplysninger etter dette kapitlet, signatur, leveringsfrist og leveringssted, bekreftelse av opplysninger fra revisor, samt om fritak fra å levere melding etter dette kapitlet.

(2) Departementet kan utforme meldinger som skal brukes ved levering av opplysninger etter dette kapitlet.

Kapittel 9 Fastsetting

§ 9-1 *Fastsetting av skattegrunnlaget*

(1) Skattepliktige fastsetter grunnlaget for formues- og inntektsskatt, petroleumsskatt, merverdiavgift, arbeidsgiveravgift, særavgifter, svalbardskatt etter Svalbardskatteloven § 3-2 og merverdiavgiftskompensasjon ved levering av skattemelding som nevnt i kapittel 8.

(2) Skattemyndighetene fastsetter grunnlaget for motorkjøretøyavgifter.

(3) Trekkpliktige fastsetter grunnlaget for artistskatt, skatt av utbytte som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, og skatt som skal beregnes etter Svalbardskatteloven § 3-1, ved levering av melding om trekk som nevnt i § 8-8.

§ 9-2 *Beregning av skatt*

(1) Skattepliktige beregner merverdiavgift, arbeidsgiveravgift, særavgifter og merverdiavgiftskompensasjon av grunnlaget som er fastsatt etter § 9-1 første ledd.

(2) Trekkpliktige beregner artistskatt, skatt av utbytte som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, og skatt som skal beregnes etter Svalbardskatteloven § 3-1, av grunnlaget som er fastsatt etter § 9-1 tredje ledd.

(3) Skattemyndighetene beregner øvrig skatt.

§ 9-3 *Melding om skatteoppgjør mv.*

(1) Når beregningen av formues- og inntektsskatt, petroleumsskatt og svalbardskatt etter Svalbardskatteloven § 3-2 er gjennomført, skal melding om skatteoppgjør snarest mulig sendes skattepliktig.

(2) Melding om fastsetting av formue og inntekt fastsatt etter reglene i skatteloven § 10-40 til 10-45, sendes selskapets styre og daglig leder.

(3) Melding om skatteoppgjør kan ikke sendes senere enn 1. desember i fastsettingsåret.

§ 9-4 *Skatte- og trekkpliktiges endring av fastsetting mv.*

(1) Skattepliktige kan endre opplysninger i tidligere leverte skattemeldinger for formues- og inntektsskatt, svalbardskatt, merverdiavgift, arbeidsgiveravgift og særavgifter ved levering av endringsmelding. Trekkpliktige etter Svalbardskatteloven § 3-1, Jan Mayen-skatteloven og artistskatteloven kan på samme måte endre opplysninger i levert melding om trekk. Dette gjelder likevel ikke grunnlag som er fastsatt av skattemyndighetene, eller på områder hvor myndighetene har varslet om at fastsettingen er under kontroll.

(2) Endringsmelding som nevnt i første ledd, må være kommet fram til skattemyndighetene senest tre år etter leveringsfristen for skattemelding og melding om trekk.

(3) Departementet kan gi forskrift om leveringsmåte og leveringssted for endringsmelding og kan utforme endringsmeldinger. Departementet kan gi forskrift om vilkår for endring av beregningsgrunnlaget for utgående merverdiavgift ved for mye angitt merverdiavgift i salgsdokumentasjon.

§ 9-5 *Trekkpliktiges adgang til å endre fastsatt skatt på utbytte til utenlandske aksjonærer*

(1) Trekkpliktig aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning kan endre fastsettingen av skatt som nevnt i skatteloven § 10-13, ved levering av melding med endringer i melding etter § 8-8. Endringsmeldingen må være kommet fram til skattemyndighetene innen tre måneder etter leveringsfristen for meldingen om trekk, men likevel senest 31. desember i året da utbyttet ble utbetalt eller det tidligere tidspunktet da det oppsto adgang for aksjonæren til å få utbyttet utbetalt.

(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i endringsmeldingen, herunder krav til dokumentasjon.

§ 9-6 *Søknad om refusjon av skatt fastsatt ved trekk*

(1) Skattepliktige kan søke refusjon av skatt fastsatt ved trekk etter §§ 9-1 og 9-2.

(2) Fristen for å søke refusjon er seks måneder etter utløpet av den trekkpliktiges frist for å fastsette skatten. Fris-

ten for å søke refusjon av skatt på utbytte etter skatteloven § 10-13 er likevel fem år regnet fra utgangen av året da fristen for å fastsette skatten etter §§ 9-1 og 9-2, løp ut. Søknad om refusjon av skatt på utbytte etter skatteloven § 10-13 kan ikke fremmes før utløpet av perioden for den trekkpliktiges endringsadgang etter § 9-5.

(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i søknaden om refusjon, herunder krav til dokumentasjon.

§ 9-7 Skatteliste

(1) Når fristen for å sende skatteoppgjør i § 9-3 annet ledd er utløpt, utarbeides det en liste over alle skattepliktiges fastsatte formues- og inntektsskatt, svalgskatt og petroleumsskatt. Det kan gis innsyn i og utskrift av opplysninger i listen så langt det følger av bestemmelsen her. Offentleglova får ikke anvendelse ved krav om innsyn i slike opplysninger.

(2) Skattelisten skal inneholde den enkelte skattepliktiges navn, postnummer, poststed, kommune, fødselsår for personlig skattepliktig, organisasjonsnummer for upersonlig skattepliktig, fastsatt nettoformue, nettoinntekt og skatt.

(3) Skattelisten skal ikke inneholde opplysninger om avdøde personer, opplysninger om personer som er 17 år eller yngre ved skatteleggingsperiodens utgang, opplysninger om personer med adresse som er sperret i henhold til bestemmelsene gitt i eller i medhold av folkeregisterloven, opplysninger om personer uten fast bopel og opplysninger om personer der opplysningene som inngår i skattelisten kan røpe et klientforhold.

(4) Personlig skattepliktig skal bare tas med for den kommunen hvor vedkommende er skattepliktig etter skatteloven §§ 3-1 eller 3-4. Liste over personlige og upersonlige skattepliktige kan legges ut til forskjellig tidspunkt. Departementet kan bestemme at det skal legges ut skattelister for bestemte grupper skattepliktige, og hvor slike lister skal legges ut.

(5) Skattedirektoratet gjør skattelisten tilgjengelig på Internett til alminnelig ettersyn. Utlegging av listene kunnngjøres. Den enkelte skattepliktige skal ha tilgang til opplysninger om søk foretatt på egen person.

(6) På anmodning skal opplysninger fra skattelistene om den enkelte skattepliktige gis skriftlig til den skattepliktige selv, ektefelle, dødsbo, konkursbo eller domstol. Slike opplysninger kan også i rimelig utstrekning gis skriftlig til andre. Når opplysninger gis til andre etter foregående punktum, skal den enkelte skattepliktige ha tilgang til informasjon om hvem som har fått opplysningene utlevert. Skattemyndighetene kan gjøre unntak fra plikten til å informere den skattepliktige når opplysningene gis til offentlig myndighet.

(7) Fullstendige skattelister kan utleveres i elektronisk form til pressen. Listen over personlige skattepliktige kan likevel bare utleveres dersom det inngås avtale mellom den enkelte redaksjon og Skattedirektoratet om at hele eller deler av den mottatte skattelisten ikke kan legges ut på Internett eller gis videre til andre. Det kan kreves betaling ved utlevering av skattelister.

§ 9-8 Takseringsregler mv.

(1) Departementet kan gi forskrift om takseringsregler for formues-, inntekts- og fradragsposter som må fastsettes ved skjønn. Reglene legges til grunn ved fastsettingen med mindre forholdene i den enkelte saken tilsier et ikke ubetydelig avvik fra takseringsregelen.

(2) Skattekontoret kan fastsette en lokal takseringsregel når lokale forhold tilsier at en takseringsregel fravikes for en gruppe skattepliktige, eller når takseringsregel for hele landet ikke er fastsatt.

(3) Departementet kan gi forskrift om verdsetting av skogeiendom.

(4) Skattedirektoratet kan oppnevne særskilte takstutvalg for å gi forslag til verdsetting av bestemte formuesobjekter eller arter av formuesobjekter.

§ 9-9 Betalingsnedsettelse og betalingsutsettelse mv.

– lempning

(1) Skattemyndighetene kan sette ned eller ettergi fastsatt skatt dersom det av særlige grunner knyttet til fastsettingen virker særlig urimelig å fastholde hele kravet.

(2) Vedtak som nevnt i første ledd, kan i alminnelighet først treffes når skattefastsettingen er foretatt. I skatteleggingsperioden kan det av årsaker som nevnt i første ledd, gis utsettelse med innbetaling av utskrevet forskuddsskatt og det kan samtykkes i fritak fra forskuddstrekk eller skattetrekk eller tilbakebetaling av trekk. Endelig avgjørelse om nedsettelse eller ettergivelse blir også i disse tilfellene å treffe etter at fastsettingen er foretatt.

Kapittel 10 Kontroll

§ 10-1 Kontrollopplysninger fra skattepliktige mv.

(1) Skattepliktig og andre skal etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for vedkommendes bokføring eller skatteplikt og kontrollen av denne. Skattemyndighetene kan kreve at den skattepliktige dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer. Bestemmelsene her gjelder tilsvarende for trekkpliktig som nevnt i § 8-8.

(2) Den som kan pålegges å gi opplysninger etter første ledd, har plikt til å gi opplysningene uten hensyn til den taushetsplikten vedkommende er pålagt ved lov eller på annen måte. Opplysninger som angår rikets sikkerhet, kan likevel bare kreves framlagt etter samtykke fra Kongen.

§ 10-2 Kontrollopplysninger fra tredjepart

(1) Enhver tredjepart plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger som kan ha betydning for noens skatteplikt.

(2) Advokater og andre tredjeparter plikter, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om pengeoverføringer, innskudd og gjeld, herunder hvem som er parter i overføringene, på deres konti tilhørende skattepliktig.

(3) Innhenting av opplysninger for målretting av kontroller kan bare foretas når det foreligger særlig grunn.

(4) I den utstrekning opplysningene ikke knytter seg til deres næringsvirksomhet, plikter fysiske personer bare å gi opplysninger i følgende tilfeller:

- a) Den som lar utføre arbeid på bygg eller anlegg, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om hvem som har levert materialer mv. og hvem som for egen regning har medvirket til arbeidet. Det skal gis opplysninger om varelevering og -kjøp, tjenester, vederlag og andre forhold som knytter seg til det enkelte mellomværendet og oppgjøret for dette.
- b) Enhver skyldner eller fordringshaver plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om tilgodehavende og gjeld som navngitt person, bo, selskap eller innretning har, og om renter, provisjoner mv. som knytter seg til fordringen eller gjelden.
- c) Den som ved leie eller på annen måte stiller fast eiendom helt eller delvis til rådighet for noen, eller bestyrer forretninger for noen, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi de opplysninger om forholdet som har betydning for spørsmålet om vedkommende er skattepliktig til kommunen og for omfanget av skatteplikten.
- d) Den som har utbetalt eller ytet lønn eller annen godtgjøring for arbeid, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om alt som i siste skattleggingsperiode er ytet til den enkelte mottaker.
- e) Oppdragsgiver plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om de mellommenn vedkommende har gitt oppdrag, og om størrelsen på vederlag som omfattes av oppdraget gjennom et nærmere angitt tidsrom.

(5) Skattemyndighetene kan kreve at tredjepart dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programstymer.

§ 10-3 *Kontrollopplysninger ved skifte av dødsbo*

Utstedes det proklama ved skifte av dødsbo, plikter loddeier, tingrettsdommer, testamentsfullbyrder og andre som yter hjelp ved skifteoppgjøret, etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om boet skylder skatt.

§ 10-4 *Kontroll hos den opplysningspliktige*

(1) Skattemyndighetene kan foreta kontroll hos den som plikter å gi opplysninger etter denne loven. De opplysningspliktige plikter likevel ikke å gi adgang til kontroll i deres private hjem, med mindre næringsvirksomhet utøves fra den næringsdrivendes private hjem.

(2) Ved kontroll som nevnt i første ledd, skal den opplysningspliktige gi opplysninger som vedkommende plikter å gi ved kontroll etter §§ 10-1 til 10-3. Den opplysningspliktige skal videre gi skattemyndighetene adgang til befarung, besiktigelse, gjennomsyn av arkiver, opptelling av eiendeler, taksering mv. av fast eiendom, anlegg, innretninger, transportmidler mv. Ved kontroll av særavgifts-

pliktige varer kan myndighetene kreve vareprøver avgitt uten vederlag. Ved gjennomsyn av virksomhetens arkiver kan skattemyndighetene kopiere til datalagringsmedium for senere gjennomgang hos den opplysningspliktige eller hos skattemyndighetene.

(3) Den opplysningspliktige eller en fullmektig skal, når skattemyndighetene krever det, være til stede ved kontroll som nevnt i første ledd, og yte nødvendig veiledning og bistand.

(4) Departementet kan samtykke i at representant for skattemyndighetene i en annen stat kan være til stede ved kontroll som nevnt i første ledd, når det på gjensidig grunnlag er inngått overenskomst om dette med vedkommende stat.

§ 10-5 *Kontrollopplysninger fra offentlige myndigheter*

(1) Offentlige myndigheter, innretninger mv. og tjenestemenn plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid, og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokumenter mv.

(2) Uten hinder av taushetsplikt som de ellers har, skal

- a) myndigheter som fastsetter eller innkrever skatt, toll eller avgifter, eller som utbetaler erstatninger, tilskudd, bidrag, trygder, stønader mv., etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om de fastsatte, innkrevde eller utbetalte beløp, om grunnlaget for dem og om gjeld, beløp til gode og renter

- b) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter verdipapirhandeloven, etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeidet, såfremt opplysningene er gitt kontrollorganet i medhold av lovbestemt opplysningsplikt
- c) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter eiendomsmeglingsloven, etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeidet
- d) konfliktrådene etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om innholdet i avtale inngått under meglings i konfliktråd, jf. konfliktrådsloven
- e) andre skattemyndigheter, politiet og Mattilsynet gi opplysninger som er av betydning for skattemyndighetenes vurdering av om vilkårene for registrering av produsent eller importør av alkoholholdig drikk og teknisk etanol etter bestemmelser gitt i eller i medhold av særavgiftsloven, er oppfylt
- f) utlendingsmyndighetene etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om oppholds- og arbeidstillatelse i Norge for utenlandske artister
- g) politiet etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om utenlandske artister som tar engasjement i politidistriktet, samt arrangørens navn og adresse
- h) tollmyndighetene gi opplysninger om vareførselen til og fra landet av betydning for skattemyndighetenes fastsetting av skatt ved innførsel.

§ 10-6 *Kontrollopplysninger fra tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste*

Når særlige hensyn gjør det nødvendig, og det forelig-

ger mistanke om overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan Skattedirektoratet eller den direktoratet gir fullmakt pålegge tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste å gi opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger samt elektronisk kommunikasjonsadresse.

§ 10-7 *Kontrollopplysninger om eierinteresse i utenlandsk selskap mv.*

Skattepliktige som direkte eller indirekte har eierinteresse i utenlandsk selskap eller innretning, skal etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om det utenlandske selskapet eller innretningen. Skattemyndighetene kan kreve at den skattepliktige dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer, såfremt dokumentene er i den skattepliktiges besittelse. Dersom eierandelen utgjør 50 prosent eller mer, eller den skattepliktige har bestemmende innflytelse i det utenlandske selskapet eller innretningen, plikter den skattepliktige å framskaffe opplysningene. Den skattepliktige plikter å oppbevare dokumentasjonen i fem år etter utløpet av vedkommende skattleggingsperiode. Departementet kan gi forskrift om fritak for og avgrensning av oppbevaringsplikten samt plikten til å framskaffe opplysninger vedrørende utenlandsk selskap eller innretning.

§ 10-8 *Kontroll av motorvogner*

(1) Skattemyndighetene, tollmyndighetene, Statens vegvesen og politiet kan når som helst uten varsel kontrollere motorvogner for å påse at bestemmelsene om årsavgift for motorvogn, vektårsavgift og engangsavgift og bestemmelsene om bruk av avgiftsfri biodiesel og merket mineralolje blir overholdt.

(2) Ved kontroll plikter føreren å

- a) stanse straks og ellers forholde seg som det blir anvist ved tegn eller skilt
- b) oppholde seg ved motorvognen til kontrollen er avsluttet eller til det er gitt tillatelse til å forlate stedet
- c) vise fram offentlige dokumenter som det er påbudt å ha med under kjøringen, og gi opplysninger som kontrollmyndigheten mener har betydning for avgiftskontrollen
- d) kjøre til anvist veie- eller kontrollplass.

(3) Skattemyndighetene kan kreve at skattepliktig framstiller kjøretøy hos regionvegkontoret for kontroll av kjøretøyets registreringsforhold av hensyn til om riktig avgift er fastsatt.

§ 10-9 *Plikt til å framvise identitetskort*

Dersom arbeidsgiver skal utstyre en arbeidstaker med identitetskort etter regler gitt i medhold av arbeidsmiljøloven § 4-1 syvende ledd, kan skattemyndighetene kreve at arbeidstakeren framviser identitetskortet.

§ 10-10 *Hvem pliktene påhviler i selskap mv.*

I enkeltpersonforetak påhviler pliktene etter dette kapitlet innehaveren. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning påhviler pliktene den daglige lederen av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder. For person bosatt i utlandet eller selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet påhviler pliktene personens, selskapets eller innretningens norske representant.

§ 10-11 *Framgangsmåten ved kontroll*

(1) Den skattepliktige og andre opplysningspliktige skal gis rimelig varsel og ha rett til å være til stede og å uttale seg ved kontroll i medhold av § 10-4. Dette gjelder bare når det kan gjennomføres uten at formålet med kontrollen settes i fare.

(2) Ved kontroll i medhold av § 10-4 skal det utarbeides rapport. Rapportens omfang og innhold skal tilpasses den kontrollen som er foretatt. Rapporten skal sendes den opplysningspliktige, med unntak av opplysninger om andre opplysningspliktige. Ved andre kontroller tilpasses kravet til dokumentasjon den kontrollen som er foretatt.

§ 10-12 *Politiets bistandsplikt*

Politiet skal på anmodning fra skattemyndighetene yte bistand ved kontroll etter dette kapitlet. Politiet kan kreve opplysninger og utlevering av materiale som nevnt i § 10-4.

§ 10-13 *Klage*

(1) Den som får pålegg om å gi opplysninger eller medvirke til kontroll etter dette kapitlet, kan påklage pålegget med den begrunnelse at det ikke foreligger plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Skattemyndighetene skal opplyse om klageadgangen i forbindelse med pålegget.

(2) Klage, som kan være muntlig, må framsettes innen en uke.

(3) Organet som har gitt pålegget, skal enten omgjøre det eller snarest mulig legge klagen fram for nærmeste overordnede organ til avgjørelse.

(4) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre den som ga pålegget gir utsetting. Utsetting bør gis når klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Utsetting skal gis hvis pålegget gjelder framlegging av dokumenter, når disse blir forseglest og deponert etter regler gitt i forskrift.

§ 10-14 *Forskrifter*

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved kontroll etter dette kapitlet, herunder om hvordan opplysninger skal gis, krav til legitimasjon, varsel og informasjon til den som kontrolleres, tilgang til elektronisk arkiv, kopiering av elektronisk informasjon, krav til rapport, tilbakelevering av dokumenter, sletting av informasjon og om klage over pålegg.

Kapittel 11 Pålegg om bokføring, revisjon og oppbevaring av regnskapsmateriale

§ 11-1 Pålegg om bokføring

(1) Skattemyndighetene kan pålegge skattepliktige og tredjeparter som er bokføringspliktige etter bokføringsloven, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av bokføringsloven. Det samme gjelder plikt til å oppbevare dokumentasjon i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7-3 nr. 3.

(2) Pålegg om bokføring rettes til styret i selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon, og sendes hvert medlem. Det skal fastsettes en frist for oppfyllelse. Fristen skal være minimum fire uker og ikke lengre enn ett år.

§ 11-2 Pålegg om revisjon

(1) Når skattepliktiges årsregnskap er fastsatt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av regnskapsloven eller bokføringsloven eller god regnskapsskikk eller bokføringsskikk, kan skattemyndighetene gi pålegg om at ett eller flere årsregnskap skal revideres av en registrert eller statsautorisert revisor i samsvar med revisorloven § 2-2 for a) aksjeselskap der det er truffet beslutning i medhold av fullmakt etter aksjeloven § 7-6 b) selskap som nevnt i regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 13, som er organisert etter en utenlandsk selskapsform som i det vesentligste tilsvarer definisjonen av aksjeselskap i aksjeloven § 1-1 annet ledd, og som ikke har revisjonsplikt etter revisorloven § 2-1.

(2) Pålegg om revisjon kan gis på grunnlag av forhold som nevnt i første ledd knyttet til årsregnskapet for siste regnskapsår samt de tre foregående årene.

(3) Pålegg om revisjon kan ikke gjelde for mer enn tre regnskapsår.

(4) Pålegg om revisjon rettes til styret i selskapet.

(5) Departementet kan gi forskrift om varsel, krav til påleggets form og innhold, virkningen av pålegg ved selskapsomdanninger, melding til Foretaksregisteret, innsending av villighetserklæring og om når pålegg om revisjon ikke kan gis.

§ 11-3 Pålegg om oppbevaring av regnskapsmateriale

(1) Skattemyndighetene kan i forbindelse med kontroll pålegge skattepliktige som er bokføringspliktige etter bokføringsloven, å oppbevare regnskapsmateriale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til 4 i mer enn fem år etter regnskapsårets slutt.

(2) I enkeltpersonforetak rettes pålegg etter første ledd til foretakets innehaver. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning rettes pålegget til daglig leder av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder.

§ 11-4 Klage over pålegg

(1) Den som får pålegg etter dette kapitlet, kan påklage pålegget i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak i kapittel 13 med den begrunnelse at det ikke foreligger

plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Klagefristen er likevel tre uker. Skattemyndighetene skal opplyse om klageadgangen i forbindelse med pålegget.

(2) Skattemyndighetene kan bestemme at pålegget ikke skal settes i kraft før klagen er avgjort.

Kapittel 12 Endring uten klage

§ 12-1 Endring av skattefastsetting mv.

(1) Skattemyndighetene som nevnt i § 2-7, kan endre enhver skattefastsetting når fastsettingen er uriktig. Reglene får tilsvarende anvendelse dersom det ikke foreligger noen skattefastsetting etter kapittel 9.

(2) Før fastsettingen tas opp til endring etter første ledd, skal skattemyndighetene vurdere om det er grunn til det under hensyn til blant annet den skattepliktiges forhold, den tid som er gått, spørsmålets betydning og sakens opplysning.

(3) Skattemyndighetene skal ta opp skattefastsettingen til endring når

- endringen følger av, eller forutsettes i, utfallet av et søksmål
- skattelovgivningen foreskriver endring av fastsettingen som følge av omstendigheter som inntreffer etter fastsettingen eller
- endringen følger av en avtale som nevnt i dobbeltbeskatningsavtaleloven.

(4) Skattemyndighetene kan endre beregningen av formue og inntekt fra selskap som skal levere selskapsmelding som nevnt i § 8-9.

§ 12-2 Skjønnsfastsetting

(1) Skattemyndighetene kan fastsette det faktiske grunnlaget for skattefastsettingen ved skjønn når det ikke foreligger noen fastsetting etter kapittel 9 eller leverte meldinger ikke gir et forsvarlig grunnlag å bygge fastsettingen på.

(2) Skjønnen skal settes til det som framstår som riktig ut fra opplysningene i saken.

§ 12-3 Endring av vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret

Skattemyndighetene kan endre vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret eller i forenklet registreringsordning når det samtidig er truffet vedtak etter § 12-1 som har direkte sammenheng med registrerings- eller slettingsvedtaket.

§ 12-4 Summarisk fellesoppgjør

(1) Når arbeidsgiver har levert uriktige eller ufullstendige opplysninger om ytelser til ansatte, og det medfører uforholdsmessig byrde å gjennomføre ordinære endringsaker for den enkelte ansatte, kan skattemyndighetene i stedet treffe vedtak om et summarisk oppgjør av formues- og inntektsskatt og arbeidsgiveravgift på arbeidsgiverens hånd (summarisk fellesoppgjør).

(2) Forhold som omfattes av et vedtak om summarisk fellesoppgjør, kan ikke tas opp som ordinær endringsak for den enkelte skattepliktige eller være gjenstand for klage fra denne.

(3) Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i vilkårene etter første ledd samt om beregning og gjennomføring av summarisk fellesoppgjør.

§ 12-5 Fastsetting for flere skattleggingsperioder under ett

For skattepliktig som har skattleggingsperiode på seks måneder eller kortere, kan fastsetting etter § 12-1 foretas samlet, men ikke for et lengre tidsrom enn ett år. Retting av konkrete poster i en skattefastsetting må knyttes til bestemte skattleggingsperioder.

§ 12-6 Frister for endring av skattefastsetting mv.

(1) Fristen for å ta opp saker til endring etter §§ 12-1, 12-3 og 12-4 er fem år etter utgangen av skattleggingsperioden. For skatter som ikke fastsettes for en bestemt tidsperiode, gjelder fristen fra utgangen av det kalenderåret da den ordinære fristen for å gjennomføre fastsetting etter kapittel 9, løp ut. Fastsetting av merverdiavgiftskompensasjon kan ikke tas opp til endring til gunst for den skattepliktige etter utløpet av fristene som nevnt i merverdiavgiftskompensasjonsloven § 10.

(2) Fristen er ti år dersom den skattepliktige ilegges skjerpet tilleggs katt eller anmeldes for brudd på straffebestemmelsene i straffeloven §§ 378 og 379. Vedtak om endring som er truffet i medhold av tiårsfristen, bortfaller dersom vedtaket om skjerpet tilleggs katt oppheves eller anmeldelsen ikke leder til straffereaksjon for brudd på de nevnte bestemmelsene. Fristen er ti år også i saker hvor det ikke ilegges tilleggs katt fordi vilkårene i § 14-4 bokstav d er oppfylt.

(3) Etter den skattepliktiges død kan sak om endring innenfor fristene i første og annet ledd, tas opp senest to år etter dødsfallet. Toårsfristen gjelder ikke så lenge boet verken er overtatt av selvskiftende arvinger eller er endelig oppgjort uten slik overtaking.

(4) Med mindre det foreligger nye opplysninger i saken, må sak om endring av skattegrunnlaget i vedtak etter §§ 12-1, 12-3 og 12-4 tas opp senest fire måneder etter vedtakstidspunktet dersom endringen er til ugunst for den skattepliktige. Saken må uansett tas opp innenfor fristene i første til tredje ledd.

(5) Etter utløpet av fristene i første til fjerde ledd kan skattemyndighetene likevel vedta økning av pensjonsgivende inntekt, når den skattepliktige forlanger det som følge av feil som i høy grad er sannsynliggjort, og som vedkommende ikke kan lastes for. Ved slik økning skal pensjonspoeng og trygdeavgift økes tilsvarende. Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av slik endring og om beregning og innbetaling av trygdeavgift.

§ 12-7 Utsatt friststart

Når skattelovgivningen foreskriver endring av skattefastsettingen som følge av omstendigheter som inntreffer etter fastsettingen, regnes fristene etter § 12-6 fra utgangen av det kalenderåret da vilkårene for å foreta endringen ble oppfylt.

§ 12-8 Unntak fra fristene for å ta opp skattefastsetting mv. til endring

Fristene i § 12-6 er ikke til hinder for at skattefastsettingen tas opp til endring

- når endringen følger av, eller forutsettes i, utfallet av et søksmål
- som følge av uttalelse fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen, i sak der den skattepliktige er part
- når det er klart at vanskelige livsforhold hos den skattepliktige har ført til uriktig fastsetting.

§ 12-9 Fordeling av kompetanse mellom Oljeskattekontoret og andre skattemyndigheter

Oljeskattekontoret avgjør med bindende virkning for andre skattemyndigheter enn Klagenemnda for petroleumsskatt hvilke inntekts- og formuesposter som omfattes av petroleumsskatteloven § 5 første ledd, og hva som skal anses som skattepliktig inntekt og fradragsberettiget kostnad for finansielle poster som nevnt i petroleumsskatteloven § 3 d annet til syvende ledd.

§ 12-10 Endring av skattefastsetting overfor trekkpliktige etter artistskatteloven, Svalbardskatteloven og Jan Mayen-skatteloven

Skattemyndighetene kan treffe vedtak om endring av skattefastsetting etter § 12-1 overfor den som har trekkplikt etter artistskatteloven, Svalbardskatteloven og Jan Mayen-skatteloven.

§ 12-11 Endring uten klage av andre enkeltvedtak enn vedtak om skattefastsetting

(1) Andre enkeltvedtak enn vedtak om skattefastsetting kan endres av det organet som har truffet vedtaket, uten at det er påklaget dersom

- endringen ikke er til skade for noen vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser
- underretning om vedtaket ikke er kommet fram til vedkommende, og vedtaket heller ikke er offentlig kunnngjort eller
- vedtaket må anses ugyldig.

(2) Foreligger vilkårene etter første ledd, kan vedtaket endres også av klageinstansen eller av annet overordnet organ.

(3) Dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det, kan klageinstans eller overordnet myndighet endre underordnet organs vedtak til skade for den vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser, selv om vilkårene etter første ledd bokstav b eller c ikke er oppfylt. Melding om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes vedkommende innen tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort må sendes vedkommende innen tre måneder etter samme tidspunkt. Gjelder det overprøving av vedtak i klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort likevel sendes vedkommende innen tre uker.

(4) De begrensningene i adgangen til å endre et vedtak uten at det er påklaget som er forutsatt ellers i denne bestemmelsen, gjelder ikke når endringsadgangen følger

av annen lov, av vedtaket selv eller av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Kapittel 13 Klage

§ 13-1 *Hvilke avgjørelser som kan påklages og hvem som har klagerett*

(1) Enkeltvedtak kan påklages av den vedtaket retter seg mot. Vedtak om skattefastsetting kan også påklages av den som er endelig ansvarlig for den skattepliktiges skatt.

(2) Klageinstansens vedtak i klagesak kan ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt

- a) når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen
- b) når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede
- c) når Kongen vil være klageinstans
- d) når klagen er avvist av en klagenemnd.

§ 13-2 *Klage fra andre*

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap kan klage på vedtak om verdsettingen av aksjene i selskapet.

(2) Selskap hvor deltakerne skattlegges etter skatteloven §§ 10-40 til 10-45, kan klage på vedtak om beregning av formue og inntekt fra selskapet.

(3) Boligselskap kan klage på vedtak om beregning av formue og inntekt fra selskapet.

(4) Den som skal svare skatt etter eideomsskattelova, har samme rett til å klage etter § 13-1 som den skattepliktige har over avgjørelse som får betydning for eiendomsskatten.

§ 13-3 *Klageinstans*

(1) Klageinstans er det forvaltningsorganet (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorganet som har truffet enkeltvedtaket (underinstansen).

(2) Skatteklagenemnda er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift. Det samme gjelder klage over vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret, når det samtidig klages over vedtak etter § 12-1 som har direkte sammenheng med registrerings- eller slettingsvedtaket. Skatteklagenemnda er også klageinstans ved klager over vedtak fra Skattedirektoratet om ileggelse av tvangsmulkt etter § 14-1 og overtredelsesgebyr etter § 14-7. Saker som skal avgjøres av Skatteklagenemnda, forberedes for nemnda av sekretariatet for Skatteklagenemnda.

(3) Skatteklagenemnda for Svalbard er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av skatt etter Svalbardskatteloven. Saker som skal avgjøres av Skatteklagenemnda for Svalbard, fremmes for nemnda av skattekontoret.

(4) Klagenemnda for petroleumsskatt er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av skatt etter petrole-

umsskatteloven § 5 første ledd. Saker som skal avgjøres av Klagenemnda for petroleumsskatt, fremmes for nemnda av Oljeskattekontoret.

§ 13-4 *Klagefrist. Oppreisning for oversittelse av klagefristen.*

(1) Klagefristen er seks uker.

(2) Dersom klageren er avhengig av å få opplysninger fra skattemyndighetene for å klage, kan klageren levere klage innen seks uker etter at skattemyndighetene har sendt de nødvendige opplysningene. Første gang en bolig verdsettes etter eideomsskattelova § 8 C, er fristen for å klage over vedtak som får betydning for eiendomsskatten, seks uker fra skatteseddelen mottas fra kommunen.

(3) Selv om klagefristen er oversittet, kan skattemyndighetene ta klagen under behandling dersom det er grunn til det under hensyn til blant annet klagerens forhold, den tid som er gått, spørsmålets betydning og sakens opplysning. Klagen kan ikke tas under behandling som klagesak dersom det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet.

§ 13-5 *Klagens adressat, form og innhold*

(1) Klagen skal sendes til det organet som har truffet vedtaket som påklages.

(2) Klagen skal være skriftlig.

(3) Klagen skal vise til det vedtaket som det klages over, og om påkrevd gi opplysninger til vurdering av klagerett og av om klagefrist er overholdt. Den skal inneholde bestemte påstander og redegjøre for de forhold påstandene bygger på. Klage over vedtak om fastsetting av merverdiavgift som følge av at skattemelding ikke er kommet inn, behandles bare dersom klageren samtidig med klagen sender inn skattemelding for den eller de skattleggingsperioder vedtaket gjelder.

(4) Inneholder en klage feil eller mangler, setter forvaltningsorganet en kort frist for retting eller utfylling.

§ 13-6 *Saksforberedelse i klagesak*

(1) Om saksforberedelse mv. av klagesaker gjelder kapittel 5 tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne bestemmelsen.

(2) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jf. likevel § 13-4 tredje ledd.

(3) Underinstansen kan endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet.

(4) Blir det ikke truffet vedtak som nevnt i annet eller tredje ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Underinstansen kan avgi uttalelse i saken.

(5) Klageren skal sendes utkast til underinstansens uttalelse. I saker hvor klageinstansen er en nemnd, skal klageren sendes utkast til innstilling til vedtak i nemnda. Første og annet punktum gjelder likevel ikke opplysninger som kan unntas fra innsyn etter § 5-4 femte ledd.

§ 13-7 *Klageinstansens kompetanse*

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke fore-

ligger, skal klageinstansen avvise saken, jf. likevel § 13-4 tredje ledd. Klageinstansen er ikke bundet av at underinstansen har ansett vilkårene for å være oppfylt.

(2) Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunktene som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av klageren.

(3) Klageinstansen kan selv treffe nytt vedtak i saken, eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

§ 13-8 Fordeling av kompetanse mellom Klagenemnda for petroleumsskatt og andre skattemyndigheter

Klagenemnda for petroleumsskatt avgjør med bindende virkning for andre skattemyndigheter hvilke inntekts- og formuesposter som omfattes av petroleumsskatteloven § 5 første ledd, og hva som skal anses som skattepliktig inntekt og fradragsberettiget kostnad for finansielle poster som nevnt i petroleumsskatteloven § 3 d annet til syvende ledd.

§ 13-9 Endring av klagenemndenes avgjørelser

(1) En klagenemnd kan innenfor fristen i § 12-6 første ledd endre sin skattefastsetting når det foreligger nye omstendigheter og tungtveiende hensyn tilsier at saken tas opp.

(2) En klagenemnd kan uavhengig av fristene i kapittel 12, endre sin skattefastsetting som følge av en uttalelse fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen i sak der den skattepliktige er part.

Kapittel 14 Administrative reaksjoner og straff

§ 14-1 Tvangsmulkt

(1) For å fremtvinge levering av pliktige opplysninger kan skattemyndighetene ilegge den som har plikt til å gi opplysninger etter kapittel 7 og 8 eller forespurte opplysninger etter §§ 10-1, 10-2, 10-3, 10-5, 10-6 og 10-7, en daglig løpende tvangsmulkt når opplysningene ikke gis innen de fastsatte frister. Det samme gjelder når det er åpenbare feil ved de opplysninger som gis. Tvangsmulkt kan også ilegges den som ikke retter seg etter pålegg om bokføring etter § 11-1 innen den fastsatte fristen.

(2) Samlet tvangsmulkt etter første ledd første og annet punktum kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd. Samlet tvangsmulkt etter første ledd tredje punktum kan ikke overstige en million kroner.

(3) Skattemyndighetene kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt.

(4) Tvangsmulkt påløper ikke dersom oppfyllelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.

(5) Departementet kan gi forskrift om når pliktige opplysninger anses å ikke være gitt og om nivået på og utmåling av tvangsmulkten.

§ 14-2 Saksbehandlingsregler ved ileggelse av tvangsmulkt

(1) Ved vedtak om tvangsmulkt kan forhåndsvarsel etter § 5-6 unnlates. I melding om vedtak om tvangsmulkt, jf. § 5-8, skal skattemyndighetene opplyse om hvilke plikter som nevnt i § 14-1 første ledd som ikke anses å være oppfylt, frist for når tvangsmulkten begynner å løpe og størrelsen på tvangsmulkten.

(2) Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 14-3 Tilleggsskatt

(1) Tilleggsskatt ilegges skattepliktig og trekkpliktig som nevnt i § 8-8 første og annet ledd, som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til skattemyndighetene eller unnlater å gi pliktig opplysning, når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler. Som unnlatt levering av pliktig opplysning regnes levering etter at skattemyndighetene har truffet vedtak om skattegrunnlaget og beregnet skatt.

(2) Tilleggsskatt ilegges ikke når skattepliktiges eller trekkpliktiges forhold må anses unnskyldelig.

(3) Tilleggsskatt kan fastsettes samtidig med den skatten den skal beregnes av, eller ved en senere særskilt fastsetting. Fristene i §§ 12-6 til 12-8 gjelder tilsvarende.

§ 14-4 Unntak fra tilleggsskatt

Tilleggsskatt fastsettes ikke

- av riktige og fullstendige opplysninger som er forhåndsutfylt i skattemeldingen
- når de uriktige eller ufullstendige opplysningene skyldes åpenbare regne- eller skrivefeil
- når selger unnlater å beregne merverdiavgift av ordinær bokført omsetning, og det godtgjøres at kjøper har full fradragsrett, eller kjøper ville hatt rett til kompensasjon for merverdiavgiften etter merverdiavgiftskompensasjonsloven
- når den skattepliktige frivillig retter eller utfyller opplysninger som er gitt tidligere, slik at det kan fastsettes riktig skatt. Dette gjelder ikke hvis rettingen kan anses framkalt ved kontrolltiltak som er eller vil bli satt i verk, eller ved opplysninger som skattemyndighetene har fått fra andre. Tidligere ilagt tilleggsskatt faller ikke bort.
- når tilleggsskatten for det enkelte forholdet vil bli under 1000 kroner eller
- når den skattepliktige er død.

§ 14-5 Satser og beregningsgrunnlag for tilleggsskatt

(1) Tilleggsskatt beregnes med 20 prosent av den skattemessige fordelen som er eller kunne ha vært oppnådd. Satsen skal være ti prosent når de uriktige eller ufullstendige opplysningene gjelder opplysninger som også er gitt av arbeidsgiver eller andre etter kapittel 7, og opplysninger som selskapet har gitt etter § 8-9 for deltakere som skattlegges etter skatteloven §§ 10-40 til 10-48.

(2) Formues- og inntektstillegg som gir grunn for å an-

vende tilleggsskatt, anses å utgjøre den øverste delen av den skattepliktiges formue og inntekt.

(3) Har den skattepliktige et skattemessig underskudd, beregnes tilleggsskatten av den skatten som ville blitt fastsatt på grunnlag av den unndratte formuen eller inntekten. Det samme gjelder når den fastsatte skatten er lavere enn den skatten som ville blitt fastsatt på grunnlag av den unndratte formuen eller inntekten.

(4) Ved tidfestingsfeil beregnes tilleggsskatten av nettofordelen ved den utsatte fastsettingen. Tidfestingsfeil foreligger i denne sammenheng når

- a) de uriktige eller ufullstendige opplysningene har ført til en skattebesparelse som uten at det er nødvendig med nye opplysninger fra den skattepliktige, ville ha ført til en tilsvarende skattebyrde i senere perioder
- b) den skattepliktige selv har oppgitt skattegrunnlaget i senere perioder, eller unnlatt å fradragsføre kostnaden i senere perioder, før skattemyndighetene har tatt opp forholdet
- c) skattemyndighetene har tatt opp forholdet, men den skattepliktige sannsynliggjør at grunnlaget uansett ville blitt tatt med eller kostnaden unnlatt fradragsført i senere perioder.

(5) Ilagt tvangsmulkt etter § 14-1 skal komme til fradrag i beregnet tilleggsskatt for unnlatt levering etter § 14-3 første ledd annet punktum.

§ 14-6 *Skjerpet tilleggsskatt*

(1) Skjerpet tilleggsskatt ilegges skattepliktig og trekkpliktig som nevnt i § 8-8 første og annet ledd, som forsettlig eller grovt uaktsomt gir skattemyndighetene uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler. Skjerpet tilleggsskatt kan bare ilegges i tillegg til tilleggsskatt etter § 14-3. § 14-4 første ledd gjelder tilsvarende.

(2) Skjerpet tilleggsskatt skal fastsettes i et eget vedtak samtidig med eller etter fastsetting av tilleggsskatt etter § 14-3. § 14-3 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

(3) Skjerpet tilleggsskatt beregnes med 20 eller 40 prosent av den skatten som er eller kunne vært unndratt. § 14-5 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.

(4) Skal skattepliktig for samme år svare skjerpet tilleggsskatt etter forskjellige satser, fordeles den skatten som skjerpet tilleggsskatt skal beregnes av, forholdsmessig etter størrelsen på den formuen eller inntekten som de ulike satsene skal anvendes på.

§ 14-7 *Overtredelsesgebyr*

(1) Skattemyndighetene kan ilegge overtredelsesgebyr overfor

- a) tredjeparter som ikke oppfyller sine opplysningsplikter etter kapittel 7
- b) den som ikke medvirker til kontroll etter §§ 10-4 eller 10-8
- c) den som ikke oppfyller sine plikter til å føre og oppbevare personalliste gitt i medhold av bokføringsloven.

(2) Overtredelsesgebyr ilegges ikke tredjepart som er ilagt tvangsmulkt for den samme opplysningssvikten.

(3) Overtredelsesgebyr etter første ledd bokstav a og c skal utgjøre ti rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd. Ved gjentatt overtredelse innen tolv måneder fra ileggelse av overtredelsesgebyr skal gebyret utgjøre 20 rettsgebyr. Et tilleggsgebyr på inntil to rettsgebyr kan ilegges for hver person, selskap eller lignende som det ikke er levert opplysninger om, og hver person som ikke er registrert i samsvar med bestemmelsene om føring av personalliste.

(4) Overtredelsesgebyr etter første ledd bokstav b kan utgjøre inntil 50 rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.

(5) Overtredelsesgebyr ilegges ikke dersom oppfyllelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.

(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

(7) Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for beregning og om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 14-8 *Varsel*

I varsel etter § 5-6 om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr skal fristen for å uttale seg være minst tre uker. Varsel etter § 5-6 kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

§ 14-9 *Veiledning om taushetsrett mv.*

I sak om tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr skal skattemyndighetene, så langt det er nødvendig for at en part kan ivareta sine interesser i saken, veilede skattepliktig og tredjepart om rekkevidden av retten til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander når svaret eller utleveringen kan utsette vedkommende for tilleggsskatt, overtredelsesgebyr eller straff.

§ 14-10 *Utsatt iverksetting av vedtak om sanksjon*

(1) Vedtak om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr skal ikke iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

(2) Dersom skattepliktig eller tredjepart akter å prøve vedtakets gyldighet for domstolene, skal vedtaket etter anmodning ikke iverksettes før etter utløpet av søksmålsfristen eller endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 14-11 *Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner*

Ved prøving av vedtak om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr kan retten prøve alle sider av saken.

§ 14-12 *Straff for tredjeparts opplysningssvikt mv.*

(1) Med bot eller fengsel inntil to år straffes opplysningspliktig tredjepart som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til skattemyndighetene, eller unnlater å gi pliktig opplysning.

(2) Med bot eller fengsel inntil ett år straffes den som grovt uaktsomt overtrer gjerningsbeskrivelsen i første ledd.

§ 14-13 *Straff for unnlatt medvirkning til kontroll mv.*

Med bot eller fengsel inntil to år straffes den som unnlater å medvirke til kontroll etter §§ 10-4 eller 10-8.

Kapittel 15 Søksmål mv.

§ 15-1 Søksmål fra skattepliktige mv.

(1) Den som har klageadgang over en avgjørelse skattemyndighetene har truffet etter denne loven, kan reise søksmål om prøving av avgjørelsen. Den kan også reise søksmål om prøving av avgjørelsen i klagesaken.

(2) Hvem som har adgang til å gå til søksmål om prøving av andre avgjørelser enn avgjørelser etter første ledd første punktum, følger av reglene i tvisteloven § 1-3.

§ 15-2 Søksmål fra departementet eller en kommune

(1) Departementet kan ved søksmål få prøvd om nemndsvedtak i sak om fastsetting av skatt skal oppheves helt eller delvis fordi det bygger på feilaktig faktisk grunnlag eller uriktig oppfatning av et rettsspørsmål. Dette gjelder likevel ikke avgjørelse truffet på grunnlag av en bindende forhåndsuttalelse etter kapittel 6.

(2) Kommunestyret kan ved søksmål få prøvd vedtak som gjelder spørsmålet om hva som er rett skattested for enkelte skattepliktige. Søksmål anlegges mot den andre eller de andre kommunene som er part i tvisten.

(3) Kommunestyret kan ved søksmål få prøvd vedtak som gjelder spørsmål av betydning for utskrivningen av eiendomsskatt. Kommunestyret kan også få prøvd den skattepliktiges fastsetting av skattegrunnlaget for kraftforetak som har betydning for utskrivningen av eiendomsskatt.

(4) Den avgjørelsen retter seg mot, skal varsles om søksmålet.

§ 15-3 Partsstilling

(1) Ved søksmål til prøving av avgjørelser etter denne loven utøves statens partsstilling av den skattemyndigheten som har truffet avgjørelsen. Er avgjørelsen truffet av en nemnd, utøves partsstillingen av skattekontoret.

(2) Departementet kan i enkeltsak eller i grupper av saker overta utøvelsen av partsstillingen eller overføre den til annen skattemyndighet.

(3) Søksmål om nemndsvedtak etter § 15-2 første ledd skal rettes mot nemnda ved lederen.

§ 15-4 Søksmålsfrist

(1) Søksmål som gjelder enkeltvedtak om skattefastsetting, må reises innen seks måneder etter at vedtaket ble sendt den skattepliktige. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

(2) Søksmålsfristen avbrytes dersom det omtvistede spørsmålet klages inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Ny søksmålsfrist på seks måneder løper fra ombudsmannens melding om avsluttet behandling er kommet fram til den skattepliktige, eller fra den skattepliktige blir varslet om myndighetenes svar på ombudsmannens anmodning om fornyet behandling. Søksmålsfristen etter første ledd avbrytes likevel ikke dersom klagen ikke fører til realitetsavgjørelse hos ombudsmannen og dette skyldes forsettlig forhold fra den skattepliktiges side.

(3) Hvor lenge det er adgang til å gå til søksmål om prøving av andre avgjørelser enn vedtak etter første ledd, følger av reglene i tvisteloven § 1-3.

§ 15-5 Adgang til å stille vilkår for å reise søksmål

(1) Det forvaltningsorganet som har truffet enkeltvedtak i medhold av denne loven, kan bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket ikke skal kunne reises uten at adgangen til å klage over vedtaket er benyttet, og at klagen er avgjort av den høyeste klageinstansen som står åpen.

(2) Søksmål skal i alle tilfeller kunne reises når det har gått ett år fra klage første gang ble framsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens avgjørelse ikke foreligger. Forutsatt at klagen ble fremmet innen klagefristen, utløper søksmålsfristen etter § 15-4 ikke før klageinstansen har truffet avgjørelse i saken.

§ 15-6 Fastsetting etter avsagt dom mv.

(1) Når domstolen kommer til at den skattepliktige bare skal betale en del av den fastsatte skatten, eller bare skal ha tilbake en del av et tilbakebetalingskrav, og det ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger til å fastslå det riktige beløpet, skal det i domsslutningen angis hvordan ny fastsetting skal utføres.

(2) Kommer domstolen til at myndighetenes avgjørelse i sak om fastsetting ikke kan opprettholdes på grunn av formelle mangler, skal avgjørelsen henvises til ny behandling hos vedkommende skattemyndighet.

(3) Endelig rettsavgjørelse og forlik er bindende for alle skattekreditorer.

§ 15-7 Avgjørelse i fordelingstvist

(1) Kommuner som er uenige om hvor en skattepliktig sin formue og inntekt skal skattlegges etter skatteloven kapittel 2 og 3, kan i fellesskap kreve at Skattedirektoratet avgjør tvisten med bindende virkning.

(2) Avgjørelsen skal begrunnes for så vidt grunnene kan antas å ha betydning ut over den foreliggende saken.

Kapittel 16 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 16-1 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

§ 16-2 Overgangsbestemmelser

(1) § 12-6 gjelder for skattefastsettinger som tas opp til endring etter tidspunktet for lovens ikrafttredelse. Skattemyndighetene kan likevel ikke endre fastsettinger for skattleggingsperiodene 2012 til 2014 til ugunst for den skattepliktige dersom det ikke ville ha vært adgang til å endre fastsettingen etter fristreglene i ligningsloven.

(2) §§ 14-3 til 14-7 får virkning for saker som er tatt opp ved varsel om tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr etter tidspunktet for lovens ikrafttredelse. For saker om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr med varsel før tidspunktet for lovens ikrafttredelse gjelder de tidligere reglene. Det samme gjelder i saker der opplysningssvikten er begått før tidspunktet for lovens ikrafttredelse, for så vidt samlet tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr hadde blitt høyere etter de nye reglene.

(3) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

§ 16-3 *Endringer i andre lover*

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endring:

§ 218 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. Den som har bevilling som statsautorisert revisor eller er registrert som revisor, kan bistå med utferdigelse av *skattemeldinger, skatteklager* og andre henvendelser til skattemyndighetene.

2. I lov 17. juli 1925 nr. 2 om avgift av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter som utføres fra Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd første punktum skal lyde:

Undlater den avgiftspliktige å føre eller til bestemt tid å innsende boken med bilag til skattekontoret, eller undlater han å etterkomme en opfordring fra *skattemyndighetene* for Svalbard om å meddele opplysninger, taper han retten til å inngi klage, med mindre han godtgjør omstendigheter, som finnes fyldestgjørende til undskyldning for forsømmelsen.

§ 5 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dog kan *skattemyndighetene* på andragende innrømme forlengelse av klagefristen.

§ 9 skal lyde:

§ 9. Undlatelse av å føre eller til bestemt tid å innsende den i § 3, første ledd omhandlede bok med bilag eller det i § 3, annet ledd omhandlede regnskap samt undlatelse av på forlangende å meddele nærmere opplysninger til *skattemyndighetene* straffes med bøter.

3. I lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter gjøres følgende endringer:

§§ 2 til 4 oppheves.

§§ 5a til 7 oppheves.

4. I lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering gjøres følgende endring:

§ 7 sjettede ledd skal lyde:

Departementet avgjør om opplysninger innhenta ifylgje fyrste leden i denne paragrafen skal meddelast offentlege styresmakter som har med *fastsetjinga av skatt*, tolloppgåver og tilsyn med finansinstitusjonar å gjera.

5. I lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endringer:

§§ 2 til 5a oppheves.

§ 6 første ledd skal lyde:

For *avgift og renter* på motorkjøretøyer eller båter eller

i samband med bruk av motorkjøretøy eller båt som omfattes av denne lov, er eieren ansvarlig.

§ 7 første, annet og fjerde ledd oppheves.

§ 10 oppheves.

6. I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova) gjøres følgende endring:

§ 28 g tredje ledd annet punktum skal lyde:

For dette formålet kan ein sambuar krevje at *skattestyresmaktene* gir opplysningar om eller kopi av *skattemelding* og *fastsetjing av formues- og inntektsskatt* for den andre sambuaren.

7. I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eiedomsskatt til kommunane (eiedomsskatteleva) gjøres følgende endringer:

§ 8 B-1 første til tredje ledd skal lyde:

(1) Eiedomsskatt for anlegg for produksjon av elektrisk kraft skal reknast ut etter verdet (taksten) som anlegget vert sett til ved *fastsetjinga av formues- og inntektsskatt* året før skatteåret.

(2) Vert det med heimel i § 12, bokstav b nytta ulike skattøyrar for bygningar og grunn, skal det fastsetjast særskilde skattegrunnlag for bygningar og for grunn i samband med den *fastsetjinga* som er nemnt i første leden.

(3) Er det klaga på verdsetjinga, eller er verdsetjinga under prøving for domstolane, skal eiedomsskatten likevel reknast ut etter det verdet som vart sett ved *fastsetjinga av formues- og inntektsskatt*. Når spørsmålet er endeleg avgjort, skal skatten rettast i samsvar med den siste avgjerda.

§ 8 B-3 første ledd første punktum skal lyde:

Kommunefordeling av grunnlaget for eiedomsskatt for kraftanlegg sett i drift etter 1. januar 2000, skal byggje på plasseringa av slike særskilte driftsmiddel i kraftanlegget som nemnt i § 8 B-2 første leden pr. 1. januar i *skattefastsetjingsåret*.

§ 8 B-5 første punktum skal lyde:

Reglane i *skatteforvaltningsloven* gjeld tilsvarende så langt dei passer ved fastsetjing av kommunefordeling av eiedomsskattegrunnlag etter reglane i denne lova.

§ 8 C-1 første ledd første punktum skal lyde:

Kommunestyret avgjør om eiedomsskatten for bustader skal byggje på verdet (taksten) som vert sett på eiedomen ved *fastsetjinga av formues- og inntektsskatt* året før skatteåret.

§ 8 C-1 tredje ledd skal lyde:

(3) Er verdet (taksten) for bustader sett ned ved *fastsetjinga* etter skatteloven § 4-10 første ledd andre eller tredje punktum, utgjer skattegrunnlaget det justerte verdet multiplisert med 2,67 for primærbustad og 1,33 for sekundærbustad.

§ 9 annet punktum skal lyde:

Seinare vert eigedomsskatten utrekna etter det verdet som eigedomen vert sett i ved *fastsetjinga av formues- og inntektsskatt* i skatteåret.

§ 17 fjerde ledd skal lyde:

Når taksten byggjer på *verdet som er satt ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt*, skal utskrivninga rettast berre så langt *fastsetjinga* vert brigda etter *skatteforvaltningsloven § 9-4, kapittel 12 eller kapittel 13*. Fristane for retting etter *skatteforvaltningsloven § 12-6* gjeld då tilsvarende for eigedomsskatten.

§ 19 annet ledd skal lyde:

For anlegg for produksjon av elektrisk kraft og bustader som vert verdsette etter § 8 C, kan klaga ikkje gjelda det verdet som er sett på eigedomen ved *fastsetjinga av formues- og inntektsskatt*, jf. *skatteforvaltningsloven § 13-2 fjerde ledd*.

§ 23 første ledd første punktum skal lyde:

Føresegnene i *skatteforvaltningsloven § 15-4 første ledd og § 15-6 første og andre ledd* og skattebetalingsloven § 17-1 fjerde og femte ledd gjeld på tilsvarende vis for søksmål og tvistar for tingretten i sak om tvangsføring og mellombels sikring om eigedomsskatt.

§ 29 annet ledd skal lyde:

Reglane i *skatteforvaltningsloven kapittel 3* om teieplikt gjeld på tilsvarende måte for tenestemenn og nemndmedlemmer som er med på å skriva ut eigedomsskatt i staden for reglane om teieplikt i forvaltningslova.

§ 29 siste ledd skal lyde:

Spørsmålet om dekning av sakskostnader blir avgjort av eigedomsskattekontoret når klagenemnda har endra eit vedtak til gunst for skattytar. Avgjerda kan klagast inn for klagenemnda.

8. I lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av under-sjøiske petroleumsforekomster m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3 bokstav c fjerde ledd skal lyde:

Når det ved opphør av særskattepliktig virksomhet foreligger et udekket underskudd, kan den skattepliktige kreve utbetalt fra staten skatteverdien av slikt underskudd. Skatteverdien fastsettes ved å multiplisere udekket underskudd i alminnelig inntekt i sokkeldistriktet og i grunnlaget for særskatt med gjeldende satser på opphørstidspunktet. Beløpet fastsettes av *skattemyndighetene* for det året den særskattepliktige virksomheten opphører.

§ 3 bokstav c femte ledd skal lyde:

Den skattepliktige kan kreve utbetalt fra staten skatteverdien av direkte og indirekte utgifter (med unntak av finansutgifter) til undersøkelse etter petroleumsforekomster, for så vidt beløpet ikke overstiger årets underskudd i henholdsvis alminnelig inntekt i sokkeldistriktet og grunnlaget for særskatt. Skatteverdien av undersøkelsesutgifte-

ne fastsettes ved å multiplisere de fradragsberettigede utgiftene i alminnelig inntekt og i særskattegrunnlaget med gjeldende skattesatser for året da undersøkelsesutgiftene er pådratt. Beløpet fastsettes av *skattemyndighetene* for det aktuelle inntektsår. Når skatteverdien av undersøkelsesutgiftene kreves utbetalt etter dette ledd, skal utgiftene ikke inngå i underskudd som behandles etter andre bestemmelser i § 3 c. ---.---.---.---. Hvis krav på utbetaling fra staten etter dette ledd første punktum er pantsatt eller overdratt, skal underskudd som skriver seg fra kostnader til undersøkelse etter petroleumsforekomster behandles etter reglene i første til fjerde punktum, med mindre panthaver eller den som har fått kravet overdratt samtykker til annen behandling etter denne bokstav.

§ 3 bokstav i skal lyde:

i) Ved avtale om leie av flyttbar produksjonsinnretning kan leietaker som er skattepliktig etter § 5 kreve at det gis fradrag ved *fastsettingen av skatt* etter særskilte regler. Departementet kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne bokstav, herunder regler om skattemessig fradrag for avskrivninger, friinntekt og rentekostnader.

§ 4 første ledd skal lyde:

Til bruk ved *fastsettingen av skatt*, herunder *fastsettingen* av særskatt (jf. § 5), kan departementet – generelt eller for det enkelte tilfelle – med bindende virkning fastsette en normpris for petroleum som utvinnes i de områder som er nevnt i § 1, bokstav a og b.

§ 5 annet ledd skal lyde:

Særskatt *fastsettes* på den inntekt av virksomheten som ligger til grunn for *fastsetting* av den alminnelige inntektsskatt. Det gis ikke fradrag for tap eller underskudd som fremkommer ved annen virksomhet enn utvinning og rørledningstransport som nevnt i § 1. Det gis ikke fradrag for tilskudd etter skatteloven § 6-42.

§ 5 sjettede, syvende og åttende ledd skal lyde:

Dersom friinntekt utgjør mer enn nettoinntekten, kan det overskytende føres til fradrag i senere år ved *fastsetting* av særskatt. Bestemmelsene i § 3 c annet ledd første og tredje punktum samt tredje ledd får tilsvarende anvendelse på overskytende friinntekt etter foregående punktum.

Når det ved opphør av særskattepliktig virksomhet foreligger overskytende friinntekt, kan den skattepliktige kreve utbetalt fra staten skatteverdien av slik friinntekt. Skatteverdien fastsettes ved å multiplisere overskytende friinntekt med gjeldende sats for særskatt på opphørstidspunktet. Beløpet fastsettes av *skattemyndighetene* for det året den særskattepliktige virksomheten opphører.

Særskatt etter denne bestemmelse kommer ikke til fradrag ved *fastsetting* av annen inntektsskatt.

§ 6 oppheves.

§ 6 a oppheves.

§ 7 nr. 2 skal lyde:

2. Terminskatt etter nr. 1 skal skrives ut til det beløp som *fastsatt* skatt ventes å utgjøre for vedkommende inntektsår. Ved utskrivningen fordeles terminskatten i seks deler, jf. annet ledd. Den skattepliktige skal ha adgang til å uttale seg før utskrivningen finner sted.

§ 7 nr. 4 skal lyde:

4. Skattyteren kan ved forfall for andre termin med virkning for de tre første terminene innbetale tillegg til utskrevet terminskatt når denne antas utilstrekkelig til å dekke den skatt som ventes *fastsatt*. Tilsvarende kan skattyteren ved forfall for femte termin med virkning for de tre siste terminene innbetale tillegg til utskrevet terminskatt.

§ 7 nr. 5 annet ledd skal lyde:

Når *skatten er fastsatt* blir utskrevet terminskatt å avregne i den *fastsatte* skatt. I tilfeller som nevnt i petroleumsskatteloven § 7-4 avregnes innbetalt terminskatt i *fastsatt* skatt. Skattebetalingsloven § 7-1 annet og tredje ledd og § 7-2 første ledd gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring og utfylling av denne bestemmelse.

9. I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

§ 70 syvende ledd skal lyde:

Foreldra har plikt til å opplyse det organet som skal handsame fastsetjinga av tilskotet, om kva arbeid, utdanning, inntekt og formue dei har, og elles om alt ana som kan ha noko å seie for fastsetjinga av fostringstilskotet. For å fastsetje tilskotet kan organet utan omsyn til teieplikta krevje dei opplysningane som trengst frå arbeidsgjevarar, *skattestyresmaktene*, arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskap, bankar og andre som forvarer eller forvaltar formueverdiar.

§ 80 første ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Ei indeksregulering skal likevel først gjerast etter at det er teke omsyn til frådraga den frikjende faren tidlegare har fått i *skattefastsetjinga* si for betalt tilskot. Fordelen av det tidlegare frådraget i *skattefastsetjinga* skal setjast til 20 prosent.

10. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 67 annet ledd bokstav c skal lyde:

- c) overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, lov om toll og vareførsel § 16-7, *skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13*, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, kystvaktloven § 36 annet ledd, viltloven § 56 første ledd annet punktum, lakse- og innlandsfiskloven § 49 første

ledd annet punktum og forurensningsloven § 79 tredje ledd.

11. I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) gjøres følgende endring:

§ 101 tredje ledd skal lyde:

Skattemyndighetene skal på forlangende fra retten eller bostyreren gi opplysninger om skyldnerens formues- og inntektsforhold.

12. I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett gjøres følgende endringer:

§ 2-7 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

For skattekrav kan utlegg alltid tas i krav som forfaller inntil fem år etter utgangen av det inntektsåret skatten gjelder, eller i tilfelle endring av *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* fem år etter utgangen av det kalenderår da endringsvedtak ble truffet.

§ 9-4 annet ledd annet punktum:

Fordring på refusjon etter skatteloven § 16-50 regnes i denne sammenheng som forfalt ved *fastsettingen* av den skatt som gir grunnlag for kravet.

§ 9-4 annet ledd femte punktum skal lyde:

Fortrinnsretten omfatter ikke skatt som er eller kunne vært *fastsatt* ved *endring av skattefastsetting etter skatteforvaltningsloven kapittel 12*.

§ 9-7 nr. 4 bokstav a skal lyde:

- a) Fordring på *tilleggsskatt pålagt* som følge av uriktige eller ufullstendige opplysninger til skattemyndighetene, og annen skatte- eller avgiftsfordring av tilsvarende art.

13. I lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. gjøres følgende endringer:

§ 2 femte ledd skal lyde:

Departementet kan videre bestemme at offentlige organer som har med *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* og kontrollen med merverdiavgiften å gjøre, skal få adgang til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er gitt etter denne lov.

14. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endring:

§ 39 annet punktum skal lyde:

For dette formålet kan en ektefelle kreve at den andre ektefellen og *skattemyndighetene* gir opplysninger om eller kopi av den felles eller den andre ektefellens *skattemelding og fastsetting av formues- og inntektsskatt*.

15. I lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak gjøres følgende endring:

§ 3 femte ledd første punktum skal lyde:

Opplysninger som kreves etter annet ledd kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers påhviler *skattemyndigheter og myndigheter* som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet.

16. I lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard (Svalbardskatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-1 første ledd skal lyde:

Denne lov gjelder skatt til Svalbard av formue og inntekt, herunder *fastsetting*, betaling og innkreving av slik skatt.

§ 2-1 fjerde ledd skal lyde:

Lønn og annen godtgjørelse for arbeid utført utenfor Svalbard er unntatt fra skatteplikten dersom det godtgjøres at inntekten er skattepliktig ved annen norsk *skattlegging* eller i fremmed stat.

§ 2-3 annet ledd skal lyde:

Inntekt av næringsvirksomhet utøvet utenfor Svalbard unntas fra skatteplikt dersom det godtgjøres at inntekten er skattepliktig ved annen norsk *skattlegging* eller i fremmed stat.

Nåværende § 3-2 blir § 3-1.

§ 3-1 første ledd tredje punktum skal lyde:

I det samlede inntektsgrunnlaget etter forrige punktum inngår også inntekt som nevnt i § 3-2 fjerde ledd bokstav b.

Nåværende § 3-1 blir § 3-2 og overskriften skal lyde:

§ 3-2 *Formue og annen inntekt enn lønn*

§ 3-2 første ledd skal lyde:

Formue og inntekt av annen art enn nevnt i § 3-1 skattlegges etter reglene i skatteloven, med mindre annet er bestemt.

§ 3-2 fjerde ledd bokstav b første punktum skal lyde:

Skatt av alminnelig inntekt fra enkeltpersonforetak be- regnes med en prosentvis fastsatt del av denne inntekten og med samme satser som er fastsatt for lønnsinntekt, jf. § 3-1.

Kapittel 4 skal lyde:

Kapittel 4. Skatteforvaltning mv.

§ 4-1. *Skatteforvaltningslovens anvendelse på Svalbard*

Skatteforvaltningsloven gjelder ved fastsetting av skatt og trygdeavgift til Svalbard jf. skatteforvaltningsloven § 1-1 bokstav b.

§ 4-2. *Særlige bestemmelser for visse grupper skattepliktige*

Departementet kan fastsette nærmere regler om

- a) *forenklet felles skatteoppgjør for prosjektgrupper mv. med kortere opphold på Svalbard,*
- b) *krav til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, årsregnskap og årsberetning for næringsdrivende selskaper, eller for grupper av slike.*

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1. *Skattebetalingslovens anvendelse på Svalbard*

Skattebetalingsloven gjelder ved betaling og innkreving

av skatt og trygdeavgift til Svalbard, jf. skattebetalingsloven § 1-1 annet ledd b.

§ 5-2 første ledd første punktum skal lyde:

Ved utbetaling av lønn og annen godtgjørelse for arbeid skal arbeidsgiver gjøre fradrag i ytelsens verdi for skatt etter § 3-1.

§ 5-2 fjerde ledd skal lyde:

Skattebetalingsloven kapittel 5 om forskuddstrekk får ikke anvendelse for lønnstrekk, med unntak av § 5-12.

§ 5-2 femte ledd første punktum skal lyde:

Arbeidsgiveren skal levere *melding* om foretatt *lønnstrekk* etter reglene i *skatteforvaltningsloven § 8-8 første ledd*.

§ 5-2 nytt niende ledd skal lyde:

Departementet kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av lønnstrekkordningen, herunder om lønnstrekk i naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser.

§ 5-3 oppheves.

§ 6-3 første ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsen gjelder ikke for forenklet oppgjør etter § 4-2 bokstav a.

17. I lov 13. desember 1996 nr. 87 om skatt på honorar til utenlandske artister m.v. gjøres følgende endringer:

§ 6 oppheves.

§ 8 overskriften skal lyde:

§ 8. *Attest om innbetalt skatt*

§ 8 første til femte ledd oppheves.

§ 10 skal lyde:

§ 10. *Forskriftshjemmel*

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om skattlegging etter denne lov, herunder om fastsettelse av utgifter til transport, kost og *losji*, bruk av billetter, skattetrekk og *innkreving*.

§ 11 oppheves.

§ 12 skal lyde:

§ 12. *Forholdet til annen skattelovgivning*

Den øvrige skattelovgivning, herunder *skatteforvaltningsloven* og *skattebetalingsloven*, kommer til anvendelse så langt annet ikke følger av denne lov med forskrifter. *Trekkplikt* etter denne lov, og forsømmelse av slik plikt har samme virkning som tilsvarende plikt og forsømmelse etter de nevnte lover.

18. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3-5 sjettede ledd skal lyde:

Trygdetid i alderspensjoner medregnes fra utløpet av

det året *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* for det aktuelle året er ferdig.

§ 3-18 annet ledd annet punktum skal lyde:

Naturalytelser og overskudd på utgiftsgodtgjørelser regnes med og gis den verdien som legges til grunn ved *fastsetting* av inntektsskatt.

§ 7-2 tredje ledd skal lyde:

Formue som nevnt i andre ledd bokstav a og b skal være den formue som framgår av siste *fastsetting av formues- og inntektsskatt*.

§ 19-5 annet ledd første punktum skal lyde:

Pensjonspoeng etter §§ 3-13, 3-14 og 3-16 medregnes i tilleggspensjonen fra utløpet av det året *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* for det aktuelle året er ferdig.

§ 19-13 første ledd annet punktum skal lyde:

Beregningen foretas med virkning fra januar året etter at *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* for det aktuelle året foreligger.

§ 20-4 tredje ledd skal lyde:

Pensjonsopptjeningen for et kalenderår oppreguleres med lønnsvekst og tilføres pensjonsbeholdningen ved utløpet av året *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* for det aktuelle året er ferdig.

§ 20-10 tredje ledd skal lyde:

Trygdetid medregnes fra utløpet av det året *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* for det aktuelle året er ferdig.

§ 20-17 tredje ledd skal lyde:

Omregninger foretas med virkning fra januar året etter at *fastsettingen av formues- og inntektsskatt* foreligger.

§ 21-16 skal lyde: § 21-16. *Saksbehandling i avgiftssaker m.m.*

For saker som behandles av *skattemyndighetene* etter kapittel 24, gjelder ikke bestemmelsene i kapitlet her, og heller ikke bestemmelsene i forvaltningsloven.

§ 23-2 tiende ledd skal lyde:

Når det gjennomføres summarisk fellesoppgjør etter *skatteforvaltningsloven § 12-4*, inngår det beløp som arbeidsgiveren blir ansvarlig for etter denne bestemmelsen, i grunnlaget for arbeidsgiveravgiften.

§ 23-3 annet ledd nr. 2 bokstav f skal lyde:

f) godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i *selskap med deltakerfastsetting* i næring der det svares produktavgift som nevnt i § 23-5,

§ 24-2 oppheves.

§ 24-3 oppheves.

§ 24-4 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Også Riksrevisjonen kan foreta slike ettersyn og kreve fremlagt dokumenter som nevnt.

§ 24-5 annet og tredje ledd oppheves.

19. I lov 13. juni 1997 nr. 53 om eierskap i medier gjøres følgende endring:

§ 13 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Opplysninger som kreves etter første ledd, kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers *påhviler skattemyndigheter* og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet.

20. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endring:

§ 7-30b annet ledd annet punktum skal lyde:

Transaksjoner mellom heleide konsoliderte foretak kan unnlates opplyst i selskapsregnskapet dersom selskapet er unntatt fra dokumentasjonsplikten etter *skatteforvaltningsloven § 8-9* annet ledd.

21. I lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) gjøres følgende endring:

§ 6-2 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Revisor skal sende kopi av begrunnelse som nevnt i § 5-2 fjerde ledd nr. 5 som gjelder krav om bekreftelser etter *skatteforvaltningsloven*, til skattekontoret.

22. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-3 bokstav c skal lyde:

c. nedsette eller frafalle lovlig *fastsatt* skatt, uten særlig hjemmel i denne lov.

§ 2-1 syvende ledd skal lyde:

(7) Plikten til å svare formuesskatt er betinget av at skattyteren bor i riket 1. januar i det år *skatten fastsettes*.

§ 2-2 tredje til femte ledd skal lyde:

(3) Deltakerne i selskap som nevnt i annet ledd *fastsetter skatt* hver for seg for sin andel i selskapets formue og inntekt, jf. §§ 4-40 og 10-40 til 10-45.

(4) Skatt av inntekt kan *fastsettes* selv om selskapet eller innretningen er oppløst eller boet er sluttet og midlene utdelt til parthaverne før utgangen av inntektsåret.

(5) For selskap m.v. som har plikt til å svare formuesskatt, er formuesskatteplikten betinget av at selskapet, innretningen eller boet ikke er oppløst eller sluttet 1. januar i det år *skatten fastsettes*.

§ 2-10 skal lyde:

§ 2-10. *Fastsetting av skatt for ektefeller under ett*

Ektefeller *fastsetter skatt av begge formue og inntekt under ett* når ikke annet er bestemt i denne lov.

§ 2-11 skal lyde:

§ 2-11. *Særskilt fastsetting av ektefellers inntekt*

(1) Har begge ektefeller inntekt, kan hver av dem fastsette inntekten særskilt.

(2) Skattemyndighetene kan gjennomføre særskilt fastsetting også uten at ektefellene selv har foretatt særskilt fastsetting, hvis det gir lavere eller samme samlede skatt som fastsetting under ett.

(3) Ved inntekt av bedrift som tilhører den ene eller begge ektefeller, kan ektefellene etter nærmere dokumentasjon fastsette en forholdsmessig andel av overskuddet som svarer til arbeidsinnsats og deltakelse i virksomheten. Departementet kan gi forskrift om dokumentasjon.

§ 2-12 skal lyde:

§ 2-12. *Fastsetting av skatt for ektefeller hver for seg*

Ektefeller fastsetter skatt hver for seg

- a. når ekteskapet er inngått etter 31. oktober året før inntektsåret. Den ektefellen som har lavest alminnelig inntekt, kan likevel fastsette skatt under ett med den andre ektefellen hvis de har stiftet felles hjem før utløpet av inntektsåret,
- b. når de ved utløpet av inntektsåret var separert eller levde varig atskilt.

§ 2-13 skal lyde:

§ 2-13. *Fordeling av skatt mellom ektefeller*

(1) Ektefeller som helt eller delvis fastsetter skatt under ett, jf. §§ 2-10 og 2-12 bokstav a annet punktum, skal fordele skatt av

- a. alminnelig inntekt etter størrelsen av den alminnelige inntekt hver ektefelle har,
- b. personinntekt etter størrelsen av den personinntekt hver ektefelle har,
- c. formue etter størrelsen av den nettoformue hver ektefelle har.

(2) Endret skatt ved endring av fastsatt skatt senere enn to år etter utløpet av inntektsåret, skal i sin helhet tilregnes den ektefellen som endringen gjelder. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

§ 2-14 skal lyde:

§ 2-14. *Fastsetting av barns formue og inntekt*

(1) Når barn er 16 år eller yngre ved utløpet av inntektsåret, fastsettes skatten av barnets inntekt og formue med en halvpart på hver av foreldrene hvis foreldrene lever sammen ved utgangen av året. Foreldrene kan fastsette en annen fordeling.

(2) Lever ikke foreldrene sammen ved utgangen av året, fastsettes skatten av barnets inntekt og formue på den av foreldrene som barnet er folkeregistrert sammen med på dette tidspunkt. Hvis denne av foreldrene ikke har hatt omsorgen for barnet det meste av året, kan vedkommende kreve at barnets formue og inntekt fastsettes hos den annen hvis sistnevnte har hatt omsorgen for barnet det meste av året.

(3) Skatt på særkullsbarns formue og inntekt fastsettes med en halvpart hos hver av ektefellene. Den av ektefellene som ikke er barnets biologiske mor eller far og som heller ikke har adoptert barnet, kan kreve at barnets formue og inntekt fastsettes hos den andre ektefellen.

(4) Skatt på arbeidsinntekt fastsettes likevel særskilt hos barn som i inntektsåret er 13 år eller eldre, og har hatt arbeidsinntekt.

(5) Selv om øvrig skatt for barnet fastsettes sammen med foreldrene etter reglene i første ledd, kan skatt av engangserstatning eller annen ytelse som omfattes av § 4-22 fastsettes særskilt hos barnet.

Overskriften til § 2-15 og paragrafens første ledd skal lyde:

§ 2-15. *Fastsetting av skatt etter dødsfall*

(1) Ved dødsfall i inntektsåret fastsetter boet eller arving som har overtatt boet udelt, skatten for sin egen og avdødes samlede inntekt i dette året. Arving kan likevel fastsette skatten for sin og avdødes inntekt hver for seg.

§ 2-20 skal lyde:

§ 2-20. *Fordeling av inntekt ved eierskifte*

Når eiendom eller virksomhet skifter eier i inntektsåret, skattlegges hver av eierne for den inntekten som etter tidfestingsreglene faller i vedkommendes eiertid, jf. likevel § 2-15 om fastsetting av skatt etter dødsfall og § 10-41 om realisasjon av andel i selskap med deltakerfastsetting m.v.

§ 2-33 første ledd annet og tredje punktum skal lyde

Ved siden av boet kan skyldneren fastsette skatt av inntekt som skyldneren eller ektefellen erverver, og som ikke tilflyter boet. Skyldneren skal fastsette skatt av formue som skyldneren eller ektefellen eier ved utløpet av inntektsåret, som ikke er inndratt i boet.

§ 2-35 annet ledd bokstav c skal lyde:

- c. personer bosatt på fastlandet og selskaper hjemmehørende på fastlandet ikke fastsette skatt av inntekt og formue som er skattlagt til Svalbard.

§ 3-1 tredje ledd skal lyde:

(3) Ved fastsetting av skatt under ett etter § 2-12 a svars skatt til bostedskommunen til den av ektefellene som har høyest alminnelig inntekt.

§ 3-1 syvende ledd tredje punktum skal lyde:

Personens ektefelle og barn i felles husstand anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til denne boligen og ikke fastsetter under ett med personen.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1. *Hovedregel om formue*

(1) Skattepliktig formue fastsettes til omsetningsverdien pr. 1. januar i skattefastsettingsåret av skattyterens eiendeler med økonomisk verdi, med fradrag for gjeld som skattyteren hefter for.

(2) For skattyter med avvikende regnskapsår etter forskriftsbestemmelse vedtatt med hjemmel i skatteforvaltningsloven § 8-14 skal formuesfastsettelsen omfatte formuen ved utløpet av siste regnskapsår før 1. januar i skattefastsettingsåret.

§ 4-3 første ledd bokstav e og f skal lyde:

- e. forskuddsskatt, forhåndsskatt og terminskatt som ikke er forfalt, samt restskatt og resterende skatt som ikke er *fastsatt* ved utløpet av inntektsåret,
- f. skatt, trygdeavgift eller *tilleggsskatt* og *renter* som fastsettes ved *endring av fastsatt skatt* etter utløpet av inntektsåret.

§ 4-11 annet ledd skal lyde:

(2) Verdien av skog settes til den avkastningsverdien skogen har på lengre sikt ved rasjonell skjøtsel og drift etter *forskrift, jf. skatteforvaltningsloven § 9-8 tredje ledd*.

§ 4-12 skal lyde:

§ 4-12. *Aksje, grunnfondsbevis og andel i verdipapirfond*

(1) Børsnotert aksje verdsettes i alminnelighet til kursverdien 1. januar i *skattefastsettingsåret*.

(2) Ikke-børsnotert aksje verdsettes til aksjens forholdsmessige andel av aksjeselskapets eller allmennaksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året før *skattefastsettingsåret* fordelt etter pålydende.

(3) Ikke-børsnotert aksje i utenlandsk selskap verdsettes til aksjens antatte salgsverdi 1. januar i *skattefastsettingsåret*. Aksjen skal verdsettes etter annet ledd når skattyteren krever dette og kan sannsynliggjøre selskapets skattemessige formuesverdi.

(4) Departementet kan

- gi forskrift om beregning av aksjeverdien i annet ledd, og om dokumentasjonskrav etter tredje ledd,
- fastsette skjema til bruk ved beregningen,
- ved forskrift bestemme at ikke-børsnoterte aksjer som er undergitt annen kursnotering, verdsettes som bestemt i første ledd,
- ved forskrift gi bestemmelser om samordning av verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper mellom forskjellige skattekontorer.

(5) Grunnfondsbevis i sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak verdsettes til kursverdien 1. januar i *skattefastsettingsåret*. Er kursen ikke notert eller kjent, settes verdien til den antatte salgsverdi.

(6) Andel i verdipapirfond verdsettes til andelsverdien 1. januar i *skattefastsettingsåret*.

§ 4-13 skal lyde:

§ 4-13. *Aksje i nystiftet aksjeselskap og allmennaksjeselskap eller hvor aksjekapitalen er endret i året før skattefastsettingsåret*

(1) For aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som er stiftet året før *skattefastsettingsåret*, settes aksjeverdien til summen av aksjenes pålydende beløp og overkurs. Er stiftelsen skjedd ved overgang fra personlig firma til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, legges verdien 1. januar i *skattefastsettingsåret* til grunn, fastsatt i samsvar med § 4-12 annet ledd.

(2) For aksjeselskap eller allmennaksjeselskap hvor aksjekapitalen i året før *skattefastsettingsåret* er forhøyet eller satt ned ved innbetaling fra eller utbetaling til aksjonærene, legges verdien 1. januar i *skattefastsettingsåret* til grunn ved *skattefastsettingen*. Det samme gjelder så-

fremt selskapet det forutgående år har ervervet egne aksjer uten nedskrivning av aksjekapitalen, eller aksjen i året før *skattefastsettingsåret* er strøket fra notering på børs eller notering på SMB-listen ved Oslo Børs. For øvrig gjelder § 4-12 annet ledd.

§ 4-17 skal lyde:

§ 4-17. *Varebeholdning*

Beholdning av varer og råstoffer i virksomhet verdsettes til samme verdi som legges til grunn ved *fastsettingen av inntekt*, jf. § 14-5 annet ledd.

§ 4-20 annet ledd skal lyde:

(2) Personer som *fastsetter skatt* under ett, har ett felles fribeløp etter første ledd.

§ 4-31 tredje ledd første punktum skal lyde:

Andre skattytere enn nevnt i annet ledd gis ikke fradrag for gjeld som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomhet som nevnt i første ledd og verdien av skatteytters samlede eiendeler, basert på verdien ved *skattefastsettingen*.

§ 4-40 skal lyde:

§ 4-40. *Fastsetting av formue for deltaker i selskap med deltakerfastsetting*

For deltaker i *selskap med deltakerfastsetting* som omfattes av § 10-40, settes verdien av deltakerens selskapsandel ved *fastsettingen av formue* til en andel av selskapets nettoformue beregnet som om selskapet var skattyter.

§ 4-50 skal lyde:

§ 4-50. *Fastsetting av formue for inntekts- eller bruksnyter*

Er det ved testament eller annen gyldig disposisjon bestemt at inntektsnytelsen av en kapital eller bruksnytelsen av en eiendom i kortere eller lengre tid skal tilkomme en person, men at selve kapitalen eller eiendommen skal tilfalle en annen person, stiftelse eller innretning, *fastsetter* rente- eller bruksnyteren *formue av kapitalen* eller eiendommen så lenge denne retten vedvarer.

§ 4-51 skal lyde:

§ 4-51. *Forsømmelse av meldeplikt ved realisasjon av aksje og grunnfondsbevis mv.*

Er det i innsendt aksjonær oppgave oppført noen som har forsømt å gi melding til selskapets eller innretningens styre om at aksje eller grunnfondsbevis m.v. er realisert, skal vedkommende *fastsette skatten som eier av aksjen eller grunnfondsbeviset mv.*, med mindre vedkommende påviser hvem som er den virkelige eieren.

§ 5-2 første ledd annet punktum skal lyde:

Ved uttak fra enkeltpersonforetak eller sameie, gjelder skatteplikten bare hvor kostprisen helt eller delvis er kommet til fradrag ved *fastsettingen av skatt*.

§ 5-11 tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling av første ledd og om i hvilken utstrekning reglene for forskudds-

trekk i utgiftsgodtgjørelser skal gis tilsvarende anvendelse ved *fastsettingen av skatt*, jf. skattebetalingsloven § 5-8 tredje ledd.

§ 5-15 første ledd bokstav i skal lyde:

- i. arbeidsvederlag som ikke er virksomhetsinntekt, når beløpet er under grensen for opplysningsplikt etter forskrift gitt med hjemmel i *skatteforvaltningsloven § 7-13, jf. § 7-2*,

§ 5-22 første ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder for renter på lån fra personlig skattyter til aksjeselskap, allmennaksjeselskap, likestilt selskap og sammenslutning etter § 10-1, tilsvarende utenlandsk selskap, samt til *selskap med deltakerfastsetting*, jf. § 10-40.

§ 5-41 første ledd skal lyde:

(1) For livrente som er tegnet i selskap som har eller har hatt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet her i landet, er skatteplikten etter § 5-1 begrenset til den del av livrenten som anses å gå ut over tilbakebetalingen av premie for forsikringen. Det gjelder under forutsetning av at det ikke er gitt fradrag for premien ved *fastsettingen av skatt*. Departementet kan gi forskrift om størrelsen av den skattepliktige delen, om vilkår for begrensnings av skatteplikten og om hel eller delvis skatteplikt ved brudd på vilkår.

§ 6-3 fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Udekket underskudd ved årets *fastsetting av skatt* kan fremføres til fradrag etter § 14-6. Foreldrefradrag etter § 6-48 og særfradrag etter §§ 6-80 til 6-85 tas ikke i betraktning ved fastsettelse av underskudd til fremføring.

(5) Når det i skatteavtale med fremmed stat er bestemt at inntekt skal være unntatt fra skattlegging i Norge, kommer tilhørende kostnad eller tilsvarende tap ikke for noen del til fradrag ved *fastsetting av skatt på inntekt* her i landet.

§ 6-19 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Fradrag gis kun til aktiv yrkesutøver eller næringsdrivende og er betinget av at det senest ved *utløpet av fristen for å levere skattemelding* legges frem attest for innbetalt kontingent.

§ 6-32 annet ledd første punktum skal lyde:

Minstefradrag beregnes særskilt for hver person som *fastsetter skatt* under ett etter §§ 2-10, 2-12 a annet punktum og 2-14 første ledd.

§ 6-40 sjette ledd skal lyde:

(6) Ved *fradrag* for rente av gjeld til utenlandsk fordringshaver skal *rentekostnaden dokumenteres* på den måten departementet har bestemt.

§ 6-46 sjette ledd skal lyde:

(6) Fradrag etter første, annet, tredje og femte ledd gis bare hvis arbeidsgiver har avtale med det selskapet mv.

der pensjonsordningen er tegnet, om at dette ukrevet innberetter opplysninger om utbetalinger fra pensjonsordningen til *skattemyndighetene* i henhold til *skatteforvaltningsloven*.

§ 6-49 første ledd skal lyde:

(1) Barn gis særskilt inntektsfradrag når barnet har arbeidsinntekt og *barnet fastsetter skatt* av underholdsbidrag, barnepensjon o.l.

§ 6-51 annet ledd skal lyde:

(2) Er det *fastsatt fradrag* for en kostnad, men fradragsrett for kostnaden likevel ikke foreligger som følge av denne bestemmelsen, skal tidligere fradragsført beløp tas til inntekt det år betalingen skjer.

§ 6-70 første ledd skal lyde:

- (1) Skattyter som
- etablerer skatteplikt som bosatt i riket, jf. § 2-1 første ledd, kan ved *fastsettingen av skatt* for de to første inntektsårene kreve standardfradrag etter denne paragraf i stedet for ordinære fradrag.
 - har begrenset skatteplikt etter § 2-3 første ledd d og annet ledd, kan *fastsette* standardfradrag etter denne paragraf i stedet for ordinære fradrag.
 - har begrenset skatteplikt etter § 2-3 første ledd h, skal ha standardfradrag etter denne paragraf. Har personen utelukkende skatteplikt etter § 2-3 første ledd h, skal han ha standardfradrag uansett hvor lenge denne skatteplikten består.

§ 6-90 tredje ledd skal lyde:

(3) *Fastsetter ektefellene skatten særskilt* etter § 2-11, eller *fordeler* de skatten etter § 2-13, gjelder første og tredje ledd særskilt for hver av dem.

§ 6-91 tredje ledd første punktum skal lyde:

Andre skattytere enn nevnt i annet ledd *har ikke krav på* fradrag for gjeldsrenter som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomheten som nevnt i første ledd og verdien av skattyters samlede eiendeler, basert på *verdien ved skattefastsettingen*.

§ 7-3 første ledd skal lyde:

(1) Boligselskaper *fastsetter* ikke *skatt* som selskaper. I stedet *fastsetter* andelshaverne *skatten* etter denne paragraf.

§ 7-3 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder selv om vilkårene i tredje ledd ikke er oppfylt, når *skattemyndighetene* finner at dette vil gi et resultat som stemmer bedre med det virkelige forhold enn ordinær *skattefastsetting* etter regnskap ville gjøre.

Overskriften til § 7-10 skal lyde:

§ 7-10. *Fradrag for kostnad ved overgang fra skattefritak til skatteplikt*

§ 7-11 skal lyde:

§ 7-11. *Forskrift*

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapittel, herunder om skattlegging i boligsameier og levering av *opplysninger* fra slike.

§ 8-2 femte ledd skal lyde:

(5) Skattyter som i en kommune enten ikke har skog eller bare har skog som ennå ikke er inntektsgivende, gis fradrag for kostnad til skogreising på egen eiendom med inntil ti prosent av nettoinntekten ved *skattefastsettingen* i samme kommune. Fradrag gis bare for skogreising i område som etter departementets bestemmelse skal anses som skogløst eller skogfattig.

§ 8-3 annet til femte ledd skal lyde:

(2) Avsetningsbeløpet kan for det enkelte år sammen med andre fradragsberettigede fondsavsetninger utgjøre høyst 80 pst. av det beløp inntekten av reindrift eventuelt ved *gjennomsnittsfastsetting* etter § 14-82 fastsettes til. Avsetningsbeløpet kan ikke være mindre enn 30.000 kroner.

(3) Fradrag for avsetning gis bare dersom skattyteren innen utløpet av *fristen for å levere skattemelding* har satt avsetningsbeløpet inn på særskilt konto i innenlandsk bank. *Fradraget skal dokumenteres med erklæring* fra banken om at skattekontoret vil få skriftlig underretning når det skjer bevegelse på kontoen eller innskuddet stilles som sikkerhet for *gjeld*.

(4) *Fører skattefastsettingen* til at skattyteren kunne ha foretatt større avsetning enn det beløp skattyteren regnet med som maksimum, er det adgang til å øke fradraget tilsvarende, forutsatt at økningen utgjør minst 5.000 kroner.

(5) Beløp som det er gitt fradrag for etter bestemmelsene foran, skal legges til skattyterens inntekt – eventuelt ved *gjennomsnittsfastsetting* etter § 14-82 – for det året eller de årene midlene på bankkontoen heves. Skattlegging skal skje senest ved *skattefastttingen* for det syvende året etter at det ble gitt fradrag for beløpet. Rentebeløp som godskrives fondskontoen, behandles på samme måte. Inntænde midler anses som hevet dersom de stilles som sikkerhet for gjeld. Skattyteren anses for å ha disponert over fondsmidlene i samme rekkefølge som beløpene ble avsatt. Ved skattlegging av fondsmidler gjelder bestemmelsen i § 6-90 annet ledd tilsvarende.

§ 8-10 første ledd skal lyde:

(1) Bestemmelsene i §§ 8-11 til 8-20 gjelder for aksjeselskap som er stiftet i henhold til aksjeloven og allmennaksjeselskap som er stiftet i henhold til allmennaksjeloven, og som *fastsetter skatt* etter den særskilte beskatningsordningen i henhold til bestemmelsene i §§ 8-11 til 8-20.

§ 8-11 første ledd bokstav c nr. 2 skal lyde:

2. andeler i *selskaper med deltakerfastsetting* m.v. som nevnt i § 10-40 hvor inntekten ikke fastsettes etter § 8-15

§ 8-11 første ledd bokstav e skal lyde:

e. andel i *selskap med deltakerfastsetting* mv. som nevnt i § 10-40, som kun eier eiendeler som nevnt under a-f og h, og hvor inntekten fastsettes etter § 8-15,

§ 8-11 niende ledd annet punktum skal lyde:

Departementet kan gi nærmere regler om selskapenes plikt til å innrapportere opplysninger til *skattemyndighetene*.

§ 8-12 annet ledd skal lyde:

(2) Valg om å tre inn i ordningen skal skje samlet for alle kvalifiserende selskap som tilhører samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, på det tidspunkt selskapene leverer *skattemeldingen*.

§ 8-13 første ledd bokstav b skal lyde:

b. annen virksomhet med nær tilknytning til sjøtransportvirksomheten som drives av det aktuelle selskapet eller konsernforbundet selskap som *skattegges* etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20.

§ 8-14 fjerde ledd skal lyde:

(4) Ved realisasjon av andel i selskap som nevnt i §§ 10-40 og 10-60, som omfattes av § 2-38, til selskap som *skattegges* etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20 fra selskap med direkte eller indirekte eierinteresser i det overtakende selskapet, skal det foretas et inntektsoppgjør slik at en positiv differanse mellom skattemessig verdi og markedsverdi for andelen på realisasjonstidspunktet kommer til beskatning i det overtakende selskapet. Tilsvarende gjelder når realisasjonen skjer fra selskap som slikt selskap har direkte eller indirekte eierinteresser i. Inntektsoppgjør etter dette ledd skal ikke foretas ved realisasjon fra selskap som *skattegges* etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20.

§ 9-7 syvende ledd skal lyde:

(7) Ved arv og gave av aksjer og andeler i selskap som nevnt i § 10-10, jf. 10-1, fra person omfattet av § 10-12 til arving eller gavemottaker som omfattes av § 10-12, gjelder § 10-33. Ved arv og gave av andel i *selskap med deltakerfastsetting* gjelder § 10-46, jf. § 10-33.

§ 9-13 fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Fritaket gjelder også for *selskap med deltakerfastsetting* ved overdragelse av landbrukseiendom eiet av selskapet i minst ti år, hvor alle deltakerne er slektninger som nevnt, og hvor eiendommen overdras til en av deltakerne eller et annet familiemedlem innenfor kretsen. Overdras en landbrukseiendom fra et *selskap med deltakerfastsetting* etter foregående punktum til en av deltakerne eller til en av deltakernes ektefelle eller til person innenfor familiekretsen, anses forskjellen mellom antatt salgsverdi og vederlaget ikke som skattepliktig utdeling fra selskapet i henhold til § 10-42 første og annet ledd.

(5) Ved oppløsning av *selskap med deltakerfastsetting* i landbruket blir gevinst som skriver seg fra salg av landbrukseiendom som for seg ville vært skattefri for deltakerne

ren etter første ledd, å holde utenfor ved beregning av over- eller underskudd på deltakerens andel.

§ 9-14 sjette ledd tredje punktum skal lyde;

Tapet fastsettes ved *skattefastsettingen* for det året realisasjonen anses å ha funnet sted, jf. § 14-27.

§ 9-14 niende ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Retten til utsettelse etter denne paragraf begrenses til årets netto *fastsatte* skatt på inntekten. Det skal beregnes renter som nevnt i skattebetalingsloven § 11-6 annet ledd, fra det tidspunkt restskatt knyttet til *fastsatt* skatt etter denne paragraf skulle vært betalt etter bestemmelsene i skattebetalingsloven § 10-21.

§ 10-2 første ledd første punktum skal lyde:

Aksjeselskap og allmennaksjeselskap *har krav på fradrag for konsernbidrag* ved *fastsettingen av skatt* så langt dette ligger innenfor den ellers skattepliktige alminnelige inntekt, og for så vidt konsernbidraget ellers er lovlig i forhold til aksjelovens og allmennaksjelovens regler.

§ 10-4 tredje ledd oppheves.

§ 10-13 første ledd skal lyde:

(1) Av utbytte som utdeles til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, svares skatt til staten etter en sats som fastsettes av Stortinget i det årlige skattevedtak, jf. kapittel 15. *Ansvar for skatt på utbyttekompensasjon som nevnt i § 10-11 tredje ledd påhviler innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. § 9-11, svarer slik kompensasjon til kontraktspartner hjemmehørende i utlandet. Reglene i denne paragraf gjelder ikke for utdeling fra obligasjonsfond.*

§ 10-34 annet ledd skal lyde:

(2) Når det har skjedd en slik omfordeling skal selskapet uten ugrunnet opphold, og senest ved utgangen av omfordelingsåret, sende melding om omfordelingen til skattekontoret. Dette gjelder likevel ikke selskap som omfattes av *skatteforvaltningsloven § 7-7 første og annet ledd*. Departementet kan gi nærmere regler om omfordelingsmelding etter denne bestemmelse.

§ 10-41 første ledd skal lyde:

(1) Ved fastsettelse av alminnelig inntekt settes deltakers overskudd eller underskudd på deltakelsen til en andel av selskapets overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i skattelovgivningen som om selskapet var skattyter. Andel av underskudd i utenlandsk selskap kommer bare til fradrag dersom deltakeren uttrykkelig erklærer at alt underlagsmateriale til selskapets regnskap vil bli fremlagt på *skattemyndighetenes* begjæring.

§ 10-46 skal lyde:

§ 10-46. *Skattemessig kontinuitet ved arv og gave av andel i selskap med deltakerfastsetting*

Skatteloven § 10-33 gjelder tilsvarende ved arv og gave av andel i *selskap med deltakerfastsetting*.

§ 10-47 fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Krav etter første og annet ledd *må dokumenteres på den måten* departementet fastsetter i forskrift.

(5) Krav etter første og annet ledd må fremsettes før utløpet av *fristen for å levere skattemelding*, eller om kravet ikke kan godtgjøres da, senest seks måneder etter at kravet kan godtgjøres. Kravet kan ikke under noen omstendighet fremsettes senere enn tre år etter inntektsåret.

§ 10-63 skal lyde:

§ 10-63. *Lavskattland*

Som lavskattland regnes land hvor den alminnelige inntektsskatt på selskapets eller innretningens samlede overskudd utgjør mindre enn to tredjedeler av den skatten selskapet eller innretningen *skulle ha fastsatt* dersom det/den hadde vært hjemmehørende i Norge.

§ 10-66 skal lyde:

§ 10-66. *Fradragsbegrensning for underskudd*

Underskudd kan bare fremføres dersom det uttrykkelig erklæres at alt underlagsmateriale til selskapets regnskap vil bli fremlagt på *skattemyndighetenes* begjæring.

§ 10-70 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Tapet fastsettes i *skattefastsettingen* for utflytningsåret, jf. § 14-25, men avregningen utsettes til aksjen eller andelen er realisert.

§ 10-70 syvende ledd skal lyde:

(7) Skattyter kan gis utsettelse med innbetaling av *fastsatt* skatt dersom det stilles betryggende sikkerhet for skatteforpliktelsen. Ved flytting til annen EØS-stat gis utsettelse uten sikkerhetsstillelse når Norge i medhold av folkerettslig overenskomst kan kreve utlevert opplysninger fra denne staten om skattyterens innteks- og formuesforhold, samt bistand til innfordring. Betalingsutsettelsen gjennomføres ved at den *fastsatte* skatt ikke medtas ved avregningen for inntektsåret. Departementet kan gi forskrift om vilkår for utsettelse og sikkerhetsstillelse etter dette ledd.

§ 10-70 niende ledd bokstav a første punktum skal lyde:

Dersom skattyter realiserer aksjen eller andelen til en lavere verdi enn verdien fastsatt etter femte ledd, *kan* skattyteren *fastsette redusert* skatt på aksjen eller andelen som om gevinsten var fastsatt etter faktisk realisasjonsverdi.

§ 11-3 skal lyde:

§ 11-3. *Skattefri fusjon av selskap med deltakerfastsetting*

To eller flere selskaper hvor deltakerne *skatlegges* etter §§ 10-40 til 10-45, kan fusjoneres uten skatlegging ved at ett eller flere selskaper overdrar sine samlede eiendeler, rettigheter, og forpliktelser til et annet selskap med samme selskaps- og ansvarsform, eller ved at et selskap erverver alle andeler i et annet selskap med samme selskaps- og ansvarsform, når deltakerne som vederlag mottar andeler i det overtakende selskapet eller andeler med et tillegg som ikke overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget.

Overskriften til § 11-5 skal lyde:

§ 11-5. *Skattefri fisjon av selskap med deltakerfastsetting*

§ 11-8 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved fisjon av *selskap med deltakerfastsetting* hvor deltakerne eier andeler i flere av de fisjonerte selskapene, skal over- og underpris på selskapsandeler fordeles i samme forhold som selskapets nettoverdier.

§ 11-20 første ledd skal lyde:

(1) Departementet kan gi forskrift om at følgende selskap eller foretak kan omdannes til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap uten å utløse skattlegging:

- a. enkeltpersonforetak,
- b. virksomhet drevet av kommune eller fylkeskommune,
- c. interkommunalt selskap,
- d. *selskap med deltakerfastsetting* som omfattes av § 10-40,
- e. samvirkeforetak,
- f. statsforetak,
- g. norskregistrert utenlandsk foretak skattepliktig etter § 2-2 første ledd e.

Departementet kan også gi forskrift om omdanning fra enkeltpersonforetak til *selskap med deltakerfastsetting* som omfattes av 10-40.

§ 11-21 første ledd bokstav b skal lyde:

- b. Mellom *selskap med deltakerfastsetting* som omfattes av § 10-40, forutsatt at selskapene i det vesentlige har samme eiere.

§ 11-21 annet ledd annet punktum skal lyde:

Overdragende skattyters *fastsatte* naturressursskatt til fremføring etter skatteloven § 18-2 *fjerde ledd* siste punktum og negative grunnrenteinntekt til fremføring etter skatteloven § 18-3 *fjerde ledd* på tidspunktet for overføring av kraftverk, kan overføres tilsvarende.

§ 11-22 første ledd bokstav d skal lyde:

- d. andeler i *selskap med deltakerfastsetting* etter § 10-40,

§ 11-22 tredje ledd skal lyde:

(3) Til fritaket eller nedsettelsen kan det knyttes vilkår, herunder med hensyn til bruken av vederlaget eller deler av det. Overdragende skattyters *fastsatte* naturressursskatt til fremføring etter skatteloven § 18-2 *fjerde ledd* siste punktum og negative grunnrenteinntekt til fremføring etter skatteloven § 18-3 *fjerde ledd* på tidspunktet for overføring av kraftverk, kan tillates overført. Overdragende sparebanks og gjensidige livsforsikringssselskaps skatteposisjoner, herunder fremførbare underskudd etter skatteloven § 14-6 og ubenyttede godtgjørelsesfradrag etter skatteloven § 10-12 *fjerde ledd* på tidspunktet for overføring, kan tillates overført.

§ 12-1 skal lyde:

§ 12-1. *Anvendelsesområde*

Dette kapittel gjelder fastsettelse av personinntekt. Per-

soninntekt er grunnlag for *fastsetting* av toppskatt til staten og trygdeavgift til folketrygden.

§ 12-2 første ledd bokstav f skal lyde:

- f. godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i *selskap med deltakerfastsetting*,

§ 12-12 annet ledd bokstav e nr. 1 skal lyde:

1. Ikke-avskrivbar eiendel skal verdsettes til den høyeste verdi av eiendelens historiske kostpris og *verdien ved skattefastsettingen*.

§ 14-1 tredje ledd skal lyde:

(3) For næringsdrivende regnskapspliktig skattyter som etter regnskapsloven § 1-7 første ledd annet og tredje punktum benytter et annet regnskapsår enn kalenderåret (avvikende regnskapsår), fastsettes inntekten til det beløpet den har utgjort i det siste regnskapsåret som er utløpt før 1. januar det året *skatten fastsettes*.

§ 14-1 fjerde ledd skal lyde:

(4) Tredje ledd gjelder tilsvarende når staten, Opplysningsvesenets fond eller en kommune skal *fastsette skatt* og det foreligger regnskap som ikke følger kalenderåret.

§ 14-6 første ledd skal lyde:

(1) Det gis fradrag for underskudd som omfattes av § 6-3 første ledd, som skattyteren har hatt i et forutgående år. Underskudd i et tidligere år skal være fratrukket i sin helhet før det gis fradrag for underskudd i et senere år. Dette gjelder ikke ved *gjennomsnittsfastsetting* av inntekt av skogbruk, jf. § 14-81.

§ 14-6 fjerde ledd skal lyde:

(4) Denne paragraf gjelder ikke *skatt på inntekt fra skogbruk fastsatt ved gjennomsnittsfastsetting*, jf. § 14-81.

§ 14-7 første ledd skal lyde:

(1) Når det ved opphør av en virksomhet er et udekket underskudd som er oppstått i det året da virksomheten opphører, skal *fastsatt skatt* for det foregående, og om nødvendig også for det nest foregående, året endres, idet det i inntekten for disse år gis fradrag for det udekkede underskuddet. Er underskuddet oppstått i året forut for opphørsåret, skal *fastsatt skatt* for det foregående året endres tilsvarende.

§ 14-63 annet ledd annet punktum skal lyde:

Opplysninger til slik sannsynliggjøring må senest være gitt innen skattyters *frist for å levere skattemelding* for vedkommende inntektsår.

§ 14-65 skal lyde:

§ 14-65. *Andel i selskap med deltakerfastsetting*

(1) For andel i *selskap med deltakerfastsetting* som tas inn i norsk beskatningsområde, får reglene i §§ 14-61 til 14-63 anvendelse for den forholdsmessige del av selskapets driftsmidler som andelen representerer.

(2) For andel i *selskap med deltakerfastsetting* som tas

ut av norsk beskatningsområde, får reglene i § 14-64 anvendelse for den forholdsmessige del av selskapets driftsmidler som andelen representerer. Fristen etter § 14-64 annet ledd regnes fra utgangen av det år driftsmidlet ble påbegynt avskrevet av selskapet. Ved inntektsoppjøret etter § 14-64 tredje ledd skal bare medregnes foretatte avskrivninger i vedkommende deltakers eiertid.

§ 14-70 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Gevinsten skal fradras det nye objektets kostpris uten å komme til fradrag ved *fastsettingen av skatt på inntekt*.

§ 14-70 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Oppfylles ikke vilkårene for fritak som nevnt under annet ledd, skal *fastsatt skatt endres* for gevinsten eller en forholdsmessig del av den etter *skatteforvaltningsloven § 12-1*.

Overskriften til §§ 14-80 til 14-83 skal lyde:

Inntektsutjevning, gjennomsnittsfastsatt

§ 14-80 tredje og fjerde punktum skal lyde:

Endring av *fastsatt skatt* skal i tilfelle foretas for de to forutgående årene. Kravet må fremsettes innen den fristen som gjelder for innlevering av *skattemeldingen*.

§ 14-81 skal lyde:

§ 14-81. *Gjennomsnittsfastsatt for skogbruk*

(1) Ved *gjennomsnittsfastsatt* for skogbruk fastsettes inntekten på følgende måte:

- a. Inntekten fastsettes til gjennomsnittlig årsinntekt de siste fem hele kalenderårene.
- b. Gjennomsnittsberegning foretas før fradrag for gjeldsrenter. Gjeldsrenter fradras særskilt med det beløpet de har utgjort det siste året.
- c. Ved fastsettelsen av avkastningen av skogbruk tas med
 1. verdien av skogvirke uttatt til eget bruk og av jakt, fiske, torvtak o.l., samt leieinntekter herfra,
 2. utbetalt offentlig tilskudd til skogkulturarbeid.
- d. Vedtak om endring av *fastsatt skatt* som treffes før *fastsatt skatt* for det påfølgende året legges ut, skal det tas hensyn til ved *gjennomsnittsfastsatt*. Senere endring tilregnes det året endringen gjelder.

(2) *Gjennomsnittsfastsatt* skal foretas når næringen har vært drevet i åtte år. *Gjennomsnittsfastsatt* kan foretas for tidligere år, forutsatt at skattyteren har drevet næringen i minst to år og *gjennomsnittsfastsatt* skjer innen fristen for å levere *skattemelding*.

(3) Når det på grunn av naturkatastrofe som brann, vindfall, insektangrep o.l. foretas en ekstraordinær hogst som i vesentlig grad minsker skogens kubikkmasse, kan departementet etter søknad vedta at utbyttet av denne hogsten skal fordeles til skattlegging over flere år.

(4) *Gjennomsnittsfastsatt* skal ikke foretas

- a. når skog går over til ny innehaver. Inntekten i overdragelsesåret holdes utenfor gjennomsnittsberegningen både for den tidligere og den nye innehaveren. Ved skattyterens død gjelder likevel § 14-82 annet ledd a og b tilsvarende,

- b. når skog er kjøpt til uthogst, jf. § 8-2 tredje ledd.

(5) Dersom det ved avbrudd av *gjennomsnittsfastsatt* viser seg at summen av faktiske årsinntekter for de siste fire årene overstiger summen av *gjennomsnittsfastsatt* inntekter for samme tidsrom med mer enn 15.000 kroner, skal differansen skattlegges ved endring av *fastsatt skatt*. Ved endringen skal differansen fordeles forholdsmessig til skattlegging for de årene faktisk årsinntekt overstiger *gjennomsnittsfastsatt* inntekt. Har *inntekt i skogbruket* ikke vært *gjennomsnittsfastsatt* så lenge som fire år, gjelder det samme for de årene hvor *inntekt i skogbruket* har vært *gjennomsnittsfastsatt*.

(6) Skog som kun er tilstrekkelig til å dekke gårdens behov for brensel, gjerdematerialer og til mindre reparasjoner, anses ikke som skogbruk etter denne paragraf, men skattlegges sammen med skattyterens øvrige inntekt.

§ 14-82 skal lyde:

§ 14-82. *Gjennomsnittsfastsatt for reindrift*

(1) Inntekt fra enkeltpersonforetak av reindrift og bierverv knyttet til denne, fastsettes på følgende måte:

- a. Når skattyteren har drevet næringen i tre hele år, fastsettes inntekten til gjennomsnittet av de beløp årsinntektene utgjorde i det siste og de to foregående årene. Det foretas likevel ikke *gjennomsnittsfastsatt* for tredje og fjerde år dersom årsinntekten ligger mer enn 15 prosent under gjennomsnittsinntekten for vedkommende år. Når det før *gjennomsnittsfastsatt* er påbegynt, fremkommer et underskudd som overføres eller fremføres til fradrag i annen inntekt skattyteren har, skal årsinntekten ved *gjennomsnittsfastsatt* for senere år settes til 0 kroner.
- b. Gjennomsnittsberegning foretas før fradrag for gjeldsrenter. Dersom kostprisen ved kjøp og omsetningsverdien ved arv eller arveforskudd av livdyr overstiger den summen som er fastsatt for direkte kostnadsføring av avskrivbare driftsmidler, skal kostnadsfordelingen skje over tre år med like store årlige beløp.
- c. Vedtak om endring av *fastsatt skatt* som treffes før *skattefastsatt* for det påfølgende året legges ut, skal det tas hensyn til ved *gjennomsnittsfastsatt*. Senere endring tilregnes det året endringen gjelder.

(2) Ved opphør eller realisasjon av virksomheten og dersom skattyteren går konkurs, avbrytes *gjennomsnittsfastsatt*. *Gjennomsnittsfastsatt* foretas ikke for dette året. *Gjennomsnittsfastsatt* avbrytes likevel ikke

- a. når virksomheten innen utgangen av skattyterens dødsår overtas udelt av arving eller av gjenlevende ektefelle i uskifte, og vedkommende *fastsetter skatt* under ett med avdøde og dennes dødsbo for dødsåret,
- b. når avdøde og skattyterens dødsbo *fastsetter skatt* under ett for dødsåret.

(3) Dersom det ved avbrudd av *gjennomsnittsfastsatt* viser seg at gjennomsnittsinntekten i det siste eller nest siste året avviker mer enn ti prosent fra det beløp årsinntekten utgjorde, legges årsinntekten til grunn for inntektsfastsettelsen gjennom endring av *fastsatt skatt* for vedkommende inntektsår.

§ 15-3 tredje ledd skal lyde:

(3) De skattesatsene som gjelder ved utskrivning av forskudd på skatt, skal gjelde også ved *skattyters og skattemyndighetenes fastsetting av skatt*. Kommunestyre og fylkesting kan likevel innen utgangen av april måned i året etter inntektsåret vedta andre skattesatser som skal gjelde ved *fastsettingen av skatt*. Vedtaket må godkjennes av fylkesmannen for å bli gyldig.

§ 15-4 annet ledd skal lyde:

(2) Personfradrag i klasse 2 gis til ektefeller som *fastsetter skatt* under ett for begges samlede formue og inntekt.

§ 15-4 femte ledd skal lyde:

(5) Er en av ektefellene avgått ved døden i inntektsåret, skal gjenlevende ektefelle som *fastsetter* sin og avdødes inntekt under ett, ha personfradrag i klasse 2. *Fastsettes* ektefellens inntekt særskilt etter § 2-11 første ledd, gis personfradrag i klasse 1 i avdødes inntekt. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Dødsbo skal for det inntektsåret dødsfallet fant sted, ha samme personfradrag som avdøde ville ha hatt i live. Hvis gjenlevende ektefelle *fastsetter skatt* eller sannsynligvis vil *fastsette skatt* særskilt, skal boet ha personfradrag i klasse 1. Boet skal ikke ha personfradrag for de etterfølgende inntektsårene. Reglene om ektefeller i dette ledd gjelder tilsvarende for gjenlevende samboer som overtar boet uskiftet i medhold av arveloven § 28c.

§ 16-1 sjettede ledd skal lyde:

(6) Skattefradraget fastsettes ikke med høyere beløp enn summen av *fastsatte* inntektsskatter og trygdeavgift.

§ 16-10 tredje ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

For ektefeller som *fastsetter skatt* under ett for begges samlede formue og inntekt gjelder beløpsgrensene i dette ledd for hver av dem. Sparebeløp fra barn som *fastsettes* under ett med foreldrene, jf. § 2-14, kommer bare til fradrag i skatt på inntekt som *fastsettes* særskilt.

§ 16-10 fjerde ledd skal lyde:

(4) Skattefradrag gis ikke med høyere beløp enn summen av *fastsatte* inntektsskatter og trygdeavgift. Det overskytende beløpet kan ikke fremføres til senere fradrag.

§ 16-10 sjettede ledd skal lyde:

(6) Når det er gitt skattefradrag etter første ledd, og vilkårene for boligsparing anses brutt, skal det gjøres et tillegg i *fastsatt* skatt for det året vilkårene anses brutt. Tillegget skal svare til det skattebeløpet som det tidligere er gitt fradrag for.

§ 16-25 skal lyde:

§ 16-25. *Frist for fremsetting av krav om skattefradrag*

Krav om fradrag etter §§ 16-20 til 16-29 må fremsettes før utløpet av *fristen for å levere skattemelding* for det året inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket, eller om kravet ikke kan godtgjøres før, senest seks måneder etter

at endelig skatt er fastsatt i utlandet. Kravet kan ikke under noen omstendighet fremsettes senere enn ti år etter utløpet av det året inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket.

§ 16-28 tredje ledd skal lyde:

(3) Skattyteren kan kreve utsettelse med inntektsbeskatningen så lenge han fortsatt *fastsetter skatt* som eier av de enkelte eiendeler etter bestemmelsene i § 2-37 *fjerde ledd* eller §§ 10-60 til 10-68.

§ 16-40 syvende ledd annet punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om utveksling av opplysninger tilknyttet et forsknings- og utviklingsprosjekt mellom Norges forskningsråd og *skattemyndighetene* uavhengig av taushetsplikt, og gi forskrift om sanksjoner ved brudd på vilkårene for godkjenning av prosjekt.

Overskriften til § 16-63 skal lyde:

§ 16-63. *Skatteavregning, endring av fastsatt skatt mv.*

§ 17-1 første ledd skal lyde:

(1) Hvis alminnelig inntekt med tillegg etter tredje ledd, fradratt tillegg i alminnelig inntekt etter § 10-42, ikke overstiger et beløp fastsatt av Stortinget, skal det ikke *fastsettes* skatt eller trygdeavgift for skattyter som

- a) mottar overgangsstonad etter §§ 16-7 eller 17-6 i folketrykkløven, eller
- b) mottar pensjon etter §§ 16-7 eller 17-5 i folketrykkløven.

§ 17-1 tredje ledd første punktum skal lyde:

Ved anvendelsen av første og annet ledd skal alminnelig inntekt tillegges en og en halv prosent av skattyters nettoformue ved *statsskattefastsettingen*, utover 200.000 kroner for enslige og 100.000 kroner for hver ektefelle.

§ 17-2 første ledd første punktum skal lyde:

Ved skattebegrensning etter § 17-1 skal ektefellers inntekt fastsettes hver for seg uansett om ektefellene *fastsetter skatt* under ett eller særskilt.

§ 17-2 annet ledd første punktum skal lyde:

Ektefellers inntekt skal likevel fastsettes under ett for ektefeller som får skattebegrensning ved liten skatteevne etter § 17-4, uansett om ektefellene *fastsetter skatt* under ett eller særskilt.

§ 17-4 tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) Skattebegrensning skal i alminnelighet ikke gis når

- a. skattyters inntekt og *formue er fastsatt* ved skjønn,
- b. skattyter har rett til lån i Statens lånekasse for utdanning for en større del av året,
- c. inntektsnedgangen er forbigående,
- d. den lave inntekt skyldes deltidsarbeid, kortvarig opphold i riket e.l.

(4) Ved utøvelse av skjønn etter første til tredje ledd skal det ses bort fra *fradrag for* kostnader som reelt sett ikke bidrar til skattyterens evne til å sørge for under-

hold for seg selv eller andre som vedkommende plikter å forsørge.

§ 18-2 fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Naturressursskatt kan ikke kreves som fradrag i alminnelig inntekt. Naturressursskatt kan kreves fratrukket i *fastsatt* fellesskatt til staten. Selskaper og innretninger som nevnt i § 2-36 annet ledd kan kreve naturressursskatt fratrukket i *fastsatt* skatt til staten av alminnelig inntekt. Der- som naturressursskatten overstiger fellesskatt eller *fastsatt* inntektsskatt til staten for inntektsåret, kan det overskytende fremføres til fradrag senere år med rente som departementet fastsetter i forskrift.

(5) Ved *fastsetting* og betaling av naturressursskatt gjelder *skatteforvaltningsloven* og skattebetalingsloven.

§ 18-3 ellefte ledd skal lyde:

(11) I kraftverk som *skattlegges* etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, fastsettes grunnrenteinntekt for hver deltaker.

§ 18-5 første ledd første punktum skal lyde:

Kraftanlegg verdsettes til antatt salgsverdi pr. 1. januar i *fastsettingsåret* ved taksering av fremtidige inntekter og utgifter over ubegrenset tid.

§ 18-5 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Gjenstående levetid *fastsatt* etter bestemmelsen i annet punktum kan fravikes dersom *skattemyndighetene* på bakgrunn av befaring finner å måtte legge til grunn en annen gjenstående levetid for driftsmidlet.

§ 18-5 femte ledd til åttende ledd skal lyde:

(5) Formue i kraftanlegg med generatorer som i inntektsåret har en samlet påstemplet merkeytelse under 10.000 kVA, settes til skattemessig verdi pr. 1. januar i *fastsettingsåret*.

(6) Formue i et kraftanleggs anleggsdeler som ikke er satt i drift, settes lik investert kapital pr. 1. januar i *fastset-tingsåret*.

(7) I kraftanlegg som *skattlegges* etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, verdsettes formuen for hver deltaker.

(8) Formue i anlegg for overføring og distribusjon av elektrisk kraft settes til skattemessig verdi pr. 1. januar i *fastsettingsåret*.

§ 19-2 annet ledd bokstav a nr. 3 skal lyde:

3. *Skattemyndighetene* er bundet av den oversikt over aksjer som kan oppreguleres som skattyter rettidig har gitt melding om, dersom skattyter ikke har fått annen beskjed innen 1. januar 2002.

23. I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon gjøres følgende endringer:

§ 1-2 første ledd bokstav h skal lyde:

h. Lønn: Skattepliktig lønnsinntekt, beregnet personinn-

tekt og godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i *selskap med deltakerfastsetting*.

§ 2-6 overskriften skal lyde:

§ 2-6. *Skatteforhold*

§ 2-6 første og annet ledd skal lyde:

(1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordningen, premiekvitteringer og meldinger til *skattemyndighe- tene* at dokumentene gjelder foretakspensjonsordning etter loven her.

(2) Premiekvitteringer og meldinger til *skattemyndig- hetene* skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger som foretaket har foretatt av årets premie, tilskudd til premiefond og tilskudd til pensjonistenes over- skuddsfond.

24. I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspen- sjon i arbeidsforhold gjøres følgende endringer:

§ 1-2 bokstav j skal lyde:

j. Lønn: Skattepliktig lønnsinntekt, beregnet personinn- tekt og godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i *selskap med deltakerfastsetting*.

§ 2-8 overskriften skal lyde:

§ 2-8. *Skatteforhold*

§ 2-8 første og annet ledd skal lyde:

(1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordnin- gen, innskuddskvitteringer og meldinger til *skattemyndig- hetene* at dokumentene gjelder pensjonsordning etter loven her.

(2) Innskuddskvitteringer og meldinger til *skattemyn- dighetene* skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger foretaket har foretatt, herunder tilskudd til innskuddsfondet.

25. I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova) gjøres føl- gende endringer:

§ 12 første ledd skal lyde:

Når det med verknad frå byrjinga av eit kalenderår er gjennomført samanslåing av to eller fleire kommunar eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, blir alle skattepliktige i eit distrikt som tidlegare har danna ein sjølvstendig kommune, ved den første *skattefastsetjinga* etter samanslåinga eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, *skattlagt for* kommuneskatt etter dei skattesatsa- ne som i dette distriktet blei lagde til grunn ved fastsetjinga av forskot på skatt for vedkomande inntektsår. Dette gjeld likevel ikkje dersom kommunestyret i vedkomande distrikt før samanslåinga eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, har gjort vedtak om at det ved *skattefastsetjinga* skal nyttast andre skattesatsar, og slikt vedtak er godkjent av Fylkesmannen.

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Når eit område blir overført frå ein kommune til ein annan med verknad frå byrjinga av eit kalenderår, blir alle skattepliktige i dette området *skattlagt for* kommuneskatt i den kommunen som avstår området, ved *skattefastsetjinga* som gjeld inntektsåret før overføringa.

26. I lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. gjøres følgende endringer:

§ 6 overskriften skal lyde:

§ 6. *Beløpsgrenser og tidfesting*

§ 6 første ledd oppheves.

Nåværende annet ledd blir første ledd.

§ 6 tredje ledd oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir annet ledd.

§ 7 oppheves.

§ 8 oppheves.

§ 9 skal lyde:

§ 9. *Krav på kompensasjon*

Dersom skattemeldingen mottas etter utløpet av leveringsfristen skal kravet avvises. Med de begrensninger som følger av § 10 kan kravet tas med i skattemeldingen for en senere periode.

§ 10 skal lyde:

§ 10. *Foreldelse*

Foreldelsesfristen for krav om kompensasjon er sammenfallende med fristen for å sende inn skattemelding for sjette periode påfølgende år.

For virksomheter som nevnt i § 2 bokstav a er foreldelsesfristen sammenfallende med fristen for å sende inn skattemelding for neste periode.

Foreldelsesfristen etter første og annet ledd begynner å løpe den datoen kompensasjonsbeløpet er eller skulle ha vært registrert i regnskapssystemet etter bestemmelsene i § 6 annet ledd.

Foreldelse avbrytes kun ved innsendelse av skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon etter bestemmelsene i skatteforvaltningsloven.

§ 11 oppheves.

§ 12 annet og tredje ledd oppheves.

§§ 13 til 15 oppheves.

§ 17 oppheves.

§ 18 første punktum skal lyde:

Departementet kan gi nærmere forskrifter om avgrensning, utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne lov, herunder om *beregning, inndekning og krav* til innholdet av selgers salgsdokument.

§ 19 oppheves.

27. I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger gjøres følgende endring:

§ 24 tredje ledd skal lyde:

Opplysninger som kreves etter første og annet ledd, kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers *påhviler skatte- og avgiftsmyndigheter* og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet.

28. I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Enhver som driver virksomhet eller utleie av fast eiendom har bokføringsplikt etter denne loven for den virksomhet som drives. Det samme gjelder enhver som har plikt til å levere skattemelding for merverdiavgift etter skatteforvaltningsloven § 8-3. Dette gjelder likevel ikke tilbydere av elektroniske tjenester som leverer skattemelding for merverdiavgift som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav e, og som er bokføringspliktig utelukkende på grunnlag av plikten til å levere skattemelding etter bestemmelsen her.

§ 11 første ledd skal lyde:

Ved utarbeidelse av årsregnskap og næringsoppgave skal det foreligge dokumentasjon for alle balanseposter med mindre de er ubetydelige. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for skattemessige verdier som ikke er dokumentert i øvrige *skattemeldinger etter skatteforvaltningsloven*.

29. I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. gjøres følgende endring:

§ 21 første ledd første punktum skal lyde:

Innkrevingscentralen kan kreve at *skattemyndighetene* gir opplysninger om inntekts- og formuesforholdene til bidragspliktige så vel etter tidligere *skattefastsettinger* som etter siste *skattemelding*, og også om hvordan ansettelsene er framkommet.

30. I lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg gjøres følgende endring:

§ 19 første ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten kan krevje at *Skatteetaten* gir opplysningar om inntekts- og formuestilhøva for ein person som søker om eller har fått supplerande stønad. Dette gjeld òg i høve til tidlegare *skattefastsetjingar*.

31. I lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap gjøres følgende endring:

§ 29 tredje ledd bokstav b skal lyde:

b) *skattemyndighetene for formues- og inntektsskatt,*

32. I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav gjøres følgende endringer:

§ 1-1 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) skatt på formue og inntekt og tonnasjeskatt etter skatte- loven (*formues- og inntektsskatt*) og trygdeavgift etter folketrygdloven kapittel 23, herunder forskuddstrekk, forskuddsskatt og restskatt etter kapitlene 5 til 7 i loven her, samt krav på skatt fastsatt ved summarisk fellesoppgjør etter *skatteforvaltningsloven § 12-4*

§ 1-1 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) *skatt på formue og inntekt etter lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard (svalbardskatt). For skatt fastsatt ved lønnstrekk gjelder særregler i svalbard- skatteloven § 5-2.*

Nåværende § 1-1 annet ledd bokstav b til i blir bokstav c til ny bokstav j.

§ 1-1 annet ledd ny bokstav k skal lyde:

k) *kompensasjon for merverdiavgift etter lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.*

§ 1-1 tredje ledd skal lyde:

(3) Med mindre annet er særskilt bestemt gjelder reglene om skatte- og avgiftskrav tilsvarende så langt de passer for:

- a) renter etter kapittel 11, omkostninger og gebyrer fastsatt i medhold av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver; tolloven, *skatteforvaltningsloven og kassasystemlova § 8,*
- b) *tilleggsskatt fastsatt i medhold av skatteforvaltningsloven, tilleggsavgift fastsatt i medhold av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver og tilleggstoll fastsatt i medhold av tolloven,*
- c) tvangsmulkt etter § 5-16, lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 43, *tolloven § 16-16, skatteforvaltningsloven § 14-1 og kassasystemlova § 7, og*
- d) ansvarsbeløp etter § 16-51.

§ 2-2 overskriften skal lyde:

§ 2-2. *Skattekontorene – merverdiavgift, arveavgift og krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt kompensasjon for merverdiavgift*

§ 2-2 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt kompensasjon for merverdiavgift skal betales til og innkreves av skattekontoret.*

§ 4-2 første ledd skal lyde:

(1) Forskudd på formues- og inntektsskatt (skatt) og trygdeavgift som skal betales før *skattefastsetting* finner sted, utskrives og beregnes etter bestemmelsene i denne del av loven.

§ 4-3 annet punktum skal lyde:

Skatteforvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 4-7 annet punktum skal lyde:

Slik innbetaling kan foretas også etter utløpet av inntektsåret, men ikke senere enn 31. mai i *skattefastsetting-såret*.

Overskriften til kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5. Forskuddstrekk og skattetrekk

§ 5-3 første og annet ledd skal lyde:

(1) Skattyter som åpenbart ikke vil få *fastsatt* skatt, kan fritas for forskuddstrekk.

(2) Skattyteren skal fritas for trekk resten av året når skattekontoret finner det overveiende sannsynlig at det som allerede er innbetalt, er tilstrekkelig til dekning av den skatt og trygdeavgift som vil bli *fastsatt* for inntektsåret. Er inntekten falt bort eller foreligger det andre særlige forhold som gjør det overveiende sannsynlig at det som er innbetalt som forskuddstrekk er vesentlig mer enn den skatt og trygdeavgift som vil bli *fastsatt* for inntektsåret, kan skattekontoret bestemme at det overskytende skal betales tilbake til skattyteren. Slik bestemmelse skal bare treffes når det vil virke urimelig å utsette tilbakebetalingen til avregning er foretatt.

§ 5-4 annet ledd oppheves.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir annet og tredje ledd.

Ny § 5-4a skal lyde:

§ 5-4a. *Plikt til å foreta skattetrekk i aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær og i utbyttekompensasjon*

(1) *Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som utbetaler utbytte som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, plikter å foreta skattetrekk til dekning av inntektsskatt av slikt utbytte. Det tas ved skattetrekket ikke hensyn til fradrag for skjerming etter skatteloven § 10-12.*

(2) *Innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. skatteloven § 9-11, utbetaler utbyttekompensasjon som nevnt i skatteloven § 10-11 tredje ledd til kontraktspartner hjemmehørende i utlandet, plikter å foreta skattetrekk til dekning av inntektsskatt av slik kompensasjon.*

(3) *Skattetrekket beregnes av selskapet eller innlåner til det beløp skatten vil utgjøre etter Stortingets vedtak om skatt for det aktuelle året.*

(4) *Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.*

§ 5-5 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde til åttende ledd blir nytt tredje til syvende ledd. § 5-6 første ledd

bokstav d og e oppheves. Nåværende bokstav f og g blir bokstav d og e. § 5-7 første ledd bokstav b tredje punktum skal lyde:

Fritaket gjelder ikke når trekket beregnes etter § 5-5 fjerde ledd.

§ 5-9 første ledd bokstav a og b skal lyde:

- a) pensjonsinnskudd som arbeidsgiver avkorter i lønnen, og som skattyter vil ha krav på fradrag for ved *skattefastsettingen* etter skatteloven § 6-47 første ledd bokstav a og b, unntatt premie til pensjonstrygden for skogsarbeidere,
- b) *fagforeningskontingent som arbeidsgiver avkorter i lønnen, og som skattyter vil ha krav på fradrag for ved skattefastsettingen etter skatteloven § 6-20,*

Nåværende § 5-9 første ledd bokstav d blir bokstav c.

§ 5-10 første ledd skal lyde:

(1) Forskuddstrekket gjennomføres ved at arbeidsgiveren, eller selskapet som nevnt i § 5-4 annet ledd, beregner trekkbeløpet og holder dette tilbake i oppgjøret med skattyteren. Forskuddstrekket gjennomføres når det oppstår adgang for skattyteren til å få godtgjørelsen utbetalt, selv om oppgjør for denne først finner sted på et senere tidspunkt.

Ny § 5-10a skal lyde:

§ 5-10a. *Gjennomføring av skattetrekk i aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær og i utbyttekompensasjon*

(1) *Skattetrekket gjennomføres ved at selskapet eller innlåneren som nevnt i § 5-4a beregner skattetrekket og holder dette tilbake ved utbetaling av utbytte eller utbyttekompensasjon. Skattetrekket gjennomføres når det oppstår adgang for skattyteren til å få utbytte eller utbyttekompensasjonen utbetalt, selv om oppgjør først finner sted på et senere tidspunkt.*

(2) *Dersom skattyter for noen del mottar utbytte i naturalytelse, skal selskapet gjennomføre skattetrekk så langt kontant utbytte rekker. Er det ikke dekning for det samlede beregnede skattetrekk i fastsatt utbytte, plikter selskapet å påse at aksjonæren betaler inn tilstrekkelig til dekning av skattetrekket for utbytte blir utbetalt.*

(3) *Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen, herunder om når selskapet kan foreta trekk med en lavere sats enn det som følger av Stortingets skattevedtak.*

Overskriften til § 5-13 skal lyde:

§ 5-13. *Kontroll av arbeidsgivere og andre trekkpliktige*

§ 5-13 første ledd første punktum skal lyde:

Skatteoppkreveren skal føre kontroll med at arbeidsgivere og andre som etter denne loven har plikt til å foreta trekk, leverer opplysninger og foretar forskuddstrekk, *skattetrekk* og utleggstrekk i samsvar med reglene og de pålegg som er gitt.

§ 5-13 annet ledd annet punktum skal lyde:

Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser til

utfylling og gjennomføring av *kontrollen med arbeidsgivere og andre trekkpliktige*, herunder begrensninger for hvilke metoder for kopiering skatteoppkreveren kan benytte.

§ 5-13a første ledd første punktum skal lyde:

Skattekontoret kan pålegge arbeidsgivere 2 og andre som etter loven har plikt til å foreta forskuddstrekk, *skattetrekk* eller utleggstrekk, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i, eller i medhold av lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring.

§ 5-15 annet ledd skal lyde:

(2) Klage, som kan være muntlig, må fremsettes straks når den pålegget angår er til stede og ellers innen tre dager. *Klagefristen for pålegg etter § 5-13a er tre uker.*

§ 6-3 annet ledd skal lyde:

(2) Forskuddsskatt utstedes på grunnlag av formue og inntekt ved siste *skattefastsetting*. Ved fastsetting av forskuddsskatten skal det gjøres fradrag for beløp som må ventes dekket gjennom forskuddstrekk etter reglene i kapittel 5. Slikt fradrag skal likevel ikke gjøres når lønnsinntekten ikke ventes å ville overstige 10 prosent av den samlede inntekt ved *skattefastsettingen*.

§ 6-4 første ledd bokstav b skal lyde:

b) når skattyters samlede årsinntekt ved siste *skattefastsetting* er gått opp eller ned med minst en fjerdedel i forhold til nest siste *skattefastsetting*.

§ 6-5 første og annet ledd skal lyde:

(1) For upersonlige skattytere fastsettes forskuddsskatten lik den *fastsatte* skatt ved siste *skattefastsetting*.

(2) Det skrives ikke ut forskuddsskatt når den *fastsatte* skatt for vedkommende inntektsår ventes å bli mindre enn 2 000 kroner.

§ 6-5 fjerde ledd første og annet punktum skal lyde:

Skattekontoret kan etter krav fra skattyteren frafalle forskuddsskatten, når det er overveiende sannsynlig at det ikke vil bli *fastsatt* skatt for vedkommende inntektsår. Dersom det er overveiende sannsynlig at det vil oppstå et større avvik mellom utskrevet forskuddsskatt og *fastsatt* skatt, kan skattekontoret etter krav fra skattyter endre utskrivningen.

§ 6-6 annet ledd skal lyde:

(2) Skattekontoret kan beslutte at beregningsgrunnlaget for forskuddsskatten skal forhøyes eller reduseres med et prosentvis tillegg eller fradrag for bestemte grupper skattytere, når det som følge av konjunkturutviklingen eller av andre grunner må ventes en alminnelig stigning eller nedgang i inntekten for denne gruppen i forhold til inntekten ved siste *skattefastsetting*.

§ 7-1 første ledd første punktum skal lyde:

Når *skattefastsettingen* er gjennomført, skal forskudds-

trekk, utskrevet forskuddsskatt og tilleggsforskudd innbetalt innen fristen i § 4-7 gå til fradrag i *fastsatt* skatt.

§ 7-1 annet og tredje ledd skal lyde:

(2) Når *fastsatt* skatt utgjør et større beløp enn det forskuddet som godskrives skattyteren, blir det manglende beløpet å innbetale som restskatt.

(3) Når *fastsatt* skatt utgjør et mindre beløp enn det forskuddet som skal godskrives skattyteren, skal den overskytende del av forskuddsbeløpet frafalles. Den del av det frafalte beløpet som er innbetalt, skal betales tilbake til skattyteren.

§ 7-2 første ledd skal lyde:

(1) Blir *fastsatt* skatt endret etter *skatteforvaltningsloven* § 9-4, *kapittel 12 eller kapittel 13*, skal det foretas ny avregning.

§ 7-3 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) når *skattemyndighetene* for kommunen anser skattyter for ikke å være skattepliktig her i landet for vedkommende inntektsår

§ 7-3 annet ledd bokstav c skal lyde:

c) når skatt ikke er *fastsatt fordi* inntekten ikke har nådd opp i skattepliktig størrelse.

§ 7-4 første ledd annet punktum skal lyde:

Rettslige forføyninger til inndriving av forskuddsskatt beholder sin virkning også etter at *skattefastsetting* og avregning er foretatt.

§ 8-1 første og annet ledd skal lyde:

(1) Innbetalt formues- og inntektsskatt (skatt) og trygdeavgift fra personlige skattytere for et inntektsår skal fordeles mellom staten, fylkeskommunen, kommunen og folketrygden på grunnlag av den samlede *fastsatte skatt* til staten, skatt til fylkeskommunen, skatt til kommunen og trygdeavgift til folketrygden for vedkommende inntektsår.

(2) Innbetalt skatt fra upersonlige skattytere for et inntektsår blir å fordele mellom staten, det felleskommunale skattefondet, fylkeskommunen og kommunen på grunnlag av den samlede *fastsatte skatt* til staten, skatt til det felleskommunale skattefondet, skatt til fylkeskommunen og skatt til kommunen for vedkommende år. Stortinget fastsetter fordelingen mellom kommunene av den skatt som er tilført det felleskommunale skattefondet.

§ 8-1 fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Skattedirektoratet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne paragrafen, herunder om hvordan endringer i *skattefastsettingen* skal inngå i fordelingen.

(5) Departementet kan i forskrift gi regler om deling mellom skattekreditorene av renter, innfordringsutgifter og gebyr, herunder utgifter ved tvister som nevnt i kapittel 17 og *skatteforvaltningsloven kapittel 15*.

§ 8-3 annet ledd skal lyde:

(2) Ved foreløpig fordeling gjelder følgende bestemmelser:

- Den foreløpige fordelingen skal skje på grunnlag av den samlede *fastsettingen av* skatt til staten, skatt til det felleskommunale skattefondet, skatt til fylkeskommunen, skatt til kommunen og trygdeavgift til folketrygden ved siste *skattefastsetting* for inntektsåret.
- Hvis forholdet mellom den samlede *fastsettingen av* de forskjellige skatter må antas å bli vesentlig forskjøvet på grunn av endring i skattesatser eller av andre årsaker, kan Skattedirektoratet ved skjønn fastsette forholdstall til bruk ved den foreløpige fordelingen.

§ 10-1 første ledd skal lyde:

(1) Skatte- og avgiftskrav skal betales ved forfall og med de beløp som opprinnelig er fastsatt, selv om fastsettingen er *under endring*, påklaget eller brakt inn for domstolene. *Første punktum gjelder ikke når det kan gis utsatt iverksetting av vedtak etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd.*

Kapittel 10 annen deloverskrift skal lyde:

Forskuddstrekk, arbeidsgiveravgift, lønnstrekk til Svalbard, artistskatt og skattetrekk i aksjeutbytte

Ny § 10-13 skal lyde:

§ 10-13. *Skattetrekk i aksjeutbytte og utbyttekompensasjon*

Skattetrekk for en periode forfaller til betaling samme dag som selskapet skal levere melding om trekk etter skatteforvaltningsloven § 8-8 tredje ledd.

§ 10-21 første ledd første punktum skal lyde:

Restskatt for personlige skattytere forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter, likevel tidligst 20. august i *skattefastsettingsåret*.

§ 10-21 fjerde ledd oppheves.

§ 10-22 første ledd første punktum skal lyde:

Terminskatt forfaller til betaling 1. august, 1. oktober og 1. desember i inntektsåret og 1. februar, 1. april og 1. juni i *skattefastsettingsåret*.

§ 10-30 første ledd skal lyde:

(1) Innenlands merverdiavgift for en periode forfaller til betaling samme dag som det skal leveres *skattemelding etter skatteforvaltningsloven § 8-3*.

§ 10-51 første ledd skal lyde:

(1) Følgende skatte- og avgiftskrav forfaller til betaling tre uker etter at melding om kravet er sendt:

- tvangsmulkt etter § 1-1 tredje ledd bokstav c
- skatt fastsatt *tidlig etter bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-14, jf. § 8-2*
- gebyr etter kassasystemlova § 8
- krav fastsatt ved summarisk fellesoppgjør *etter skatteforvaltningsloven § 12-4*
- tilleggsavgift etter lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift*

på arv og visse gaver § 44 og tilleggstoll etter tolloven § 16-10.

§ 10-51 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

(2) Følgende skatte- og avgiftskrav forfaller til betaling tre uker etter at fristen for å klage over vedtaket om fastsetting av kravet er ute, eller ved klage, tre uker etter at klagen er avgjort:

- a) tilleggsskatt etter skatteforvaltningsloven
- b) overtredelsesgebyr etter skatteforvaltningsloven.

(3) Dersom det innvilges utsatt iverksetting av krav etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd, forfaller kravet til betaling tre uker etter utløpet av søksmålsfristen eller ved søksmål, tre uker etter at endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 10-53 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved økning av restskatt som følge av endring etter reglene i skatteforvaltningsloven § 9-4, kapittel 12 eller kapittel 13, regnes fristen fra melding om ny avregning er sendt skyldneren.

§ 10-53 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Treffes det vedtak som innebærer tilbakebetaling av kompensasjon for merverdiavgift, skal beløpet betales tilbake senest tre uker etter at melding om vedtaket er sendt. Oppstår kravet på tilbakebetaling ved at den kompensasjonsberettigede har sendt inn korrigeret skattemelding, regnes fristen fra melding er kommet fram til avgiftsmyndighetene.

§ 10-60 fjerde ledd skal lyde:

(4) For krav på utbetaling av merverdiavgift til registrerte næringsdrivende etter merverdiavgiftsloven § 11-5 regnes fristen fra skattemeldingen er mottatt av avgiftsmyndigheten.

§ 10-60 nytt femte ledd skal lyde:

(5) For krav på utbetaling av kompensasjon for merverdiavgift skal fristen regnes fra utløpet av fristen for å sende inn skattemelding etter bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-14, jf. § 8-7.

§ 11-2 første ledd annet punktum oppheves.

§ 11-2 sjette ledd skal lyde:

(6) Av for mye utbetalt kompensasjon for merverdiavgift beregnes renten fra beløpet ble utbetalt og fram til det treffes vedtak om endring mv.

Nåværende § 11-2 sjette og syvende ledd blir syvende og nytt åttende ledd.

§ 11-5 annet og tredje ledd skal lyde:

(2) Personlige skattytere som får utbetalt overskytende forskudd på skatt etter skattebetalingsloven kapittel 7, eller som får utbetalt negativ skatt som følge av at fastsatt fradrag overstiger *fastsatt* skatt, gis rentegodtgjørelse etter følgende regler:

a) For overskytende forskuddstrekk og overskytende utskrevet forskuddsskatt innbetalt innen utgangen av inntektsåret, samt negativ skatt, gis rentegodtgjørelse med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 27 %, beregnet fra 1. juli i inntektsåret og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.

b) For overskytende utskrevet forskuddsskatt og tilleggsskatt som blir innbetalt senest 31. mai i året etter inntektsåret, gis rentegodtgjørelse med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 27 %, beregnet fra 31. mai og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.

(3) Upersonlige skattytere som får utbetalt overskytende forskudd på skatt etter skattebetalingsloven kapittel 7, eller som får utbetalt negativ skatt som følge av at fastsatt fradrag overstiger *fastsatt* skatt, gis rentegodtgjørelse etter følgende regler:

a) Når samlet forskuddsskatt innbetalt senest 31. mai i året etter inntektsåret overstiger *fastsatt* skatt, gis rentegodtgjørelse for det overstigende beløpet med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 27 %, beregnet fra 15. mars i året etter inntektsåret og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.

b) Ved avregning etter *tidlig fastsetting* gis rentegodtgjørelse etter tredje ledd bokstav a bare når avregning skjer senere enn 31. mai i året etter inntektsåret.

§ 12-1 tredje ledd første punktum skal lyde:

For forskuddsskatt løper foreldelsesfristen først fra utgangen av det kalenderåret da *skattefastsettingen* ble foretatt.

§ 14-6 første til tredje ledd skal lyde:

(1) Skattyter som har fått utskrevet eller *fastsatt* skatt og trygdeavgift av samme formue og inntekt i flere kommuner, kan unngå tvangsinnfordring ved å innbetale den høyeste utskrevne skatt og trygdeavgift etter hvert som den forfaller, til skatteoppkreveren for den kommunen han mener kravene skal utskrives i. Er deler av kravet betalt, kommer det betalte beløpet til fradrag.

(2) Første ledd fritar ikke for plikten til å betale naturressursskatt som ikke er medregnet ved *fastsetting* av den skatt som blir betalt. Skattyteren kan kreve at skattekontoret beregner størrelsen på det beløpet som skal betales.

(3) Personlige skattytere kan i tilfeller som nevnt i første ledd, kreve at skatteberegningen foretas på nytt. Den nye beregningen skal foretas som om formue og inntekt bare blir *skattlagt* i én kommune, og formue og inntekt fastsettes til det høyeste beløp.

§ 16-11 første ledd skal lyde:

(1) Ved *fastsetting* av skatt for deltaker i selskap som nevnt i skatteloven § 2-2 annet ledd bokstavene a til e, er selskapet ansvarlig for formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som ikke kan innkreves hos deltakeren. *Fastsettes det for deltaker skatt* også av formue og inntekt utenfor selskapet, omfatter ansvaret bare en så stor del av skatte- og avgiftskravet som etter en forholdsmessig fordeling faller på formue i og inntekt fra selskapet.

§ 16-12 skal lyde:

§ 16-12. *Fullmektigers ansvar*

Fullmektig for personer bosatt i utlandet eller for utenlandsk selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet, er ansvarlig for *fastsatt* formues- og inntektsskatt og trygdeavgift av fullmaktsgeberens virksomhet i Norge.

§ 16-13 første ledd første punktum skal lyde:

Skifteforvaltere er ansvarlig for at tilstrekkelig av boets midler holdes tilbake til dekning av formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som *fastsettes for* eller som må forutsettes *å bli fastsatt for* boet eller arvelater, etter at boet er tatt under skiftebehandling.

§ 16-14 første punktum skal lyde:

Selvskiftende arvingers solidaransvar for formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som er *fastsatt* etter dødstidspunktet, er begrenset til det den enkelte har mottatt i arv.

Kapittel 16 tredje deloverskrift skal lyde:

Ansvar for forskuddstrekk, utleggstrekk og skattetrekk

Ny § 16-21 skal lyde:

§ 16-21. *Ansvar for skatt på aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær*

(1) *Dersom skattetrekk i aksjeutbytte ikke blir foretatt i samsvar med reglene i § 5-4a eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med § 10-13, er det selskapet som har plikt til å foreta skattetrekk, ansvarlig for beløpet. Unnlattelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra selskapet eller noen i dets tjeneste.*

(2) *Forvalter som opptrer på vegne av aksjonær, er ansvarlig for beløp som ikke har kommet til beskatning såfremt forvalteren har opptrådt på en slik måte at den trekkpliktige ikke har foretatt korrekt skattetrekk etter § 5-4a.*

(3) *Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.*

Ny § 16-51 skal lyde:

§ 16-51. *Oppdragsgivers ansvar for oppdragstakers skatt, arbeidsgiveravgift og forskuddstrekk*

(1) *Dersom oppdragsgiver forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å oppfylle opplysningsplikten etter skatteforvaltningsloven § 7-6, kan skattekontoret pålegge oppdragsgiver ansvar for oppdragstakerens forfalte, men ikke innbetalte skatt, arbeidsgiveravgift eller forskuddstrekk. Departementet kan bestemme at myndighet til å pålegge ansvar for skatt, arbeidsgiveravgift og forskuddstrekk skal tilligge annen skattemyndighet enn nevnt i foregående punktum.*

(2) Pålegget kan påklages til Skattedirektoratet innen tre uker.

§ 17-1 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved overføring av tvist til søksmåls former med av-

gjørelse av grunnlaget for skatte- eller avgiftskravet etter tvangsfullbyrdsloven § 6-6 tredje ledd, gjelder de alminnelige reglene i *skatteforvaltningsloven kapittel 15 for avgjørelser om fastsetting av skatt etter skatteforvaltningsloven*.

§ 17-1 fjerde ledd skal lyde:

(4) Når domstolen i sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring finner at skyldneren bare skal betale en del av det skatte- eller avgiftskravet som er fastsatt *etter skatteforvaltningsloven*, skal forføyningen stadfestes for det beløpet som vil fremgå av en ny fastsetting i samsvar med kjennelsen eller dommen.

§ 17-1 femte ledd skal lyde:

(5) Etter utløpet av fristen i *skatteforvaltningsloven § 15-4 første ledd* kan *fastsetting etter skatteforvaltningsloven* ikke bringes inn til prøving ved tingretten i sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring. Slik prøving skal likevel alltid kunne kreves inntil tre måneder etter den forføyning som det klages over. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for *søksmålsfristen etter tolloven § 12-14 første ledd*. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 17-2 annet ledd skal lyde:

(2) Første ledd gjelder ikke avgjørelser om rente ved endring, jf. § 11-2. I slike saker gjelder de alminnelige regler i *skatteforvaltningsloven kapittel 15* og prosesslovgivningen.

§ 18-1 overskriften skal lyde:

§ 18-1. *Straff ved unnlatt gjennomføring av forskuddstrekk og skattetrekk*

§ 18-1 første ledd skal lyde:

(1) Den som er pliktig til å foreta forskuddstrekk *eller skattetrekk* etter kapittel 5, og som uaktsomt unnlater å foreta eller sørge for at det blir foretatt beregning og trekk, herunder separering etter § 5-12, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes grovt uaktsomt overtredelse av første punktum.

33. I Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:

§ 15-3 annet ledd nr. 1 skal lyde:

1. lovbestemt taushetsplikt som ellers *påhviler skattemyndigheter og myndigheter* som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet,

34. I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endring:

§ 6-7 annet ledd skal lyde:

(2) Oppdragstakeren plikter før handel slutes å gi kjøperen en skriftlig oppgave som minst inneholder følgende opplysninger:

1. eiendommens registerbetegnelse og adresse,
2. eierforhold,
3. tinglyste forpliktelser,
4. tilliggende rettigheter,
5. grunnarealer,
6. bebyggelsens arealer og angivelse av alder og bygge-
måte,
7. eventuell adgang til utleie av eiendommen eller deler
av denne til boligformål,
8. ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse,
9. *verdien ved skattefastsettingen* og offentlige avgifter,
10. forholdet til endelige offentlige planer, konsesjonsplikt
og odelsrett,
11. spesifikasjon over faste løpende kostnader,
12. hvis kjøpesum er fastsatt, totalkostnad som omfatter
andel av fellesgjeld, alle gebyrer, avgifter og øvrige
kostnader,
13. hvis kjøpesum ikke er fastsatt, en samlet oppstilling
som omfatter prisantydning, andel av fellesgjeld, alle
gebyrer, avgifter og øvrige kostnader, samt summen av
disse beløpene, og
14. hva som er avtalt om meglers vederlag, jf. § 7-2.

35. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endring:

§ 84 første ledd skal lyde:

Dersom det organet som behandler en sak etter loven her, anser det som nødvendig for opplysning av saken, kan organet, uten hinder av taushetsplikt, pålegge følgende organer å utlevere opplysninger om utlendinger eller andre loven gjelder for:

- a) barnevernsmyndighetene,
- b) kommune i tilknytning til introduksjonsprogrammet,
- c) Statens lånekasse for utdanning,
- d) arbeids- og verferdsforvaltningen,
- e) *skattemyndighetene*, og
- f) politiet.

36. I lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning gjøres følgende endring:

§ 1-8 skal lyde:

§ 1-8. *Skatteforhold*

(1) Det skal fremgå av avtalevilkårene, kvitteringer for innbetalt innskudd, premie og vederlag som nevnt i § 1-3 og meldinger til *skattemyndighetene* at dokumentene gjelder pensjonsavtale etter loven her.

(2) Institusjonen er ansvarlig for at opplysninger som fremgår av dokumenter som nevnt i første ledd er riktige.

37. I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 9-5 femte ledd skal lyde:

(5) Justeringsbeløpet skal tas med i *skattemeldingen* som en økning eller reduksjon av inngående merverdiavgift.

§ 11-1 første ledd første punktum skal lyde:

Avgiftssubjektet skal beregne og betale merverdiavgift av merverdiavgiftspliktig omsetning, uttak og innførsel av varer, *jf. skatteforvaltningsloven §§ 9-1 og 9-2*.

§ 11-5 skal lyde:

§ 11-5. *Utbetaling av inngående merverdiavgift*

(1) Dersom inngående merverdiavgift overstiger utgående merverdiavgift i en termin, skal overskytende inngående merverdiavgift utbetales. *Skattemeldinger* må være levert for tidligere terminer.

(2) Selv om utbetaling av beløpet ikke har funnet sted innen neste avgiftstermin, har avgiftssubjektet ikke rett til å fradragføre beløpet i senere *skattemelding*.

§ 11-6 første ledd skal lyde:

(1) Fiskere som skal levere *skattemelding en gang i året* etter *bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-14, jf. § 8-3*, kan etter forlis av fartøy, større redskapstap eller større skade på fartøy, fiskeredskap eller fartøyets varige driftsutstyr få utbetalt overskytende inngående merverdiavgift etter særskilt avregning for utløpet av vedkommende kalenderår.

Kapittel 12 oppheves.

Kapittel 13 oppheves.

Overskriften til § 14-1 skal lyde:

§ 14-1. *Vilkår for registrering*

§ 14-1 første og sjettede ledd oppheves. Nåværende annet til femte ledd blir første til fjerde ledd.

§ 14-2 skal lyde:

§ 14-2. *Registrering av konkursbo og dødsbo*

Konkursbo registres på eget nummer med virkning fra åpningen av bobehandlingen. Dødsbo forblir registrert på avdødes registreringsnummer.

§ 14-3 første og fjerde ledd oppheves. Nåværende annet og tredje ledd blir første og annet ledd.

§ 14-3 tredje ledd skal lyde:

(3) *Solidaransvaret etter § 2-2 tredje ledd består fram til det er gitt melding om sletting av fellesregistrering.*

§ 14-3 fjerde ledd oppheves.

Overskriften til § 14-4 skal lyde:

§ 14-4. *Hvem ordningen gjelder for mv.*

§ 14-4 nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) *All kommunikasjon mellom skattekontoret og tilbyder i forenklet registreringsordning skal skje elektronisk.*

(5) *Departementet kan gi forskrift om utforming av forenklet registreringsordning.*

§ 14-5 skal lyde:

§ 14-5. *Identifikasjonsnummer*

Når tilbyder har valgt forenklet registreringsordning, skal skattekontoret tildele tilbyderen et identifikasjonsnummer.

§ 14-7 første ledd oppheves. Nåværende annet til sjette ledd blir første til femte ledd.

Overskriften til kapittel 15 skal lyde:

Kapittel 15. Dokumentasjon mv.

Underoverskriften til kapittel 15 I Omsetningsoppgaven oppheves.

§ 15-1 skal lyde:

§ 15-1. *Føring av skattemelding*

(1) I skattemeldingen for primærnæringene kan det tas med omsetning fra annen næringsvirksomhet dersom merverdiavgiftspliktig omsetning og uttak i denne virksomheten ikke overstiger 30.000 kroner, merverdiavgift ikke medregnet.

(2) Merverdiavgift som skal beregnes ved kjøp av fjernleverbare tjenester, skal innberettes som utgående merverdiavgift.

(3) Beløpet for utgående merverdiavgift skal også omfatte beløp uriktig betegnet som merverdiavgift som nevnt i § 11-4 første ledd. Dette kan unnlates dersom feilen rettes overfor kjøperen.

(4) Departementet kan treffe enkeltvedtak om at merverdiavgift som beregnes ved omsetning av elektroniske kommunikasjonstjenester i forbindelse med en humanitær innsamlingsaksjon, ikke skal føres i skattemeldingen, eller at beregnet merverdiavgift kan tilbakeføres.

§§ 15-2 til 15-8 oppheves.

Underoverskriften til kapittel 15 II Dokumentasjonsplikt oppheves.

§ 15-9 første ledd skal lyde:

(1) Beløp som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav a til d oppgis i skattemeldingen for den terminen dokumentasjonen er utstedt. Beløp som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav e oppgis for den terminen betalingen skjedde.

Underoverskriften til kapittel 15 III Merverdiavgift i salgsdokumentasjon oppheves.

Kapittel 16 oppheves.

Kapittel 17 oppheves.

Kapittel 18 oppheves.

Kapittel 19 oppheves.

Kapittel 20 oppheves.

Kapittel 21 oppheves.

38. I lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap gjøres følgende endring:

§ 15 første ledd bokstav a skal lyde:

a) *skatte- og avgiftsmyndigheter, tollmyndigheter og andre myndigheter med ansvar for regulering og kontroll av import og eksport,*

39. I lov 22. juni 2012 nr. 43 om arbeidsgivers innrapportering av ansettelses- og inntektsforhold m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd bokstav a og b skal lyde:

a. *skatteforvaltningsloven §§ 7-2 og 8-6,*
b. *folketrygdloven §§ 25-1 annet ledd og 25-10, jf. 21-4,*

§ 4 annet ledd skal lyde:

Opplysninger om føderåd etter skatteforvaltningsloven § 7-2 første ledd bokstav b kan leveres en gang per år og skal senest leveres samtidig med fristen for å levere opplysninger i januar i året etter inntektsåret.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om innsynsrett og klageadgang for kommunene ved fastsettelse av eiendomsskattegrunlaget for kraftanlegg.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.39.33)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Snorre Serigstad Valen på vegne av Venstre og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en norsk offentlig utredning av petroleumsskattesystemet og hvilke konsekvenser et nytt globalt klimamål om å begrense den globale oppvarmingen til maksimalt 1,5 °C må ha på innretningen av norsk petroleumsskatt og petroleumsskattepolitikk. Utredningen skal være med sikte på et petroleumsskattesystem som ikke gir gunstigere fradragsbetingelser enn for øvrig næringsliv, og som sikrer at norsk petroleumspolitik er i tråd med Paris-avtalens forpliktelser, også innen skatte- og avgiftsområdet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en omlegging av offentlig støtte til forskning og utvikling fra petroleumsforskning til fornybar energi og grønn teknologiutvikling i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.40.09)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forbedre og videreutvikle støtteregimet for fornybar energi og teknologiutvikling i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at CO₂-avgiften på norsk sokkel i forbindelse med statsbudsjettet for 2017 minst følger CO₂-avgiften for fastlandet fratrukket kvotepris.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.40.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for

utfasing av skattefordeler til petroleumsnæringen med virkning fra statsbudsjettet for 2017.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 100 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.40.55)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:21 S (2015–2016) – representantforslag fra stortingsrepresentant Une Aina Bastholm om utfasing av petroleumssubsidier – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem et forslag fra Roy Steffensen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan man kan hindre uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler.

Presidenten: Presidenten antar at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre skal stemme imot. Dette er altså en skarp votering.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 55 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.41.56)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge fram en sak for Stortinget hvor det foreslås endringer og presiseringer i gjeldende regelverk som sikrer at offentlige midler som går til å kjøpe tjenester fra pri-

vate eller ideelle virksomheter, går til kostnadseffektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet, samt forslag til hvordan man kan hindre uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget. Det er da grunn til å tro at dette blir enstemmig.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:128 S (2014–2015) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Snorre Serigstad Valen om profitt i offentlig finansierte velferdstjenester – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

- Under debatten er det satt frem seks forslag. Det er
- forslag nr. 1, fra Rigmor Aasrud på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Rigmor Aasrud på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslagene nr. 4 og 5, fra Rigmor Aasrud på vegne av Arbeiderpartiet
 - forslag nr. 6, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som gjør at arbeidsledige kan få tilgang til flere relevante studier og kompetanseheving uten å få trekk i dagpenger.»

Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 16 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.43.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram oversikt over hvor mange bedrifter som er etablert av de som har dagpenger under etablering når 12-månedersperioden er avsluttet.»

Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 61 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et system som gir kunnskap om hvor mange som driver egen virksomhet 3 år etter avsluttet periode med dagpenger under etablering og hvor mange årsverk som sysselsettes.»

Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Dette er altså en skarp votering.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 55 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre praktiseringen av ordningen slik at perioden dagpengemottakere som etablerer egen bedrift må gjennomføre en utviklingsfase, reduseres til 3 måneder.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 67 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere at unge med dagpenger som ikke har fullført videregående skole tas

med i målgruppen for lemping av vilkårene for å motta dagpenger i kombinasjon med utdanning.»
Senterpartiet har varslet støtte til forslaget.

driftsintern opplæring (BIO) slik at ordningen også gjelder bedrifter som opplever konjunktursvikt.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 62 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.45.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre forskriften om Be-

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 43 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.45.28)

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2016 blir det gjort følgende endring:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
2541	70	Dagpenger Dagpenger, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med fra kr 15 264 000 000 til kr 15 307 000 000	43 000 000

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 9 [16:35:49]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke referat.
Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.
Forlanger noe ordet før møtet heves? Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet slutt kl. 16.36.